POTOPUL

J.M.G. Le Clézio

Premiul Nobel pentru Literatură 2008

J. M. G. LE CLEZIO
POTOPUL

CUPRINS:

CUVÂNT ÎNAINTE.

Le Clezio (născut în 1943) este, fără îndoială, unul dintre cei mai importanţi romancieri francezi ai generaţiei sale. Mai mult de-cât atât, el este, unul dintre cei mai importanţi romancieri francvezi contemporani. Încă de la debutul său (Procesul verbal[1], 1963, premiul Renaudot), el cunoaşte un neobişnuit succes, de critică dar şi de public. Succesul se menţine (sporind chiar, poate, în zona publicului, menţinându-se, dar cu discreţie, în zona criticii, preocupată, în anii? 60 şi '70, cu precădere de Noul Roman şi de romanul grupului Tel Quel) pe măsură ce alte titluri (romane, eseuri, texte poematice greu de încadrat într-un gen anume) apar: Febra (1965), Potopul (1966), Extazul material (1967), Terra amata (1967), Cartea fugilor (1969), Războiul (1970), Uriaşii (1973), Călătorii de cealaltă parte (1975), Profeţiile lui Chilam Balam (1976), Către iceberguri (1978), Deşertul (1981).

Preocupat, ca şi confraţii săi de generaţie (grupul Tel Quel) sau ca şi cei din generaţia, imediat anterioară (Noul Roman), de necesitatea inventării unei noi forme de roman, izomorfă cu structurile societăţi occidentale din ultimele decenii ale secolului nostru, capabilă deci în mai mare măsură decât forma de roman inventată de secolul al XlX-lea să „reprezinte" spaţiul mental al unei omeniri ajunsă la un alt grad de dezvoltare şi, în consecinţă, confruntată cu alte probleme, el descoperă propria formulă încă de la primul său roman. E o performanţă în oricare context istoric-cultural, dar o reuşită de acest fel în anii '60 ai literaturii franceze este cu deosebire remarcabilă: dominată cu autoritate de abia recent impusul — în urma unor vehemente polemici între o critică „tradiţională" şi o „nouă critică" mai adecvată abordării unei „noi scriituri" — Nou Roman, scena literară franceză marchează totuşi apariţia unui Nou Nou Roman (sintagmă ce va comporta curând oscilaţii în ceea ce priveşte fenomenul la care se referă, fiind deplasată, şi oarecum fixată în momentul de faţă, la romanul Tel Quel).

Romanul lui Le Clezio nu reprezintă o întoarcere la forma „tradiţională" a romanului de „tip balzacian", ci, dimpotrivă, el este de asemenea un „antiroman" (adică un alt fel de roman în raport cu ultima formă puternic configurată a genului pe care o înregistrează istoria literară). El trebuie situat în sfera „noilor scriituri" romaneşti specifice epocii noastre şi inventate încă în primele decenii ale secolului XX de către Proust, Joyce, Virginia Woolf, Kafka etc. Din acest punct de vedere, el se înscrie, alături de Noul Roman — la care trebuie să facem din nou trimiterea, acesta fiind termenul de referinţă cel mai pertinent în raport cu opera lui Le Clezio — în una şi aceeaşi direcţie novatoare. Pe de altă parte — şi acesta este consensul cel mai stabil ce funcţionează în prezent în legătură cu situarea lui Le Clezio în cadrul literaturii franceze actuale — opera sa poate şi trebuie să fie citită şi ca reacţie la Noul Roman, în primul rând la romanul lui Robbe-Grillet, cu care întreţine, la diferite nivele de textualitate şi de metatextualitate, relaţii polemice. Cea mai importantă dintre acestea constă într-un maximum de metaforizare a romanului lui Le Clezio, ce poate fi citit în opoziţie cu absenţa totală de metaforă, programatic urmărită, din romanele lui Robbe-Grillet. Dacă acesta, prin limbajul „fotometric" pe care-l utilizează, descrie suprafeţe plane. Le Clezio surprinde o realitate pluridimensională, abordată simultan din multiple perspective, prin mijlocirea unei figuri analogice, a unei figuri de substituţie deci (la Robbe-

Grillet, preponderentă este metonimia, figura asocierii prin relaţie de contiguitate). Acest registru analogic în care sunt scrise (nu vrem să spunem prin aceasta că Le Clezio nu utilizează metonimia: dimpotrivă, el procedează şi prin însumare, acumulare pe baza unor juxtapuneri de elemente a căror punere în relaţie poate să surprindă la o primă lectură, obligând la noi lecturi; dar aceste lanţuri metonimice sunt întotdeauna declanşate şi controlate de metaforă) umanizează intens romanele autorului Procesului verbal, realul fiind în totalitatea lui antropomorfizat de către o sensibilitate — vizuală, acustică, olfactivă, auditivă etc. — Exacerbată, capabilă de o percepţie pluridimensională şi hiperbolică, dar care rămâne mereu o percepţie umană, căci îşi descifrează propriile descoperiri în termeni umani. Efectul de dezumanizare imputat nu o dată lui Robbe Grillet — efect ce poate fi citit, după părerea noastră, şi ca având un sens polemic în raport cu o societate ameninţată cu alienarea prin reificare — este în primul rând obţinut prin evitarea foarte calculată a oricărei figuri analogice, prin mijlocirea căreia, ne spune autorul Gumelor, totul ar căpăta dintr-o dată chip antropomorfizat. Le Clezio optează pentru soluţia opusă: prin romanul său analogic, ce poate fi asimilat ca factură poemului „vizionar” inventat de marii poeţi ai epocii noastre, el abordează într-un mod mai direct, mai explicit, problematica societăţii de consum contemporane, acut confruntată cu pericolul unei autodistrugeri prin contradicţiile majore pe care le generează. Pentru Le Clezio cea mai importantă pare a fi cea prin care se manifestă un dezechilibru, cu grave consecinţe pentru umanitate, între civilizaţie şi natură, între construcţia umană şi modurile şi scopurile acesteia ce tind a nesocoti legile fundamentale care fac posibilă existenţa însăşi a omului pe pământ. Planeta aceasta pe care trăim poartă pretutindeni semnele unui îndelung efort depus de un nesfârşit şir de generaţii, suntem cu toţii solidari cu trecutul, prezentul şi viitorul ei, solidari şi răspunzători pentru ele. Rupturile în cronologia liniară, care bruiază planurile temporale, omogenizând trecutul, prezentul şi viitorul, tehnică simultaneistă prin excelenţă pe care o regăsim şi la Le Clezio, au la el tocmai această funcţionalitate de a-l aduce pe cititor în situaţia de a regândi propria sa relaţie cu istoria: acronia, aici, deci, dat fiind rolul pe care-l are în sistemul care este opera lui Le Clezio în ansamblul ei, vizează realizarea unui puternic impact cu istoria, cu o foarte concretă istorie a speciei umane, asumată la nivel senzorial, afectiv şi, în cele din urmă, şi intelectual de

către un cititor pe care romancierul îl activizează în această direcţie prin modalităţi specifice poeziei.

În centrul tuturor romanelor lui Le Clezio se află omul, un om stăpân pe o planetă pe care proliferează construcţii umane, un om ce poate totodată să devină în fiecare moment victima propriilor sale construcţii dacă relaţia lui cu ele nu va rămâne una umană, adică mereu supusă exigenţelor raţiunii. Această dublă deschidere: către raţional, dar şi către iraţional, către înstăpânirea iraţionalului şi absurdului pe o planetă devastată de un cataclism rezultat din reaua folosire a unor forţe benefice în dimensiunea lor umană este foarte puternic marcată în romanul Potopul, text-avertisment ce trebuie citit, în modalităţile-i proprii, şi ca un manifest pentru pace. Somptuoasa-i desfăşurare metaforică e controlată, în punctul ei de generare, de fragmente textuale ce ne cufundă în realitatea cea mai imediată a zilelor noastre, cu temerile ei teribile şi cu speranţa ei lucid evaluată: „Tu eşti tânăr, vrei să studiezi, să te distrezi, să trăieşti. Dar:

— Ştii că în fiecare an se cheltuiesc 60 000 miliarde de franci vechi pentru moarte?

— Ştii că 100 milioane de bărbaţi şi 7 0 % din savanţi sunt folosiţi în producţia de război?

— Ştii că 60 de tone de T. N. T. Pe cap de locuitor pot pârjoli l umea?

— Ştii că războiul nuclear, dacă ar izbucni, ar face în câteva minute 300 milioane de morţi?

TREI SUTE DE MILIOANE DE MORŢI.

IATĂ VIITORUL TAU.

Dar nu e fatal. Poţi, trebuie să-l conjuri. Desigur, tu eşti împotriva războiului. Dar nu e de — ajuns; trebuie s-o SPUI. Crezi că este inutil, că asta nu te priveşte…

NU, NU ESTE INUTIL, DA, ASTA TE PRIVEŞTE.

PENTRU CA AI DREPTUL SĂ TRĂIEŞTI.

Dacă ai fi singur, n-ai fi auzit. DAR TU NU EŞTI SINGUR.

IRINA MAVRODIN.

La început, au fost nori, şi iar nori, grei şi negri, mânaţi de vânt, opriţi la orizont de un lanţ de munţi. Totul s-a întunecat, şi obiectele s-au acoperit cu solzi regulaţi, asemenea lamelor de oţel, zale uşoare, care fărârniţau, împrăştiau puţinul de lumină care mai exista. Alte obiecte, surse de lumină ele însele, au început să scânteieze anemic, dureros, copleşite de lipsa de

măsură a unui eveniment imprecis, dar apropiat, caricaturizate de propria lor comparaţie cu acest soi de duşman, împotriva căruia ele trebuiau să plece la război. Mişcarea s-a denaturat încetul cu încetul; nu pentru că a pierdut, din intensitate, sau din importanţă, ci pentru că se străduia să întârzie atacurile îngheţului total, ale imobilităţii cu caracter etern, care acapara, mereu, care măcina, digera solul bucăţică cu bucăţică, care se infiltra în mijlocul aglomeraţiilor, care zdrobea armonia stabilită altădată în mod diferenţiat, care pătrundea în inima materiei, anihila chiar originile vieţii. Delicată, uşoară ca hârtia, umbra acoperea planele, crea o puzderie de halouri, mărea sensibil puterea luminii, încât o singură scânteie, ţâşnită dintr-o sticlă pisată pe trotuar, acolo unde lovise camionul-cisternă, se reflecta ca o minune pe un spaţiu vecin cu infinitul, cu violenţa aproape a trei sori.

Un peisaj dat, de exemplu, patru sute de metri pătraţi de pământ betonat, cu structură din ciment şi grinzi de fier, era un curios deşert glacial. Un deşert placat pe solul viu, un deşert întins, suplu şi posac în acelaşi timp, închis, adică posedând un sistem absolut şi personal, în care, mişcare de bicicletă + labirint repercutând paşi de femei+canal picurând în şănţuleţul de macadam+perspectivă de grile + absenţă aproape totală a zgomotelor sfâşietoare+14 etaje+aer rece blocat ca o dală de marmură şi trepidaţia ploii artificiale cu miros de poliester, dădeau măsurile exacte, măsurile de urmat, regulile jocului inuman.

Clasate ca într-un univers aranjat pe fişe, elementele se combinau în funcţie de factorul nou, de oră, de presiunea atmosferică, de gradul de umiditate şi de temperatură, pentru a ajunge repede.la o imagine teribilă, demenţială, în care totul poate fi jucat de mai multe ori, de un număr infinit de ori. Un labirint de copil, în care toate drumurile duc în acelaşi loc, acest punct precis, opus averii, unde aşteaptă, împreună, piratul şi crocodilul. O ciudată lume dură şi infailibilă, în care niciun pârâiaş nu curge la întâmplare, unde nicio floare nu străpunge carapacea de gudron, în care niciun arbore nu trăieşte, unde nicio poartă nu se deschide, nicio ţigară nu cade şi-apoi să se stingă, fără a primi consimţământul acestui dumnezeu uriaş şi unic, acestui dumnezeu fără nume ce împarte toate lucrurile, le pune pecetea sa şi le supune pactului său formal.

Acolo unde toate obiectele şi toţi atomii se notează cu A. Şi toate evenimentele, toate structurile, oricare ar fi ele, desenează formula careului magic:

A A A A.
A A A A.
A A A A.
A A A A.

Adică, nu încetează să se simplifice, să se purifice, până în clipa, imposibil s-o descrii, în care eveniment şi obiect, lanţ şi ochi de împletitură, se reduc la expresia unică, A. Velomotorul circulă pe porţiunea de stradă cuprinsă între colţul X şi felinarul Y, cu un zgomot care cade şi cu reflexe la butucii roţilor. Dar velomotorul este redus la această parcelă de stradă, la zgomotul şi la lumina ce străluceşte. În curând mişcarea va fi oprită în mersul ei, şi poate o mie de ani, sau mai mult, ea porneşte continuu, de la felinarul Y la colţul X, această parte de cursă pripită, ritmată, care o să-i devină suflet. Aici, ploaia va cădea întotdeauna, dar aceasta nu va mai fi ploaie; trotuarul va coti spre dreapta, dar nu va mai fi trotuar; nu va mai exista velomotor, nici colţ, ulei felinare, aprinse sau nu, nici ziduri răzuite, nici zgomote de lanţuri şi de pneuri umede, nici mirosuri reci sau fumuri care plutesc, îngreunate de apă; va fi un mic tablou foarte calm şi prosper, imaginea îngheţată, moartă înainte de a fi avut timpul să devină nemuritoare, a unui joc încă neînţeles. Aşa ca „Vedere din Port-Louis şi din Piscul Trois-Mamelles”, sau „Traversarea Berezinei”, sau, mai mult, „Gravură reprezentând Tamisa şi Parlamentul” etc. Totul va sfârşi astfel. Între timp, apa continuă să curgă de-a lungul rigolelor, multe lucruri plutesc ici şi colo în băltoacele de pe şosea. Era începutul.

Era fără importanţă, pentru că, încă de la începutul jocului, lumea încetase de a exista şi de a fi existat. Exista un număr anume, puţin deasupra mediei, pentru curbele ideale, pentru unghiurile perfecte. Aceia erau ultimii sortiţi să cadă pentru că reprezentau deja, în afară de „Imobilul Imbert & Phelippeau”, de „Strada Paganini”, de „Monumentul Morţilor” şi de „Cinematograful Atlantis”, oarecari noţiuni intelectuale; un număr anume de mirosuri vagi, nedefinite, ca mirosurile de fum, de supă, de pământ; sau chiar mirosuri şi doar atât, adaptabile la sute de situaţii diverse. Culorile, la fel, purtând un nume trei sferturi din timp, puteau să suscite iluzia de abstract. Roşu, alb, brun, verde, bleu. Adesea, din cauza lor peisajul se îmbucătăţea, se fisura.

Un alb, spre exemplu, era fisura iniţială; ca pe o placă de sticlă, sau ca pe un lac îngheţat, fisuri anexe se ramificau în jurul crăpăturii centrale. Plecând de la alb, spărtura se accentua, vizibil, dezintegrând puţin câte

puţin obiectul şi dependenţele sale. Era: alb-cerc-lumină plată — 3 metri — zumzet şi clipire — căldură — oţel, bronz, fontă — vertical…

Uşor, fisura se extindea; în perspectivă, un obiect putea sparge un altul prin simplă suprapunere. Analogiile porneau din mii de puncte diferite şi simpla prelungire a două drepte, după un sistem vag geometric, era suficientă. Fiecare unghi de vedere multiplica împărţirea materiei, în aşa fel încât era uşor să termini demolarea unui imobil de 12 etaje şi 198 de ferestre în mai puţin de şaizeci de secunde. O serie de geamuri cu reflexe puţin violete relua neobosit faza amorsată şi se generaliza în mişcare de jos în sus. Paralel cu mişcarea, timpul se suda la extreme, durata se îndoia dinafară spre înăuntru şi început şi sfârşit se confundau, sfera perfectă era stabilită. Aşa cum prima şi a douăsprezecea fereastră nu se mai distingeau în acelaşi elan ideal de plecare şi de sosire, tot aşa prima şi cea de-a douăzeci şi patra oră, prima şi cea de-a şaizecea secundă, zguduite simultan în ritmul indecis al timpului care nu mai trece, ajungeau, plecau, năşteau sau sfârşeau de milioane de ori, ferite de progresie de către un oarecare ceas rău, de o anume secundă negativă, a cărei retroacţiune, sensibilă şi fatală asemeni celei de-a doua bătăi a metronomului, descria un fel de perfecţiune mecanică.

Iată cum s-au petrecut lucrurile pe acest pământ, pe această porţiune de pământ complicat; el părea că se descompune ca un cadavru de animal; rămânând intact ca aspect, dar în realitate muncit, torturat, ros pe toate părţile. Faţadele caselor, suprafeţele străzilor, desenele blocurilor, aerul şi zgomotele, văzute de departe, păreau ceva solid, ca bronzul sau ca marmura; şi totuşi, înţepenite de proximitatea conştiinţei, iată că ele revelau putreziciunea interioară. Le vedeai furnicând, întunecându-se, acoperindu-se de nori şi de ceaţă. Confuzia înceţoşa liniile, acoperea culorile cu puf şi cu păr, disocia elementele odinioară pure, rupea ordinea logică, nega mesajele simţurilor. Totul se mişca, totul răsuna deopotrivă. Era o rumoare de mare, linişte şi zumzet la un loc, o fulminare universală. Erau velomotoare cu pene, bărbaţi şi femei ocelaţi, văzduh în formă de tablă de şah. Coloraţiile până la vremea aceea nedefinite se strecurau în negru şi alb. Apoi se adunau după diferenţele esenţiale, o parte de lumini, o parte de umbre. Formele se reduceau la expresia lor cea mai schematică, dreaptă, spirală, unghi. Sunetele, mirosurile, reliefurile se grupau între ele, formau turme. Un fel de frescă gigantică şi precisă se elabora uşurel, din muncă de distrugere în muncă de distrugere, fără obstacol, fără elan. Cine era

îngheţat, se crăpa rapid. Căldura sa şi frigul său îi cădeau la picioare ca nişte zdrenţe, iar în curând îi vedeai trupul nud ivindu-se din tumult, ascuţit ca o lamă şi imprimându-se pe restul lucrării cu distorsiuni şi nervozităţi de caricatură. Apoi statuie, după aceea gravură, din câteva trăsături el ardea în formă de torţă peste lumea în sfârşit redevenită limpede, numai idei, de o claritate şi de o frumuseţe de nedeseris, un fel de infern al inteligenţei.

Imposibil să fugi; fiecare lucru şi fiecare fiinţă erau capturate prin surprindere, în plin zbor. Era o clipă în care haosul începea, o zi în care lumina seca, în care trăsăturile se carbonizau pe o suprafaţă mai virgină decât hârtia, mai dură decât piatra. Totul era numai vrăjmăşie şi grijă; cercul se închidea, din ce în ce mai mult, fel şi fel de ziduri se strângeau, se apropiau. Universul se metamorfoza în cameră şi ferestrele se deschideau spre alte ferestre. Ochii bărbaţilor împleteau o reţea de ne trecut, şi ceea ce era liber, ceea ce fluctua mai înainte, devenea înverşunat. Figuri colţoase luau locul obiectelor, arborii deveneau iatagane, casele striaţii de maşini de ras, florile ţepi. Cele patru orizonturi basculau împreună şi se ridicau pe verticală. Erau prinşi în castelul întărit, iar podurile se ridicau din toate părţile. Acum începea povestea norilor îngrămădiţi, acum debutau primele aventuri ale umbrei şi ale întunericului; oraşul, cu faţa la orizonturile blocate, se învârtea în jurul lui ca un rinocer lovit în inimă.

Vântul s-a transformat în piatră, şi, continuând să sufle, nu mai mişca. Era un monument funerar ridicat în memoria mişcării, iar densitatea sa, dirijată în jos, cântărea milioane de tone. Liniştea, frigul erau stabilite într-o parte a acestui oraş zdrobit. Un bulevard liniar, fluviu confuz prins de gheţuri, aştepta fără să curgă. Copaci goi reînnoiau fără încetare elanul ramurilor lor. Aliniate unele în faţa altora, casele urlau a gol, deja de nelocuit, dar nu încă în ruină; în pereţii spoiţi cu var, ferestrele se deschideau prin mişcări regulate, dar mult mai mult ca înainte; erau imaginaţii obsesive, viziuni sinistre şi mecanice, ca geamurile unui tren trecând printr-o gară. Erau semnele unui ceva tulburător şi puternic, născute din somnul unui creier obosit, necuprinse de amorţeală şi uitare, monotone, pătate cu negru, prezente întotdeauna pe acest tărâm după incendiu.

Nu mai era nicio relaţie între ele, decât în drumurile verticale sau orizontale perpetuu schiţate. Tot ceea ce fusese făcut altădată, în altă parte, subzista încă în ele. Era acolo, în mod automat, pe acest imobil, şi nu se putea face nimic; era viziunea completă, făcută dintr-o sumă de experienţe şi dintr-o sumă de probabilităţi, care se săvârşea, care-i micşora câmpul.

Din oraş în oraş, din pridvor în pridvor, din copac în Cadillac, în grilaje, în labirinturi, pe străzi, la colţuri, ajunsesem la această bucată de zid imens, regulat alb, 12 etaje, 198 de ferestre, 18 uşi, şi coridoare, ascensoare, de jos în sus, de sus în jos, de la stânga la dreapta, diagonale, zigzaguri, romburi, cruci etc. Am ajuns la acest zid sonor, la zgomotele de maree care urcă, la şuieratul trenurilor în tunele, la paşi ciocănind treptele de cărămidă, la duduitul motoarelor, la urletele maşinilor de poliţie, la scrâşnetele pneurilor, la zgomotele sfâşietoare ale avioanelor cu reacţie. Tocmai acolo, între altele s-a format marea sală zgomotoasă, un fel de stadion fantomatic, în care, ca o singură gură, difuzorul şi-a săpat grota.

Mai târziu, faţada însăşi căzuse. Elementele vieţii se mai micşoraseră, dacă mai era posibil; asemenea unei pete de benzină care se evaporă şi pare să formeze spre cer un punct pe măsură ce pierde din suprafaţă, lumea se adună în ea însăşi. Părăsise limitele imobilului, îşi retrase frontierele cu câteva rânduri de ferestre. Un timp se aflase între al optulea şi al doilea rând orizontal şi între al zecelea şi al treilea vertical. Apoi s-a mai retras, alunecând pe zid, smulgând în trecere particule de lumină şi zgomote. Acum, atinsese ultima fereastră, la etajul al treilea, la fereastra numărul treizeci şi nouă. Acolo viaţa hotărâse să se menţină, o viaţă intensă şi strălucitoare, condensând în steaua sa sute de metri pătraţi din oraş. Pe această placă de sticlă violacee, lumea formase un munte abrupt, proeminent, care se agita fără încetare, se desfăcea, se reconstruia, călca în picioare, se iriza. Acolo, timpul mai curgea încă, poate, într-o peliculă de amintiri, cu ieşiri violente împotriva geamului, dând lupta sa misterioasă şi profundă. Era nucleul relativităţii de odinioară, al culorii fără culori, al numelor fără nume, al sunetelor de neauzit, al parfumurilor transparente şi mobile. Fereastra numărul treizeci şi nouă dezvelise o lume întreagă, lăsând fiinţele moarte sau nude, descoperind muchiile acoperişurilor, oasele, recifele în jurul ei. În rest, totul era alburiu. Scheletele scuarurilor şi ale străzilor, fosilele oamenilor şi ale câinilor rămâneau abandonate ici şi colo, sub soarele conştiinţei. Îmbătrâneau încetişor presărate cu grăunţe şi cu nisip ca nişte imense cochilii aruncate de mare. Mai negru şi mai viguros decât un ochi de copil, al treizeci şi nouălea geam al imobilului îi atrăgea invincibil la ei, făcând să mişune dâre de dorinţi. Şi părul uscat se aduna în creştetul capului ca nişte raze luminoase. Ploaia clipocea pe aceste oseminte cu un uşor foşnet vâscos şi între fiecare picătură de apă, între fiecare izbucnire sonoră, se năştea un vârtej, care orienta din nou elementele spre

centrul sticlei de la fereastră. Solzii pământului erau duri şi insensibili, ca pe flancurile unui peşte. Amorţeala plana; uriaşa cavernă a tăcerii îşi desfăşura mantia. Ca un difuzor inversat, botul ferestrei înghiţea suma tuturor zgomotelor din oraş şi dădea calmul tragic. Nimeni nu putea s-o susţină din privire: era un al doilea soare, negru şi dureros, care întindea razele sale de noapte. Materia în fuziune fierbea în sfera sa, intra în ea însăşi, ne îneca fără încetare. Oglinda se năştea în mijlocul spiralelor vulcanului şi tensiunea era atât de puternică pe geam, încât părea că tot pământul se cutremură din această cauză şi că o nimica toată ar putea declanşa explozia.

Şi aici se reunise tot frigul pământului şi al cerului. Îşi construise zidul său, şi din suprafaţa plată ieşeau raze ascuţite ca acele de gheaţă, care pătrundeau carnea şi izbucneau în mijlocul rănii. O senzaţie nouă, între sunet, parfum şi lumină, fusese astfel suscitată în sufletul materiei; se născuse sub influenţa acestei pulsaţii confuze, bătea într-un fel de ritm, sclipea precum viaţa, şi părea că durează eternităţi, amestec de duritate şi de friabilitate, timp mort între două pericole misterioase, religie poate. Era un halou invizibil şi totuşi cunoscut, o undă copilărească, ceva dulce şi feerie, asemenea aureolelor de pe icoanele sfinte.

În centrul descompunerii, peisajul exista sub formă de semi-amintire, de semi-halucinaţie. Avea dâre de umbră, resturi de relief, halouri cu culori decolorate de repetatele spălări. Se zdruncina, se crăpa în toate sensurile, imagine fugitivă şi ireală dansând în raza luminoasă. Mai întâi era strada, mereu aceeaşi perfect rectilinie, acoperită cu chiciură, goală, contractată. Macadamul, cu nuanţe de oţel, şi cerul tot aşa. Copacii creşteau neobosiţi, negri şi duri pe fondul alburiu al zidurilor. Sub pământ, rădăcinile se întindeau tot atât cât ramurile; ele scormoneau tot timpul printre bulgări, apucau pământul care se surpă, adunau bucăţile de viaţă umedă mişunând de viermi şi de putreziciune şi le lăsau să se filtreze ca marea printre degete. În apropierea celui de-al cincisprezecelea platan înnegrit, pe trotuarul din dreapta, fumega un canal. Pachetele goale de ţigări, făcute cocoloş, se amestecau cu zgomotul seminţelor pârâind pe sol. O sticlă de bere sfărâmată, la periferia petei circulare lăsată de o pubelă, repeta fără încetare multiplicaţiile lumii diforme. În centrul unui miros vag de butan, un avion îşi marca crucea pe cadrilajul cerului-grilă şi marca mii de cruci virtuale pe fiecare careu al aceluiaşi joc, şi nu mai termina odată câştigarea partidei jucate împotriva lui însuşi.

Figuri altădată pasagere se descriau cu exactitate pe sol, pe pereţi, se încrustau pe orice materie plană. Un pachet de ţigarete gol, abandonat acolo cu o oră şi jumătate mai înainte, zăcea pe gudron, în frig. Nu mai era decât o pată albastră, înfiptă, fără contururi, în mijlocul imensei întinderi de brun. Luase forma unui dreptunghi cu colţurile deformate, încercuit cu un uşor fir de cerneală. Reliefurile deveniseră umbre, simple umbre, una în mijloc, divizând caracterele literelor, una spre colţul stâng de jos, încă una, lungă şi regulată, de-a lungul părţii drepte. Nu mai exista niciun vânt capabil să ridice acest corp, nici ploaie care să-l ude, nici mătură care să-l ia şi să-l împingă, foarte repede, într-o ladă de gunoi plină cu ziare vechi şi cu coji de portocale. Orice-ai face, oricare ar fi gesturile bătrânului îmbrăcat în albastru care ar trece noaptea pe acolo, ar fi în zadar. Smuls aparenţei sale, pachetul de ţigarete gol s-ar recrea de la sine, într-o clipă, aşa cum o carte de joc, ridicată, descoperă o altă carte.

Zăcea acolo, înorând în ocru şi în umezeală. Liniştea invadase lumea în cercuri concentrice. Un soare ovoid se repercuta la infinit în panouri; totul scânteia în alb şi durere. Un fel de arie muzicală atonă, degajată de substanţa sa, trena ca o scriitură. O inscripţie care-şi repeta întruna cuvintele de dragoste sau de politică. Orice notă înaltă s-ar fi putut contura. Cu ajutorul unui ritm brutal, evident, ideea ar fi putut să progreseze în propria sa distrugere, să se adauge neantului culorilor şi reliefului, să se amestece cu celelalte senzaţii, o dată înainte, o dată înapoi, în mişcarea pură şi regulată a unei ape închise într-un ceainic, să apară încă prin această succesiune aparent logică de rapiditate şi de moliciune, să se balanseze, să traseze un motiv decorativ de tip bizantin, să evoce o spirală, un fel de scară în formă de cochilie de melc urcând de-a lungul pereţilor unui turn, succedând impresiilor de întuneric şi de lumină, să se concentreze din ce în ce mai mult, şi totuşi să se lărgească, să se confunde cu infinitul, să izbească, să se sfarme în mod atroce de meterezul ele sticlă, de oţel şlefuit, oglinda de asprime şi de ură, şi apoi, oprindu-se la ultima măsură a cântecului, să se fixeze în timp ca un pumnal final, într-un singur punct, cu crima tonalităţii distruse, într-un singur sunet pentru totdeauna proferat, strigăt încremenit în centrul ţintei de plută. Oroarea îndepărtată înlocuise atmosfera. Obiectele se evitau unele pe altele. Culorile explodau ca nişte bombe iar particulele lor se ridicau sub formă de nori de pudră. Apoi, retraşi brusc din primul plan al viziunii, aceşti nori deveneau perdele groase, zboruri de lăcuste sau de păsări, şi se prăbuşeau rapid cu tresăriri

furtunoase. Contururile se distrugeau: dure şi aplecate, alergau de-a lungul pâclei trasând drumuri eterne. Reprezentarea lor nu dura mai mult decât o scăpare de fulger, dar, ca fulgerul, se fixau veşnic pe retine. Alte materii, mai puţin uşoare la percepere explodau şi se volatilizau rapid. Materii ieşite din ceva trecător, din ceva care nu poate fi susţinut, din străluciri slabe.

Moarte deja, fără nume. Provenite dintr-o epocă anterioară, sau mai târzie, fuziunile între metale se operau. Nedesluşitul, incolorul, imaterialul, secretate de creierele omeneşti, pluteau fără ţel.

Pe pachetul de ţigarete gol, paralel cu modul de forţe al ferestrei numărul treizeci şi nouă, crescuse acest soi de ciupercă. Acum e mai mult decât o tumoare, aproape înfăţişarea unui vulcan, sau a unei ondulaţii duşmănoase a unui cutremur de pământ. În surdină, posedată de amintirea muzicii, a ritmului, a culorii albastre, a gusturilor, a mirosurilor, tensiunea ridicase cochilia sa de aer, şi, umflată şi grea, invada centrul macadamului, îl deborda, oscila pe el ca o bulă, fremăta, se împurpura, gemea de mânie. Şi deodată izbucnea, dar pentru a se forma din nou mai departe, lângă piciorul unui felinar, sau în cer, pe balcoane, în vârful clopotniţelor, pe şinele obscure, în sclipirea unei jenţi de bicicletă, printre parfumul fad al unei castane, la extremitatea unei gene sau în pântecele unei femei gravide, pretutindeni, pretutindeni acolo unde putea sa se desfacă, să-şi dezvolte oul, să sfarme carnea inertă, să se rostogolească în noroi, să polueze culorile distincte, să tulbure apa din aer, să răsucească oricare punct din spaţiu şi să umfle băşica născută din acţiunea unui fier roşu.

Era lumea oferită în spectacol, iar elementele fuseseră inserate în spaţiu precum caracterele de tipografie. Nu mai existau biciclete, nici pachete vechi de ţigarete, nici coji. Ca şi cum ar fi fost judecate, condamnate şi decapacitate, ele erau puse acolo, talmeş-balmeş, reci şi lugubre, devenite deşeuri, pironite în moarte.

Un fel de stor zdrenţuit atârna la baza imobilului. Apoi un chiştoc, apoi o ladă goală, un prospect pătat, şi iar un chiştoc, şi iar o ladă goală, şi iar un prospect. Nu mai erau deloc legate de lumea vie şi doar abandonarea lor le mai dădea o formă. Dintr-o hârtie lucioasă, pe care o fotografie a unei tinere pakistaneze, şi frazele care se refăceau păstrând continuitatea, povesteau aceeaşi vagă istorioară folclorică, plină de nume proprii şi de date, Naaz, Pritibala, Mehmood, Dattaram, Ved Madan, Shashi Kapoor, opp. Tooting Bec 19 18 49, ceva de nedefinit se strecura, lua o formă. Cuvintele

înlocuiau într-o ordine arbitrară bucăţile de realitate şi, pe un fel de coală albă, pe dosul prospectului gigantic, se înscriau unele sub altele.

Apoi rămâneau acolo fixate, nemişcate, aşteptând să fie descifrate. Literele se succedeau, se încălecau uneori, ori se ştergeau, se desfăceau şi cădeau. Era, prins de răceala realităţii, un poem abstract, ilizibil, care restituia sensul fizic, înţelegerea imediată. În calm, în calm, seninătatea plată. Munţii erau sfărâmaţi, fluviile erau băute, iar petele pământului secaseră.

Nu rămâneau decât cuvintele, doar cuvintele, la coadă, lovite în detonaţiile lor mici pe hârtia albă care înaintează în sărituri bruşte; ele se agăţau, solitare şi nude, ca nişte cuie, ca nişte duzini de cuie.

Al 12-lea etaj al 11-lea etaj al 10-lea etaj al 9-lea etaj soare al 8-lea etaj al 7-lea etaj al 6-lea etaj al 5-lea etaj noapte al 4-lea etaj al 3-lea etaj p al 2-lea etaj p primul etaj p cameră — calitatea extraa p gol ţigaretă tzracks!

Pooooo pliu ppaaa autocar tssktipp'tong!

Le le la „Spada" arbore acoperiş imobil.

PORTOCALA Imbert & Phelippeau Imbert & jeleu de coacăze ianuarie februarie martie apr pernă cu pene macadam.

Haosul era etalat ostentativ, dezintegrarea era perfectă; şi totuşi, din acest pământ, din aceste bucăţi de deşeuri sterile, se pornea în ascensiune, de jos în sus. Lucrurile aruncau raze şi pe aceste raze ne lăsam purtaţi tandru, aşteptând să ajungem undeva. Universul era construit ca o piramidă inversată; fiecare element îşi producea unghiul său, şi pe măsură ce ne detaşam de baza sa, zona de comprehensiune se mărea, deschizându-şi corola magnifică. Fiecare obiect, fiecare fiinţă vie sau moartă pe această suprafaţă, era un punct de unde ţâşneau două linii spre cer; era un semn în formă de trombă, care vă smulgea din strânsoarea realului, şi vă aspira spre profunzimile uşoare.

În jos, oraşul era sfărâmat; în unele locuri, casele şi grădinile îşi desenau geometria până la dezgust. Un bumbac alb şi tăcut tampona acoperişurile şi zidurile. Blocuri enorme, pătrate, uimitoare apăsau pe sol. Firele se alungeau fără încetare, ţevile brăzdau cimentul, de-a lungul trotuarelor, asemenea rădăcinilor. O notă unică, puţin sinistră, zumzăia sub carapacele de fier şi de piatră, făcându-le să vibreze sub talpa încălţămintei. Ghemuiţi în cărucioare, câţiva oameni hibernau în colţurile pieţelor. Pe esplanadă, la mai puţin de o sută de metri de fluviu, zăceau în dezordine roşii putrede şi cartofi. Era abandonul, abandonul liniştit şi rece, fotografia. La stânga

manufacturi de iaurt SEBA, în vânt, sub ploaie, un câine mare şi negru lătra feroce în mijlocul unui ţarc din sârmă ghimpată. La amiază, la ora şapte şi când era război, urla o sirenă pe vârful colinei. Poate această sirenă era cauza tuturor.

Într-o zi, 25 ianuarie, la ora 15 h şi 30', fără niciun motiv, ea se pune în mişcare; în clipa precisă în care mugetul său izbucni în blocul văzduhului, în clipa precisă când suflul său începu să mături în mod circular feţele de beton, umflându-se din secundă în secundă, în clipa extraordinar de precisă în care totul părea că se pliază în faţa dezordinei, se petrecu următorul lucru: la colţul bulevardului, între rândul de castani şi poarta mare de la SPADA, apăru o tânără pe velomotor. Străbătu strada atât cât dură zgomotul. Ieşise din casă în clipa în care strigătul urca spre cer; dispăru, înghiţită de un alt bloc de imobile, trei sute de metri mai departe, în clipa în care strigătul căzu din nou spre pământ, şi se pierdu. Distanţa dintre aceste două puncte, fu de nesuportat. Ea înainta dreaptă pe şaua velomotorului său bleu, cu părul strâns în jurul figurii copilăreşti, privind înainte. Înainta. Roţile se învârteau, transparente, uşoare. Butucurile roţilor străluceau puternic, pneurile murdare se turteau pe asfalt. Cu genunchii strânşi, cu pulpele goale, fata înainta mereu, dar deja nu mai era exact ea: sub stăpânirea sunetului unic, strident, orb, ea se metamorfoza; trupul său cădea în bucăţele, se prefăcea în praf şi dispărea; velomotorul, pătruns de tensiunea timbrului, devenea numai metal ascuţit. Ceea ce se petrecea, în această clipă, fără avertisment, era ceva asemănător cu influenţa conservatoare a lui i lung final labializând pe i scurt în ü. Fata continua să înainteze spre centrul străzii ude; trupul ei negru şi alb era dus foarte drept înainte. Urletul sirenei era în ea, fără îndoială, şi nişte unde în ecou îi ieşeau din ochi, din nări, din gură. Era singură, asemenea unei jucării mecanice, şi se topea spre capătul străzii; ceva de nespus o aspira către nimicire. Masele monolitice ale caselor o înconjurau, o conduceau, trasau pentru ea ruta de pe care nu te mai poţi abate. Orice deviere i-ar fi sfâşiat pielea şi carnea, i-ar fi răsucit unghiile, i-ar fi sfărâmat oasele. Pe porţiunea gri a pereţilor, puţin sânge, păr şi creier i-ar fi marcat revolta. Spintecând aerul pe velomotor, fata înainta spre capătul drumului. O peliculă umedă îi voala ochii. Buzele-i întredeschise aveau aerul că sorb o băutură invizibilă, iar placa de sticlă a farului strălucea. Aşa traversă totul, trecu seriile de puncte şi de bariere, straturile de sunete, de mirosuri, de fum şi de gheaţă. Le trecu, călare pe coarda unică a zgomotului plictisitor, apoi înainta pentru ca să se piardă

spre capătul străzii. Chiar în clipa în care eu, în care noi văzurăm acest fel de poartă, care se deschidea pentru ea între două rânduri de case, sirena încetă. Nu mai era decât liniştea. Şi nimic, nimic, nici măcar o; amintire vie nu mai rămase în minţile noastre. Din ziua aceea, totul a putrezit. Eu, Francois Besson, văd moartea retutindeni.

Şi uneori în picioare, uneori culcat, stau ţeapăn şi privesc, îmi lipesc fruntea de geamul rece şi văd, în spatele obloanelor închise, o stradă lungă şi curbă pe care trec oamenii. O umbră violetă a căzut pe sol; femeile şi bărbaţii merg tocmai pe ea în linişte, alunecă, se prăbuşesc şi se pierd. Luminile felinarelor aprinse şi reflexele magazinelor albe se repercutau împrejur; negura se dădea la o parte rezistând, ca nişte şuviţe de păr. Pretutindeni există surse de lumini care palpită.

Ei sunt morţi, o ştiu, şi nu mai există nicio îndoială; sunt morţi, căci tot ceea ce-mi este exterior este mort; halouri în formă de giulgiu le îmbracă siluetele la trecere. Mi se pare că deschid astfel, la întâmplare, un imens ziar care nu mai are valoare, şi că văd aceste nume imprimate, aceste fotografii uzate, aceste titluri, aceste date şi aceste cifre, aceste sigle scâlciate. Un cimitir în tăcere, despuiat şi larg de zece mii de metri pătraţi de vânt, a înlocuit zidăriile şi imaginile. Văd că sosesc generaţiile viitoare, văd doliuri, văd plăci memoriale.

Astăzi lumea s-a sfărâmat. Nimic nu trăieşte. Extazul şi grija sunt nişte geometrii. Încă o dată în picioare, oprit în faţa unui zid, las să fugă mişcările. Urmăresc un fragment din vârtej. Coloana trunchiată a trombei m-a abandonat aici, în faţa zidului. Moartea nu m-a cruţat. Am fost şi eu prins în vâltori, am fost carne, culoare, spaţiu, timp. Acum efectele s-au retras departe de mine, descoperind ca o maree care scade, o compoziţie nouă în care nu mai domină fluctuaţiile, mâniile, dorinţele, ci durităţile, granulaţiile, amintirile. Suprafeţele de noroi şlefuite de ultimele resturi de umiditate, munţii mici de grăunţe unde valurile s-au mulat, şi cochiliile răzuite şi mâncate de sare. Aceste cochilii care puse la ureche lăsă să se audă zgomotul apei, vă amintiţi, zgomotul surd, tandru, respiratoriu, atât de aproape de vacarmul. Oraşelor pe care nu ezităm niciodată să-l asimilăm ziua, în amiaza mare, în inima cetăţii, unde poate fi surprins în refugiu, şi imediat înconjurat de valurile de automobile, în care simţi umflătura nefastă mărindu-se în artere, inundând intestinele, aşa cum face sângele provenit din perforaţiile intestinale, şi înnebunindu-te de angoasă, şi te laşi purtat, zdrobit de aversa de bubuituri, învins, binecuvântat, până când nu mai eşti

tu însuţi decât vârtej şi leşin. Imposibil să nu sucombi puţin de disperare, iar tumultul amintirii etc, profită de aceasta, dădu drumul asupra noastră acestor senzaţii blestemate ale copilăriei, acelea pe care nu le vom mai regăsi niciodată, acele dulcegării, acele trândăveli, acele intimităţi de odinioară, acele desene atât de simple şi atât de gustate, acele ascunzători bine scobite şi reci, acele goluri de aer în care soarele şi ploaia erau amestecate, acele locuri pline de obiecte roşietice, cu animale delicate, cu anemone de mare şi cu scoici, acele percepţii fragile şi mute, acele mirosuri şi acele tuşeuri lichide, acele pietre albe şi pătrate, acele universuri în formă de dicţionare, ştiţi, ceea ce numim băltoace; şi totul revine în mod lent, încercând să străpungă suprafaţa fiinţei vii, dar în zadar; şi ştim că vârtejul care păruse că ţâşneşte din neant, este suprema ironie, strigătul maimuţei sau al papagalului.

Era osândirea acordată fiecărei fiinţe, reflectată pe fiecare lucru. Prins în centrul propriului său joc, un fel-de om zăcea aşezat în fundul unui fotoliu de răchită. Mâinile i se odihneau pe coapse, aproape de genunchi, iar spatele său rotund era imobilizat pe spătar. Respira deja greu, producând regulat, la fiecare trei sau patru secunde, un sughiţ, răguşit. Era gata să moară acolo, în mod imperceptibil, fără regrete, şi absolut singur. Afară, dincolo de fereastră, cerul era albastru. Dar cercurile concentrice se măreau, se multiplicau, treceau unul câte unul, ca vulturii, pragul camerei duhnind a moarte.

Tot aşa pe acest mare bulevard acoperit cu zăpadă în timpul iernii, tot aşa, da, în jurul acestui geam, în cerc împrejurul acestui nod ide sticlă, în ascunzătorile necunoscute de la ţară, gunoiul, banchizele, scrumierele; ce mai era oare? Ce flacără ardea în cămările cu provizii, ce şuierat ţâşnea din locomotivă la oprire, ce lumină strălucea în cutia de fier a farului marin? Evenimentele, modulate într-o infinită variaţie de frecvenţe, înşelau ochiul şi-şi continuau opera absolut singure, îngrămădindu-se şi distrugându-se fără încetare. Nu mai exista nicio femeie, coborând dintr-un automobil roşu, la răscruce, şi continuându-şi drumul pe jos, aranjându-şi stângaci părul cu o mână, de-a lungul reflexelor dintr-o vitrină unde se etala mare cuvântul ASPIRINA. Era o mişcare de braţ, plăpând şi gingaş, care încremenea veşnic pe oglindă şi lăsa să se perceapă silueta de statuie, din contactul a trei degete repliate cu masa electrică a părului negru. Faptele, erau suite de marşuri pe nişte culoare.

După aceea, deodată, liniştea revenea peste toate aceste locuri; condusă ca o orchestră, ea se întindea pe materiile dure. Nu împresura ci prelungea fixitatea; desăvârşea desenul trotuarelor, basoreliefurile felinarelor de fontă, circumferinţa orfeoanelor în mijlocul grădinilor publice. Alte fiinţe umane, sau animale, blânde şi calme se imobilizează în posturile lor familiare, în vilele lor, pe părţile din faţă ale uşilor, în apropiere de vitrine; cu mâinile pe mese, muşcându-şi degetele, sau buzele sorbind din pahare. Peste ei, peste ei toţi, cădea ploaia fină, hârdăul cu cenuşă. Mureau încetişor în spatele placardelor de celuloid. Albastrul năvălise în ochii decoloraţi, iar substanţa lor se scurgea.

Ce desen fin, gravat cu vârful penei pe suprafaţa cenuşie a unei hârtii de ambalaj, ce muzică delicată, cu accente ridicându-se în aer ca un zbor de ciori, ce savoare adunându-se fără încetare, prin accelerarea acizilor, prin ritmul grăsimilor, prin temele şi variaţiile de fiere şi de zahăr, ce durere, acolo, către epigastru, putea să transcrie această sclipire îngheţată, completă, luminoasă, acest domeniu din care făceam parte, şi în care mă pierdeam, într-un fel de straniu înot pe spate, cu braţele încrucişate, lungit în voie în mijlocul apei purtătoare, îngrozit, în tăcere, şi văzând zeii mişcându-se? O întindere comparabilă cu infinitul albă, cu orizonturi care se întretaie. O coală imaculată pe care înaintează orbeşte o linie elastică, puţin în sus, la stânga, la stânga, la stânga, la dreapta, tăind viaţa. Viaţa. Superbă, eroică, maiestoasă, căznită şi juvenilă, imposibil de distrus. Atât de frumoasă şi atât de pură încât pare că poţi s-o ascunzi privirilor doar cu un simplu gest; şi mă întind pe spate şi plutesc; câteva voaluri negre, câteva perdele de doliu, câteva suprafeţe cavernoase, cu abisuri, trec peste mine, lent, mă îmbie la somn şi mă volatilizează sub simpla prospeţime a fantomelor lor de prevestire. Acum se poate să mor: s-a terminat oţelul, s-au terminat lamele tăioase ale luminii! Această lume este în mod teribil aici. Galbenul şi auriul au acoperit totul. Pe această imensă întindere de piatră şi nisip, de-a lungul acestei linii drepte şi aeriene, spitalele, azilurile, uzinele şi imobilele E. D. F.-ului sunt închise. Calea ferată a ruginit. Descompunerea, după ce a degradat speciile, necruţând nimic în lume, se înşeală pe sine; s-ar putea, de fapt, dacă nu priveşti prea de aproape, ca nimic să nu se fi schimbat; sunetele îşi transmit mereu bogăţia, copacii sunt perfect drepţi, colibele sunt tot strălucitoare din cauza tablei ondulate şi a parchetului de plastic. Bărbatul şi femeile tot la fel de uniformi. Şi totuşi, s-a petrecut ceva: pretutindeni planează ameninţarea unui trecut diluvian, amintirea care

te sugrumă. Mirosul de cadavre prost îngropate, poate, sau putrezirea uscată a crengilor căzute.

Inutil să tămâiezi: cimentul şi plăcile de fontă sunt mici, pardoselile derizorii; şi fără voia lor am văzut.

Sau mai mult, spre ora unsprezece fără şapte minute, în oraş, zgomotele s-au aglomerat ca nişte salve de tun. Acolo, mişcarea face atât de bine încât se distruge; sub lumina atât de clară a zilei, casele se aliniază în galben. Acoperişurile lasă ploaia să curgă şiroaie: burlanele gâlgâie. Un vânt ciudat, jumătate cald, jumătate umed agită zdrenţele de la ferestre şi de pe ziduri. Există o jumătate de sferă de cer gri, care conţine toate aceste mici aventuri. Atunci te îndepărtezi cu viteză redusă de acest centru şi urci spre colinele din împrejurimi; urci cu greutate scări şubrede, încadrate de mimoze, te înalţi, te înalţi pierzându-ţi răsuflarea. Corbii formează un inel în jurul muntelui. Treci pe o stradă gudronată, tăcută. Pisicile te privesc trecând, ascunse în spatele ghivecelor cu flori. Şopârle guşate se strecoară sub grămezile de pietre vechi. Şi continui să urci scările dintre etaje; mai sunt doar nouă înainte de a ajunge în vârf. Trebuie să traversezi strada de patru ori. Să numeri 63 de stâlpi electrici. Să zăreşti 400 de vile, mai aproape sau mai departe, cu acoperişuri roşii, cu grădini de portocali şi garduri de laur. Să distingi ceilalţi munţi, în flăcări poate, şi domul plutitor al unui observator. Să saluţi o bătrână cu mâinile negre. Să striveşti în picioare mii de frunze, de furnici, de măsline. Să simţi mirosul obscen al smochinilor. Apoi, undeva spre vârful muntelui, între a opta şi a noua cotitură de trepte, retrasă la stânga unei mici pieţe artificiale pe care o frecventează copiii, se va găsi o fântână cu apă rece. Dintr-un cioc din aramă încastrat într-o stelă de piatră pe care era gravat: 1871, si, de jur împrejur, în dezordine, JCB 112/4/46, JOJO, HARRISON. 6/10/1960, MIREILLE, LIPGL, LUC, MAINANT, I WAS HERE DD, L. R., S., T. A.-M, 25/8/58, REG LE 1 AOUT 1961, CASABLANCA, DUH, 1949, POZSA, 1949, J. B., A. ZIN., HELSINKI 57, VICTOR HUGO, 12/8/1963, apa ţâşneşte în sacade şi cade în jgheab. Şi te puteai aşeza acolo, pe marginea bazinului cu tăuni, după ce ţi-ai gravat numele cu cuţitul alături de celelalte, J. F. B., 9 aprilie 1963, pentru a şti ceea ce se petrece. Aceasta ar fi reluarea unei nu prea vechi istorioare, care şi-a lăsat urmele pe stela de deasupra fântânii. A. Şi DAISY, 6 iulie 59, de exemplu.

Albonioo-Deisy găseşte că e foarte cald.

Soarele traversase până la urmă miile de frunzuliţe. Mai târziu înclinaţia lui ajunsese în acel punct în care făcuse să descleşteze mii de guri, în care ovalul umbrei se mărise progresivAcum soarele pica, tremura puţin pe marginea frunzelor triunghiulare, mormăia încet în pietriş, izbucnea în averse, încetişor. Arborele în chestiune era un arbust de piper; şi arbustul de piper se clătina sub greutatea căldurii ridicându-se din nou, pe nesimţite, etalându-şi milimetru cu milimetru ramurile uscate, îndepărtând fiecare frunză. Ca o aripioară dorsală. Aerul nu mişca deloc. Douăzeci şi cinci de metri mai departe, sub streaşină unei vile, între răsadul de roşii şi colivia cu papagali, mercurul unui termometru urca. Coloana sa roşie trecea de la cifra 26 la cifra 27. Şi Albonico era aşezat sub un arbust de piper, încălţat cu espadrile, cu picioarele întinse pe pietriş. Se pare că în acest moment a venit un bondar şi a brăzdat atmosfera; că o buruiană se chirci din ce în ce mai mult, aplecată, răsucindu-se din cauza secetei. Pe acest faimos prundiş, o piatră ieşea în evidenţă dintre toate celelalte, pentru că era înaltă şi piramidală iar restul dimprejur erau scurte şi rotunde. Numai dacă nu cumva gâlgâitul fântânii dădea colţurilor sale o strălucire bizară între reflex roşu şi vuiet de mare. Dacă Albonico şi-ar fi dat osteneala să râcâie pământul, cu vârful espadrilei, ar fi descoperit cu siguranţă o monedă veche, pierdută de luni de zile, şi foarte murdară. Numai chiştocurile de ţigări nu erau îngropate. Daisy îşi strânse baza nasului între degetul mare şi între arătătorul de la mâna dreaptă. Apoi cu aceeaşi mână îşi atinse buzele cărnoase şi începu din nou să răsfoiască o revistă sentimentală, Confidenţe, sau ceva în acest gen. Soarele, excesiv de cald, excesiv de dispersat, strălucea de patru ori pe hârtia lucioasă. Mai la stânga, vibra o tijă veştejită, lăsând să cadă pistile, sau stamine. Ei bine, sunete urcau de-a lungul treptelor de la scări, venite de dincolo de liziera de arbori, străbătând grădinile, repereutându-se, divizându-se. Se născuseră cam peste tot, de la garajul Foglia de exemplu şi de la antrepozitul Rosa-Bonheur. Un zgomot de sticle ciocnite, un Diesel, un câine ce latră; totul era ca un deşert, zdrobit de loviturile violente ale soarelui. Acoperişurile de tinichea ale garajului erau paralele cu suprafaţa lustruită a cerului. Ai fi putut crede în stratificări de plăci de aluminiu, suprapuse, şi servind de oglindă una alteia. Tot la fiecare douăzeci şi patru de secunde, un sunet de gong zguduia văzduhul şi se propaga, învrăjbit de fricţiuni şi de scrâşniri. O jerbă lungă de ţuţuri, legată fedeleş pe sol, era abandonată cadenţei lente a unui bărbat asudat care o lovea cu ciocanul. În mijlocul fărâmiţării sonore, vagi bâzâituri ale

temperaturii, loviturile făceau să înainteze ceva, un fel de fantomă, împingeau un obstacol invizibil, făceau să oscileze un nor. Un metru, la fiecare douăzeci şi patru de secunde, un metru, la fiecare douăzeci şi patru de secunde. O sferă se dilata ceva mai mult, ca o nebuloasă opacă, magma, fetusul, şi se pierdea în câmpie. Se răspândea. Mai precis, praful tactil acoperea obiectele. Se fixa pe lamelele zidului din pietre seci, îngroşa conturul pietricelelor. Cerul în persoană, poate lucrând la o reclădire după textura solului se amesteca cu o făină fină. Particule înaripate pluteau pe straturi de aer şi formau noduri. Era căldura intensă care, fără îndoială pătrunzând pământul până în adâncuri, degaja aceşti nori de cenuşă, îi ridica, îi făcea să zboare în sus, îi făcea să învăluie mult timp trupul lumii. Albonico se ostenea acum să scobească cu vârful espadrilei sale exact acolo. Şi descoperea moneda foarte veche şi foarte murdară care era ascunsă în pământ. O lua şi o arăta lui Daisy, rotundă şi urâtă în scobitura palmei sale:

— Am găsit douăzeci de franci, acolo, pe jos.

— Ai găsit o monedă?

— E ciudat, tu nu găseşti?

— A pierdut-o cineva.

— Poate…

Daisy îi dădea obiectul; apoi îşi freca degetele murdărite cu pământ de lamelele zidului de piatră.

— Trebuie să fie de mult timp aici moneda asta. E plină de pământ.

— Nu de pământ…

— Ce?

— Nu, spunem: nu tocmai de pământ, nu. S-ar spune mai curând de un fel de praf, de un fel de cenuşă. Uite, am s-o curăţ. Dă-mi un colţ din ziarul tău.

Ştergea moneda de douăzeci de franci cu grijă, acolo, aşezat pe marginea zidului, cu faţa la fântână, jumătate la soare, jumătate la umbră; decapa cele mai mici cute ale monedei, apăsând cu unghia arătătorului drept bucata de hârtie ca o răzuitoare. Dar metalul rămânea pătat, uzat, înnegrit pe veci de contactul cu pământul.

Mult dincolo de universul odihnei; departe de liniştea secretă unde curg fântânile calme, arbori zgomotoşi, jocuri de vânt şi viespi; departe de alunecările ploii pe acoperişurile înclinate, de-a lungul gâturilor de la jgheaburile streşinelor; mult dincolo de toate aceste lumi abia începătoare,

de această frumuseţe de culoare deschisă, de aceste mii de crevase locuite, de aceste guri care povestesc cu voce joasă istorioare fără sfârşit, amestecate cu respiraţia care miroase a hrană şi sodă, mult departe de toate acestea, pare să fie o greutate care vă leagă picioarele şi mâinile, şi care vă smulge, însângerat, tremurător, din dulceaţa vieţii. Este un bloc de marmură, înalt cât un munte şi cântărând tone, care vă poartă de-a lungul straturilor de materii moarte. Şi iată că se alunecă în albastru, invadat prin toţi porii, pătruns de răceala rapidă, şi iată se caută zadarnic cuvântul, în zadar suflul; braţele din metal negricios, alunecă de-a lungul corpurilor, asemenea mişcării lungi şi rapide a unei spade străpungând organele. Această cursă este fără sfârşit; este aproape interminabilă, şi nimic, nici chiar scriitura, sau un nume, ca TEAPE, sau geneză, n-ar putea s-o oprească. Nici la suprafaţă, nici în profunzime, ci în număr; universul se multiplică: culorile, părticele vii sau imobile, fiinţele se diversifică din ce în ce mai mult. Scrisuri mărunte, ciudate şi nesăţioase înconjoară fiecare punct al spaţiului şi îl face de neînţeles. Este ca şi cum viteza, sau acuitatea scrisurilor, sau un efort asemănător, amplificând realitatea, o punea în afara răului. Petele luminoase, plăcile întunecoase, liniile drepte, traseurile grele sau uşoare, totul se amestecă şi se distruge totodată. Fiecare obiect devine totodată asemănător şi diferit de un altul. Apoi o rumoare, după aceea un cântec armonios şi sălbatic, se ridică din materie şi-şi amestecă vibraţiile morocănoase cu vibraţiile luminii. Pământul fierbe, s-ar zice, bulele succesive izbucnesc. Bărbatul, înşelat de sensibilitatea sa, se strecoară mai adânc; ritmurile şi cântecele îl prind în trecere, iar coloraţiile, mobile şi distrugătoare la nesfârşit, îl acoperă cu camuflaje. Vocile sunt apăsătoare, cavernoase, izbite la fiecare douăzeci şi patru de secunde în ritm de un bărbat care loveşte din toate puterile o jerbă de tuburi fanatice care vomită scântei. O suprafaţă vopsită cu sânge oscilează undeva între cer şi pământ; pare făcută din piese metalice nituite unele de altele, şi jucând între ele la fiecare mişcare care le deprimă sau le comprimă masele, şi totuşi, ea este dintr-o singură bucată, uşor de ridicat în întregime de o bară gigantică, precum o perdea. Apoi, şi mai adânc, e un fel de a doua mare pe care o regăseşti după scurgerea de la suprafaţă.

Ritmul este mereu lent, lovitura de gong la fiecare douăzeci şi două sau douăzeci şi trei de secunde, dar rumoarea este cea care s-a schimbat. Nu mai e un cântec, ci un fel de frecare continuă, domoală, amintind aproape murmurul ploii şi al alunecării unor cauciucuri ude. Uneori, în jurul unui

bec, a flăcării unei brichete sau a simplei sclipiri a caroseriei unei maşini, se formează o notă grozav de ascuţită, insuportabilă; dar care nu durează prea mult. Repede, aceasta se scindează în două note, apoi în trei, apoi în patru, apoi în cinci, apoi în şase; copăcelul muzical s-a născut. Acesta se măreşte, îşi întinde ramurile, se amestecă cu restul ţesutului vegetal al zgomotelor. Spre a 2503-a diviziune, nota ascuţită nu mai e decât un foşnet subtil, abstract, aproape de o epidermă peste măsură de întinsă. Fâşâitul abia perceput al unui deget care alunecă pe pielea uscată şi prăfuită de pe coapsa unei femei tinere. Acest murmur de frecare permanentă este cel care însoţeşte mişcările accelerate în albastru; mai târziu, o să fie portocaliul în locul acela; dar culorile, şi ele, se ramifică şi se dezagregă. Nu în fixitate, ca la pietrele albe ale imobilului, ci în acel du-te-vino universal; o mişcare subtilă şi formidabilă, exemplu de urmat pentru insecte, care schimbă fiecare amănut; timpul de asemenea se divizează, se propagă, se scurge, se devoră el însuşi, înfăţişările reliefului se îmbucătăţesc; înălţimile îşi urmăresc cursa verticală spre neant; adâncimile se înfundă cu lăcomie, se absorb.

Şi peste acest haos, peste aceste vuiete care mă asurzesc, mi se pare că visez sau că plutesc, monumental, îngheţat, oglindit de reflexe albăstrui, asemenea unui munte de ger în voia valurilor, scufundat nouă zecimi, totul îmbibat de răceală şi de furie. Limbajele necunoscute, inumane îmi umplu urechile. Articulaţiile se încalecă, se ciocnesc, se construiesc în zadar. Ele nu se adresează nimănui, limbaj de termite, volubilitatea lor e făcută din mici puncte. Nu înseamnă mai nimic; pe pereţii cu tencuiala căzută, pe stelele fântânilor, pe porţile locurilor întunecoase şi împuţite, în sălile de gară, de-a lungul milioanelor de pagini în paragină, aleargă discreta scriere vicleană pe care nimeni n-o poate citi. Aici sunt relatate fapte imediate, în realitatea explozivă, care vor rămâne nedezvăluite. Ceva în genul accidentelor teribile, pe deasupra şi ignorate totodată, care atârnă greu în conştiinţa noastră. Totul este nemăsurat; mi se pare că lumea s-a sucit; că are o rană nevindecabilă.

Besson, ţeapăn, având aerul unei statui exotice, priveşte drept înaintea lui şi nu vede decât răul. El însuşi a devenit, fără să ştie, o bucată de lemn negru, o piesă de eben sculptat. Buzele-i groase sunt nemişcate, gâtul i s-a înţepenit, are noduri de frânghie veche. Membrele îi sunt subţiri şi tari, pântecele excesiv de bombat, tare şi întins ca al unei femei însărcinate. Sub pântece, sexul în stare de erecţie. Pe pielea corpului nu are nervuri, nici

vase de sânge, totul este neted ca o piatră. În mijlocul pântecului, o gaură săpată cu vârful cuţitului închide un canal; este buricul, un fel de gură de revolver. Picioarele lui Besson sunt scurte şi arcuite; degetele lor sunt foarte întinse, răscrăcărate, ca şi cum ar avea undeva, mai sus de trup, schiţa unui gest obscen. Şi mai ales, spre vârful capului, mutilând curba frunţii, doi ochi enormi; două bile de lemn negru încrustate în lemn negru; două cupole golite de sens, oarbe, moi sub deget; sub această mască de broască Francois Besson s-a aşezat să locuiască. Prin această greutate, prin acest monstru de durere şi de milă se lasă antrenat şi cade şi traversează volutele grosimilor pământului, adierile roşii ale elementelor, ciorchinii materiei; cade mai repede şi mai profund decât un om în faţa unei ţigarete care fumegă; dar ştie că nu va ajunge nicăieri. Limbile străine au fiecare cuvântul lor pentru speranţă, dar acest cuvânt nu poate străbate gâtlejul. Nu mai sunt izolat; pot să comunic cu voi toţi; dar cred că e prea târziu; se poate ca, prins în mijlocul vieţii, prins în această capcană, aceste limbaje să mă străbată dintr-o parte într-alta, să mă facă fantomă, şi să mă dezbrace categoric de cea ce aveam altădată atât de personal. După zile din această călătorie, când nu mai rămâne din mine însumi decât acest corp gigantic, uşor, permeabil la toate afecţiunile; aşteptam un sfârşit triumfal, şi, drept în mijlocul unei lumi egale şi clare, sunt încă surprins. N-am putut să mă smulg deloc; căci intru într-un oraş asemănător altuia, sunt împresurat de pereţi asemănători, strivit de aceleaşi culori, aceleaşi sunete, aceleaşi dorinţi; timpul şi spaţiul au făcut o revoluţie completă. De cealaltă parte a acestei mase lichide, opus pământului, şi în ciuda confuziei apropiate, întunericul nu scade nici ca un ton. El ţine mereu, totul, în menghina sa, acoperă fiecare lucru cu pielea sa alunecoasă. Pe platouri, în stânga oraşului, o întindere de câteva hectare aliniază obiecte de tăcere şi de moarte; acolo totul este rectiliniu, de înţeles, şi, datorită acestui fapt, aproape vesel; sub crucile aliniate la nesfârşit, prinse printr-un fel de oglindă cu trei feţe, multe lucruri stau nemişcate. Şi e adevărat că ele au trăit, cu insolenţă, cu forţă altădată. Şi nu mai rămâne din ele decât un pătrat de pământ negricios, nedelimitat, şi doi pari albi bătuţi perpendicular.

Oamenii, câinii, cărăbuşii şi mărăcinii şi-au amestecat cimitirele. Sau nu mai e un cimitir, ci un fel de teren pustiu întins pe tot pământul, o viziune, poate suprapusă viziunii cotidiene, în aşteptarea veşnică, din toate părţile, cu sufletul cuprins de respect nehotărât, de teamă. Pământul este un depozit de murdării, dar calm şi precis, unde ordinea acestor mici cruci meticuloase

îngăduie fiecărei fiinţe, în ciuda slăbiciunii sale, să persevereze sub formă, de litere negre scrise pe scânduri de brad.

+ + + + fotoliu mână soare maşină

+ + + + boschet pietriş pietriş piatră

+ + + + vierme iarbă canalizare vila Floreal

+ + + + prăpastie fir munte apă

+ + + + apă frunză haină ochelari

+ + + + ziar cutie gudron fosilă

+ + + + caiet revolver deget peşte

+ + + + biserică oră aluat porumbel.

La nevoie, mergeai printre aceste morminte fără să-ţi dai seama; norii erau din ce în ce mai îngrămădiţi pe cer şi ploaia cădea. Erai surprins de întorsătura lucrurilor, ca de o alunecare pe marginea unui drum de munte. Din acest cimitir, şi de pe fiecare din aceste cruci simbolice, sub care se odihnea omenirea, urca mirosul şi sunetul morţii; acestea formau la mică înălţime o ceaţă care nu se mişca. Era ca şi cum ai fi mers de-a lungul străzilor unui oraş dărâmat; nu în labirinturi, căci totul era clar şi decupat, dar în jocuri de gheţuri, aparenţă înşelătoare, în desene şi în capcane. În această simetrie, el n-avea niciun loc, contrar morţii, pentru somn; desigur, calmul domnea; nuditatea exterioară a contururilor, austeritatea raporturilor contribuiau la această înfăţişare liniştită. Tot aşa, poate aici era adevăratul calm, mica linişte posibilă; în violenţă şi în disperare. Şi amintirea timpului apus, adică a timpului culorilor bine conturate, a peisajelor scânteietoare de lumină, a unei toropeli în care fiecare loc şi fiecare timp puteau fi gustate la momentul dorit, apoi se ştergea de parcă n-ar fi fost decât himere fără însemnătate-amintirea nu se mai mândrea singură. Ea devenise doar de netrăit, şi orice aluzie cu privire la acest subiect nu făcea decât să deschidă o poartă spre infern; elementele lumii abundau, astfel că nu puteai să-ţi mai dai seama de trecerea care putea să le redea simplitatea. De fapt nu se mai punea problema simplităţii sau a purităţii; trebuia ca ele să dispară. Viaţa din ele devenise de tot fugară, slabă de tot, era de acum atât de fină încât un nimic uitat ar fi fost fatal. Asta semăna puţin, dacă vreţi, cu un arbore uriaş, milenar, atât de greoi şi de mare că avea mai mult semnele regnului mineral decât cele ale regnului vegetal. Între cele două regnuri distanţa era infimă; ar fi fost de ajuns o răsuflare, trădarea unui botanist de exemplu, pentru a trece acest arbore dintr-un regn în altul. Şi totuşi, în ciuda aparenţelor, viaţa îl poseda încă; erau secole de când ea încetase să mai urce în ramurile sale,

secole de când nu-i mai reînnoia frunzele şi nu-i mai împrăştia rădăcinile. Dar viaţa exista încă. În străfundurile cuirasei sale, în plin trunchi, un fel de nod al lemnului palpita încă, şi creştea, şi îşi închidea inelul, împingând înapoi cu o zecime de milimetru fibrele uscate. Asta semăna cu un perete derizoriu, compartimentând două elemente antinomice, fără ca nimic să poată motiva acest angajament, nici să le confirme prin cine ştie ce amestec cum ar fi cel de apă şi aer, apă şi rocă, foc şi cer, aur şi plumb, umbră şi lumină. Şnurul dintre viaţă şi moarte devenise atât de subţire, în acel timp, că se aştepta oarecum să se rupă, în fiecare secundă, lăsând să se înfunde în breşa făcută de talazurile de roşu şi talazurile de albastru, pătrunzând unul într-altul, şi aşteptându-se, rostogolindu-se vâltorile lor, şi ducând cu ele pietrişul de pe fund, şi făcând să crească fără încetare cel de-al treilea talaz, mai grozav, al culorii, mai pline de umbra purpurei. Această ruptură oribilă, singura cu adevărat fatală, era în realitate cu neputinţă: bariera era indestructibilă; exista analitic, i se putea da un nume, putea fi calculată, orientată; şi totuşi, dacă drama izbucnea: nu din amestecul brutal dintre cele două părţi, ci dintr-o inversiune; de atunci, tot ce era viaţă devenea moarte, şi tot ceea ce fusese moarte devenea viaţă. Iluzie supremă, hohot de râs al diavolului, silogism care putea să crească, să întreţină aceşti pereţi albi, cu mişcări sacadate, priviri pătrunzătoare şi descrise cu grijă, de extaze împrăştiind provizoriu haosul! Oricum, simetria era păstrată; lumea, virgină în aparenţă, fusese aruncată în slăbiciune. În odăi, în baruri, pe străzi şi străduţe, serii de bărbaţi şi de femei trăiau această încordare logică. Destinele lor felurite nu se amestecau; aţâţarea creştea, în lumea viilor şi în lumea morţilor. Se acţiona, se vorbea, sau, dacă vreţi, muşchii tresăltau, oasele trosneau la 4,50 metri sub pământ. Şi puţin câte puţin se alcătuia acest adevăr, făcut tot atât din zgomot ca şi din tăcere, din trupuri ca şi din cadavre. Nu înţepenit, ci animat, adevărul, sub înfăţişarea unei femei în vârstă, cu părul lipit de ploaie, cu silueta nedesluşită, cu inimile strânse pe şolduri, în buzunarele impermeabilului său indigo, mergea pe mijlocul străzii. Ploaia bătea pământul, după un ritm străvechi, delicat, rafinat; pământul reflecta talia femeii în vârstă şi părea, la fiecare pas pe care îl făcea, care o apropia de o ţintă necunoscută, că nu mai putea să scape de ea însăşi. De pe acoperişurile înclinate, pe care se scurgea apa cerului, durata eternităţii o privea trecând; cânteeele zincului se uneau, chemările vehemente ale stâlpilor verticali se adunau, sute de voci se năşteau în frig şi picăturile de ploaie o înfăşurau în învelitorile lor, apoi, în sfârşit, zburau

spre sferele norilor. Şi acest adevăr nu era nici vesel nici trist; încă din clipa în care se chemase femeie, în care se îmbrăcase cu acest impermeabil indigo, în care acceptase să meargă pe această stradă, în ploaie, şi pe propria ei umbră în formă de pară, era ca şi cum şi-ar fi fixat o pată veşnică, făcută din noroi, din pânză pe care curg lacrimi, din sâni greoi care întind stofa corsajului, din picioare obosite străbătând metri de stradă. Suspine îţi murmurau la urechi, arătându-ţi drumul de urmat; şi cădeai în centrul existenţei, cam ca o piatră în fundul unui puţ.

Oraşul era o vâltoare nemaipomenită, din care trebuia să resimţi fiecare tracţiune, fiecare izbitură. Ca nişte cuie, ca nişte ghimpi sfâşietori, ochii, mâinile, bărbiile celorlalţi oameni se îndreptau spre viaţa voastră. Aceşti ochi, aceşti ochi mai ales erau teribili; ei zgâriau mereu, jupuiau, ardeau de furie. Milioanele de ochi se închideau, la colţurile străzilor, la orice distanţă, pe toate frunzele tuturor arborilor. Sufla ca o furtună un curent omenesc, ascendent, care nu ducea nicăieri. Un om oarecare, luat la întâmplare din acest furnicar colcăitor al oraşului, avea acel aer hăituit şi vizionar al unui păianjen negru cu un cap ca de mort zbătându-se sub ploaia de insecticid. Valul de vorbărie se umfla până la tumult; pe stradă, între arborii întunecaţi, lingă gurile jghiaburilor, ecourile reveneau fără încetare aducând ţipete izolate, sau mormăituri, sau verbozităţi volatile. În spatele storurilor trase, la al doilea etaj al spitalului, o femeie îşi purtase numele, Janine Angele Erebo, până la epuizare. Storurile erau opera firmei S. I. M. A. C. (Fabricaţie franceză), şi multe alte nume intrau în joc, cum ar fi: Hoizai, Serre, Filipacci, Guigo, Zimmerman, Amerigo.

Şi, asemeni unei flăcări care ţopăie, forţa personajelor se exprima sub fiecare nume: grămezi de bulbi albaştri înconjurau feţele femeilor, nelăsând să se perceapă decât cearcănul brun-închis al unei perechi de ochi obosiţi, somnoroşi, din când în când înlăcrimaţi. Un vârtej acoperea din nou feţele, dar altele apăreau. De-a lungul acestei perdele subţiri, întru totul asemănătoare fumului, aceste arhitecturi umane se desfăşurau ca nişte catedrale: nasuri lungi, subţiri, terminate în ogivele genelor arcuite. Guri. Buze deslipite, taine de nedezlegat ale incisivilor al căror alb era pătat de tartru. Urmă de prospeţime, ceva verzui şi sângeriu totodată, vâscos ca o pastă de dinţi. Sau sub lumina unei lămpi electrice fără abajur, jocurile ridurilor care se măreau, se întretăiau. Obrajii erau scofâlciţi, părul era tuns la nivelul urechilor, foarte precis, de tăişul briciului. Fălcile se odihneau în condiţiile lor, pătrate sau triunghiulare. O frunte domina cu toată înălţimea

ei, frumoasă ca o stâncă. Pe temelia solidă erau înscrise semne particulare, în formă de labe, lăsate de întreţinerea sprâncenelor, în jurul acestor figuri, în jurul acestor cranii, era un întuneric profund şi puternic, inalterabil.

Inşii ieşeau din neant, se urneau în cohorte, şi zgomotul surd al paşilor lor începea să se învârtească în cerc; era embrionul unei revoluţii viitoare, furia şi singurătatea amestecate, vigoarea viitorului în materie. Voinţa pe care ei o creaseră, şi care ieşise aproape din întâmplare dintr-o serie de mişcări dezordonate, îşi lua revanşa. Iată că se prinsese în inima acestei simfonii ploioase, în mijlocul acestui noroi obscur şi josnic; se smulsese din propria-i conştiinţă, lăsând la o parte tăcerea, şi trebuia neapărat să-i urmeze, să meargă cu ei, să strige, să vorbească şi să trăiască. Atracţia era prea tânără, prea subtilă, pentru ca să poată rezista. Era ca şi cum ar fi fost aşezat în camera lui, iarna, la amiază, în faţa ferestrei, în timp ce zgomotele urcă, în timp ce culorile îşi iau zborul, în timp ce mii de unde felurite îşi tremură mirajele în dosul geamurilor, această gaură larg deschisă te privează de linişte şi te părăseşte, gol, tremurând, chircit pe marginea saltelei, copleşit de greutatea sângelui care nu mai circulă.

Atunci trebuie părăsită reţeaua de contemplaţii solitare, falsele cute ale uitării; trebuie să te năpusteşti afară, în speranţa că-i vei etala din toate părţile substanţa; în dorinţa nebună de a invada fiecare spaţiu, de a satisface orice atracţie. Nu numai prin analiză, ci prin înnebunire consimţită faţă de fiecare lucru, faţă de fiecare om, fiecare arbore, fiecare pulbere.

Ca altădată, muzica te transportă, dar nu mai erai tu autorul. Combinaţiile de sunete se făceau în spatele tău, într-un tabernacol apărat, şi, mai departe de umbră, materialele sudate ţâşneau, înălţate, în săgeata melodiei.

Oraşul era o mare nesfârşită, şi legănarea lui avea armonie. Nu armonia pe care o ştiaţi, şi pe care o ştiam, înţelegerea inteligentă a legăturilor dintre viaţă şi moarte, de exemplu, sau credinţa în limite; ci o armonie curat monstruoasă, unică, şi care, fiind din ansamblu nu poate fi văzută de unul singur. Era, la rigoare, luciditatea după ce îşi desăvârşise opera de distrugere şi reîntorcându-se în noapte. Omul pus în lume ca o sământă în pământ şi nemaiştiind nimic, După felul planetei pe care locuia, totul era sferic, magnific şi sferic. Perfecţiunea domnea. Şi dacă n-ar fi fost această îmbrăţişare, dacă n-ar fi fost această gură care vă sugea seva, pompând-o în corpurile voastre spre această lume de dincolo care se cheamă viaţă, fără întoarcere, fără oprire, n-ar fi existat nimic. În vremea aceea, sub privirea rece a oamenilor, mă îndoiam. Trăiam în carne şi oase, prizonier al acestei

tulburări, existam într-un fel de decalaj permanent între mine şi mine însumi. Corpul, membrele mele erau în ceaţă. Întrebările mele repetate rămâneau fără răspuns; mi-era egal. Ceea ce conta, era, îngheţat pe solul real, ţintuit, paralizat de descompuneri şi analize. Universul oamenilor era vecin cu întunericul, aproape de putrezire. Erau dorinţe redutabile, urmate de dezgustări inexplicabile. Un fel de dârdâială nervoasă părea să cuprindă fiecare noţiune, făcând-o să tremure ca un pachet de gelatină.

Bărbaţii şi femeile nu prea mai erau singuri; formau o mulţime. Şi în acest haos barbar, erai pierdut. Tu, tu erai strivit de această împrejmuire. Ai crezut că poţi să rămâi pe dinafară, naiv ce erai. Altădată, te situaseşi într-un fel în afara timpului; avuseseşi acest peisaj miniatură, aminteşte-ţi, acest medalion de mozaic albastru palid şi roz reprezentând Acropole. Singura pată de lumină în centrul unei plăci de marmură neagră. Tu erai în principiu fereastra deschisă, sau, mai bine, suprafaţa bombată, băşica vieţii, bula. Erai poate un centru, sau un cerc, în orice caz o figură geometrică ireductibilă, niciodată asimilabilă. Şi totuşi, într-o zi, a trebuit să cedezi. Asta nu fusese la început decât o bănuială, o fărâmă de singurătate, o durere; apoi a crescut; când ai înţeles era prea târziu. Capcana te-a reţinut. Cinismul, păcatul, pofta slăbiciunii nu mai aveau nimic de învins, pentru că nu erai decât o victimă. Erai deja un halou inconsistent, elastic, şi nici nu mai puteai, să te dăruieşti. Iată cum am venit la viaţă. Nu mai ştiam nimic altceva. Arborii au crescut ici şi colo, s-au construit case, s-au săpat tunele până la mare, s-au făcut drumuri, s-au lărgit pieţele, s-au împrejmuit grădinile. Aşa se face că un cartier devine de nerecunoscut. Dealtfel, aceşti copaci, aceste case, aceste grădini, să existe pentru alţii! Eu nu le mai bag în seamă. Nu mai am simţul noului, nici al trecutului pentru a le gusta; sunt în imanenţă. Sunt numeroşi cei ce trăiesc în acest război inconştient, fără ură, fără credinţă, nestrăpungând vălul care-i înconjoară. S-ar zice că au pierdut ceva, şi totuşi sunt departe de a fi lipsiţi de ceva; dar există o trecere prost făcută, ca o etapă peste care s-a sărit. Puterea necunoscutului, un tren malefic al analizelor nerezolvate, au acţionat fără ştirea iar, au făcut să crească obsesia răpirii. Acesta e trenul care cară astăzi, prin simpla distrugere, după folosire, elementele de lumină, şi îşi începe călătoria în infern, pentru a suferi în veşnicie, sfârşind unul câte unul, deşi nu se vor sfârşi niciodată, milioanele de riduri, întunecimile spiritului, abisurile sufletului, pansamentele cu tifon, aceste morţi succesive care la rândul lor includ mii de dispariţii.

Evenimentele se produc deja: sunt infime schimbări, survenind pe fiecare centimetru pătrat de spaţiu, care fac întregul să se legene încet. Fără îndoială şi fără temeri: dacă vreţi, omul se subţiază din ce în ce mai mult. Se îndreaptă spre vegetal, înainte de a merge spre mineral. O substanţă bogată şi fluctuantă, care era altădată odihna lui, scapă, aleargă în afara lui, fără ca să-şi dea seama. El avea odinioară un nimb misterios, produs din ciocnirile sale cu realitatea; apoi a intrat un vis, un spirit prevestitor de ruine şi distrugeri, şi acest om s-a unit cu el însuşi. Zeii sunt alungaţi, golul pivotează şi pământul a devenit pentru el o planetă pustie, complicată, plină de semne şi de capcane. Nu se mai vede nimic, nu se mai aude nimic, nu te mai mişcă nimic. Pământul este ceţos, sterp; oraşele nu mai au greutate, poate zboară, poate nu este decât efortul a două sfere de gaz; cerul a invadat materia şi a umflat-o; e vorba de gaze, de gaze, de fum sau de nori; aici totul s-a amestecat şi s-a topit. Nu se mai vede nimic; orizontul fumegă peste Uranus şi ceea ce altădată era tare şi strălucitor, diamante aspre, a intrat în picăturile de apă. Apoi s-a împrăştiat în aer. Iată ce a ştiut să săvârşească puterea acestui om grăbit.

El şi-a pierdut regnul, care era în lumină şi stâncă. A schimbat iuţeala cu o nălucă; iată-l că acum calcă un pământ fabricat din sunete şi miresme; un zgomot amplu, aproape melodios, creşte şi curge în toate părţile. Acest zgomot devine un torent roşu, şuvoi de sânge, şi se revarsă veşnic în faţa lui. Omul, separat acum de micii săi zei familiari, nu mai este pentru mult timp omogen; el curge în jos, se întinde în crăpături, şi inima lui, şi nucleul lui, bloc calm şi tare ca silexul, se topeşte încet în puful mareei murdare; curând nu va mai exista pentru el decât această moarte care-l coase în sacul ei, decât acest suflu care-l slăbeşte, acest suc lăptos picurând în bulgării de pământ, această lungă mişcare de balansier în care derivă masele continentelor de cauciuc, lungul pantelor lustruite de magma clocotită. Este ceea ce visează omul. Şi acest vis îi tulbură măruntaiele, îl pătrunde ca o otravă, bate în vinele lui, rostogoleşte pulberea sa pe pielea fină a ochiului; vis redutabil, căci el nu sălăşluieşte numai în viaţa lui, ci şi în realitatea de dincolo de timp şi de spaţiu.

Totul se află numai în acest creier, şi totuşi era prezent în întreg universul. Ce disperare era aceasta pentru toţi locuitorii pământului, ce durere de neştiut, ce înmănunchere precisă şi chinuitoare de mii de strigăte, de mii de urlete, asonante şi ritmate, imn de bucurie şi de nefericire, al cărui şuvoi curgea, se desfăşura, se întindea spre ceaţă, făcea să răsune prăpăstiile

de ecouri de sinucideri, fără să depăşească vreodată dimensiunile unui singur obiect; acest bubuit înăbuşit, această forţă înăbuşită care se ucidea singură, acest dezmăţ care aţâţa fiecare fiinţă, acest efort sălbatic explodând în spirale, oferea deodată o înţelegere a halucinaţiei perfecte, a vertijului, a neliniştei, a prăpastie! Fără fund a inteligenţei. Podeaua, acoperişurile caselor, oraşul îşi reluau aspectul iniţial, rotunjimea lor de embrion. Oamenii erau din ce în ce mai singuri, din ce în ce mai miopi: în acest vârtej, ei deveniseră de mărimea unor insecte minuscule, un fel de furnici războinice. Fiecare avea pe piele tatuajul fatal, semnul timpului care trece şi care se degradează. Sub carnea feţelor, ca un grăunte steril, era mereu acelaşi cap de mort, cu orbite uriaşe, cu rictus anonim, cu pomeţi jupuiţi, cu linii de asamblare a suturilor. În pătratul strâmt, cu greutatea vidului, care era peisajul consacrat, domnea o pasiune dură şi reală. Toate bucăţile, toate corpurile foloseau: niciunul nu era indiferent sau abandonat la întâmplare. Dar nu aceasta era înţelegerea; era mai curând o răutate nevăzută care lega fiinţele unele de altele. Mesajele erau expuse: ele se citeau pe pereţi sub formă de litere de alfabet. Prenumele se ciocneau, capete de frază refuzau să se închidă. Pe marele perete alb al uzinei era scris: STAŢIONAREA INTERZISĂ.

Poarta de sticlă lustruită era trântită din când în când, lăsând să treacă femei. Sau un bărbat fuma, îmbrăcat cu un pantalon de pânză albastră şi o cămaşă de nailon, cu ochii ficşi, imperceptibil arzători, în lumina electrică, în mijlocul unei camere în care căldura domnea: fuma Gauloise 474 dintr-un pachet pe jumătate gol, însemnat cu litera J. Mai departe, sau în altă parte, o femeie tânără mergea pe artera principală a oraşului; paşii ei iuţi, mărunţi, o duceau cu supleţe. Umerii, sânii, ceafa, şoldurile, pântecul, întregul ei corp era ţeapăn. Nici pentru ea timpul nu mai exista deloc; curgea în ploaie, indicibil, foarte departe. Ţeapănă în mişcare, separată de ceilalţi, şi stăpânită, ea părea că poartă povara a mii de semne, de cifre, de amintiri. Înainta bine sprijinită pe realitate, şi chiar numărându-i paşii n-ai fi putut s-o învingi. În afara ritmurilor omeneşti, şi totuşi rănindu-şi picioarele ei de femeie, mersul ei era un fenomen de uscăciune şi de nervozitate; încălţămintea din piele roşie călca trotuarul, tocul ascuţit mai întâi, după care urma talpa, şi scârţâitul baretelor de piele. Păcăniturile nu erau periodice; veneau simplu una după alta, autonome, acelaşi pocnet exploziv de masa grea a asfaltului. Pământul, ca şi cum ar fi fost zdruncinat de aceste zguduituri, părea că se ridică la fiecare contact al tocului de pantof şi că

împinge cele cincizeci şi două de kilograme aflate în trecere. Dar nimic nu putea grupa aceste sunete două câte două, şi trecerea lor monotonă n-avea nicio ţinută. Nu era chiar o lipsă de ritm: inimile continuau să bată, cam 94 de bătăi pe minut, mişcările muşchilor de la pulpe erau tot timpul regulate, respiraţia normală, clipirile pleoapelor identice. Dar această măsură era mecanică. Ea nu mai adăpostea niciun fel de formă, nu mai încadra vreo melodie. Era desfăşurare sub medie, curgerea unui fluviu de evenimente care se închegau de îndată ca sângele. Această femeie mergea întins, în harababura ploii, şi intra în mareea staţionară. Încordarea îi pătrundea în limbaj, buzele i se deschideau puţin, lăsând să scape vreun sunet fără importanţă. Ochii ei vioi străluceau în faţa reflexelor automobilelor ude, mâinile i se deschideau, pielea ei albă şi calmă tresărea la atingerea vântului. Era complet goală sub rochia de lână, şi îngheţată. Betonul armat cursese în corpul ei, mulând fiecare amănunt, desenându-i serpentinele siluetei. Ea era aici sau acolo veşnic vie, înghesuită de unghiuri, fasonată din materie până la materie. Singurătatea, orgoliul fuseseră părăsite în acest loc precis al vieţii naturale; un bloc de carne, o statuie fierbinte şi rece, două picioare în mişcare, noroi, unghii lăcuite, perişori ţepeni sau lucioşi. Ea era insecta neagră cu lungi elitre încrucişate, şvab-nemţesc în dulap, reptilă, pasăre de noapte, sau, şi mai singură, grămăjoară de gunoi menajer, în care cojile de portocală ies din gurile căscate ale cutiilor, în timp ce strălucesc domol sub apa care picura peste ambalajele de carton şi capacele rulate ale cutiilor de sardele, în timp ce mirosul creşte din toate părţile, când rămăşiţele păimânteşti coboară, când un val de grăsime acoperă flancurile acestor piramide inutile ca un giulgiu, în aşteptarea dimineţii nepăsătoare când destinul se împlineşte în sfârşit de gunoieri înarmaţi cu lopeţi. Această femeie, şi aceste alte femei, urmau traseul mersului lor, fără să vadă; desfăşurarea faptelor continua însă din toate părţile; pe frontonul unui bar, o firmă luminoasă clipea ziua şi noaptea. Deasupra uşii, aproape de balcoanele de la etaj, erau fixate două reclame, una albastră şi alta roşie: ADELSCHOFFEN. BERE ALSACIANĂ. Jos, în stânga intrării, un cuvânt strălucea la fel de nemişcat: P. M. U. Între cele două, cu litere albe, BAR TABAC, se stingea şi se aprindea în cinci feluri diferite:

1. Literă albă înconjurată cu o linie.
2. Numai linie.
3. Literă albă.
4. Literă albă clipind de trei ori.

5. Literă albă înconjurată cu o linie, clipind, de trei ori.

Apoi ciclul reîncepea, după patru secunde de întuneric. Asta putea să dureze ore întregi, zile, ani; nu era o limită a acestor cuvinte nehotărâte, plutind pe frontonul barului. Ele vorbeau, descriau lucruri reale, uitate, oraşe întregi lăsate pe mâna oamenilor, pieţe uriaşe unde maşinile sunt aşezate în formă de spic, palate ale Expoziţiilor, ale Societăţilor Martini, Maccari & Franco, labirinturi nesfârşite de străzi întunecate, unde soarele nu se arată niciodată, coaste şi ondulări de teren, păduri de beton zburând peste autostrăzi, aerodroame zgomotoase de avioane cu reacţie care se desprind de sol, bulevarde murdare pe care trec camioane grele, cheiuri mirosind a huilă şi ulei, întortochiate, unde macaralele scrâşneau şi scârţâiau.

Casele sânt acum înghesuite unele într-altele. Acoperişurile lor fac o suprafaţă continuă, compactă, roşie şi brună, oferită prafului şi apei. Se formează un sol nou, cu desene regulate, care reclamă nebunia.

Camioanele îşi învârtesc roţile de-a lungul trotuarelor; pe verticală se reazimă cerul pătrat, plin de nori. Orizontul este astupat de munţi, asemeni unor vulcani, şi aburul fumegă pe flancurile lor. Într-o vizuină ascunsă, într-un subteran, trebuie să fie oameni prizonieri care se sufocă. Trotuarul e plin de înmormântaţii de vii, de corpuri mucegăite în gange de bitum, şi pe care nu le mănâncă viermii. Totul e sufocant de impenetrabil; şi colo jos, o sută de copii se îmbrâncesc în praful unui gimnaziu.

Acestea erau lucrurile care se puteau vedea, în vremea aceea, dacă te puteai căţăra mai sus de colina cimitirului. Pe creasta grădinilor se afla o placă de orientare, şi pe o lespede de marmură erau gravate datele principale ale peisajului, dimpreună cu două versuri de Byron sau de Lamartine. Era deci momentul să te apleci peste balustradă, să asculţi zgomotul cascadei artificiale şi să priveşti totul, cu lăcomie, ca şi cum ar fi trebuit să mori imediat după aceea, sau la nevoie să orbeşti.

Căci, la urma urmei, nimic nu era mai puţin potrivit pentru dragoste ca acest oraş; dar, înainte de a iubi, trebuia să înţelegi, trebuia să cunoşti. Trebuia să te iniţiezi în acest spaţiu gol, în această mizerie a libertăţii.

Dacă numai asta era cu putinţă, trebuia să se abandoneze lui însuşi în mijlocul pietrelor, şi arborilor, numelor, vitrinelor, maşinilor, în mijlocul marii gloate strânse de bărbaţi şi femei, în mijlocul ţipetelor, mirosurilor, pasiunilor. Pregătită încă de mult, coaptă în anticamerele pline de fulgere şi tunete, unde tensiunea devenise repede mai orbitoare ca faţa unui zeu,

drama atmosferică se forma. Acum, norii se spărgeau în bucăţi, cerul şiroia ca un geam. Mirosuri pătrunzătoare se adunau în băşici şi începeau să se învârtească la fel ca aştrii; în mijlocul acestei furtuni, oamenii alergau, îndepărtându-se de locurile deschise, şi intrând la adăpostul pridvoarelor. Culorile solului şi ale clădirilor băteau în albastru, atrăgând în mod periculos lucirile fulgerului şi materiile plastice din apă. Şi aceeaşi furtună, seacă, imaterială, se deschidea în spirite; întregi în aparenţă, clădirile se dărâmau singure pe dinăuntru; cu picăturile cerului cădeau parcele de realitate, bătând în cadenţă ceva de nedefinit, să zicem, conştiinţa, şi. Apoi se dizolvau. Curând, în locul acestor palate, acestor coloane, se ridicau ruinele albe şi scobite. Dar ceea ce era teribil, intolerabil, era faptul că această distrugere nu era niciodată desăvârşită: se refăcea mereu, în toate sensurile, fără a putea epuiza rezistenţa materiei. Casele nu mai existau, şi totuşi existau; mişcările, culorile, dorinţele, toate acestea nu mai însemnau nimic, şi totuşi erau mereu mişcări, culori, dorinţe. Bărbaţii erau animale ale vidului, fixe, imbecile, palide, dar erau încă ceva. În zadar mergeai pe toate străzile, şi chiar mai departe, pe câmpia pietroasă pe care ploaia o făcea să rodească, fiindcă nicăieri nu puteai să întâlneşti adevărata singurătate, potolirea dorului tău de absolut. Nicăieri nu găseai tăcerea.

Peste tot pe unde treceai, te izbeai de existenţă, de pereţii tari şi de viaţa care îţi trimitea ca un ecou durerea de a te fi născut. Era un joc de oglinzi, reflectând cu o furie vană. Nu era în lume nimic care ar fi putut să vă absoarbă şi să vă distrugă, să vă dea duratei impasibile a neantului, nimic care să se poată lăsa pătruns de arma albă a freneziei voastre. Ori încotro ţi se îndreptau paşii, lumea în reprezentaţie de circ îţi aducea imaginea unor lucruri autonome, abile, aproape meticulos înconjurate de o sârmă neagră indelebilă. Realitatea, adevărul, putere a naturii; întinderi nemuritoare unde bate lumina ascuţită a înţelegerii, unde bate comunicarea. Nu-i cu putinţă nicio scăpare din acest haos organizat. Structura a patru străzi, închizându-se într-o piaţă unde o clopotniţă arăta ora 6, poseda pentru totdeauna spiritul şi îl însemna cu sigiliul său: sute de metri pătraţi de asfalt, de ciment, de piatră, ploaie care înmoaie ca o sudoare, unghiurile marginilor de la trotuare, rigole lucitoare, urme ale gerului iernii şi ale arşiţei verii, canale, căsuţe de şotron desene cu creta, nume, nume, nume: Salvetti, Geoffret, Milani, Apostello, Traiteur, La Georges, Ceramică, Drogheria Portului, Astoria, Chirurg-dentist, S. E. V. E., Trapa lui Staoueli, Lanfranchi, Caltex Autogom, şi, Chevrolet 418 DU 02, winter banană, Gelaţi Motta, Simon,

84.06.06. Spaţii albe pe care întunericul le cuprindea fără dificultate, străzi lungi mărginite de platani uniformi, cu ramuri fără frunze, plantaţi pe trotuar prin gratii în formă de sori. Fântâni, şi locuinţe din piatră şi beton, balcoane încărcate cu liane; acoperişuri cu antene, acoperişuri aplecate ca şi cum cerul apăsa mai tare într-o parte, ferestre zăbrelite, obloane deschise sau închise, uşi din placaj, ferestruici, canale şi jgheaburi. Din îmbunătăţirea dreptunghiulară, puţin mai sus, la stânga, ies două paralelipipede; efect de perspectivă, sau sunt într-adevăr aşa, cele două blocuri zugrăvite în albastru par să se unească la vârfuri şi să formeze un arc de triumf. Sunt pereţii cazărmii Corpului XV, ai Spitalului Sfânta Ana, ai Jandarmeriei. Aceşti pereţi sunt găuriţi de ferestre, care au bare groase; ele dau spre trotuarul străzilor Durante, Gilli, Carnot.

La amiază, când plouă, în spatele fiecărei ferestre este câte un bărbat în picioare, cu mâinile agăţate de bare, şi care priveşte. Sunt poate o duzină, pe jumătate ascunşi de umbra celulelor lor, scrutând neobosit locul luminos şi murdar la care nu pot ajunge. La început îi cuprinde pofta să frângă baricada de metal şi să sară dintr-o dată, asta trebuie să fie libertatea, în albeaţa ameţitoare a acestui pătrat de stradă, care părea luminat de soare, într-atât contrastează cu umbra celulelor lor. Apoi această poftă slăbeşte, ei par că se retrag din faţa unui obstacol mai puternic, ceva în felul unui perete de sticlă, neprevăzut, asta trebuie să fie ceea ce se cheamă raţiune, şi ochii lor se mulţumesc să rămână ficşi, lipiţi de imaginea proaspătă şi luminoasă nemişcată zile în şir, la care aderă până la urmă, plini de dragoste, până la uitare.

În realitatea contrafăcută, cu atmosfera amestecate, pe acest plan trasat, de o precizie perfectă, nu s-ar mai putea spune dacă continuă să plouă sau dacă soarele arde ca focul. A sosit clipa în care dreptunghiul devine din ce în ce mai vag, din ce în ce mai schimbător; în mijlocul lui trăiesc alte dreptunghiuri, fiecare purtând în cutele sale aventura sa umană, sau vegetală. Rămân numai marginile parcă decupate muşcător în catifeaua moale a umbrei. Cu claritate, în sfârşit, precum un tunel întinzându-se uşor în jurul automobilului care rula, pata de lumină albă îşi deschide fereastra nemărginită.

CAPITOLUL I.

FRANCOIS BESSON.— FRANCOIS BESSON ASCULTĂ MAGNETOFONUL IN CAMERA SA.— ÎNCEPE POVESTEA ANNEI.—

PLECAREA LUI PAUL.— SFATURI.ALE MAMEI LUI BESSON.— RĂZBUNAREA.

Aceasta este povestea lui Francois Besson. Am fi putut-o face să înceapă mai devreme, atunci când o întâlnise pe Josette, de exemplu, sau când încetase să mai lucreze ca profesor în această şcoală particulară şi revenise să locuiască la părinţi, în vechea casă dărăpănată din centrul oraşului. Dar dacă am fi început povestea de acolo, Francois Besson era întins pe un pat, peste cuverturi şi cearşafuri mototolite, către sfârşitul iernii, şi pentru moment nu fuma. Ochii erau închişi. Nu dormea, dar stătea în această poziţie, cu mâinile încrucişate. Lumina străzii, printr-un sistem de reverberaţie pe zidul din faţă, intra în cameră şi se instala aici. Interstiţiile galbene ale jaluzelelor erau vopsite ici şi colo.

Besson se scălda în mijlocul culorii. Pe chipul său galbenul devenea mai curând brun-închis, şi se degrada în multiple nuanţe; nasul îi era cadaveric, deformând tinereţea trăsăturilor, scurtându-i maxilarele, zbârcind pielea din jurul ochilor. Culoarea, adevărata culoare era afară, dincolo de jaluzelele închise, în interiorul camerei se plimba un soi de reflexie, blândă şi subtilă, asemănătoare cu umbra unui bec electric pe un tavan.

Când se mişcă Besson, şi merse încet, în picioarele goale, cu mâinile înfundate în buzunarele de la haina de pijama, cu spatele uşor arcuit, fu ca şi cum un nor ar trece prin faţa lunii, a felinarelor, a farului, a cerului, sau a oricărui lucru care luminează în galben lumea exterioară: îşi reveni deodată, deschise pleoapele şi îşi dezlipi buzele. Avea cearcăne la ochi, făcea zgomot când respira, şi avea o ureche mai roşie decât cealaltă, din cauza poziţiei în care se găsise, pe pernă, timp de o oră.

Merse. Îşi puse picioarele goale pe pardoseala rece, unul în faţa altuia, adunând degetele de la picioare. Nu se opri decât atunci când se lovi cu burta de masă. Atunci trase brusc spre el unul dintre sertarele laterale şi, în penumbră, începu să scotocească. Nu scotea obiectele cu care era plin sertarul, batiste murdare, şosete murdare, carnetele, ochelari de soare cu lentilele crăpate, lame de ras, pistolet de copil, bucăţi de cretă muiate în cerneală, cărţi poştale, cutii de chibrituri italiene, pachet de ţigări de foi „La nueva Havana”, hârtii şi cartoane de tot soiul, formular de înscriere de la Air France pentru un post de steward pe curse lungi, bucăţi de oglindă, dicţionar englez-francez, franeez-englez, suport din sticlă Stiegl, magnet, o fotografie de-a lui pe o stradă cu zăpadă din Londra, rulou de leucoplast şi foarfece fără vârf, paşaport, butoni de manşetă, brăţară de ceas fără ceas,

portchei fără chei, tub de perie de dinţi fără perie de dinţi. Se mulţumea să le atingă cu mâna dreaptă, sprijinind fundul sertarului cu mâna stângă.

Apoi îşi dădu seama de lipsa de confort a poziţiei sale, căci abandonă o clipă biroul pentru a căuta unicul scaun din fier, la celălalt capăt al camerei. Îl debarasa de mormanul de haine şi îl aduse încet, târându-l şi lovind picioarele cauciucate de carourile parchetului.

Purtat de picioarele sale goale cu extremităţile contractate, chircite, frânat de săritura surdă a scaunului pe fiecare şănţuleţ dintre şipcile parchetului, Besson înainta mai greu, cu deşelări neaşteptate, cu torsiuni din talie, ca un boxer filmat cu încetinitorul. La fiecare lovitură a metalului de parchet, el simţea un fel de undă electrică urcând pe şira spinării, dilatând fiecare vertebră odată cu trecerea prin dreptul ei, răspândind în cele două părţi ale corpului puţină materie fibroasă, convulsivă până la ceafă, nod enorm încastrat în gât, glandă avidă şi plăpândă, unde curentul lua forma unui vârtej, îşi accelera rotaţia, strivea pereţii de cartilaj, căuta cu disperare o scăpare, lupta împotriva invaziei altor valuri electrice, se întărea, se pietrifica până a nu mai fi decât un strigăt răguşit, violent, în adâncul unei peşteri pline de ecouri şi de umbre, apoi exploda dintr-o dată, în alb şi în roşu, în iluminaţie florală. Dispăreau brusc, până la viitorul şoc al scaunului pe careurile de pe jos. Dar între timp, iată ce se întâmpla: ultimele fibre electrice, într-o tresărire de vitalitate, fără îndoială, în loc să moară, se transformau în fisuri, şi, pornind din centrul cefei, străbătea tot craniul, coafând capul lui Besson cu o mână dureroasă, insidioasă, care îşi înfingea de fiecare dată un pic mai mult falangele în oase, carne şi meninge. Besson se opri; aşteptă câteva secunde, nemişcat, ca să uite.

Ca să nu-şi amintească, începu să fredoneze printre dinţi. Apoi îşi reluă mersul legănat, cu un aer de preocupare întipărit pe chipul său. Se aşeză în faţa mesei, puse sertarul pe genunchi şi reîncepu să scotocească. Se opri aproape imediat şi repuse sertarul la loc.

Jos, în stradă, o maşină claxona prelung; Besson se uită la ceas, care era pus pe masă, apoi la reşoul de cafea, peste care era un ceainic mic din alamă. Întinse mâna, fu pe punctul de a atinge piciorul reşoului, se opri şi prinse cu vârful degetelor lingura de cafea. O vârî drept în centrul ceştii goale, şi cu un gest greoi învârti fiertura de cafea şi de zahăr cleios. După aceea, luă cu cealaltă mină scrumiera-reclamă şi o goli în ceaşcă. Agită linguriţa până când scrum, chiştoc, zahăr, cafea şi capete de chibrituri fură bine amestecate.

Claxonul se întrerupse; Besson se ridică, deschise un oblon şi privi în jos; văzu trotuarele ude, ca şi cum ar fi plouat, şi multe maşini oprite. Aerul era rece şi zgomotele veneau de departe, de la celălalt capăt al oraşului, probabil. Era ca şi cum ar fi fost înghesuit în adâncul unei peşteri în formă de cot şi ar fi bănuit în depărtare o masă albă şi confuză de sunete, de lumini, de mirosuri, de mişcări. Besson observă totul într-o clipă, apoi, foarte natural îşi păstră poziţia în măsura în care un antebraţ aşezat pe tocul ferestrei, capul blocat în deschizătura dintre obloane şi regiunea pectorală strivită de înclinaţia corpului, îl antrenau să facă ceva; îşi luă o ţigaretă din buzunarul de sus al hainei de pijama, cutia de chibrituri din buzunarul dintr-o parte, şi fumă.

Când terminase de fumat, strivi ţigareta de marginea ferestrei şi o aruncă în stradă. Mai rămase puţin să contemple pata neagră care se încrustase în lemn, asemănătoare cu un minuscul cărbune stins; apoi îşi părăsi postul, închise obloanele şi fereastra şi se reîntoarse spre mijlocul camerei.

De data aceasta, se îndreaptă către un fel de comodă care ocupa colţul stâng al camerei. Pe comodă era un magnetofon. Besson îl aprinse.

Aşteptă, fără să facă nimic, să se lumineze ochiul verzuliu de semnalizare; când becul străluci, colorând discret umbra galbenă ce dominase până atunci în aceste locuri, Besson apăsă pe un buton. Cele două role ale magnetofonului se derulară cu mare viteză, pârâind: Besson supraveghea contorul, silabisind cifrele în trecere: 145, 140, 135, 130, 125, 120, 115, 110, 105 etc. Când contorul marcă 45, el apăsă pe un alt buton şi rolele se opriră. Apoi învârti complet butonul de ton; ezită; apăsă pe butonul de pornire. Foarte repede, în timp ce sunetul unei voci de femeie, unei voci de femeie tânără, se urnea, în jurul lui fa diez, şi invada camera, el se duse să se întindă pe pat şi începu să asculte. Mai întâi fu un şuierat foarte discret, ca rezonanţele unui cuvânt foarte lung de pronunţat, în genul lui paralelipiped, sau Ishikawa Goyemon, un suspin ca pentru H sau J. Liniştea toarse încă vreo câteva secunde, plină de cuvinte şi de gesturi. În sfârşit becul verde clipi, la celălalt capăt al camerei, şi cineva începu să vorbească şi să respire, cu gura lipită de microfon, cu vocea proaspătă şi delicată, cu trupul palpitând care îmbrăţişa aparatul călduţ. Cuvintele, greu de auzit, păreau că tremură de putere. Erau murmurate, expirate cu strângere de gât, însă întărite de către difuzor. De aceea silabele urlau, consoanele se zdrobeau, cele mai mici respiraţii deveneau răgete terifiante. O furie ireală

se instala în întreaga cameră, pe mobilier, pe bibelouri, în fiecare strat de aer închis.

Tru că nu ştiam ce să fac. Am încercat să-i scriu, i-am trimis o scrisoare de Crăciun. Îmi trimisese odată o carte poştală din Coventry, fără s-o semneze. Chiar îşi şi deghizase scrisul. Era o tâmpenie, pentru că ştia foarte bine că nu putea fi decât de la el.

Chiar presupunând, chiar presupunând că nu s-a gândit în acea clipă, scriind cu litere de tipar, n-a putut să nu se gândească atunci când a trebuit să semneze. Ştii, era o ilustrată reprezentând catedrala din Coventry, sau ceva asemănător, şi desenase pe fotografie un cow-boy care trăgea cu revolverul în trecători, şi notase pe partea cealaltă a ilustratei wish you were here. Şi semnase cu un nume imaginar; îl ştersese, după aceea, însă se putea totuşi citi. Nici măcar nu şi-a dat osteneala să şteargă complet şi a făcut-o dinadins pentru ca să încerc să descifrez. Am privit printr-o lupă, şi sub ştersături, era scris — John Wallon, sau John Warren, sau cam aşa ceva. Era o tâmpenie. Dacă e.”

Besson sări din pat şi opri magnetofonul. Apoi refăcu jocul de adineaori. De data aceasta opri banda la cifra 15. Apăsă pe butonul de pornire şi întoarse capul uşor într-o parte, ca şi cum cineva urma să intre în cameră. În acelaşi timp ochii i se fixară pe o porţiune de zid, la celălalt capăt al camerei. Banda magnetică se derula într-o tăcere neliniştitoare, cu murmure infime şi culisări de motor, cu zgomote înfundate ale respiraţiei sale. Ceva sufocant, ţipător căzuse acolo într-un bloc ca un meteorit. Noaptea era densă, avea să-i strângă pe oameni de tâmple. Sunetele pătrunzătoare ale vocii tinerei păreau reţinute în timp, pentru încă nouă până la douăsprezece secunde, şi, totuşi, veritabila calitate a acestei voci, ecou presupus al frazelor precedente, umplea deja acest loc, vibra în, cele patru colţuri, se desfăşura în spirală către uşa bucătăriei, către hol, scotocea găurile încuietoarelor, când comprehensibilă când nu, distrugătoare de legături, duşmană a vieţii reale.

Era ca şi cum ai fi vrut să apuci într-o zi o bucată de vânt în capcana unei ferestre deschise, pentru a o închide în cubul unei săli goale. Sau mai exact, ca şi cum ai fi făcut cu propriile-ţi mâini o cutiuţă de carton, dublată în interior cu oglinzi, ca să faci acolo prizonieră o rază de lumină: capacul odată închis, raza de lumină s-ar repercuta la nesfârşit în interiorul cutiei. Ai păstra-o mult timp, un an, sau mai mult, şi într-o seară, într-o anume seară, când ar fi întuneric, ai aduce cutiuţa în camera ta, şi acolo, încetişor, ai

deschide-o. Şi ai vedea raza de lumină ţâşnind, străpungând întunericul ca o stea, înainte de a se pierde în ţesătura întunericului, în draperiile înnegrite.

Franoois Besson se întoarse către pat. Se aşeză mai întâi, fără a întoarce ochii de la acel faimos punct, 22 cm la stânga de harta Europei prinsă în ace pe perete; apoi se abandonă pe spate, fără să se sprijine în coate; capul căzu la o jumătate de metru de pernă, însă el nu-şi dădu seama. Îşi întinse picioarele de-a curmezişul saltelei şi nu privea tavanul. Pentru că trebuia să privească ceva, prefera ca asta să se petreacă în memoria orelor nesfârşite de stat la verticală, pe care le petrecuse zile în şir. Îşi observă vestonul atârnat pe un cuier de clanţa de la fereastra dreaptă. Focul care clipea, jos, la întâmplare, începu deodată, printr-o alegere absurdă a unui punct de repercusiune, să aşeze în mod regulat o pată roşie pe vârful nasului, pe gropiţa din bărbie şi pe vârful genelor, schimbând, cu fiecare clipire, culoarea camerei în aproape zece milioane de tonuri. Vocea se înălţă apoi, aproape tremurând, ca un chibrit care se stinge.

„Francois — Dragul meu Francois. Poate o să crezi că e o tâmpenie. Nu ştiu de ce, „dar aveam să-ţi vorbesc aşa astăzi. Nu ştiu cum mi-a venit, deodată am început să mă gândesc la tine. Mă plictiseam singură în cameră, şi ploua afară, şi aveam gripa asta, ştii — în sfârşit, înţelegi. Şi-apoi ieri am întâlnit-o pe Line, care mi-a vorbit despre tine.

Nu direct, nu, doar te-a menţionat, vorbind despre altceva. Nici măcar nu-şi mai amintea numele tău, mi-a spus, nu l-ai mai văzut pe tipul ăla foarte înalt şi foarte slab, care juca teatru? Şi-apoi a vorbit despre altceva imediat după aceea, în aşa fel încât n-am avut timp să mă gândesc la tine. Azi dimineaţă, sculându-mă am început să mă gândesc la tine. Miam amintit că nici măcar nu ţi-am răspuns la scrisoarea de acum două luni. Nu uitasem, nu, dar de fiecare dată, când trebuia s-o fac, apărea o chestie, cineva care venea să mă vadă, sau altceva, şi lăsam pentru altă dată. În orice caz, eram foarte hotărâtă să-ţi răspund, astăzi, sau mai târziu. Am încercat să compun o scrisoare, dar nu mergea. Cu cât mă gândeam mai mult, cu atât mi se părea mai dificil. Ştii, de obicei asta nu mă deranjează, vreau să zic, iar hârtia, şi totul vine de la sine. Când scriu. Dar pentru tine nu era la fel. Înţelegi, ţi-am recitit scrisoarea, o dată, de două ori. Şi cu cât o reciteam, cu atât îmi — cu atât mă îngrozea. Mă paraliza. Eu, ştii, era aşa de bine scrisă, şi-apoi atât de sinceră, iar eu n-aveam nimic de spus. E complet ridicol, ştiu, însă nu îndrăzneam să încerc să fac una asemănătoare. În orice caz, îţi jur că treaba asta este adevărată. Nu era nimic extraordinar în scrisoarea ta, nimic

literar, nu, însă asta mi — asta mi se părea dificil. Nici nu voiam să încerc să fac aşa ceva. Era oarecum un lucru care trebuia să rămână unic, înţelegi, ca un compliment. Trebuia să nu spun nimic, altfel totul ar fi fost stricat. M-am gândit — M-am gândit un moment că cel mai bine era să-ţi răspund foarte scurt, pe o carte de vizită, ştii, cam aşa, mulţumesc pentru scrisoare. Sunt sigură că ai fi înţeles. Sau puteam să-ţi trimito telegramă, sau să vin să-ţi fac o vizită acasă. Sau absolut nimic. Sau absolut nimic. Pentru că, la urma urmei, era genul de scrisori care nau nevoie de răspuns. Cred — însă mi-a fost teamă să nu te superi, şi-atunci mi-a venit o idee. Mi-am spus că aş putea să-ţi trimit răspunsul meu pe o bandă de magnetofon. Aşa poţi să mă asculţi direct. Şi-apoi spun ce vreau, n-am nevoie să fac fraze, şi asta n-are importanţă. Am într-adevăr impresia că o să asculţi, că sunt liberă. M-am dus la Line şi iam cerut să-mi împrumute magnetofonul şi o rolă. Nu i-am spus pentru ce. Ea a acceptat, numai că, atunci când vei fi terminat de ascultat, ar trebui să-i înapoiezi rola.

N-ai decât s-o expediez! Prin poştă, strada Copernic numărul doisprezece. Asta-i. Cum nu te-am văzut de mult timp, pot să-ţi spun, sper că o duci bine. Aş avea atâtea istorioare să-ţi povestesc despre mine şi despre alţii. Dar nu prea am poftă să vorbesc despre asta.

Eu, ştii, sunt mereu aceeaşi. Îmi urmez cursurile de psihologie, şi muncesc din când în când. Am şi pictat puţin în ultimul timp. Asta mă interesează mult, dar nu ştiu dacă e bine ee-am pictat, M-am oprit la roşu de câteva zile. N-ai bănui cât de extraordinară culoare este roşul. Nu ştiam asta înainte de a fii pus mâna pe ea. Fac nişte panouri mari în roşu. Şi acum văd toate obiectele roşii, există enorm de multe. Le şi colecţionez.

Orice, numai să fie roşu. Am țesături, cartoane, bucăţi de hârtie, cutii de ţigarete, din acelea Craven A, ştii tu. Păstrez şi tampoanele de tifon cu sânge, însă necazul e că sângele se usucă şi devine negru. Îţi aminteşti de scrisorile pe care ni le scriam pe vremuri? Era nostim, pentru că inventam pretexte pentru a scrie orice. Ieşind de la şcoală ni le înmânam cu mare seriozitate şi ne duceam să le citim pe ascuns în camerele noastre. Evident, era o idee pentru sărbători, pentru Anul Nou, pentru Paşte, pentru 21 septembrie sau pentru 5 iulie. Inventam fel şi fel de treburi pentru a ne scrie în zilele următoare. Eu mă uitam în calendar pentru a vedea ce sfânt era, şi scriam: dragul meu Francois, îţi scriu astăzi pentru a-ţi dori sărbători fericite de sfântul Cutare sau de sfânta Cutăriţă. Îmi amintesc că erau date în care nu existau sfinţi în calendar şi-atunci scriam, îţi doresc o bună

Fecioară Maria, sau un bun Cristos-Rege. Îţi aminteşti? Dar acum s-a terminat. Nu mai pot scrie chestii de-astea. Nici chiar ţie. Chiar dacă aş şti că ai înţelege.

Chiar dacă aş şti că n-ai spune că încerc să fac treburi poetice cu amintirile. Dealtfel, acum, e foarte simplu, nu mai pot să scriu deloc. E — E o boală. Numai vederea hârtiei albe îmi provoacă o proastă dispoziţie. Nu pricep, în ruptul capului, cum mai există oameni care scriu. Romane, poeme, şi alte chestii de-astea. Pentru că, la urma urmei, nu servesc la nimic. E idiot, egoist. Şi-apoi e ca şi cum ai da să mănânce celorlalţi. Şi-apoi e aşa de obositor. Îţi spun clar că nu înţeleg. Vezi, îi înţeleg mai bine pe cei care scriu scrisori şi cărţi poştale decât pe cei care fac romane. Asta nu serveşte la nimic, pentru că nu există adevăr. Vreau să spun că nu se face nicio gaură în cer, că nu se descoperă nimic. Te scalzi doar în iluzie. Asta mă face să mă gândesc la un animal care şi-ar fabrica proprii paraziţi, o scoică ce şi-ar fabrica propriile sale alge şi care şi le-ar lipi chiar ea pe spate. Arta. Pentru mine a luat sfârşit. Nu mai cred. Ştii, când i-am spus asta lui Marc Morgenstein, într-o zi, a râs de mine. Mi-a spus că era o tâmpenie, că scriam prea bine, că lui îi plăcea, că mă înşelam să perseverez în această privinţă. A mai spus că arta n-a existat niciodată, ceea ce contează sunt oamenii care pălăvrăgesc. După el, totul poate fi redus la o conversaţie. Mi-a mai spus că atunci când a scris o lucrare ca „Moleskine”, ştii, povestea bătrânei care este obsedată de troleibuzul ei, ei bine asta dovedea că avea ceva de spus. Şi că atunci când ai ceva de spus, ajungi întotdeauna întro zi sau alta să-l spui. I-am spus că asta nu înseamnă nimic, că toată lumea are ceva de spus. Însă el n-a înţeles. Şi, totuşi, cred că este adevărat. Mi-e poftă să spun lucruri, astai, însă nu ca înainte. Am impresia că le spui la fel de bine — făcând orice, mergând după pâine la brutărie, sau discutând cu portăreasa. Evident, ceilalţi nu ştiu nimic. Tu nu mai ai glorie. Însă cred că e fără importanţă. La ce bun să fii luat drept inteligent? Poţi să faci totul pentru tine însuţi, nu crezi? E nevoie de detaşare, am impresia. În orice caz, pentru mine s-a sfârşit. Nu mai suport minciuna şi poezia.

Vezi, în fond, tipii ca Morgenstein sunt cei mai mari ticăloşi care există. Stau într-o cafenea, de exemplu, ştii cam ca atunci — cam ca atunci când eşti singur, când plouă, şi când ai impresia că — că totul s-a oprit. Atunci tipi din ăştia ca Morgenstein vin, se aşază, încep să facă fraze, să vorbească despre Dumnezeu, despre marxism, sau despre ridul pe care-l ai în jurul gurii. Şi despre personajul pe care-l reprezinţi pentru ei, aşa singură într-o

cafenea, către ora două după amiază. Îşi aduc aminte de fiecare dată de una din acele idioţii care le plac în Racine, sau în Lorca. Pe mine asta mă înfurie. După asta, ca şi cum nu te gândiseşi singură la cafenea sau acasă, ca şi cum nu erai capabilă să simţi asta, ca şi cum erai capabilă să ai doar capricii şi false probleme, ei îţi spun, ah da, mi-a plăcut „Moleskine", asta m-a făcut să mă gândesc la ceva de Conrad, sau de Kipling. Şi-apoi îţi spun, trebuie să continui să scrii, eşti tânără, însă asta va veni, vei vedea. Şi vezi, nu-i aşa cum spun ei. Nu, ceea ce nu pot suporta, ceea ce mă dezgustă, e că după aceea, când ai plecat, ei îşi continuă jocul cu alţii. Nu le pasă. Au momentul lor de prietenie, de confidenţe. Îşi clătesc gura cu asta, sunt mândri. Sunt mulţumiţi. Lumea este a lor. Ştiu la ce mă fac să mă gândesc. Mă fac să mă gândesc la toţi acei cretini care vin în culise după reprezentaţii pentru a-şi deversa complimentele murdare pe spatele actorilor. Era perfect. Mi-a plăcut mult interpretarea ta. Ai fost extraordinar, jur, fără să glumesc. Tu, tu cauţi să te ascunzi, dar ei te urmăresc în toate cotloanele, şi cu cât îţi fac mai multe complimente, cu atât simţi că devii gol, idiot. Treaba asta e mai rea decât ura.

Îţi vorbesc aşa, n-am, ca să zic, experienţă. N-am jucat decât o dată în viaţa mea, în trupa lui Morgenstein. Când s-a terminat, eram obosită, obosită, nu poţi să-ţi închipui. Doream să vomit. Tremuram din cap până-n picioare, aş fi vrut să ucid toată lumea. Şi în acelaşi timp, e curios, mă simţeam golită, fără vlagă, nu mai îndrăzneam să fac nimic. Şi existau încă tipi care găseau mijlocul de a a mă apuca de cot, de a mă săruta, de a mă felicita şi aşa mai departe. Vezi, tot aşa e şi acum, când trebuie să scriu. Fraza lui Morgenstein nu însemna nimic. Dar înainte, ştii, când a plecat Paul, nu, era cu câteva zile înainte să plece, cred, în sfârşit, n-are importanţă. Ei bine, sincer, era să înghit tuburile de Gardenal ale mamei. Tocmai terminasem o nuvelă. O poveste despre un melc care se numea Albert. Ceva cam pretenţios, însă credeam în ce-am scris. Gândindu-mă bine, aveam toate genurile de manierisme, ştii, toate rodomontadele stilului, umorul, alegoriile groase asupra conştiinţei de sine, şi povestea se termina rău, melcul murea imobilizat, rupt de restul lumii de către o simplă peliculă de calcar care-i astupa orificiul cochiliei.

Mă amuzase să cred în chestia asta, nu neapărat în ideea că putea fi genial, sau, nu — dar la rigoare pentru că era nostim. Ei bine, s-a produs exact contrariul. Credeam că sunt deasupra trebii. Nu era adevărat. Melcul mi-a făcut într-adevăr rău. Mai întâi am început să-l iubesc puţin, un pic

mai mult decât normal. Îmi petreceam zilele corectând şi refăcând povestea. Dădeam de fiecare dată melcului un alt prenume, pentru a-l găsi pe cel care mergea cel mai bine. Încercam să-l numesc Jules, Baptiste, Jean-Bernard, Mathieu, Antoine, et caetera; poate să-ţi pară copilăresc, însă în acel moment credeam că era foarte important. Credeam că exista un realism, un realism care depăşea limitele simplei povestiri. Şi că prin urmare trebuia să existe un prenume-tip pentru fiecare persoană dată. Un melc nu se poate numi decât Albert, un peşte roşu Stanislas, o pisică de maidan Rama. Îţi dai seama. Erau de fapt ultimele întărituri, vreau să zic ultimii contraforţi din viaţa mea, uf — ipocrită într-un sens, dar nu-i exact asta, a — înţelegi, a acestui soi de conştiinţă, de îndată ce ai o viaţă complet falsă, ce intri în atâtea combinaţii, ca şi cum cineva ar trage sforile ca o paiaţă, ei şi cel mai murdar din toate, tu mergi crezând că eşti tu, crezând că eşti tu. Atunci te laşi dusă, arborezi frumoase surâsuri satisfăcute, eşti fericită, crezi că ai inventat cine ştie ce, că scrii pentru că e aşa. Şi în acest timp, e cineva care trage sforile, există un mincinos care te face să te duci şi să vii, care te face să scrii rânduri pe bucăţi de hârtie, care te face să-ţi aminteşti lucruri din trecut, care te lasă singură în cameră, în stradă, în cafenele, la cinema, în autobuze, pe scena de teatru. Vezi. Ei te lasă mereu singură, în linişte, el te macină, te ruinează, acolo, încetul cu încetul, fără oprire, fără oprire.

Asta mă dezgustă.

Ştii, eu, eu scriam această poveste a melcului Albert, îmi petreceam zilele bătând la maşină. Şi-apoi Paul a plecat. Eu — Ţi-am povestit deja asta, odată, în parc, îţi aminteşti? Însă nu ţi-am spus totul. Trebuia să mă iei drept o imbecilă, să-mi scrântesc mintea pentru un tip ca Paul. E adevărat, în fond, nu e un tip interesant, dar nu ştiu cum să zic — Are unele, unele părţi amuzante, şi e mai curând surprinzător, până la urmă; într-o zi poate veni acasă şi să facă pe beatul, timp de un sfert de oră, fără să-l intereseze ce spui. Sau să cadă pe maşina de scris şi să fabrice un poem suprarealist. Poate să sosească la miezul nopţii, să aprindă lumina şi să meargă ca un nebun în jurul mesei şi să joace rolul a două personaje în acelaşi timp, făcând întrebările şi răspunsurile.

Când e aşa, e bine. E bine. Însă rămâne totuşi un escroc. Înainte nu puteam să înţeleg asta. Nu puteam să înţeleg că un tip te poate face să râzi un sfert de oră şi-apoi imediat după aceea să se comporte ca şi cum n-ai exista. Mă gândeam că în fond Paul era un tip nefericit, complexat, şi care voia să-şi ascundă personalitatea. Credeam asta pentru că şi eu sunt aşa. Nu,

mi se părea de necrezut să poţi face o treabă care are aerul de a spune oamenilor, ştiţi, în fond vă iubesc mult, o copilărie, şi-apoi în realitate puţin să-i pese.

Nu înţelegeam că acei tipi sunt cei mai răi, pentru că sunt într-adevăr plini de ei înşişi.

Ca Morgenstein, asta-i, nu mă gândisem niciodată la asta, dar în fond Paul şi Morgenstein sunt acelaşi gen. Când fac o comicărie, când par emoţionaţi, e prefăcătorie.

Se privesc tot timpul, se uită dacă sunt aplaudaţi, se umflă în pene, sunt mândri. Nu le place să piardă. Ştii, dau impresia că îi toc, aşa, evident, însă îţi jur că nu de-asta mă dezgustă. Nu, ci pentru că aceşti ticăloşi sunt cei mai puternici. Pricepi, eu îi cred capabili de orice. Se prefac că sunt beţi, ei — ei îşi bat joc de mine, şi eu, eu sunt fericită.

Îi găsesc frumoşi, sensibili, inteligenţi. Duioşi. Mereu e aşa. Înţelegi, ei sunt câştigătorii.

Chiar şi acum. Ştii, Paul mi-a făcut într-adevăr rău. Îmi pierdeam timpul făcând fraze pe foi de hârtie, mă scrânteam din cauza imbecilităţii melcului, cochiliei şi calcarului. Şi lui, lui. Şi lui, puţin îi păsa. Ştia c-o să plece. Ieşea în stradă cu costumul său nou, îşi petrecea nopţile prin cârciumi, ieşea cu alte fete, el — şi cu toate astea era dezgustat de tot. Când era cu mine nu-mi spunea nimic, sau îşi făcea numărul de beţivan. Ştii, în ajunul zilei în care a plecat. Eram la birou şi băteam la maşină. Tot la povestea melcului lucram. Mi-am pus în cap să refac totul, schimbând toate numele. Nu păstram decât verbele. Către orele unsprezece sau douăsprezece noaptea, a intrat în camera mea. M-a privit o clipă fără să spună nimic, cu acei ochi absenţi cu care priveşte ceva care nu-l interesează. Ca şi cum te-ar privi printr-un acvariu. M-am oprit ca să-l întreb ce voia.

Nu mi-a răspuns. A continuat să mă privească cu ochii lui absenţi, fără să spună ceva.

Atunci am reînceput să bat la maşină şi m-am comportat ca şi când el nu era acolo. A stat un moment fără să facă nimic, şi-apoi, dintr-o dată, a început să facă o chestie, a început să boxeze în jurul camerei. A început să salte pe un picior, trimitea lovituri de pumn în pernele de pe pat, în perdele. Apoi venea spre mine şi simula că-mi aplică lovituri în faţă şi în stomac. Cădea, se ridica, icnea, imita zgomotul loviturilor de pumn, făcând câh, câh, pe nas. După un anume timp m-am săturat şi i-am spus să mă lase să lucrez liniştită. Cum el continua cu înverşunare, am ieşit din cameră şi m-am dus

la bucătărie, ca să beau un pahar cu lapte. Când m-am întors, am văzut că era aşezat pe pat şi că fuma o ţigaretă de la mine. I-am spus: „Sunt ţigaretele mele?”, iar el mi-a răspuns: „Nu ştiu, probabil…” Atunci m-am aşezat din nou la birou şi am început să bat. El, şi-a fumat ţigareta, şi-asta mă enerva, pentru că nu mai reuşeam să scriu cu el aşezat pe pat.

Atunci iar m-am oprit, şi pentru a spune ceva l-am întrebat dacă s-ar duce să-mi cumpere ţigarete dacă s-au terminat. S-a amuzat, şi s-a ridicat să plece, şi m-a privit cu privirea lui ironică. M-a privit aşa trei sau patru secunde, şi-apoi a stins chiştocul în scrumieră, lângă maşină. Eu mă prefăceam că nu-mi pasă, însă îţi jur că îmi făcea rău, ei, să-i văd braţul şi mâna trecându-mi pe sub nas pentru a strivi chiştocul în scrumieră. Tu înţelegi, nu că e braţul lui, sau altceva, însă e — era în acelaşi timp gândul la atâtea chestii bizare, că ar putea să fie fratele meu, de exemplu, şi să nu-l văd, decât în parte, aşa, doar un braţ şi o bucată de pulover, la câţiva centimetri de nasul meu. Îmi făcea rău să mă gândesc că ar fi putut fi braţul meu, şi că iniţial, el şi cu mine, am fi putut fi acelaşi lucru.

Vreau să spun, am mereu idei bizare în legătură cu mine, cu Paul, cu tatăl meu, cu mama mea. Nu reuşesc să-mi scot din cap că nu exist ca toţi ceilalţi. Sau nu înţeleg de ce nu sunt. Paul, de ce Paul e acela care întinde braţul către scrumieră. E acelaşi lucru şi cu tatăl meu şi cu mama mea. Înţelegi, e o tâmpenie, dar nu ajung să-i izolez şi să-i determin în raport cu mine. Vreau să spun, este actul — actul exterior. Asta nu izolează.

Îmi produce efectul unei oglinzi. Paul era — Tu ştii, ei, Francois, nu-ţi spun asta de dragul de-a ţi-o spune. Aş vrea să înţelegi de ce, de ce plecarea lui Paul m-a schimbat.

Cred că într-una din zilele următoare o să înghit aceste tuburi de Gardenal. Şi n-aş vrea să crezi că era doar o chestie sentimentală. Eu — cred că sunt bolnavă de nervi. Dar există întotdeauna mii de lucruri, de nuanţe, pe care nu le înţeleg. Da, n-aş vrea să crezi că e pur sentimental. E o treabă de comprehensiune generală. De conştiinţă. În sfârşit, oricum, îţi termin povestea. Paul a rămas încă un moment aşa, deasupra mea, şi-apoi a început să răsfoiască manuscrisul. Am oroare să mi se răsfoiască manuscrisele în faţă, ştii, citind un cuvânt la întâmplare pe fiecare pagină. Acum, evident, puţin îmi pasă. Se poate face orice cu manuscrisele mele, mi-e egal. Nu mai înseamnă nimic pentru mine, sunt ca un ziar. Însă în momentul acela, e-adevărat, aveam oroare de truda asta.

Aşteptam să termine. La sfârşit, s-a săturat de învârtit paginile, ştii ce-a făcut, a luat una la întâmplare, din grămadă, şi a început s-o citească cu voce tare. Nu poţi pricepe, dar când a făcut treaba asta, am înţeles într-adevăr că este un ticălos. Înţelegi, el — nu numai că citea pagina având aerul că nu-i pasă, dar în plus, ceea ce era teribil, pentru mine, e că citea bine, ca şi cum ar înţelege, ştii, cu o frumoasă voce gravă. Paul a avut întotdeauna o voce frumoasă. Îşi petrecea timpul vorbind foarte tare, pentru ca să se audă că avea o voce frumoasă. Şi făcea acelaşi lucru cu mine, şi cu un manuscris al meu! Înţelegi, citea atât de bine. Nu-i păsa şi era totuşi frumos. Era — nu ştiu cum să spun, era necinstit!

Paul citea şi eu aveam poftă să, nu ştiu, nu să plâng, ci să devin dintr-o dată, ştii, ca şi cum ai lua ceva important, ceva, necesar, din corpul meu. Şi îi priveam mâinile butucănoase care strângeau foile de hârtie şi vocea sa gravă care răsuna liniştit, cu forţă, foarte vie, foarte a ei, şi eu — în sfârşit, n-are importanţă, a ieşit din cameră când a terminat de citit, şi nu l-am mai revăzut de-atunci. Însă alta-i treaba: ştii, rămase un moment singur în cameră, în timp ce mă duceam să caut un pahar de lapte în frigider.

Ei bine, în timp ce apuc sticla de lapte şi beau din ea, el a găsit mijlocul de a scotoci prin cameră şi de a-mi lua banii pe care-i ascunsesem în dulap, sub vraful de pulovere. Erau cam vreo şaizeci de bancnote, le-a vârât în buzunar, şi când am revenit, a făcut toate aceste exhibiţii pentru a-mi distrage atenţia. Era — era într-adevăr tare. Cu asta trebuie că şi-a plătit trenul spre Anglia sau în altă parte.

După aceea, eram enervată pentru că nu ştiam ce să fac. Am încercat să-i scriu, i-am trimis o scrisoare de Crăciun. Îmi scrisese odată o carte poştală din Coventry, fără s-o semneze. Chiar şi-a şi deghizat scrisul. Era o tâmpenie, pentru că ştia foarte bine că nu putea fi decât el. Chiar să presupunem, chiar să presupunem că nu s-a gândit pe moment, scriind cu litere de tipar, n-a putut să nu se gândeaseă la lucrul acesta când a trebuit să semneze. Ştii, era o carte poştală reprezentând catedrala din Coventry, sau o chestie ca asta, şi desenase pe fotografie un cow-boy care trăgea cu revolverul în trecători, şi scrisese pe partea cealaltă a ilustraţiei, wish you were here. Şi semnase cu un nume imaginar; îl ştersese după aceea, dar se putea citi. Nici măcar nu şi-a dat osteneala să şteargă complet, şi a făcut-o intenţionat pentru ca să încerc să descifrez. M-am uitat cu o lupă şi, sub ştersături, era scris John Wallon, sau John Warren, sau cam aşa ceva. Era o tâmpenie. Dacă aş fi putut atunci — însă acum e prea târziu.

Asta-i. De-asta voiam să-ţi vorbesc. Când nu voi mai fi acolo, nu încerca să mă judeci. Tot ceea ce ţi-am spus e fără îndoială încă literatură. Monologul nu există în realitate, nu-i aşa. Însă aş vrea tare mult să crezi, cel puţin tu, pentru că ceilalţi, mama şi tata, prietenii, şi chiar Paul dacă află într-o zi… că n-am făcut-o din disperare, sau dintro chestiune sentimentală. Înţelegi. Ci pur şi simplu pentru că nu mai era altceva de făcut.

Mâine, dacă am curaj, voi lua un pahar de apă şi o carafă, şi voi înghiţi pastiluţele roz ale mamei mele. Acum opresc pentru că rola ajunge la capăt. La revedere. Anna Mathilde Passeron."

Besson se ridică şi opri magnetofonul. Brusc liniştea se aşternu din nou peste camera sa, amestecându-se cu clar-obscurul, devenind atât de densă încât nu se mai putea deosebi de întuneric. Apoi se făcu alunecare, gen de mişcare de balansoar care nimicea imaginaţia. Intră chiar în interiorul lui Besson, în scobiturile ascunse ale spiritului său, sufocă gândirea. Liniştea începu să răsune în capul său, în piept; nu prea deosebit de un mare sunet de cataractă, începu şi să respire, să mişte uşor în adâncime. Nu mai era loc pentru nimic altceva. Nici sunete, nici culori. Doar liniştea exagerată, în această noapte, în mijlocul acestei umbre, liniştea care adăuga materiei oribilul mare calm rece cu corp vâscos, care te făcea să zaci întins pe sol, într-o cameră pustie, absolut singur, în drum spre moarte.

Besson privi mult timp obiectele imobile din faţa ochilor; în picioare în faţa lor, le privi cu ochi ficşi şi arzători, fără să vadă, fără să încerce să înţeleagă. Vorbele de adineauri îi intraseră în cap şi ele populau liniştea. Cuvintele trenau fără legătură ca nişte mobile, ca nişte grele şi inutile vase de porţelan. Erau vacante. Şi acum erau întoarse spre domeniul lor, spre mutism, şi nu vor mai scăpa; venite din nimic, revenite către nimic. Lumea nebună, cloaca murdară a cuvintelor oare izbesc, a silabelor ce răsucesc gurile umane, a pălăvrăgelilor fără rost. Totul, ca să faci ce, cu adevărat, ca să faci ce? Ca să încerci să acroşezi. Ca să lansezi tentacule, ca să filtrezi sufletul altora, care nu devin, totuşi, niciodată nimeni. Blestemată, blestemată fie limba oamenilor. Dacă n-ar fi existat, dată n-ar fi minţit de secole, ce fericire ar fi fost viaţa!

După ce contemplase bine obiectele înecate în umbră, Besson se întoarse spre pat; privi o clipă tavanul, acolo unde alergau reflexele farurilor de la automobile.

Se lungi pe cuvertură şi vru să doarmă; dar nu era uşor. Mai întâi apărură nişte umbre care începură să mişte. Apoi se auzi o melodie, pe care Besson,

în ciuda voinţei sale blocate ca o stâncă, trebui s-o fredoneze în interiorul gâtului. O melodie foarte suplă la început, care se putea urmări fără oboseală, însă în curând notele se multiplicaseră, vocea gâtului deveni o veritabilă orchestră simfonică, cu trompete, clavecin, oboi, flaut, vioară şi violoncel, harpă şi ţambale.

Când se sătură de descifrat partiturile şi de descris melodiile în toate sensurile, Besson deschise ochii; se aşeză pe pat şi aşteptă.

Camera era mereu aceeaşi; cub larg cu pereţi întunecoşi, suprafaţă cenuşie a parchetului, stinghii albe la jaluzelele lăsate jos; era un loc tare închis. Un loc pe care-l cunoştea pe de rost. Zgomotele exterioare urcau de-a lungul faţadei imobilului şi veneau să se joace în interiorul camerei. Zgomote familiare, nesemnificative, pe care puteai să le recunoşti în trecere. Alunecare a pneurilor de maşini pe şoseaua udă, uruit al motoarelor. Petarda unei motociclete care cobora strada, apoi se îndepărta progresiv. Pocnituri de tocuri pe trotuar, murmure de voci. Zgomot mare de tunet. Cădere a picăturilor de apă pe jaluzele. Totul era o plăcere. Uitai totul, uitai chiar că erai viu.

Noaptea era bogată. Negrul era o culoare frumoasă, plină de reflexe albăstrui, de semitonuri gri, de luciri albe. Camera era închisă, ermetic închisă, şi el, Besson, era înăuntru. Nici cald, nici frig. Timpul trecea încetişor, secundă cu secundă, inconsistent, fără haos.

Era ca în interiorul unui mic vis delicat, o casă în sfârşit a ta, cumpărată, în centrul unei mari grădini liniştite. O proprietate la Lorgues, 2 hectare de teren, coconari, miros de lavandă, cu un râu frumos, o căsuţă de ţară cu cinci odăi, o fântână, pietre. Era chiar mai bine deeât atât, pentru că nu poseda nimic. Nu, te mulţumeai să fii tu, singur, într-o cameră închisă, fără lumină, cu zgomotul stropilor de apă care băteau în crăpăturile de la jaluzele. Minutele, orele sunt lungi. Trecerea lor este o plăcere, gesturile şi judecăţile sunt suite de momente armonioase. Lucide, fermecător de clare în continuitate. Ah, e bine, e într-adevăr bine să ai o cameră a ta.

Cu mişcări lente, Frangois Besson aprinse o altă ţigaretă. Flacăra chibritului găuri umbra camerei, mai întâi albă, apoi galbenă. Firele de tutun, la capătul ţigaretei, se răsuciră şi scânteiară, hârtia luă foc. Besson crezu că i-ar fi plăcut să aibă o cameră tapisată cu oglinzi, ca să nu piardă nimic din ceea ce era pe cale de a face. Chibritul se stinse singur, fără a fi nevoie să-l sufle; şi nu mai rămase nimic în noapte decât această gaură roşie, în apropiere de faţă, care se lărgea un pic de fiecare dată când aspira.

Mai târziu, Besson se ridică şi circulă prin cameră. Se târa din mobilă în mobilă, privea prin crăpăturile jaluzelelor. Cum îi era frig, îşi puse vestonul peste haina de pijama. Apoi se aşeză din nou pe marginea patului. Rămase nemişcat un moment, contemplând tăblia pătrată a mesei.

Trebuia să tot fie douăsprezece şi jumătate, unu noaptea, pentru că ceasul de la biserica vecină nu sunase decât o dată. Undeva, destul de departe în interiorul oraşului, o maşină de pompieri circula aeţionând sirena. Tunetul bubuia uneori. În cameră nu era pericol; ploaia şi fulgerele nu puteau intra, şi nimic nu mişca. Nu exista vânt. Totul era liniştit, sigur; obiectele erau puse la locurile lor, suprafeţele nu se modificau. Puteai să închizi ochii, apoi să-i redeschizi imediat: nimic nu s-ar fi schimbat.

Totul era foarte bine. Francois Besson era în interiorul micului său desen, calm, înconjurat de un cadru. Un desen fin, tras cu peniţa pe o hârtie albă, unde totul era fixat pentru un fel de eternitate. O adevărată caricatură, în care fiecare lucru, fiecare mobilă, fiecare scrumieră îşi găsise conturul exact. Tapiseria de pe perete fusese reprodusă fidel, cu micile mâzgălituri în ocru pe fond alb. Şi mânerul de la uşă, care era de fapt o bulă din material plastic verde. Gaura broaştei, cu canelurile sale făcute pentru o singură cheie. Şi apoi cuverturile de pe pat, papucii, cele două scaune cu perniţe purpurii; cele două ferestre cu jaluzele verzui; harta Europei prinsă în ace pe perete, pe care citeai nume nostime scrise pe capuri şi peninsule:

Mandal.

Cuxhaven.

Penmare'h.

Jamaja.

Meohra el Hader.

Tomaszow.

Ape.

Sasovo.

Yecla.

Şi în centrul desenului, ghemuit pe marginea patului, era această caricatură de om, cu membre slabe, cap cu pometii proeminenţi, păr tăiat scurt, care privea înaintea lui fără să mişte. Asta îi dă ghes să continue desenul, să-l coloreze de exemplu, sau să scrie ceva într-un cerc alb, care iese din gură. Ceva cam aşa: „Mă întreb ce caut aici”, sau: „e bine să fii la tine acasă când plouă aşa afară”.

Besson se ridică şi merse până la fereastra din dreapta. Acolo îşi sprijini fruntea pe geamul rece şi privi; strada era aproape pustie; ploaia cădea pe trotuare şi pe şosea, şi mari pete de lumină imobilă erau întinse la piciorul felinarelor. Toate magazinele erau fără lumină, în afară de unul, în care se lăsase o bară de neon să strălucească în fundul vitrinei. Maşinile alunecau pe cauciucurile lor. Din când în când o siluetă pipernicită, îndesată într-un impermeabil, fugea pe lângă ziduri. Din cauza orientării şipcilor de la jaluzele, Besson nu putu să vadă cerul, însă putea paria liniştit că era negricios, puţin roz şi că ploaia cădea din centru, fără să ştii de unde.

Încetişor, în faţa geamului îngheţat pe care se lipea aburul, cu ochii privind avid spaţiul liniştit al străzii unde pericolul hoinărea poate, ascultând finele picături de ploaie căzând împreună, în timp ce în depărtare oraşul fremăta de mii de mişcări şi lumini, Besson simţi o stranie beţie urcând în el: era deci viu, în corpul său închis în pielea sa, cu faţa la lumea desenată pentru el. Senzaţiile se uneau în organele sale, se aranjau acolo cu precauţie, se agitau, cântau. Pulsaţii. Profunde se năşteau din adâncul întunericului, venite din platitudine şi din obscur, şi prin el, prin corpul lui sensibil, deveneau mişcare, spasmodică şi puternică mişcare ce măsoară timpul. Ele urcau drept spre cer, dominau spaţiul necunoscut, umpleau prăpăstiile misterului şi neantului. Golul, golul umflat, cu suflul care trage, era acolo prezent în urma tuturor lucrurilor. Îşi săpa buzunarele sub crusta pământului, forţa stâlpii ţepeni ai felinarelor de metal, purta lumina în minuscule vibraţii circulare. Golul era acolo, în sticlă, în ciment, în bronz. Avea o culoare. Avea o formă. Şi deci această beţie continua să se construiască fără susţinere, îţi arăta corpul golului. Ca un buchet, ca o explozie veselă de flori gigantice, de scântei de lumină izbucnind împreună într-o înflorire mistică, viaţa se întindea peste noapte. Niciodată, niciodată raza de lumină nu va face să uite întunericul. Trebuia această beţie implacabilă, această bucurie de a se simţi într-adevăr prezent, pentru a înţelege întreaga realitate a neantului. Pentru a te înfiora la contactul cu frigul, pentru a vedea transparenţa, pentru a înţelege teribilul, greul muget al liniştii, al liniştii desprinse din voci multiple, din melodii care merg, care cresc, care te duc cu ele, spre infinitul pe care-l atingi, pentru a uimi cu ea cântecul sfâşietor al anilor care te părăsesc, al gesturilor care te uzează, a tot ce există, care trăieşte triumfal, cu o glorie efemeră nemuritoare până într-acolo încât vei fi mort şi putrezit de secole iar ea nu-şi va fi început încă apariţia.

Apoi, când totul fu atins, respirat, văzut, ascultat cu o atenţie minuţioasă, Besson se îndreptă spre uşă şi aprinse becul electric. Lumina galbenă se răspândi într-o clipă în cameră, luminând cele mai mici cotloane, făcând să sară obiectele de pe jos ca într-un fel de înălţare. Besson se întoarse să se aşeze la masă, dar de data aceasta nu atinse nimic. Se mulţumi să-şi pună coatele pe marginea lemnului, şi nu se mişcă.

Afară, ploaia cădea întruna; se auzeau zgomotele continui ale scurgerilor de canale şi apa care distruge bucăţică cu bucăţică faţada albă, aşa, încetişor, fără a da impresia că face aşa ceva. Vântul sufla şi el în rafale, zgâlţâia obloanele prost închise, rupând rămurele din copaci şi aruncându-le în ferestre.

Aşezat pe scaun, Besson simţi că-l cuprinde toropeala, o teamă, dorinţa de a se vârî sub covoarele de frunze pentru a hiberna. Resimţi ceva din ceea ce simt arborii; tristeţea şi melancolia îi crispau organele, şi viaţa i se ducea imperceptibil. Cerul apăsa greu totuşi prin meterezele camerei. Aburul, perdele de aburi îi pătrundeau în plămâni de fiecare dată când respira şi o ciudată îmbătrânire meteorologică se abătea asupra trupului său. De-asta oare trăiai, de-asta voiai să gândeşti cu orice preţ, să determini lumea prin judecăţi? Ca să fii atât de aproape de un copac, ca să ai, la urma urmei, atâtea rădăcini şi frunze galbene care să se desprindă domol? Ca să te-ncovoi, ca să-ţi simţi oasele trosnind, ca să-ţi toceşti pielea bătrână şi ridată în contact cu timpul? Ca să fii pironit în pământul care strânge ca o menghină şi să simţi ciclul anotimpurilor?

În clipa aceea cineva bătu de două ori în uşa de la cameră; Besson auzi, dar nu răspunse. După câteva secunde bătu din nou, de patru ori de data aceasta. Besson întoarse capul spre uşă şi spuse: „Intraţi”.

În cameră intră o femeie de vreo şaizeci de ani, îmbrăcată cu o rochie de cameră maro, încălţată cu nişte papuci roşii. Avea o faţă pleoştită, obosită, şi părul cărunt îi era necoafat.

Făcu, precaută, câţiva paşi în direcţia mesei.

„Nu dormi?” spuse ea.

„Nu” spuse Besson.

Femeia se aşeză pe marginea patului. Avea nişte ochi mari, înconjuraţi cu cearcăne brune. Surâse parcă.

„Ar trebui să te culci”, spuse ea; „este aproape ora trei dimineaţa.”

Besson se prefăcu că aranjează o hârtie pe masă.

„Nu mi-e somn”, spuse el.

„O să te-mbolnăveşti…”
„Nu, nu, nu sunt obosit.”
Femeia se uită pe masă.
„Lucrezi?”
„Da.”
„Te osteneşti degeaba”, spuse femeia; „ai face mai bine să dormi.”
„Ştiu”, spuse Besson; „dar tocmai puneam ordine în hârtiile astea.”
Ea nu spuse nimic timp de câteva secunde. Besson privi mâinile femeii şi văzu că sunt străbătute de vene proeminente. Apoi îi privi chipul.
„Şi tu? Nu dormi?” spuse el.
„Am auzit zgomotul magnetofonului adineaori”, spuse femeia; „o să-l trezeşti pe taică-tău. Ar trebui…”
Nu-şi termină fraza.
„O să mă duc să mă culc imediat”, spuse Besson.
„Nu ştiam că e atât de târziu.”
„Acuşi e ora trei dimineaţa.”
„N-am auzit orologiul bătând.”
„La ceasul tău cât e?”
Besson aruncă o privire pe masă.
„Trei fără douăzeci şi cinci”, spuse el.
Iară tăcură.
„Nu ţi-e frig?” spuse femeia.
„Nu.’.”
Femeia întoarse puţin capul într-o parte.
„Ce fumăraie e aici”, spuse ea; „ar trebui poate să fumezi mai puţin.”
Besson ridică din umeri.
„Poate, da… „
„Nu-ţi poate face bine treaba asta.”
Ea îşi adună capotul în jurul trupului.
„Bine, ei bine o să mă culc”, spuse el.
Besson începu să se joace cu linguriţa de cafea.
„Ai băut multă cafea?” întrebă femeia.
„Nu, exact o ceaşcă.”
„Pentru că, pentru că nu asta te-ajută să dormi, ştii.”
„Îmi ţine de cald, în orice caz…
Ea se ridică şi se apropie de masă.
„Nu mai întârzia mult până să te culci”, spuse ea.

„Nu, nu, o să mă culc într-o clipă”, spuse Besson.
„Seară de seară până la trei dimineaţa, te vei îmbolnăvi până la urmă”.
„Nu-i niciun pericol, te-asigur.”
Femeia privi spre ferestre.
„Ce ploaie, vai!” spuse ea.
„Da… Curge”, spuse Besson.
„Sunt ploile de sfârşit de iarnă.”
Ea începu să se îndrepte spre uşă.
„Mă duc să mă culc din nou”, spuse ea.
„Bine. S p u s e Besson.
„Nu sta prea mult aşa, Francois.”
„Nu, o să mă culc şi eu.”
Ea ezită puţin, apoi: „Şi — Şi nu te mai gândi la toată povestea aia, Francois.”
„Înţelegi? Nu te mai gândi la -”
„Da, da, am înţeles.”
Ea făcu un efort.
„Nu se poate — Nu slujeşte la nimic, înţelegi?”
El nu răspunse.
„Nu trebuie să te gândeşti la toată treaba aia. Culcă-te. Nu te mai gândi la nimic.”
„Bine, de acord” spuse Besson.
„Dacă ai nevoie de ceva, cere-mi.”
„N-am nevoie de nimic, mulţumesc… „
Ea începu să iasă din cameră; apoi faţa ei umflată se întoarse către Besson, trimiţându-i ca o lovitură în inimă. Ochii, mâinile, gura, părul cărunt, totul aducea mesajul ei de milă şi de dragoste. Besson plecă uşor capul şi privi în altă parte.
„Bună seara, Francois”, spuse vocea femeii.
„Bună seara”, spuse Besson.
„Odihneşte-te bine. Pe mâine”; zâmbi uşor: „aşa-i. Mâine, e astăzi, pentru că e ora trei dimineaţa.”
„Bună seara.”
„Noapte bună.”
„Bună seara.”
Uşa se închise în urma ei.

Besson rămase un timp fără să mişte, ca şi cum maică-sa ar fi putut avea ideea să se uite prin gaura cheii să vadă ce face. Apoi se ridică şi, cu o puşcă imaginară în mâini, începu să se joace de-a răzbunarea între pereţii camerei.

CAPITOLUL II.

PE STRADĂ.— OCHII.— FRANCOIS BESSON CITEŞTE ZIARUL ÎN PRIMA CAFENEA.— PAHARUL SPART.— FRANCOIS BESSON JOACĂ FLIPERE ÎNTRO A DOUA CAFENEA.— ÎNTÂLNIRE CU FRATELE SAU.

Într-a doua zi, când soarele se ridică, Francois Besson se îmbrăcă şi ieşi. Merse repede pe străzi, privind la ceea ce se petrecea. Deasupra lui, cerul era cenuşiu, uşor colorat în roz către est. Pe terenurile virane, în jurul clădirilor, plăci de noroi luceau fără să se usuce. Oamenii se duceau la muncă. Aşteptau autobuzele la marginile trotuarelor, circulau pe jos, în maşină, pe bicicletă. Femei singure mergeau foarte repede, strânse în impermeabile negre sau roşii, uneori în carouri. Şi mereu, din cel mai mare nor, ceaţa cobora până la pământ; picăturile mai fine decât praful pluteau mult timp între cer şi pământ, urcând, recăzând, înainte de a se dizolva pe suprafeţele plane, fără zgomot, nelăsând măcar în urma lor un mic halou ud. Se topeau înainte de a atinge pământul, şi se amestecau cu substanţa aerului. Peste oraş, în arbori, pe pielea trecătorilor, totul era ceaţă. Nimic nu era distinct, şi liniile intrau unele într-altele, sau dispăreau pur şi simplu, ca şterse cu guma.

Besson începu să meargă pe vremea asta. Străbătu două sau trei străzi, pline cu arbori goi. Traversă pieţe, intersecţii, străzi şi străduţe. Aşteptă la semafoare. Se învârti în sensuri giratorii, făcu cale-ntoarsă în înfundături, evită porţiuni de trotuar desfundate, unde nişte bărbaţi trudeau cu târnăcoape şi cu ciocane pneumatice. Lovi cu podul palmei două sau trei panouri de sens interzis. Se împiedică de denivelări în mijlocul şoselei. Din când în când, traversând o stradă, îşi încetinea mersul în mod intenţionat, pentru a forţa automobilele să frâneze.

Când ajunse spre centrul oraşului, îşi vârî mâinile în buzunare şi privi în jurul lui. Aerul era mai curând rece, burniţa cădea întruna, însă, după toate cele, era plăcut să nu vezi soarele.

Dincolo de straturile de nori cenuşii, astrul îşi rostogolea bula sa palidă, ca luna.

Aici, simţeai că era punctul strategic; autobuzele şi maşinile veneau din toate părţile, iar trotuarele erau pline de lume. Oamenii se duceau şi veneau,

neîncetat, ca şi cum ar fi fost mereu aceiaşi, şi nu exista un colţ de linişte.

Pubelele erau încă pe marginea şoselei, pline ochi de cutii de conserve, coji de cartofi şi cotoare de fructe. Aşteptau trecerea camionului hodorogit, care se va încărca cu resturi. Viaţa unei zile se adunase în aceste grămezi de gunoi; lumea cumpărase, mâncase, supsese, ronţăise, şi-apoi aruncase.

Treceau deja pe stradă femei şi bărbaţi cu braţele încărcate de saci de legume şi de pachete de carne. Pregăteau zilele următoare de murdării, hârtiile unse făcute cocoloş, frunzele de praz, sâmburii de curmale, bătrânele oase pline de sânge; pubelele vor aştepta; seara, pe furiş, la aceeaşi oră, oamenii vor coborî găleţile lor mirositoare şi le vor goli cu o mişcare scurtă, fără regret. Astfel, foarte uşor, zi după zi, viaţa se va consuma. Bucăţile de mâncare grasă alunecau pe gheene, şi tone, mormane de gunoi se reîntorceau în pământ.

În faţa magazinelor, femei îmbrăcate cu halate aruncau găleţi cu apă cu săpun pe trotuar şi frecau cu periile. Într-o măcelărie, viţei întregi atârnau de cârlige, fără sânge şi despicaţi de sus până jos. Sub ei, rumeguşul era un pic pătat cu roşu, însă era fără importanţă. Într-un soi de cutii frigorifice, pui şi iepuri morţi erau aliniaţi unii lângă alţii. Besson, trecând, le privi ciudaţii ochi holbaţi şi cioturile labelor tăiate ridicate către cer într-o postură ridicolă. În interiorul prăvăliei, în magazinul curat cu faianţă albă, care purta numele, MĂCELĂRIE nişte femei se înghesuiau să vadă mai bine. Mâinile butucănoase ridicau pachetele cu carne, pipăiau, strângeau. Ochii lacomi, gurile vorace, nasurile deschise se aplecau asupra cărnii şi evaluau. În spatele tejghelei, un bărbat roşcovan tăia cu o bardă, tranşa, mutila neîncetat, cu gesturi precise şi rapide, fără să ţină seama de aşchiile de os care-i săreau către faţă.

Mai departe, dintr-o prăvălie deschisă, ieşeau valuri de mirosuri de pâine caldă; mirosul copleşitor de aluat, care-ţi intra în cap şi deştepta amintiri vechi. Mirosul galben, mirosul rotunjit, uşor ars, rece şi călduţ deopotrivă către mijloc, moale, suplu, foarte bogat; crocant împrejur, rezistent, dar în acelaşi timp care se topea pe limbă şi remonta toate fibrele tactile din corp. Pâinea. Pâinea caldă, uşoară ca o pană, încă acoperită de o peliculă subţire de praf care avea gust de făină crudă.

La marginea unui trotuar, în faţa unui magazin gol, creşteau muşcate în nişte vase largi roşietice. Besson se opri o clipă pentru a le contempla. Studie cu minuţie plantele pipernicite înălţate drepte în vasele lor, în mijlocul pământului şi al pietrelor. Văzu frunzele plate, puţin înstelate, în

care picături de ploaie alunecau fără să se grăbească. Suflă un pic de vânt şi tijele începură să vibreze uşor. În fiecare vas, fiecare muşcată se ţinea dreaptă, fixată în muşuroiul ei fibros.

Pe câteva frunze mai bătrâne decât celelalte se formaseră nişte cicatrici, aducând aminte de răni trecute. În ciuda picăturilor de apă ce curgeau fără oprire pe dosul frunzelor, de-a lungul tijelor, în jurul mugurilor, prelingându-se una câte una pe pământul negru, muşcatele păreau uscate, aproape prăfuite. Nu existau insecte care să mişune în vase, şi nici cel mai mic melc care să roadă o tijă. Nu era nimic decât ele, în fiecare din aceste mici deşerturi în vas, nimic decât scheletele lor alburii, verzui, cu ramuri drepte şi ridicate în sus, pe verticală, şi neaşteptând nimic. Vii, imobile cu faţa murdară a tuturor micilor lor frunze îndoite răsucită către lumină, apă şi vapori. Besson se gândi că ar putea trăi într-un vas de flori, şi el, cu picioarele înfipte în pământ, în mijlocul bulgărilor, şi corpul ridicat în aer fix, tăcut; la urma urmei, n-ar fi fost poate atât de nostim: avea şansa, desigur, să poată merge tot timpul cu cele două picioare ale sale.

La orizont, între zidurile caselor străpunse de ferestre, se vedeau lanţurile de munţi. Nici ei nu mişcau; la urma urmei, era nostim să nu fii un munte. Sub norii care ar trece lent, ţi-ai fi întins spinarea aspră, cu prăpăstii şi mărăcine, şi ai fi încercuit oraşul. Chiar o casă, dacă ne-am gândi bine, ar fi putut fi un mod de a trăi. În liniştea, în liniştea maiestoasă a betonului armat, privind calm făcându-se şi desfăcându-se lucrurile în jurul tău. Din când în când, cu bizarul gâdilat al ascensorului care urcă de-a lungul rampei sale.

Totul era ciudat. Aveai de ce să fii neliniştit.

Un bărbat chel într-un pardesiu negru ieşi în întâmpinarea lui Besson; apoi, în timp ce înainta, întoarse puţin capul către rigolă şi scuipă. Şi fu ca şi cum l-ar fi scuipat pe Besson în faţă.

Pe trotuare, acum, agitaţia era violentă; Besson era prins în mijlocul vârtejurilor de feţe şi de picioare, de mersuri haotice, de spinări curbate, de mââni crispate pe obiecte. Trupuri îl loveau continuu, atingându-i hainele şi deplasând valuri de aer. Figuri palide, cu ochii înfundaţi, veneau drept spre el şi, în ultimul moment, se dădeau la o parte. Erau bărbaţi în picioare în faţa magazinelor, care priveau cu insistenţă. Alţii, aşezaţi în maşini, priveau prin geamurile închise. Erau nişte copii care se strecurau printre grupuri, alergau scoţând sunete stridente. Femei pieptoase, oprite într-o poză stângace în faţa unei tarabe cu legume. În spatele tejghelelor doldora de

mărfuri răsunau melodii înfundate. Adesea, chiar şi la al şaselea etaj, siluete ameninţătoare erau aplecate peste balcoane, de parcă ar fi supravegheat strada.

Besson se lăsă dus de mişcările mulţimii; fără dorinţi, fără a simţi nimic în el decât acest ordin misterios dat de toate feţele şi de toate corpurile: să mergi, să mergi, când pe lângă ziduri, când pe marginea trotuarelor, să eviţi cărucioarele de copii, să ocoleşti grupurile, să mergi, să mergi, să urci acest soi de scară dreaptă, în spirală, care nu duce în mod sigur nicăieri.

Timpul trecea în această evidenţă; puteai să trăieşti aşa ani de-a rândul fără să faci nimic. Fără să fi avut vreodată nimic de făcut. Fără a vorbi, fără a gândi, doar mergând, cu ochii-n patru, cu urechile ciulite, cu nasul în alertă, cu toată pielea oferită frigului şi căldurii; cu această aventură nesemnificativă pe cale de a se povesti prin mici dureri, prin senzaţii efemere, prin zgomote anonime. Puteai chiar să-ţi petreci mai mult decât nişte simpli ani; puteai să trăieşti, să fii înmormântat în aceste dărâmături, rătăcit în această junglă, pentru eternitatea care merge de la naştere la moarte. Era uşor: n-avea decât să se lase dus.

Besson văzu bărbaţii şi femeile; şi deodată evidenţa îi apăru. Ei nu munceau, n-aveau griji familiale, nici îndeletniciri, nici nume. Nu vorbeau, nu iubeau, nu le era deloc teamă. Nu, se plimbau, şi-atât. Hoinăreau la întâmplare, fără să-şi dea seama, cu feţele posomorite, cu ochii beliţi. Oraşul întreg era plin de plimbăreţi, de leneşi ce se pierdeau în lungi hoinăreli complicate, nehotărâte, complet inutile, în toate zilele vieţii lor.

La colţul unei străzi, dintr-o tutungerie, ieşi un bărbat cu înfăţişare severă, ţinând în mână un ziar. Începu să-l citească mergând, cu sprâncenele încruntate, oprindu-se uneori pe loc ca pentru a descifra mai bine o frază. Juca bine, dar asta nu-l mai putea înşela pe Besson. Privindu-l atent, vedeai că totul era trucat. Bărbatul nu ştia să citească, privea mereu acelaşi punct fix, în mijlocul ziarului.

Puţin mai departe, într-o cabină cu pereţii transparenţi, un alt bărbat se prefăcea că telefonează. Era roşu, se sufoca. Gura i se deschidea ca şi cum ar fi strigat injurii cuiva. Gesticula cu pumnul. Însă pentru Besson era un chin zadarnic. În mod sigur nu introdusese fisă în aparat, ori formase un număr imaginar.

Lângă o poartă, un bărbat mustăcios vorbea unei fete; era foarte aproape de ea, şi când Besson trecu prin faţa lor, bărbatul luă mâna fetei în mâna lui şi începu s-o ţină ca pe un obiect. Besson înţelese că vorbeau, însă

murmurul vocilor lor se amesteca cu restul străzii înainte de a-i fi putut ajunge la urechi. În orice caz; asta n-avea mare importanţă. Pentru că nu aveau nimic de spus, nimic inteligibil, nimic necesar. Erau acolo din întâmplare, spuneau cuvinte fără să le înţeleagă, n-aveau nimic de făcut cu vieţile lor. Zilele şi nopţile vor trece peste ei foarte repede, fără ca ei să observe, fără ca să fi făcut nimic. La un moment dat vor fi bătrâni. La un alt moment vor fi morţi.

Tot ceea ce exista acolo era precum ei; aceşti pereţi, aceşti arbori, aceste porţiuni de trotuar reiate. Aceste case locuite aceste apartamente cu camere mari şi sufocante, cu mese încărcate de mâncăruri. Aceste paturi duhnind de sudoare, aceste bucăţi de cearşafuri gri, de perne spălăcite, toate aceste pivniţe în care trena mirosul de om. Totul era impregnat de un soi de oboseală prelungă. Mişcările erau reduse. În spaţii, viaţa era înfăşurată pe ea însăşi; ea îşi mocnea boala, ruşinea, golul său politicos şi implacabil.

Un stol de porumbei se răspândi în faţa paşilor lui Besson. Unii coborâră pe şosea, alţii dădură impresia că zboară, alţii zburară cu adevărat. Ochii mici, galbeni şi rotunzi fixară scurt silueta bărbatului care mergea. Cerul avea acum o ciudată culoare de rugină. Ploaia continua să cadă în rafale, când de-o parte, când de alta. Platanii, în mijlocul pieţelor, erau în picioare înconjuraţi de frunze moarte. În câteva zile, nu era greu de imaginat, avea să miroasă a putregai din toate părţile.

Pe măsură ce timpul trecea şi Besson înainta, mulţimea devenea mai compactă pe străzi. Acum era imposibil să se uite altundeva decât la picioare, la piepturi, la feţe, la şale. Pretutindeni existau cărucioare încărcate cu mărfuri, în spatele cărora se disimulau femei cu ochi pătrunzători. Magazinele înghiţeau şi dădeau afară valuri de gură-cască. Treceau neîncetat valuri de feţe grase şi feţe slabe, de nasuri lungi sau cârne, de guri deschise, cu buze groase, sau crispate ca nişte crăpături, de ochi mici, strălucitori, înfundaţi în pielea moale a orbitelor, ca nişte cuie negre. Trupurile se împingeau. Braţele se balansau pe lângă corp, mâinile atârnau. Cutiile, toracice se dilatau în mod regulat. Strigăte, mormăituri, tuse ieşeau din gâturile iritate de fumul de ţigarete. Încălţămintele striveau pământul, cu furie, cu încăpăţânare, ca pentru a extermina armata de insecte. Şoldurile se balansau; stofele se plisau pe pântece şi nasturii erau supuşi la tracţiuni continue. Ploaia şiroia fără încetare pe feţe, se amesteca cu sudoarea, îmbiba scobiturile obrajilor şi ridurile de pe frunte. Pătrundea în interiorul părului ondulat, se scurgea printre meşele parfumate, se

prelingea pe cefe până în haine. Făcea un uşor răpăit de tamburină pe umbrelele deschise şi pe gulerele impermeabilelor, lipea tălpile de crep de gudronul negru. Nimic nu scăpa; totul fugea, era prezent până la vertij.

Bărbaţii şi femeile mişunau pe loc; atacau; posedau. Era o aventură fără milă să fii oferit lor în acest oraş.

Şi în cranii, în interiorul cutiilor înconjurate de carne şi de păr, nu se putea să nu se trăiască. Toţi erau prizonieri, un adevărat popor de mici spiriduşi care mişcă.

Ochii erau răspunzători. Aceste bile de un verde-albastru, umede, teribil de mobile în gangele lor de piei şi de muşchi. Aceste puncte negre şi dure care scânteiau doi cu doi în mijlocul feţelor şi care se aşezau pe tine ca nişte ventuze de caracatiţă, pentru a te filtra, digera, vedea. Chiar şi obiectele uitate lângă ziduri, pubelele, bicicletele, scândurile ieşite din cuie, aveau ochi, şi toţi erau îndreptaţi către spectacol, nesăţios, neîncetat. Casele, înaltele locuinţe cenuşii erau oglinzi nemiloase. Reflectau aceeaşi siluetă în toate direcţiile, sub toate unghiurile. Silueta slabă şi stângace care merge degeaba, care nu va putea să se ducă. Ah, să vină ziua, să vină repede vremea animalelor oarbe! Domnia termitelor, a cârtiţelor şi a larvelor. Ce desfătare atunci să te poţi târî liniştit în noroi, fără să ştii nimic, fără să speri să cunoşti nimic. În frumoasa noapte opacă, atât de lungă, extatică şi calmă!

La capătul străzii exista un chioşc de ziare. Îşi ridica masa sa colorată în mijlocul plăcilor gri ale trotuarului şi ale mareei umane. El fu pentru Besson un fel de refugiu. Începu să se strecoare cu nerăbdare printre trupurile în acţiune, evitând privirile, evitând loviturile, în direcţia micului edificiu. Îl văzu că soseşte de foarte departe, cu acoperişul său conic şi cu sutele sale de afişe luminoase, albastre, galbene, roşii. Petele deschise luceau deasupra capetelor, însă ele nu erau agresive; atrăgeau ca nişte faruri, lansau apeluri. În jurul lor era frig, aerul era umed. Ele singure erau pure şi strălucitoare, ele iradiau căldura soarelui dispărut, erau nişte aştri. Drumul până la ele fu lung; Besson trebui să împingă bătrâne neputincioase, copii, câini. Dar el nu luă seama: ochii săi ridicaţi puţin deasupra nivelului capetelor nu vedeau decât pitonul încărcat cu culori, turnul strălucitor în care tărcăturile, scriiturile se măreau.

În sfârşit, Besson ajunse la chioşc. Înainta spre el, îl atinse, în faţa ochilor era un geam cu multe hârtii prinse în ace; ziare ilustrate, magazine, fotografii, reviste. Totul era scris, pictat, imprimat în toate sensurile. Besson

privi cu toată ameţeala sa, cu ochii ficşi, aseultând rumoarea paşilor care se scurg în spatele său.

Pe coperta unui magazin surâdea o femeie blondă, arătându-şi dinţii foarte albi. Buzele sale erau roşii, ochii albaştri şi pielea gâtului şi a umerilor întinsă ca mătasea. Surâdea astfel, fără să vadă pe nimeni, ca la adăpost într-o cabană mică, în care timpul ar fi fost întotdeauna frumos. Alături de ea, în chenarul unui ziar, o altă femeie surâdea în acelaşi fel. Părul ei era negru, însă ochii adânci, imenşi, aveau o culoare stranie, deopotrivă verde şi violetă, atât de transparentă încât părea că puteai intra acolo, s-o traversezi cu trupul ca pe un simplu ecran de fum, şi să trăieşti de partea cealaltă a încadraturii sale, într-un fel de paradis.

Tot restul vitrinei era aşa: la stânga, la dreapta, sus, jos, nu erau decât chipuri de femei, trupuri de femei, siluete suple, luminate, când goale, îmbrăcate doar cu pielea lor roz şi satinată, când îmbrăcate în rochii extravagante pline de aur şi de purpură, ale căror pliuri se întretăiau şi se amestecau, trasând mari arborescenţe de umbre ce făceau să izbucnească strălucirea. Şi pretutindeni, pe hârtie, explodând de prospeţime şi de tinereţe, aceleaşi chipuri de femeie, părul bogat, coamele sălbatice care se întindeau pe cefe; meşele blonde care ascundeau ochii, buclele, cosiţele negre ca smoala, vii, bogate, ondulaţiile albastre scânteind de mii de particule de lumină rămase prizoniere. Frunţile drepte, sprâncenele arcuite, nasurile fine şi cârne, buzele cărnoase întredeschise pe seriile de şapte dinţi sidefii, sau gurile deschise într-un surâs ce săpa două găuri ovale la fiecare comisură. Sânii bogaţi, încremeniţi într-o aspiraţie calmă, curbele cefelor şi umerilor, braţele şi picioarele, pântecele străpuns de un buric mic ca o gropiţă; obrajii evanescenţi în căderea luminii, sau pierduţi într-o umbră granuloasă şi uşoară. Şi aceşti ochi mari, desenându-şi liniştit migdalele, mărginiţi de gene stufoase ca penele. Aceşti ochi fără fund, în culori schimbătoare, pietre preţioase lichide care făceau să trăiască minuscule universuri nesfârşite, închise, pline de ecouri, de faţete, în care te puteai pierde complet în alergăturile majore ale speranţei şi disperării.

Acele feţe nu erau în mişcare, trupurile lor nu înşelau; urmau să rămână astfel, lipite pe hârtie pentru totdeauna, sau aproape pentru totdeauna; aveau să mucegăiască poate în fundul unui sertar sau să capitoneze pubelele; dar se va găsi una care să rămână. Una care să rămână, cu toată viaţa ei ţipătoare, ce aduce mărturie despre bucuria care era să exişti pe pământ în acele vremuri. Aceste femei nu vor îmbătrâni niciodată. Craniile lor vor

continua să poarte masca de carne, în ciuda anilor; buzele lor vor continua să surâdă la săruturi dezvelind şapte dinţi albi, fără carie, şi ochii lor multicolori nu vor, înceta niciodată să privească de cealaltă parte a geamului, fără milă, fără ironie, fără răutate, lumea celor care cred că sunt vii. Cu multă dragoste în pupile, cu multă dragoste pentru toată lumea.

Besson se învârti în jurul chioşcului; în cea de-a doua vitrină erau ziare străine şi câteva reviste pornografice. În cea de-a treia, ziare de copii, în cea mai mare parte benzi desenate.

Besson îi privi pe micuţii omuleţi îmbrăcaţi în cow-boy; o bulă albă ieşea din gura deschisă a unuia dintre ei, un tip foarte mare, care purta un fular negru în jurul gâtului. Iată ce scria: „Atenţie băieţi! Sunt urme de apaşi. Foarte proaspete!

Pariez că e Walking Stick şi banda lui.

Hai să mergem la Fort Elmer!”

În a patra vitrină, în mijlocul unei adunături de ziare de tot soiul, exista o gaură, şi în adâncul găurii Besson văzu capul unei bătrâne care-l privea.

„Ce doriţi?”

„Eu -”, începu Besson.

Şi cumpără un ziar.

Se îndepărtă de chioşc cu un oarecare regret. Începu din nou să meargă pe stradă cu ziarul sub braţ. Trecu pe lângă o serie de magazine; mulţimea se îngrămădea la vitrină exact ca înainte. Besson simţi că-l cuprinde un soi de oboseală. Trebuia să evite tot timpul ochii celorlalţi, şi pentru aceasta, să meargă aplecat, cu privirea în pământ; sau dimpotrivă foarte drept, fixând partea de jos a cerului. Dar asta nu putea dura.

Ploaia începu să cadă puţin mai puternic; era frig. Maşinile circulau întruna.

Tot mergând, lui Besson îi fu teamă să nu iasă din oraş; la urma urmei, nu era un oraş aşa de mare; era de-ajuns să mergi drept înainte câtva timp că şi vedeai casele rărindu-se. Grădinile devin terenuri pustii, trotuarele dispar. Şi-apoi, dintr -o dată, fără să-ţi dai seama, eşti înconjurat de câmpie; mergi prin iarbă, te pierzi pe potecile cu pietre ascuţite. Pentru a nu risca să iasă din oraş, Besson se hotărî să se întoarcă în jurul aceluiaşi grup de case.

La fiecare trei tururi se adăpostea sub prelata unui magazin de radiouri pentru a se încălzi; din când în când îşi aprindea o ţigaretă şi fuma sub un pridvor, sau în faţa intrării unui garaj. Spre cei de-al cincisprezecelea tur îi

fu teamă să nu-l recunoască lumea, şi traversă strada pentru a intra într-o cafenea.

Era o cafenea mare cu oglinzi pe pereţi, cu bărbaţi şi femei aşezaţi de jur-împrejurul meselor, şi un zgomot greu de muzică electrică. Besson se duse să se aşeze într-un colţ, nu departe de intrarea de la toaletă. Apoi desfăcu ziarul la pagina unde era cel mai mult text, ca să nu fie nevoit să se mişte prea mult. Era pagina de anunţuri. Citi:

Caut fată în casă, bd Lamartine, nr. 34, Măreţ.

Familie de englezi caută femeie la toate, ştiind să gătească. Tel. 381.541.

Caut calfă cofetar şi ucenic cofetar.

Bles d'Or, strada Pontin.

Caut mecanic tinichigiu vopsitor, Canavese, Rochefort.

Centru spitalier caută laboranţi (nte) pe cât posibil polivalenţi, pentru a asigura garda de noapte prin rotaţie. 21.26.

Se caută echipă de muncitori zilieri, beton armat, scrieţi la C.800.

„Păpuşile Yolanda" caută muncitoare pentru tighele şi confecţionere de rochiţe de păpuşi, strada Gauthier, nr. 4.

Secretary shorthand 1-2 days, English-French for US sales organization Monte Carlo office. Reply with photo, salary requirements, resume and date available for interviews and commencing work. To box 2581 Havas Monte Carlo.

Caut femeie la toate, să-i placă copiii, masă, fără locuinţă. D-na Tomasi, strada Ray, nr. 1.

Ofer cameră cu acces la bucătărie în vilă, mai exact, cu menaj fără copii, contra ore de menaj, bărbat care să lucreze câteva ore pe săptămână în grădină. Bourgoin, Şoseaua Bosquets, nr. 20. Tel. 88.65.42. Etc.

Când Besson sfârşi de citit cele două pagini de anunţuri, ridică uşor capul şi privi; ospătarii alergau dintr-o parte-ntralta în lunga sală a cafenelei. Din fericire nu-l remarcaseră pe Besson, stând cu ziarul în faţă; însă puteau să-şi dea seama în fiece clipă că nu consumase nimic. Ar veni cu aerele lor inchizitoriale şi ar întreba cu o voce sonoră: „Şi pentru domnul?"

Ca să prevină acest eveniment, Besson se ridică, se duse să caute un pahar gol pe o masă vecină şi-l aşeză în faţa lui. Dar nu reluă lectura ziarului; îl lăsă să alunece uşor pe pământ şi puse mâinile pe masă.

Paharul era înalt, încă pătat de resturile unei băuturi spumoase şi galbene, probabil bere. Pe margini se lipise puţin scrum. Bărbatul care băuse trebuie că făcuse un gest larg cu ţigareta în mână. Pe suprafaţa mesei din material

plastic de culoarea canarului, paharul trona singur, foarte frumos, străbătut de fine dantele de spumă. Besson privi intens forma cilindrică, transparentă, şi desenele unde reflexele de neon străluceau fără să mişte. Era un pahar ca toate celelalte, fără îndoială, produsul de serie al unei uzine ce fabrica mii de pahare identice. Şi, totuşi, văzându-l, simţeai un fel de emoţie cuprinzându-te. Era un obiect, doar un obiect, un pur şi superb obiect care era acolo, pus pe masă ca un turn, care nu vedea, care nu zgâria, care nu voia să vorbească. Atât de frumos şi de liniştit, încât ai fi vrut să rămână pe locul său pentru eternitate, fără ca nimeni să-l atingă, să-l murdărească, să-l spargă. Bărbaţii nu ştiau ce făceau punând aceste obiecte pe mesele goale; nu ştiau ce făceau cu mâinile lor; nu se îndoiau că puneau capcane de frumuseţe şi de moarte, pentru oricine le zărea în strălucita lor insolenţă. Nu ştiau că deschideau porţile infernului, acolo, pur şi simplu, cu obiectele lor transparente, pentru acei care, precum Francois Besson, erau avizi de nemişcare şi de linişte. Cum să fi ştiut acest lucru? Ei, cu mâinile lor iuţi, cu limbile volubile, cu membrele tresăltând de nelinişte, s-ar fi putut lăsa înlănţuiţi de spectacolul anodin şi teribil al unui pahar gol drept în mijlocul unei mese galbene.

Timpul mai trecu. Besson, imobil, privea mereu paharul. La început, hotărâse să-l studieze complet, până să-l ştie pe de rost. Apoi îşi dădu seama că paharul îşi schimba mereu forma; se lungea, se umfla ca o bulă de săpun, sau, se retrăgea; devenea ascuţit, se răsturna, se transforma în pătrat. Besson nu l-ar putea cunoaşte niciodată; trebuia să se mulţumească să-i vadă, să-l vadă din nou la fiecare secundă, fără saţietate. Galbenul mesei. Galbenul. Paharul. Spuma. Bulele minuscule care explodează. Forma de sus. Cea de jos. Reflexul luminii, la dreapta. Imaginea străzii, la stânga. Curba. Linia verticală. Marginea şlefuită, rotunjită. Cercul care se învârteşte, încă, încă. Partea de sus, partea de jos. Mijlocul. La dreapta, la stânga, urcând, coborând. Galbenul mesei.

Realitatea era acolo; inepuizabilă. Niciun cuvânt, nicio idee, chiar nicio senzaţie nu putea da socoteală. Căci paharul era acolo, scăpa timpului şi amintirii. El era acţiune, acţiune proprie de a vedea, acţiune multiplă şi simultană care intra în sine, fără să mai iasă vreodată. Triumf. Triumf.

A vedea nu era suficient; trebuia să şi atingi. Trebuia să palpezi forma rotundă, scobită, rece, alunecoasă. Trebuia să-l strângi, să-l aplici pe fiecare parte a corpului pentru a-l cunoaşte bine. Mâna lui Besson se întinse ezitând deasupra mesei. Degetele izbiră peretele transparent, însă prea târziu;

paharul se clătină, se rostogoli. Apoi, deodată, fără să se ştie cu adevărat de ce, dispăru în gol şi se auzi un zgomot teribil de spargere. Besson nu privi, însă înţelese că paharul era spart. Asta îi făcu rău, dar poate e mai bine aşa; o astfel de frumuseţe, o astfel de imensitate era să-l facă nebun.

Un bărbat în haină albă se apropie; privi pe jos şi spuse: „De profundis…

Besson protestă cu o voce răguşită: „N-am făcut-o intenţionat."

Bărbatul începu să râdă: „Hei! Nu vă supăraţi! Se-ntâmplă.

Besson spuse: „Cât vă datorez?"

„Nimic… Plăteşte patronul!" glumi ospătarul. „Mă duc să caut o lopată şi să adun cioburile. Te poţi tăia în ele."

Besson insista cu un soi de furie: „Ba da, ba da — Vreau să plătesc. Vreau să plătesc."

Puse câteva monezi pe masă, apoi ieşi fără să se întoarcă. Ceva mai încolo, pe partea cealaltă a străzii, era o altă cafenea cu uşile mari deschise. Besson intră în sală. Era ca un culoar luminat cu bare ele neon, cu pereţi albi. Lângă pereţi, spre fund, erau aprinse vreo şase biliarde electrice. Besson înainta spre ele.

Contemplă cutiile cu curiozitate, aşa cum erau pe picioarele lor, şi semnalele multiple scrise sub plăcile de sticlă. Toate fliperele erau libere, în afară de unul, ultimul. Un copil, de zece sau unsprezece ani poate, se afla în joc. Alături de el, un bărbat de vreo treizeci de ani, cu siguranţă tatăl lui, îl privea.

Copilul juca cu o frenezie obstinată; strângea cu braţele laturile biliardului şi acţiona butoanele fliperelor. Băieţaşul, atent şi nervos, în echilibru pe scaun, cu gura închisă, cu sprâncenele încruntate scutura cutia de metal cu toată forţa. Aştepta loviturile tampoanelor şi supraveghea cifrele care se înscriau pe tabloul iluminat. Besson nu văzuse niciodată un astfel de jucător; mingea se ducea şi venea prin labirinturi, se lovea de rondelele elastice, ţâşnea cu zgomote de explozie. Din când în când, ea cobora spre partea de jos a biliardului, iar băieţaşul, cu o lovitură precisă, o trimitea să urce până sus. Aplecat la dreapta sa, bărbatul privea fără să spună nimic. Cifrele urcau, urcau, se multiplicau. La prima minge, tabloul indica 1 300. Odetunătură seacă răsună în pântecele aparatului. Copilul nu dădu atenţie. Continua să joace fără încetare, neobosit, cu un aer serios şi tragic pe figură. O expresie feroce, încăpăţânată, o voinţă neclintită de bărbat matur. Cifrele creşteau mereu. 1 600, 1 800, 2 000. Detonările seci răsunau regulat în interiorul aparatului, în haosul de sonerii şi de pocnituri.

Sudoarea curgea imperceptibil pe fruntea copilului şi picioarele lui erau străbătute de ticuri nervoase, după ritmul maşinii electrice. Scutura cutia în toate sensurile cu braţele lui subţiri şi o lovea cu palma. Privea fascinat în interiorul labirintului minuscul, cu faţa aplecată asupra sticlei, ochii urmăreau mingea nebună, calculau, prevedeau drumul de urmat, o reţineau cu aviditate.

Besson se apropie mai mult. I se păru că biliardul şi băieţaşul cocoţat pe scaunul său nu mai formau decât o singura stranie maşinărie barbară, violentă, plină de zgomote şi de scântei. Observa, cu inima la gură, cursa bilei de metal. Simţi loviturile sfâşietoare ale obstacolelor, răsucirile, pocnetele barelor de lovit, micile descărcări albastre ale electricităţii care-i pătrundea membrele şi-i atingea centrii nervoşi. Sări în sus. Fu rănit. Exultă.

Când ultima minge dispăru în gaură, cu un clănţănit de mitralieră, biliardul se lumină în întregime, strălucind de culori vii. Pe tablou, contorul indica 9 999.

Băieţaşul se desprinse de maşină, era foarte palid, şi faţa sa mototolită, aproape bătrână, lucea de o sudoare rea. Bărbatul îl ajută să coboare de pe scaun şi spuse: „Bravo. Ai făcut 32 de partide.”

Băieţaşul îşi şterse mâinile de pantaloni.

„Ştii, mi-a scăpat totuşi de două ori. Ştii, a — a doua minge am vrut s-o prind pe dreapta, ca să ating ţinta, pentru că-n acel moment ea marca 400. Aşa era bine. Însă am calculat greşit şi a lovit în tampon şi a revenit drept între cele două manete. Ai văzut, nu? N-am putut s-o prind. Ai văzut? Absolut drept, chiar în mijloc. Am vrut s-o fac să sară din nou, însă mi-a fost teamă să nu anulez scorul.”

„Da, da”, spuse bărbatul; „dar ultima minge ai reuşit-o.”

„Nu-i rău, da. De trei ori în 100, şi o dată în 500.”

„În sfârşit ai făcut maximum, nu?”

„Da, dar din cinci mingi. Nu-i ca atunci când am făcut din două mingi.”

Băieţaşul porni primul. Bărbatul îl ajunse din urmă şi ieşiră împreună din cafenea. Besson privi o clipă uşa prin care dispărură. Se vedea o porţiune de stradă cenuşie şi luminoasă, şi micile dâre ale ploii.

Atunci Besson se întoarse către biliard. Era acolo, şi încă vibra din cauza loviturilor şi a mişcărilor. Transparent, metalic, colorat ca o meduză. Pe panoul vertical erau marcate nişte cifre: 0 — 9 999 — 32. Între cifre se afla o femeie în bikini, cu trupul roz luminat de becuri, dansând în mijlocul unei arene de circ. La dreapta, doi bărbaţi în uniformă biciuiau nişte lei.

La stânga, se aflau doi elefanţi costumaţi, o focă jucându-se cu balonul şi un trapezist atârnat de firul său. Aproape peste tot erau scrise litere roşii: JOLLY BUMPER — CIRCUS GIRL -Score — BINGO — REPLAY — Archibald Swanson, Salem, Massachusetts. GAME OVER. (Tilt.)

Biliardul îşi etala, sub geamul orizontal, micul oraş: culoare cu lumină roşie pe care era scris: 10 when red light is on. Ciuperci galbene, ciuperci roşii, pastile verzi şi roşii. Tot felul de parapete albe, montate pe arcuri, clapete de metal. Mai jos, în mijlocul altor obstacole galbene şi verzi, se afla o căscioară având în centru o roată albă, cifrată. Ăn faţa roţii erau două lămpi aprinse. Şi între lămpi, se vedea un curios culoar de cifre, în genul:

Şi mai jos, suprafaţa biliardului se închidea în pâlnie, şi de fiecare parte a gurii se aflau mici cioturi articulate îndoite înspre înapoi. Pe-acolo trebuia să cadă. După ce era aruncată cu ură în mijlocul obstacolelor trepidante, după ce lovea tampoanele roşii, după ce se lansa spre margini, după ce cobora învârtindu-se, de zeci, de sute de ori, pentru a urca dintr-o singură lovitură până sus, după ce dezlănţuia descărcările electrice, spasmele, pocniturile, zornăiturile, zgomotele de mitralieră, în timp ce sus, pe tablou, în apropiere de chipul femeii în bikini, cifrele absurde defilează aşa de repede încât n-ai timp să le vezi, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 321, 331, 341, 342, 343, 344, 354, 355, 356, 357, 358, 458, 468, 469, după ce izbea ca o ghiulea roata care se învârteşte, după secunde risipite în mişcarea incoerentă, mecanică, după lupta disperată împotriva destinului care pândeşte în cavităţi şi pe ridicături, trebuia să intre încet în această gaură neagră, să treacă de această poartă a morţii, şi să cadă în pântecele unde strălucesc reflexele de scântei, să cadă în cuşca ei, în odihna ei, sonoră, impregnată de bizare mirosuri de arsuri.

Besson, când termină jocul, ieşi din bar şi merse puţin pe stradă. În maşini, oamenii râdeau şi vorbeau agitat. O femeie şi o fată erau oprite în faţa vitrinei unui negustor de încălţăminte, îşi dădeau braţul şi se auzeau hohotele vocilor lor piţigăiate. Un avion, ascuns după nori, înainta deasupra oraşului. Zgomotul celor patru motoare se rostogolea, venea din toate părţile, neliniştitor. Pe şosea erau bălţi cu apă murdară, în care pneurile automobilelor trasau dâre. Besson se instala pe marginea trotuarului şi aşteptă troleibuzul.

Când apăru vehiculul, făcu un semn cu mâna; apoi urcă treptele de fier şi se agăţă de mânerele din piele. După ce-şi luase tichetele, Besson se duse să se aşeze în partea din faţă a troleibuzului, alături de o femeie voinică. Din

cauza ploii, sau a orei, era cam multă lume. Erau în cea mai mare parte femei, bătrâne, hâde, cu feţe flasce şi cu pungi sub ochi. Un miros de subţioară şi de usturoi se degaja din trupuri, cu excepţia a doi sau trei bărbaţi care miroseau mai curând a tutun. Besson se lăsa în voia hurducăielilor, ascultând torsul continuu al motorului şi gemetele celor două ştergătoare de parbriz. Privi spatele şoferului, haina deformată de către umeri. Besson se gândi că ar fi bine să aibă un troleibuz al său, şi să circule cum vrea pe străzile oraşului. Din când în când, atunci când ar dori, s-ar putea opri lângă trotuar şi ar invita oamenii să urce. N-ar avea, în mod sigur, timp să se plictisească. N-ar vorbi nimănui, însă ar simţi în spatele său încărcătura umană gata să fie balotată de hurducăieli, şi ar fi mulţumit.

La un moment dat, un tânăr traversă troleibuzul şi veni să se aşeze în faţa lui Besson. Era un băiat destul de mare, foarte slab, cu braţe lungi care-i atârnau şi un spate încovoiat, înaintând, scotea mici strigăte incoerente, iar faţa sa de maimuţă, cu urechi clăpăuge, cu nas turtit, rânjea fără încetare. Tot corpul său debil era agitat de ticuri şi un miros greţos se degaja uşor în jurul lui.

Rămase aşa o clipă, apoi capul i se întoarse către Besson; ochii săi demenţi, înfundaţi în orbite, străluceau ciudat. Besson privi chipul hidos care se strâmba în faţa sa, fără să înţeleagă; dar mai curând teama creştea, teama josnică a ochilor duri ca nişte ace, a ochilor care acuzau. Şi mintea i se lumină de o amintire; venită parcă de peste sute de secole trecute, uitate, masca plată şi imbecilă se lipi de propria lui faţă, îi luă forma cu viscozitatea unei piese din cauciuc. Besson privea prin găurile orbitelor străpunse pe faţa sa de om anormal. Începu să respire prin găurile nărilor lărgite de degete. Besson începu să trăiască prin această gură, prin această piele acoperită de sudoare şi de jeg, pe care se lipeau hainele ca nişte pansamente, prin acest păr scurt şi creţ în care stăteau pureci, prin acest schelet deşelat, cocârjat, prin aceste membre senile şi tremurătoare, prin aceste coapse pe care se uscase urina. Îşi găsise fratele, această caricatură stupidă şi respingătoare. În acest troleibuz sufocant şi plăcut, pe aceste banchete din muşama stricate, îl regăsise pe cel pe care încercase în zadar să-l uite. Fratele lui, fratele lui iubit, bărbatul alăptat la acelaşi sân, cu privire de maimuţă, aşezat în faţa lui, oferit lui, în haloul său de putoare, prizonier al corpului lui stupid, sfrijit, străbătut de ticuri şi de dureri. Cuprins: de tandra emoţie, Besson se aplecă spre tânăr pentru a-i vorbi. Însă celălalt deveni foarte palid; ochii începură să i se rotească şi teroarea îi

descompuse întreg chipul, în afară de rictusul gurii care nu se putea şterge. Atunci, cu un ciudat strigăt strident, nebunul sări în picioare şi alergă stângaci spre spatele troleibuzului. Besson trebui să coboare la staţia următoare; mergând pe străzile friguroase, avu tot răgazul să reflecteze la scuzele pe care avea să le ceară acelora care-l aşteptaseră toată ziua.

CAPITOLUL III.

FRANCOIS BESSON ARE ÎNTÂLNIRE CU JOSETTE.— ACCIDENTUL.— JOSETTE AR VREA SĂ SE EXPLICE.— LA POŞTA.— El MERG ÎN MAŞINĂ PE VÂRFUL COLINEI.— OBSEDATUL.

A treia zi, François Besson avea întâlnire cu această femeie, care se numea Josette, la ora şase, în colţ la Prisunic. Ajunse puţin înainte şi aşteptă în picioare pe marginea trotuarului fumând o ţigaretă. Noaptea se lăsase deja şi felinarele străluceau cu punctele lor de lumină fixe şi precise. Mulţimea mişuna întruna, neobosit; nu exista o zi de răgaz, o oră de odihnă. Chiar şi duminica şi în zilele de sărbătoare mulţimea era acolo, în stradă, circulând, flanând, ochind, cântărind, cumpărând. Seara, lumea mergea la cinema, ieşea din cafenele, trântea uşile maşinilor; dimineaţa, se ducea la lucru, făcea coadă în mezelarii, pălăvrăgea în faţa porţilor. Nu, ea nu se odihnea niciodată, nu se oprea niciodată din mişcare.

Totuşi, la câţiva metri deasupra solului era pustiu. Casele îşi înălţau faţadele tăcute şi nu exista nimic în aer decât solitudinea şi vidul. Firele troleibuzului se încrucişau continuu, însă nu se întâmpla nimic. Zidurile, ramurile arborilor, pălăriile felinarelor, acoperişurile mansardelor, totul era atât de calm, atât de aşezat, încât n-ai fi putut niciodată să te îndoieşti de ce furnicar era mai jos. Şi sub pământ era acelaşi lucru. Sub carapacea de gudron bătătorit de paşi, ros de pneuri, tot pustiu era; pustiul imens şi negru, pufos, cu un zgomot de pârâit la fiecare zece ani, o alunecare de nisip calm şi sufocat care se oprea repede, reluat prin marea inacţiune minerală care era adevărata stăpână a lumii.

Picăturile de ploaie cădeau cu regularitate pe el, în faţa lui, coborâte din cer cu o viteză vertiginoasă; Besson ridică uşor capul şi încercă să distingă locul de unde se formau, însă în enorma gaură întunecoasă nu se afla nimic; nicio stea, nicio clipire de bec de avion, niciun punct fix sau mişcător de care ochiul să fi putut să se agate şi să scruteze. Era vidul insondabil, opac, cu reflexul delicat al lucirilor oraşului, atârnat ca un dom roz palid deasupra întunericului.

Aceste picături venite de aiurea, care izbeau solul şi faţa, aveau ceva înfricoşător. Mai trebuia puţin ca aceste mici lacrimi să înceapă să ucidă; era suficient, de exemplu, ca să se unească toate înainte de a atinge solul; atunci, cu un zgomot sfâşietor, peretele de apă ar cădea ca o masă pe pământ şi l-ar înghiţi într-o singură secundă.

Şi poate că la urma urmei ar fi fost preferabil: căci aici pericolul era mai teribil, pentru că nimic nu-l putea opri. Una câte una, aceste picăturele aveau să roadă lumea, fără violenţă, fără milă. Dardele lor minuscule intrau pretutindeni, forau găuri, săpau, sfredeleau, putrezeau substanţa lucrurilor. Bobiţele de piatră se măcinau, pădurile îşi pierdeau frunzişul, plăcile de fontă se crăpau imperceptibil, inexorabil, aşa, sub înţepătura a miloane de ace. Şi chiar capetele oamenilor nu erau cruţate; pielea feţelor primea aceste lovituri nedureroase şi vânătăile creşteau, se întindeau, deveneau plăgi vii, supurante, mărginite de mucegai. Apa nu contenea să cadă, rece, mai dură decât diamantul, într-un zgomot neliniştitor de tocare disimulată. Era oribil să fii astfel prada uzurii. Nu puteai scăpa; mai devreme sau mai târziu, apa te-ar regăsi, subtilă, alunecoasă, şi ca un raşpel s-ar lipi de carnea ta, ar face-o bucăţele, ar mânca-o, ar dizolva-o fără motiv. N-ar avea linişte până ce n-ai deveni praf impalpabil în domeniul apei. Ar trebui să trăieşti într-un loc desăvârşit, în care soarele să nu înceteze niciodată să ardă, şi să te vâri între pietre fierbinţi, şi să-ţi usuci, să-ţi usuci întreg trupul ca o rămurică.

Către ora 6 şi 10, un autobuz făcu praf spatele unei maşini. Şoseaua se umplu imediat de lume. Câteva siluete începură să gesticuleze şi sunete de claxon se ridicară în stradă. Besson privi curios desfăşurarea evenimentului. Părăsi marginea trotuarului şi se apropie de vehiculele imobilizate. Spatele maşinii era într-o stare proastă, căci metalul se sfâşiase ca hârtia. Conducătorul autobuzului striga la câţiva centimetri de figura automobilistului, însă zgomotul înconjurător era de aşa natură încât nu se înţelegeau înjurăturile sale. Celălalt, strâns în impermeabilul său, striga de asemenea, dar nu aşa de tare; apoi dădea să plece. Se ducea până la portiera maşinii, însă când să se aşeze pe scaun se răzgândea, revenea spre şofer şi reîncepea să strige. Din când în când, scotocea în buzunarele impermeabilului ca şi cum ar fi urmat să scoată nişte hârtii, sau o batistă, însă nu scotea niciodată nimic.

În jurul lor, femei obeze purtând fulare, ţinând câini în lesă, bărbaţi cu ţigarete în gură formau un cerc. Besson se amestecă discret cu mulţimea şi ascultă cuvintele învârtindu-se în aer: „Ei, ce-a băut ăsta!”

„E greşeala autocarului. Nu se uită niciodată pe unde merg.”
„Da, aşa-i: accelerează fără să privească. Nu le pasă, nu ei plătesc.”
„Totuşi, celălalt a frânat cam brusc… „
„Ai văzut ce-a mai rămas din portbagaj?”
„Nu prea-i mulţumit tipul, nu-i aşa!”
„Uite, s-ar părea că i-a crăpat pneul din spate!”
„La intersecţia asta aşa se întâmplă întotdeauna. În fiecare zi e ceva. Ieri un ciclist a fost trântit de un camion. În fiecare zi, în fiecare zi e ceva.”
„Şi dacă oamenii din autobuz ar fi grăbiţi, asta-i ajută, ei?”
„Merg ca nebunii… „
„Şi-apoi toţi dau bătaie fără să se uite. Cine trece primul, asta-i… „
„Aţi văzut câţi morţi au fost pe autostradă joia trecută? Douăzeci şi şapte. Douăzeci şi şapte.”
„Autobuzele ar trebui să aibă un drum al lor, nu credeţi?”
„Şi-apoi ar trebui să facă toate străzile cu sens unic, asta ar trebui să facă.”
„Se bazează pe asigurări ca să plătească oalele sparte, v-o spun eu. Ce să le faci?”
„Hai, mamă, vină să vezi accidentul!”
„Ce cretini!”
„Aveţi mare dreptate, doamnă, aveţi mare dreptate… „
„Henri! Ai văzut moaca tipului? S-ar zice că-i un cimpanzeu!”
Totul dispăruse după un sfert de oră. Mulţimea se răspândi, maşinile deblocaseră circulaţia, nu mai existau zgomote de claxoane, gesturi, înjurături. Doar o placă de sticlă pisată pe şosea era o mărturie că acolo se petrecuse într-adevăr ceva. Besson rămase pe marginea trotuarului, privind urma strălucitoare pe care ploaia o spăla metodic.
Apoi Josette sosi cu maşina şi claxona. Besson ocoli maşina şi se instala alături de ea. Maşina demară.
„Ai întârziat”, spuse Besson.
Ea nici măcar nu se uită la ceas.
„Nu prea mult”, răspunse ea; „mă aşteptai în ploaie?”
„Da.”
„De ce nu te-ai adăpostit?”
„Mi-era teamă că nu mă vezi… „
Puse brusc o frână.
„Ai văzut? Mi-a apărut chiar sub roţi!”

Besson îşi aprinse o ţigaretă şi căută scrumiera. Ea apăsă pe un buton.
„E-acolo… Ce vreme, nu?”
„Da, nu-i cald”, spuse Besson.
„Ai primit scrisoarea mea?”
„Da, azi dimineaţă.”
„Era cât pe ce să nu vin… în principiu lucrez până la orele şapte.”
„Tu voiai să mă vezi, nu?”
„Da, dar mă întrebam, după — după ziua aceea… „
Besson examina un grup de pietoni de pe marginea trotuarului; bărbatul avea o umbrelă neagră şi un pardesiu foarte lung. Cele două femei priviră maşina înaintând.
„A trecut mai bine de o săptămână de când nu ne văzusem”, spuse Josette; „mă gândeam că o să vii. Când am văzut că nu vii, m-am hotărât, şi ţi-am scris. Eu — Asta nu poate dura aşa.”
Besson nu răspunse. Se uită la tânăra femeie, rapid mai întâi, exact timpul de a-i zări profilul cu nas ascuţit acoperit de umbre şi de reflexe; apoi îndelung examinând fiecare centimetru de carne, fiecare unghi al corpului şi al feţei, părul negru adunat în coc, de unde atârnau două meşe răsucite. Ea îl înfruntă: „Ce s-a-ntâmplat?” întrebă ea.
„Nimic… „spuse Besson; „te priveam… „
„Nu mai face pe idiotul”, spusea ea, „aş vrea să — aş vrea să putem vorbi serios odată pentru totdeauna. O să garez maşina undeva… „
Dădu colţul unei străzi. Cu cele două braţe ale sale prinse de volanul din material plastic negru, cu partea de sus a corpului aplecată spre stânga, cu ochii mobili, cu gura închisă, cu picioarele sprijinite pe pedale, reţinu cu toate forţele sale greutatea mişcătoare a maşinii.
„Dacă vezi un loc, arată-mi-l!” spuse ea.
„Uite, acolo. Spuse Besson.
Ea frână, apoi continuă drumul.
„Nu, e o intrare în garaj.”
Besson se abandonă în spate pe pernele maşinii; motorul torcea blând, se ambala uneori. Ştergătoarele se duceau şi veneau împreună, şi scaunele scârţâiau la fiecare hurducătură.
„Merge bine maşina ta?” întrebă Besson.
„Destul de bine, da… „spuse Josette, „e rodată acum.”
„Mergi repede cu ea?”

„Mi-e cam teamă să conduc repede. Dar pe drumurile drepte merg destul de repede.”

„Cu cât mergi?”

„O, depinde… „
„Nu, vreau să spun, cu cât ai mers maximum?”
„Nu ştiu, cu — o sută treizeci, cam aşa ceva.”
Ea întoarse capul spre Besson.
„Ştii, eşti palid”, spuse ea; „tu — Pari obosit. Totuşi, nu mai lucrezi?”
„Nu”, spuse Besson; „pentru moment nu fac nimic.”
Apăru un stop; maşina încremeni în faţa trecerii de pietoni şi siluetele oamenilor defilară rapid. Secundele treceau cu intensitate, parcă descoperite brusc prin întreruperea mişcării, centrate pe cercul roşu luminos, fix, asemenea unui ochi. Alături de el, cu mâinile pe partea de sus a volanului, tânăra femeie nu spunea nimic; Besson îi privi faţa gata să acţioneze, să intre încetişor în spectrul exterior. Cu trupul ei puternic, cu pleoapele fardate, cu părul ridicat cu ace şi cu panglici, ea era prezentă, acolo, pentru a lupta şi pentru a învinge. Besson făcu un efort pentru a scăpa de toropeala care-l cuprindea, ca să vorbească. Spuse: „Am văzut un accident adineaori, în timp ce te aşteptam la Prisunic. Un autobuz a tamponat spatele unui autoturism.”
„Era grav?”
„Da, în sfârşit, nu prea — Turismul avea spatele înfundat, dar autobuzul n-avea nimic. Nu prea ştiu cum s-a întâmplat, dar presupun că autoturismul a frânat brusc, iar celălalt n-a avut timp să reacţioneze. Doar dacă autoturismul n-o fi mers înapoi către autobuz. În orice caz s-au certat în stradă şi lumea s-a îmbulzit să vadă. Dar poliţia nici măcar n-a venit.”
Semaforul trecu pe galben, apoi pe verde. Braţele femeii se puseră în mişcare, manevrând schimbătorul de viteze, întorcând cercul negru al volanului, înclinând maneta semnalizatoarelor. Motorul gemu mai puternic şi maşina înainta pe şosea, ghidată parcă pe nişte linii. Departe, în noapte, peste acoperişurile caselor, un fulger făcu o pată albă, rozalie, şi se văzură nori strânşi unii lângă alţii. În timp ce Josette vorbea, Besson încercă să audă zgomotul trăsnetului care urma cu siguranţă să vină. Însă din cauza îndepărtării, sau a ploii, nu se distingea nimic.
„. Sau niciodată. Înţelegi, François? E — E adevărat că te-ai schimbat de un timp încoace. Nu ştiu într-adevăr de ce. Mi-ar place să vorbim serios despre asta, nu crezi?”
Besson îşi stinse ţigareta în scrumieră, în apropiere de tabloul de bord.
„Dacă vrei”, spuse el; „dar te înşeli spunând că m-am schimbat. Nu eu m-am schimbat, ci lucrurile din jurul meu. Cred — Dar nu putem vorbi despre

asta mergând aşa, în maşină, pe străzi."

„Ştiu", spuse Josette; „caut un loc; trebuie mai întâi să mă duc la poştă ca să trimit un mandat. După aceea, dacă vrei, ne-am putea opri într-un loc liniştit, în afara oraşului. Pe colină, de exemplu."

„De acord."

Până la urmă îşi parcă maşina într-un loc rezervat taxiurilor. Dând înapoi, lovi în apărătoarea din faţă a unui alt automobil.

„Doar o clipă", spuse ea; „timpul necesar ca să trimit acest mandat. Vii cu mine sau rămâi?"

„Pot să vin", spuse Besson.

„Bine, atunci închide geamul."

Coborâră din maşină. Era greu să te smulgi de pe pernele din imitaţie de piele, şi afară era frig. Besson îşi vârî mâinile în buzunare şi merse alături de tânăra femeie.

În holul poştei era multă lumină, lume şi căldură. Besson se aşeză pe o bancă şi o privi pe Josette care stătea la coadă, în spatele ghişeelor, femei tinere îmbrăcate în albastru deschis scriau sau telefonau. În sală, pe parchet, picioarele bărbaţilor şi femeilor mergeau, aşteptau, intrau, ieşeau. Pereţii erau zugrăviţi în alb murdar, lucitori din cauza luminii electrice. Aici era culmea muncii, unde timpul era, ca să zic aşa, abolit, din cauză că fusese mecanizat, divizat la infinit prin clinchetele maşinilor de scris şi de loviturile surde ale tampoanelor.

Izolate într-un colţ, o bătrână şi o căţea erau întoarse către zid; bătrâna căuta un nume într-un anuar. Căţeaua, cu capul în jos, zbârlită, adulmeca o pată cenuşie pe sol. Besson avu poftă să facă la fel. Se apropie încetişor de etajeră şi cu spatele aplecat, cu nasul vârât în paginile cărţii groase, silabisi numele magice care erau aliniate la întâmplare:

Sebastien.

Sechard.

Sechardi.

Segur.

Senon.

Sepia.

Setton-Prince.

Shave.

Simon.

Simon.

Simon.

Simonetti.

Nu de nume ducea lipsă anuarul; ele umpleau toate paginile de sus în jos; şi în spatele lor, în spatele îmbinărilor răsucite şi seci, se ascundeau formele umane, pline de mişcare şi de moarte, feţele bătrâne sau tinere, cu vieţi bine închise în ele însele, ca nişte bule de sticlă. Locuiau acolo, pe pământ, aveau nume, prenume, domicilii, meserii pe care le făceau cu conştiinţă şi osteneală, femei, copii, prieteni. Fără să se îndoiască niciodată, fără să se oprească niciodată. Ermetici, impermeabili, ei erau acei pe care nu-i poţi cunoaşte, cei de care nu poţi râde. Aceste cărţi groase, masive, cu pagini răsucite, murdărite de degetele transpirate, erau bibliile lor, ale viilor. Era epopeea lor severă, concretă, povestea aventurilor lor reduse la un simplu semn, un fel de cruciuliţă făcută cu pixul care-i marca duri şi inflexibili în valul agitat al existenţei. Dacă i-ai fi citit pe toţi, nume după nume, aşa, fără emoţie, fără ură, i-ai fi avut pe toţi în tine, prinşi chiar de inelul vieţilor lor. I-ai face vecini. N-ar mai putea să fugă de tine, n-ar mai putea să se care neîncetat către locuinţele lor necunoscute.

„Cauţi ceva?” spuse Josette. Besson ridică puţin capul.

„Da — Nu — Adică, voiam doar să mă uit.”

Ieşiră împreună din clădirea poştei.

„Ai trimis mandatul?” întrebă Besson.

„Da, de ce?”

„Aşa… Nu mai ai nimic de făcut?”

Ea deschise portiera maşinii.

„Nu… „

În interiorul caroseriei era călduţ. Geamurile închise sufocau zgomotele străzii şi se auzea bătaia ploii pe capotă.

Maşma urcă în direcţia colinei; urcă, cu farurile aprinse, drumul în serpentină, prin hăţişurile întunecoase. Din când în când apăreau case pe marginea drumului, enorme mase negre străpunse de o fereastră galbenă. Colina era o mare grămadă de rocă şi de arbori mai întunecaţi decât noaptea, şi ea domina oraşul. Ieşea din vârtejurile apei şi din câmpie cu toată puterea spatelui ei bombat, atât de plină, atât de solidă, încât ai fi crezut-o vie. Străpunsă de puţuri, năpădită de arbuşti şi de mărăcini, întinzând lungile pante de grohotiş, întinderile de terenuri virane, şanţurile torentelor umflate, ea înainta poate, asemenea unei epave gigantice, nude, aride, cu flancurile şiroind de ploaie, pierzându-şi particulele de praf,

vibrând pe soclul său, în noapte. Pe ea, urcai spre linişte, străbătând străzi şi escaladând scări. Lenta ascensiune se făcea cu luminile stinse către vârful plat, fără un copac, fără o ruină, de unde toate zgomotele fuseseră alungate de către vânt. Erau ocolite obstacole invizibile, fisuri, cariere abandonate, blocuri de rocă pe jumătate desprinse de pământ dar încă suspendate de un colţ. Se mergea pe lângă rezervoare de apă adâncă, bule de obscuritate compactă sau picături de ploaie cădeau ca nişte gloanţe. Iarăşi proprietăţi private, înconjurate cu sârmă, dar care nu conţineau decât misterul tremurător, un soi de nor în care mişcă cordoanele de brumă. Castelele ciopârţite, catedralele ambuscate, turnurile plutitoare. Apoi drumul mergea pe lângă faleză, deasupra mării, şi se observa în depărtare răsucind periodic elementele amestecate, punctul roşu al unui far. Şi totul părea că basculează în jurul acestei lumini, după ritmul său propriu, metalic, ca şi cum fiecare strălucire a fascicolului roşu, ivită prin perdele de ploaie şi de întuneric, făcea să înainteze mersul timpului, al cunoaşterii, şi promitea zile de soare intens, de dur peisaj dezgolit sub lumină şi căldură. Colina urca mereu, întinzând panglica de drum în mijlocul văilor şi dealurilor. Existau arbuşti cu frunzişul rotunjit, îndoiţi sub greutatea apei, şi ciudate plante pipernicite cu ramuri îndepărtate. Pereţi sparţi, borne şi, uneori, forme imprecise care nu aparţineau nici unui ordin, simplu ieşite din noapte, cu un fel de distracţie ameninţătoare şi graţioasă. Fantome sprijinite unele pe altele, nici oameni, nici case, figurine sordide, mobile vetuste, ţepuşe, schelete plantate în pământ şi care ondulau în faţa ochiului, poate transformate din interior prin vreo misterioasă mişcare respiratorie.

Încă mai sus, colina era evazată la vârf ca un crater. Drumul mergea singur, într-un cerc înconjurat de pietre, traversa straturile de aer rece. Noaptea era totală. Nicio lucire, niciun felinar de orientare. Arborii urmau să plutească pe solul invizibil, topit cu întunericul. Puteai să te arunci în acest neant, gâtuit de teamă, şi să mergi în acest noroi. Fără să recunoşti nimic în jurul tău, cu ochii către vid, cu picioarele împleticite lovind pământul care se surpă, cu tot corpul anchilozat de puterea întunericului. Înaintai, căutai drumul pe imensa platformă lichidă; traversai culoarele de vânt rece, lansate din aclâncul infinitului, care sufla şi tăia pe colină. Coborai într-un soi de silozuri. Cădeai în puţuri foarte lungi, fără ziduri, fără fund, fără intrare. Cădeai poate. Ploaia părea că saltă de pe pământ şi urcă la verticală către cer. Sau, nu mai exista cer, stânci, colină, nimic. Ci

numai acest imens spaţiu mobil, scobit, pustiit, în care petele de culoare închisă se multiplicau neîncetat.

Apoi, deodată, ca ajuns în faţa unui parapet, priveai în jos, atât de jos încât era ca şi cum n-ar mai exista oraşul întins şi invadat de lumină. Aşezat acolo, viu, strălucitor, unduind pe pământ cu toată băltoaca sa, oraşul cu mii de ferestre, cu linii punctate de felinare, cu lente aventuri de faruri dansante, fără haine în frig şi linişte, atât de frumos, de îndepărtat, de umflat, de legănat încât părea că nu mai văzuseşi un altul.

O voce chemă brusc în spatele lui Besson: „François! François! Unde eşti?”

Apoi puţin mai târziu: „Hei! François! Fran-çois!”

Un fel de teamă îl aduse pe François Besson înapoi. Cu veşmintele ude, regăsi la întâmplare locul, în centrul craterului, unde era oprită maşina. Văzu caroseria cocoşată şi tânăra femeie închisă înăuntru. Se simţi înaintând, cu bucurie, în mijlocul depresiunii semicirculare, nu neagră acum, ci albă, foarte albă, de o albeaţă de chiciură, scânteietor peisaj de zăpadă sau de marmură, unde liniştea se propaga cu vântul. El intră în automobil.

„Unde erai?” spuse Josette.

„Nicăieri… Pe-aici”, spuse Besson; „hai să plecăm deaici.”

Când puse motorul în mişcare, farurile se aprinseră şi cele două fascicole de lumină galbenă loviră împreună silueta unui bărbat ghemuit lingă un tufiş. Cei doi ochi care spionau, străluciră o secundă. Besson privi forma care se căra peste câmp şi se gândi că i-ar fi plăcut să fie liber, pentru a-i putea observa pe ceilalţi când vin să se îmbrăţişeze pe ascuns, aşa, în peisajul lăptos al nopţii.

CAPITOLUL IV.

FRANCOIS BESSON PRIVEŞTE FEMEIA ADORMITĂ.— I! ÎNTOCMEŞTE FISA TRUPULUI.— ZGOMOTUL.— ÎNTR-O GRĂDINĂ, O JAVRA SE ÎNVÂRTEA ÎN PLOAIE, LEGATĂ CU UN LANŢ.— CONVERSAŢIE CU VÂNZĂTORUL ORB DE ZIARE.— UNDE ESTE VORBA DESPRE UN TIP CARE LOCUIA ÎNTR-UN BUTOI.

În a patra zi, François Besson se deşteptă destul de devreme; se trezi întins într-un pat cu două locuri, cu salteaua moale, cu cearşafuri noi. Perna, în jurul capului, era rece, şi camera era plină de un aer umed, neplăcut, încărcat de mirosul respiraţiei, pătruns de un soi de clarobscur alburiu care

se strecura prin crăpăturile obloanelor. Deasupra patului, tavanul era plat, aproape fără culoare şi nu exista fir electric. Se părea că nu mai e nimeni în afara lui în această cameră, cu tavan spălăcit atârnat în aer, suprafaţă imensă, ca o câmpie în care se putea pierde privirea.

Apoi, Besson auzi deodată, în locul rece şi cenuşiu al camerei, un zgomot. Era un zgomot lent, calm, robust, ieşit de nicăieri, venit din adâncul liniştit, de dincolo de somn, un zgomot de raşpel şi de fierăstrău, uşor, regulat, domol, ce părea că lucrează la o treabă mecanică, plină de încăpăţânare şi de efort. Besson ciuli urechea: aproape imediat recunoscu respiraţia lui Josette, întinsă alături de el pe pat. Fără să întoarcă ochii, Besson ascultă zgomotul reglat, profund, care se răspândea calm în aer.

Zgomotul începea printr-un mic şuierat imperceptibil, apoi se amplifica, freca, devenea din ce în ce mai amplu; dispărea din nou; exista un soi de sughiţ răguşit, şi zgomotul revenea, fără îndoială în sens invers, susţinut, îmbogăţit, grav şi cântător, apoi din nou slab, degradat până la a se stinge complet. Timp de vreo zece secunde liniştea domnea în cameră, pe suprafaţa verzuie a tavanului. Atunci zgomotul revenea asemănător, puternic, clar, cu accente răguşite şi muzicale, care scotoceau fiecare centimetru al cubului de aer în camera întunecoasă.

Besson ascultă mult timp zgomotul, aşa, fără, să facă nimic; apoi se pregăti să respire în aceeaşi cadenţă, imitând perfect toate detaliile; nu era foarte uşor; uneori, fără motiv, zgomotul se oprea brusc; ritmul era reluat cu un suspin prelungit, dureros; alteori, zgomotul se accelera misterios, se transforma în gâfâit. Se amestecau şi strigăte ascuţite, frânturi de strigăte care ieşeau turtite, de nerecunoscut, imposibil de imitat.

În cameră intrau şi alte zgomote; pătrundeau prin crăpăturile obloanelor, lente şi monotone, şi urcau să se lipească de marea suprafaţă tristă a tavanului. Ţiuit de claxoane, pocnituri de motoare, gemete de jaluzele metalice care erau ridicate undeva pe stradă. O alunecare uşoară şi morocănoasă, de nedefinit, făcută de pneuri pe asfaltul ud, burlane de streaşină gâlgâind ca o cascadă, frâne care scârţâie. Asta nu se oprea niciodată cu adevărat. Totul se amesteca cu ritmul dublu al respiraţiei femeii, cu aerul proaspăt şi umed, cu lumina gri de afară. Puteai sta îndelung să asculţi şi să simţi, fără să mişti, fără să gândeşti. François Besson era lungit pe pat, cu ochii deschişi, cu faţa la tavan.

Apoi se întoarse pe o parte şi privi femeia care dormea. Acoperită în întregime de cearşafuri, nu se vedea din ea decât părul negru desfăcut pe

pernă. Părul stătea întins, complet imobil, asemănător cu nişte alge în apă.

Besson se ridică şi se aşeză pe pat; pe noptieră, de partea femeii, deşteptătorul arăta ora opt fără un sfert. Brusc, pe stradă zgomotele deveniră mai violente. Automobilele începură să circule cu frenezie, şi se auzeau distinct că cineva mătura trotuarul. Besson se aplecă peste trupul lui Josette şi luă un pachet de ţigarete de pe noptieră; găsi în sertar o cutie de chibrituri. Îşi aprinse ţigareta cu multă atenţie şi fumă. Îşi dădu seama că n-avea scrumieră. Se aplecă din nou spre noptieră, însă fără rezultat; atunci se aşeză la locul lui şi nu se mai mişcă. Fumul îi ieşea pe nări dimpreună cu aburul. Urca în linişte către tavanul luminos, formând două coloane de culori diferite: cea care venea direct de la ţigaretă se răsucea cu rondele albăstrui; cea care ieşea din gură sau pe nări se întindea ca o ceaţă, cenuşie şi ternă. Besson privi un moment cele două coloane de fum; ele se dizolvau firesc în aer la un metru de tavan şi se evaporau fără a fi posibil de determinat cum se producea această dispariţie.

Când termină de fumat, Besson strivi ţigareta de piciorul patului, pe parchet. Ascunse chiştocul într-un ungher şi suflă în mica grămăjoară de scrum pentru a o risipi. Se înălţă repede un ciudat miros de ars, şi totul redeveni normal.

Besson se întoarse încetişor către trupul femeii nemişcate sub cearşafuri; privi muntele de cute şi de pete de umbră, cu scobiturile sale brutale, cu asperităţile, cu drumurile şi cu crestele sale. Văzu cearşaful alb ridicându-se regulat, într-o mişcare liniştită, apoi coborându-se, deplasând câteva cute. Neobosit, cu un soi de forţă sigură pe care nimic n-o putea deranja, silueta se umfla şi se desumfla; neîncetat, aşa, foarte blând, ca o mare care se ridică şi coboară într-un canal îngust, făcând să răsune un vuiet de gaz şi de apă, vie şi fără viaţă deopotrivă. Era un spectacol extraordinar, de fapt, şi puteai rămâne acolo, ca François Besson, sprijinit într-un cot şi să te bucuri; să priveşti cu fascinaţie acest cearşaf alb care urcă şi coboară, în închisoarea rece a unei camere abia luminate de ivirea dimineţii.

Mai sus de cearşafuri, meşele negre lipite erau întinse în stea, asemănătoare cu o pată de cerneală infiltrată într-o sugativă.

Besson apucă cu infinite precauţii marginea cearşafului şi-l trase; încetul cu încetul apăru părul plutind în bucle. Cearşaful încă mai coborî. Un miros cald, greţos, ieşi din culcuş.

Apoi apăru fruntea, faţa întreagă, gâtul, ceafa. Capul dormea întors către tavan, culcat pe suprafaţa albă a pernei. Nu existau riduri pe fruntea palidă

pe care părul era turtit. Pielea era întinsă, aproape transparentă, într-atât somnul o priva de viaţă. Cele două arcuri de sprâncene se odihneau deasupra ochilor închişi şi o umbră albăstruie, sau cenuşie, desena amplasamentul orbitelor. Nasul drept, foarte fin, abia palpita la nivelul nărilor. Obrajii n-aveau roşeaţă şi prin gura întredeschisă, cu bărbie uşor teşită, se vedeau incisivii superiori lucind în alb printre buzele albe şi ele. Nemişcat, capul părea că zace ca o piatră pe pânza pernei. Lucios, mic, rotund, era un cap rănit, culcat pe litiera sa. Un cap, ca să zicem aşa, detaşat chirurgical de restul corpului, şi pe care respiraţia îl traversa ca un suflu straniu; o mască, poate, o mască de ghips insensibilă, fără carne şi oase, care nu dormea, care nu visa, care nu putea surâde. Un cap de moartă, insensibil şi trist, cu toate deschizăturile închise, cu ceva vag, neclar, pe care să se fărâmiţeze în interior. Îmbălsămată, împodobită cu coroane de flori de portocal, faţa sfintei, complet fără sânge, calmă bulă de ivoriu în echilibru pe cearşafurile şifonate şi aspre.

François Besson contemplă faţa necunoscută a acestei femei, şi-l cuprinse o nelinişte, o îndoială; avu dorinţa să ştie mai mult despre această poveste nostalgică, liniştită, despre acest cadavru oferit în mormântul îngheţat al unui sertar de la morgă. Vru să afle cine era această femeie, să vadă cum se lipea de corp acest cap de alabastru, dacă totuşi exista un corp. Trase încetişor, fără să facă zgomot, cearşaful în jos. Şi pe patul astfel desfăcut, capul şi corpul gol erau întinse şi respirau.

Pieptul, unde sânii păreau încă mai albi, se ridica şi se umfla profund, într-o lungă mişcare. Când toracele se cobora, se vedeau undeva pe pielea stomacului, timp de o clipă, pulsaţiile inimii. Corpul era deci viu, cald în interior, muncit de gaze, pătruns de mirosuri, transpirând uşor. Picioarele cu coapse grele, şoldurile largi, sexul, braţele lungi şi curbate, mâinile sfrijite, răsucite una peste alta, totul trăia cu siguranţă; şi totuşi, în faţa lui Besson, această carne palidă, goală, această femeie, jucau comedia morţii: lui i se ofereau aceste membre, acest spate pe care vertebrele dure păreau gata să crape pielea, i se oferea acest corp flasc, la care capul, biată bulă prea grea pentru ceafă, cădea pe spate ca şi cum ar urma să se desprindă.

Trebuia să-l privească îndelung cu toate puterile sale; sufocat, cu lacrimile ruşinii în ochi, trebuia să vadă această imagine a ororii, a abandonului până în cele mai mici detalii. Să plătească pentru viaţă, da, să plătească, şi să se răzbune femeia aruncată în nenorocire. Trebuia să se aplece peste suflul puternic şi misterios, s-o asculte gâfâind ca o forjă sub

sânii albi, să miroase aerul cald plin cu mirosuri făcând o bășică deasupra nărilor deschise, acolo, în interiorul acestei camere, în timp ce afară, de cealaltă parte a barierei obloanelor, oamenii tropăiau pe strada udă.

Se aplecă, cu un soi de pasiune morocănoasă, peste corpul întins şi-l studie; privi fiecare pătrat al pielii albicioase, fiecare fir de păr, fiecare rid brun scobit în piele, fiecare sfârc; apoi îi întocmi mental fişa corpului, ca să nu uite ce văzuse. După ce privise ceea ce era vizibil, ieşi din pat şi abandonă trupul femeii în aerul rece care se aşeza pe ea. Când Besson părăsi apartamentul, ea era tot întinsă pe patul descoperit şi continua să respire, singură, lividă, zăcând în somn ca după o profanare.

Besson circulă ca şi zilele celelalte pe stradă, printre grupurile de trecători şi automobile. Era sâmbătă, sau duminică, poate, şi era multă agitaţie. Ploaia încetase aproape complet, lăsând cam peste tot mari băltoace noroioase care nu reflectau nimic. Oamenii îşi închiseră umbrelele, iar ştergătoarele de parbriz ale maşinilor erau aplecate. În cer, deasupra acoperişurilor, norii se rostogoleau, mânaţi de vânt, şi din când în când se zărea sfera albă a soarelui care aluneca.

Besson trecu pe lângă o biserică, unde se pregăteau un fel de funeralii. Apoi coborî în direcţia mării şi ajunse la o piaţă încurcată de maşini. Din cauza unui camion de transportat mobilier rămas în pană, toată circulaţia fusese blocată pe străzile vecine. Besson fu prins de un val de mulţime; nici măcar nu încercă să se elibereze. Se lăsă dus înainte. Când ajunse în apropierea trotuarului cineva îl întrebă: „Ce se-ntâmplă?"

„Nu ştiu", spuse Besson.

, Un accident, probabil", spuse altul.

Era un omuleţ, cu o caschetă şi un chiştoc în colţul gurii; apoi mulţimea îi despărţi.

În acel moment zgomotul se înălţă în piaţă. Începea de foarte departe, prin una sau două semnale de avertisment. Uruitul motoarelor păru să crească şi, abia la câteva sute de metri, se produse o explozie de neînţeles. Besson se dădu înapoi şi se sprijini cu spatele de zid. Se pregăti, cu toate forţele, pentru îmbulzeala care urma să vină. O simţi venind progresiv, cam în genul unei vijelii. Sunetul claxoanelor se reuni din cele patru colţuri ale pieţei blocate de maşinile lucitoare, şi începu să izbească. Deopotrivă grave şi ascuţite, vibrând surd la nivelul pământului şi învârtindu-se foarte sus în aer ca un avion cu reacţie, undele se propagau înainte, se repercupercutau în faţadele caselor, stăpâneau fiecare parcelă de piaţă. Sub capotele de oţel,

motoarele huruiau unele lângă altele, şi zgomotul exploziilor lor se întindea, se adâncea, devenea mai intens. Vocile omeneşti erau acoperite de toate bubuiturile reunite şi feţele se strâmbau fără să le poţi înţelege, ca şi cum toată lumea devenise mută, sau surdă, sau amândouă la un loc.

Avionul fantomă zbura deasupra pieţei la nesfârşit, agăţându-se cu greu de fiecare nor. Şi zgomotul de trăsnet cădea pe porţiunea de oraş, formând un con invizibil care se sprijinea pe toate suprafeţele, închidea fără încetare capacul de mugete, în câteva secunde, peisajul încetă să fie normal. Devenise o ciudată întindere imobilă, tumefiată, un câmp acoperit de obiecte din fier şi din piatră care vibra cu un zgomot sfâşietor. Nu mai existau sunete: nu mai exista decât un soi de trombă dură care apăsa pe timpane şi le menţinea înfundate. Oamenii înşişi încetară să mai mişte pentru moment: în picioare pe stradă, priveau fără să vadă nimic, prizonieri ai suflului care trecea. Legat cu centrul pământului, zgomotul făcea să se învârtească mişcarea sa de vârtej. Se amestecase cu reflexe şi cu lumini, avea un miros, puteai să-l palpezi. Era o gangă stâncoasă care se întindea pe corpuri, comprima piepturile, făcea să bată inimile nebuneşte. Ochilor le era rău să vadă lovind cu lumina un sunet gri şi alb care strălucea pe trotuare şi în cer precum un larg câmp de zăpadă. Desenele şi coloriturile se topeau încetişor, se deplasau foarte drepte. Caroseriile maşinilor pluteau deasupra asfaltului şi ferestrele caselor ardeau toate împreună. Când zgomotul atinse aproape 135 de decibeli, sau cam aşa ceva, Besson simţi că avea să alunece într-o gaură adâncă.

Încet, cu multă caznă, reuşi să-şi ridice mâinile până la urechi şi le menţinu apăsate un moment. Vacarmul încercă să-i intre în piele, vibrând ca un roi de viespi. Zgomotul dispăruse când Besson îşi retrase mâinile; nu mai rămânea decât multitudinea normală, precisă şi delicată. Culorile redeveniseră obişnuite, sau aproape, şi oamenii reîncepeau să mişte pe trotuare. Maşinile se urneau unele după altele, înconjurate de un halou de aer arzător. Avionul cu reacţie tăcuse.

François Besson părăsi împrejurimile pieţei cu câteva leziuni fără importanţă în celulele sale nervoase. Căuta o stradă îngustă, puţin murdară; începu să meargă pe lângă ziduri. Acum era puţin neliniştit, şi cel mai mic rateu de motocicletă la o curbă îi făcea inima să bată mai repede. Fără a lăsa impresia, începu să evite minuţios lucrurile.

Urcă astfel către interiorul oraşului, fără să se prea uite pe unde merge. Întâlnea bărbaţi grăbiţi, vârâţi până la bărbie în pardesiele umede, femei

tinere sau bătrâne, unele frumoase, cu feţe artificiale, fardate, crude. Trecu pe lângă magazinele de electrice, de mobilă, pe lângă librării, farmacii, florării. Văzu un soi de găuri de obuz în trotuare, maşini care pompau apa din canale. Trecu pe lângă un rând de ziduri pe care erau lipite afişe enorme. Pe unul dintre ele era o portocală mare cât o maşină, tăiată în două, cu o picătură gata să se adune pe miezul galben, şi un cap de copil gigantic, monstruos, care se întindea pe metri pătraţi, cu obraji rozalii destinşi, cu craniul chel, cu nasul cârn, cu cei doi ochi negri strălucitori ca nişte sfere din metal, în care se reflecta carnea zemoasă a fructului. Mai jos, sub fotografie, era scris PORTOCALA ESTE AUR PENTRU SĂNĂTATE.

De cealaltă parte a gardurilor înalte din lemn putrezit, se întindeau, la picioarele blocurilor, grădini pline de noroi şi de gunoaie. Straturile ele iris erau înconjurate de pietre cenuşii şi apa se scurgea pe frunze şi pe grămezile de ghivece vechi.

Viaţa nu era vastă aici; nu se ştia nimic de restul lumii, în aceste grădini nu întru totul abandonate, sub ferestrele goale ale imobilelor, o javră se învârtea în ploaie, legată cu lanţul. Nici măcar nu mai lătra. Te-ai fi putut închide ca el în centrul unui teren viran, lângă o maghernită din scânduri, şi te-ai fi învârtit în cerc în vechea închisoare de culoarea ardeziei.

Ai fi privit din când în când cerul încărcat de funingine şi n-ai fi sperat nimic.

În ungherul unei porţi, Besson zări, în timp ce trecea, un bătrân nemişcat lângă un vraf de ziare. Nu era prea bătrân, de fapt, avea vreo şaizeci de ani cel mult, dar era ceva distrus în trăsăturile sale, şi pe silueta sa. Era aşezat pe un scaun pliant, cu grămada de ziare alături, şi aştepta, cu capul sprijinit în spate de cadrul porţii. Trecătorii se. Duceau şi veneau pe trotuar, prin faţa lui, dar nu-i chema deloc. Era ca surd, înfundat în canadiana sa, cu gulerul ridicat până la păr, cu o caschetă impermeabilă pe cap, cu ochii ascunşi după nişte ochelari groşi şi opaci.

Besson se opri pentru a-l contempla; îşi dădu seama că bărbatul era orb. Atunci veni spre el, intră sub prelată şi cumpără un ziar. Orbul îi dădu restul cu o anumită abilitate, palpând monedele cu vârful degetelor.

„Nu vă e prea cald”, spuse Besson.

Bărbatul nici măcar nu dădu din cap.

„Merge”, spuse el; vorbea tare, nazalizând.

„E un timp scârbos, nu”? Spuse Besson.

„Da, plouă”, spuse bărbatul; „până la urmă o să crească apele”.

„Credeţi”?

„E sigur”, spuse bărbatul; întinse puţin mâna la dreapta: „dealtfel. Ascultaţi… Auziţi acest zgomot? E creşterea apelor care se pregăteşte.”

Besson ciuli urechile.

„N-aud nimic”, spuse el.

„Ba da. Ascultaţi bine. Se aude un vuiet surd, acolo, sub pământ.”

„N-aud nimic, din cauza maşinilor care trec.”

„Nu sunteţi obişnuit. Totuşi e un zgomot. S-au umflat rigolele din oraş. Dacă mai continuă încă o săptămână, vom avea o inundaţie.”

„Credeţi?”

„Dacă vă spun. Uitaţi, lipiţi-vă urechea de trotuar şi veţi auzi asta.”

Besson îngenunchie pe pământ şi-şi lipi capul de cimentul trotuarului; auzi imediat vibrând rumoarea neliniştită a tuturor canalelor umflate.

„Aveţi dreptate”, spuse el; „e zgomot dedesubt.”

„Cresc apele… „

Câteva clipe nu spuseră nimic; Besson privi faţa bărbatului. Buhăită, mai curând roşcovană, faţa era total impasibilă şi ridurile nu mişcau. În jurul ochelarilor fumurii, în regiunea ochilor avea ciudate cicatrice umflate, alburii.

„De — De mult timp vă ocupaţi cu asta?” îl întrebă Besson.

„Mă ocup cu ce?” spuse bărbatul.

„Ei bine, cu ziarele?”

„Oh, cu ziarele, de vreo patru ani, da.”

„Ce făceaţi înainte?”

„Cam de toate. Am vândut bilete de la Loteria Naţională, mărunţişuri. Dar prefer ziarele. Se câştigă mai bine şi n-am nevoie să strig.”

„Cumpără mulţi oameni ziare?”

„Oh da, asta da, sigur că da. Pe când, pe când la Loteria Naţională erau zile când mergea, şi-apoi zile în care n-ajungeam să dăm niciun bilet.”

„Chestiune de noroc.”

„Evident — Cu Loteria… „

„Dar la ce — La ce vă gândiţi, aşa, toată ziua?”

Bărbatul tuşi.

„Hm, sunt ocupat. Ştiţi, trece repede ziua, aşa. Mă gândesc la ce vreau, sau ascult radioul. Am un tranzistor mic, aici, în buzunar. Uitaţi-vă.”

Bărbatul scoase un obiect mic, negru şi roşu; apăsă pe un buton şi muzica ţâşni; ţinu aparatul lângă el două sau trei secunde, apoi îl stinse şi îl vârî în

buzunarul canadienei.

„Îmi place mult muzica. Şi-apoi sunt oameni care vin să discute, cumpărându-şi ziarul. Vine nevasta şi-mi ţine de urât, sau îmi număr banii. Asta mă amuză.”

„Există zile totuşi în care nu mai puteţi.”

„Asta da, când e într-adevăr frig, mi-ar place mai curând să fiu acasă. Dar dacă aş lipsi prea mult, mi-ar lua locul.”

„E greu să ai un loc?”

„Da, e greu. Mai întâi îţi trebuie o autorizaţie. Nu se dă la oricine. Şi-apoi, nu e totul: trebuie să cumperi un post. Asta se plăteşte scump, ştiţi. Eu, când o să mă satur, voi vinde postul la altcineva. Atât doar, dacă lipseşti, se instalează un altul pe locul tău.”

„Şi dacă vă îmbolnăviţi?”

„Te expui la un risc. Dar în general, sunt corecţi. Un tip nu se va duce să se instaleze într-un colţ fără să ştie al cui e.”

„Nu se-ntâmplă niciodată?”

„Ba da, se-ntâmplă. Dar rar. Dealtfel, mai întotdeauna sunt vagabonzi sau cerşetori. Caută gâlceavă. Din fericire, noi avem autorizaţie, chemăm un poliţai şi ne obţinem locul.”

„De patru ani sunteţi aici?”

„In locul acesta?”

„Da.”

„Nu, nu. Aici, doar de un an. E un loc bun. Oamenii care merg la gară trec pe-aici, şi se vinde bine. Nu, înainte eram mai jos. Am vândut locul acela şi m-am instalat aici. Dar a trebuit să mă cert. La început erau tipii de la ziarele din Paris. Au făcut o bandă aici. Ştiţi, sunt îmbrăcaţi în bluzoane albastre, cu caschete. Ei se instalează peste tot. Au un soi de chioşculeţe ambulante şi rămân acolo toată ziua. Ei bine, la început au văzut că locul meu era bun şi au vrut să mă intimideze. Dar nu m-am lăsat, M-am ţinut tare. Sunt orb, dar am capul tare. Şi-aşa am câştigat. Le-am trimis pe cap băieţii de la sindicat şi până la urmă m-au lăsat, în pace. Însă a fost cumplit. Ei sunt tineri, pot munci. Să-i lase pe bătrâni liniştiţi. Eu dacă aş putea face altceva, vă garantez că n-aş sta mult timp aici.”

„Şi de mult sunteţi — sunteţi aşa?”

„Aşa, vreţi să ziceţi, ochii?”

„Da.”

„Oh, de acum zece sau cincisprezece ani.”

„Cum s-a-ntâmplat?”

„Muncind. Am fost ars cu petrol. Dar e demult deja. Medicii îmi spuseseră că-mi vor salva cel puţin un ochi. M-am operat de trei ori, dar n-a mers.”

„Ce v-a făcut asta?”

„Cum, ce mi-a făcut asta?”

„Ei bine, da, vreau să spun, faptul de a nu mai vedea, şi totul?”

Bărbatul se gândi o clipă.

„Ei bine, asta m-a jenat, cu siguranţă. Însă te obişnuieşti repede, ştiţi. La început, da, e jenant, te loveşti peste tot, îţi faci rău, ţi-e teamă să nu cazi. Şi-apoi te obişnuieşti repede, în fond, ştiţi, a fi orb nu e chiar atât de diferit de a te scula când e o, pană de curent. Te descurci repede, ajungi să te descurci. Acasă, merge. Însă pe stradă… „

„Pe stradă?”

„Ah, da, pe stradă nu-i la fel. Recunosc, chiar şi acum nu-mi prea place să vin acasă singur. Mi-e teamă mereu să nu fie vreun canal deschis pe trotuar şi să cad înăuntru. Dar dacă sunt cu soţia, merge. Nu mi-e frică.”

„Şi — Şi nu regretaţi că nu mai vedeţi?”

„Ce?”

„Nu, ziceam, nu regretaţi că nu mai puteţi vedea?”

„Bah, ştiţi, trebuie să te gândeşti. Evident, când aud că trece o, fată frumoasă, uneori nu-mi cade bine.

— Dar nu sunt prea multe lucruri pentru care să-ţi pară rău că nu le vezi, nu.”

O femeie înaintată în vârstă se apropie şi cumpără un ziar; bărbatul palpă moneda şi o aruncă într-o cutie de conserve, alături de el. Apoi îşi reluă poziţia nemişcată, cu capul ţeapăn, cu mâinile înfundate în buzunarele canadienei.

„Cum vă numiţi?” întrebă Besson.

„Bayard”, spuse bărbatul; adăugă, după o ezitare: „Şi dumneavoastră?”

„Besson”, spuse Besson.

Mai fu un moment de tăcere. Besson scoase un pachet de ţigarete din buzunarul vestonului.

„Fumaţi?” spuse el.

„Sunt ţigarete tari?” spuse bărbatul.

„Da.” ' „Atunci vreau cu plăcere.”

Besson întinse pachetul; mâna bărbatului se ridică pipăind, apoi ea întâlni pachetul de ţigarete şi-l prinse. Degetele celeilalte mâini scotociră în deschizătura pachetului şi traseră o ţigaretă.

„Să v-o aprind”, spuse Besson.

„Nu daţi-mi mai curând cutia”, spuse bărbatul.

Aprinse un chibrit şi plasă flacăra sub extremitatea ţigaretei; dădu afară din plămâni un val de fum.

„Prefer să-mi aprind singur”, spuse el; şi-i înapoie obiectele lui Besson.

„Trebuie să fie greu”, spuse Besson.

„Ce? S-aprinzi o ţigaretă?”

„Nu, vreau să spun — Cel mai neînsemnat gest. Cel mai neînsemnat gest trebuie să fie dificil, când nu vezi ceea ce faci?”

„Te obişnuieşti, ştiţi.”

Besson îşi aprinse îşi el o ţigaretă.

„Ştiţi”, continuă bărbatul, „ochii, de acord, sunt utili. Dar poţi să te lipseşti de ei. Sunt atâtea lucruri pe care ar trebui să le poţi face fără să priveşti. Eu ajung să ghicesc unde sunt obiectele după ce le ating. E de-ajuns să mă izbesc de două ori de un obstacol, şi după aceea e-n regulă: ştiu unde este, cum este. Nu-l uit. Traiul în întuneric dezvoltă memoria. E-adevărat.”

„N-aveţi baston ca să mergeţi?”

„Ba da, pe. Stradă. Dar astăzi, ştiu că nevastă-mea trebuie să vină să mă ia peste o oră, deci, n-am nevoie de baston.”

„Cum faceţi să ştiţi cât e ceasul?”

„Oh, e uşor.

— Priviţi.”

Întinse mâna.

„Vedeţi? Mi-am aranjat un ceas. E ideea mea. Am cerut să-i scoată sticla şi s-o înlocuiască cu un capac. Când vreau să ştiu cât e ceasul, ridic capacul şi pipăi acele. Nu-i o idee bună?”

„Ba da.”

„Odinioară n-aveam ceas. Era jenant. Trebuia să-ntreb oamenii care cumpărau ziare. Sau ascultam radioul şi ghiceam după program. Însă ceasul e ceva mai sigur.”

„Şi asta — Nu vă supără că nu mai ştiţi când e noapte?”

Bărbatul trase un fum.

„Când, e noapte?”

„Da — Pentru dumneavoastră e mereu la fel. Nu ştiţi dacă e zi sau noapte.”

„E-adevărat, nu pot şti. Dar nu mă interesează. În primul rând, soţia mea ştie. Ea-mi spune întotdeauna cum e vremea, dacă e soare, sau dacă cerul este acoperit. În fond, asta nu mă supără atâta. Seara, când vin acasă, sunt obosit. Mă bag în pat şi adorm. Şi dimineaţa mă scol. Aşa că mi-e egal, în fond, dacă e zi sau noapte.”

„Şi dumneavoastră -”

„Nu, în fond, cel mai mult regret că nu mă pot uita la televizor, seara, ci doar ascult. Sunt însă daţi când mi-ar place să văd ce se-ntâmplă.”

„Aveţi copii?”

„Da, am doi copii, doi băieţi. Sunt căsătoriţi, acum, şi nu-i văd prea des. Lucrează. Ziarul, îmi lipseşte şi el, deşi eu îl vând. Mi-l citeşte soţia după masă, dar nu-i acelaşi lucru.”

„N-aţi încercat scrierea Braille?”

„Vorbiţi de chestiile alea cu puncte?”

„Da.”

„Nu. La spital voiau să mă înveţe asta. Dar e prea complicat.”

„Da, trebuie să fie complicat.”

„Şi-apoi ziarele scrise aşa nu sunt interesante.”

Un autoturism trecu foarte repede, cu un zgomot mare de motor; orbul întinse mâna.

„Uitaţi, asta, asta-i o Lancia. Recunosc motorul. Nu-i aşa?”

„Nu ştiu”, spuse Besson; „era o maşină roşie.”

„Joasă?”

„Da.”

„E o Lancia, v-o spun eu. Le recunosc pe toate, acum. Doar după zgomotul motorului.”

„Faceţi exerciţii?”

„Toată ziua. Rar mă înşel.”

Scutură scrumul ţigaretei pe trotuar.

„Ascult toată ziua. Ghicesc totul aşa. Uitaţi, dumneavoastră, cu vocea dumneavoastră, pot să vă spun cine sunteţi.”

„Adevărat?”

„Da, doar ascultându-vă vocea. Pot să vă spun vârsta. Aveţi douăzeci şi şase de ani. Aşa-i?”

„Douăzeci şi şapte”, spuse Besson.

„Aşa-i, douăzeci şi şapte de ani. Sunteţi înalt, slab, şi aveţi părul negru."

„Exact."

„Nu faceţi o muncă manuală, asta e sigur. Totuşi vorbiţi tare. Sunteţi dascăl, avocat, sau cam aşa ceva. Mă-nşell?"

„Sunt student", spuse Besson; „însă am fost deja profesor, aveţi dreptate."

„Vedeţi, e uşor. Ascult, şi mă amuz să ghicesc."

Besson privi un grup de pietoni care înaintau pe trotuar.

„Şi-apoi, pot să merg chiar mai departe", spuse orbul; „nu sunteţi căsătorit. Dacă aţi fi fost căsătorit, nu v-aţi fi pierdut timpul să vorbiţi aşa cu mine."

„E-adevărat", spuse Besson.

Bărbatul începu să râdă.

„Mă amuză să ghicesc cine sunt oamenii. Totul se află în voce. Ei nu ştiu cât îi trădează vocea."

„Sunteţi un filosof", spuse Besson.

Orbul râse din nou.

„Eu? — În fond, poate aveţi dreptate. N-am citit cărţi…"

„Nu-i neapărată nevoie să fi citit cărţi, ştiţi", spuse Besson.

„Aş fi vrut să fi învăţat carte. Dar părinţii erau săraci. Trebuia să-ncep. Munca de tânăr."

„Învăţătura nu serveşte la cine ştie ce."

Bărbatul se gândi o clipă.

„Nu trebuie să spuneţi asta. E bună totuşi învăţătura. E totuşi bine să cunoşti lucruri. Mie mi-ar fi plăcut."

„Ce v-ar fi plăcut să ştiţi?"

„Ei bine, totul. Să scriu bine, să calculez, să gândesc. Mi-ar fi plăcut. Însă la drept vorbind, cel mai mult mi-ar fi plăcut să fiu medic. Să ştiu să vindec oamenii, toate astea, medicamentele, să cunosc bolile. Asta m-ar fi interesat. Doctorii sunt oameni de bine. Nu toţi, dar unii sunt cu adevărat. Când am fost operat, doctorul care mă îngrijea îmi explica tot. Bineînţeles, erau lucruri pe nare nu le înţelegeam. Dar totuşi mă interesa. Şi el, doctorul, vedea că mă interesează şi-atunci îmi explica totul."

„Mă faceţi să mă gândesc la cineva", spuse Besson.

„A da?" spuse orbul; „la cine?"

„La un tip care trăia mai de mult, şi care era cam ca dumneavoastră."

„Ce făcea?"

„Oh, nimic. Era un filosof. Stătea într-un butoi şi asculta ce se spunea în jurul lui.”

„Era scriitor?”

„Nu, nici măcar. Se mulţumea să stea în butoiul său toată ziua şi afla o grămadă de lucruri. Locuia în Corint, în Grecia cu multă vreme în urmă. Îşi petrecea timpul privind la ceea ce se întâmpla în jurul lui, şi îşi râdea de toată lumea. Mergea în picioarele goale, şi dormea unde voia, pe sub porţi, sau în butoiul său. „Într-o zi, a văzut un copil care bea apă din căuşul mâinii, la o fântână. Atunci a spus: Acest copil are dreptate. El m-a învăţat acum că încă mai aveam ceva care nu slujea la nimic. „Şi şi-a spart blidul.”

„Trebuia să fie un tip ciudat”, spuse orbul; „dar era cu siguranţă un pic scrântit.”

„Da, şi altă dată, a auzit un filosof care spunea că omul este un animal pe două labe şi fără pene. Atunci a luat un pui, i-a smuls toate penele, şi 1-a aruncat în faţa filosofului spunând: „poftiţi, iată omul dumneavoastră!”

„Bravo „„ spuse orbul; „i-o servise. Dar pariez că celălalt n-a apreciat gluma.”

„M-ar mira, efectiv.”

Besson strivi ţigareta sub talpa pantofului.

„Trebuie să plec acum”, spuse el.

Orbul aruncă şi el ţigareta.

„Reveniţi în zilele următoare”, spune el; „îmi veţi povesti continuarea istorioarei aceluia care locuia într-un butoi. Trebuie să fie amuzant.”

„Voi reveni”, promise Besson. „La revedere”.

„Salut”, spuse celălalt.

„Salut”, spuse Besson.

Besson ieşi din cadrul porţii şi făcu câţiva paşi pe trotuar. Apoi se întoarse şi privi un moment silueta ghemuită în umbră, cu grămada de ziare şi cutia de conserve plină de monede.

Bărbatul nu mişca, cu mâinile înfundate în buzunarele canadienei. Figura cu riduri inutile se odihnea sub cascheta de pânză impermeabilă bleu, iar ochelarii mari şi opaci, ermetici, mişunau de reflexe. Aşa trebuia să trăieşti, aşezat pe o porţiune de trotuar, pe care să-l fi cumpărat. Oamenii ar veni, ar trece, s-ar întoarce; la toate orele din zi, însă ai fi în locuinţa ta. Nu te-ai mai teme de zgomote şi de priviri, n-ai mai căuta. Ai fi instalat în adăpostul tău, foarte strâmt, bine închis, şi ai putea începe să te bucuri, fără să te grăbeşti, de lungul spectacol care nu poate să se vadă decât în interior.

CAPITOLUL V.

BESSON MUNCEŞTE.— JOCURILE — CEEA CE SE VEDE DE LA O FEREASTRĂ.— ROMANUL NEGRULUI ORADI.— CUM ÎNVINSE FRANCOIS BESSON GRAVITAŢIA.

În a cincea zi Besson rămase în cameră. Se aşeză în faţa mesei, fără să se gândească la nimic, după ce agăţase de mânerul uşii o pancartă pe care scrisese cu pixul roşu:

MUNCESC, NU MA DERANJAŢI.

Apoi începu să privească aproape peste tot, în faţa lui, şi în juruil lui. Era către ora trei după-amiază. Prin ferestrele fără perdele se vedea zidul casei din faţă, gri murdar, cu alte ferestre împodobite cu perdele de tul, şi o porţiune de cer calm, incolor, unde nicio pasăre nu zbura.

Lumina intra simplu în cameră, fără a face umbre, şi, în acelaşi timp cu ploaia, se auzeau zgomote ciudate: gemete, lovituri înfundate, scârţâituri,. Sforăituri, claxoane. Voci de bărbaţi, strigăte de copii. Izbituri de sticle în lăzi. Zguduituri zdravene pe tavan şi sub podea. Răzuiri, zgâlţâieli necunoscute, cădere zgomotoasă a unei pietre în interiorul pereţilor despărţitori, vibraţie a geamurilor la trecerea unui camion. Scrâşnet al pneurilor. Gâlgâit al unei guri de canal, bufnituri ale portierelor trântite, cârâit al unui demaror. Totul era normal, foarte normal. Atmosfera era încărcată, confuză, totul se ducea şi venea normal în balans. Timpul se scurgea încetişor cu aceste zgomote, şi era cam ca somnul.

Nimic nu se-ntâmpla. Micile zgomote trenau în stradă, sau în interiorul camerelor, şi nu indicau nimic altceva decât viaţa; o viaţă în miniatură, o viaţă mergând cu paşi mărunţi, rozând, scormonind, incapabilă să izbucnească.

Deasupra capului lui Besson tavanul era imobil; şi becul electric atârna fără să ardă, în cubul de aer limpede. Pereţii camerei rămâneau acolo, fără a face nimic. Se mulţumeau să fie pereţi, pereţi buni şi solizi. Totuşi, în ei uzura lucra fără încetare. Ea măcina, făcea să cadă nori de praf alb. Umiditatea intra în hârtia galbenă a tapetului şi o dezlipea fără zgomot, milimetru cu milimetru. Totul arăta atât de puternic şi atât de durabil, şi totuşi nu încăpea îndoială că în două sau trei secole nu va mai rămâne nimic din această cameră. Nu va mai fi, în mijlocul unui teren viran năpădit de mărăcini, decât un soi de veche ruină scobită cu înfăţişări de cancer.

Dar până atunci camera era liniştită şi nu se petrecea aproape nimic. Besson rămase aşezat destul de mult timp, cu coatele sprijinite pe masă.

Observa fiecare obiect cu grijă, fiecare foaie de hârtie mâzgălită. Văzu briceagul cu lama deschisă, cutia de 50 de pioneze, cartonaşele care se pun sub pahar ca să protejeze masa, cheile, călimara goală. Aproape peste tot erau împrăştiate reviste, cu paginile lor mototolite, cu coperţile lor smulse. Pe o cutie de chibrituri înota o lebădă caricaturală. Besson citea totul, fără grabă, aproape maşinal. Tot ceea ce vedea era curios, toate cuvintele imprimate pe paginile albe conţineau mistificări. În colţul stâng al camerei, în apropierea unei scrumiere pline cu chiştoace, era deschis un dicţionar la pagina 383. Besson începu să citească cuvintele aliniate, la început cu voce joasă, apoi mai tare, din ce în ce mai tare.

Helium.

Helix.

Hellene.

Heiilenique.

Helleniser.

Hellenisme.

Helleniste.

Helminthe.

Helvetien, enne.

Helvetique.

Hem!

Hematie.

Hematite.

Hématocele.

Hematopoâese.

Hematose.

După aceea, se aplecă puţin înainte şi luă un ziar. Îl desfăcu încet, căută pagina de jocuri şi-l întinse pe masă. Pe marea foaie de hârtie, care murdărea degetele, se aflau serii de desene bizare, cu fraze scrise deasupra. În încadraturile lor negre se vedeau bărbaţi îmbrăcaţi în tunici albe, înarmaţi cu scuturi şi lănci, sau femei flegmatice, îmbrăcate în rochii decoltate, cu feţele fardate şi cu părul lung împodobit cu giuvaere grele, în partea de sus a paginii, deasupra desenelor, era scris:

Împărăteasa Deşertului:

Zenobia din Palmyra.

Alte serii de desene umpleau pagina, oameni cheli îmbrăcaţi în costume spaţiale care împuşcau alţi oameni cu carabine cu raze care ucid. Şi jos,

erau bărbaţi şi femei în picioare într-o cameră plină cu vitralii. Din gura a doi dintre ei ieşeau nori albi în care era scris: „E bine, Steve… Tu o să-l „De acord! Vom merge până aduci pe Thompson în Bently la Stevenage pe prima rută.

Iar Sir Bernard şi cu E la 40 de mile de aici.

Mine vom urmări de aici indicaţiile Apropo, ce-i cu bărbatul care şefului „supraveghează casa?”

În josul paginii sunt, de asemenea, jocuri, rebusuri, câteva glume, în genul: „Sunt într-adevăr un exemplu”, consemna un bărbat într-un jurnal intim; nu beau. Nu fumez. Nu mă duc la teatru, nici la cinema şi sunt total credincios soţiei mele… Niciodată nu mă uit la alta. Mă culc în fiecare seară la ora opt şi mă scol în zori, ca să mă duc la treabă. În fiecare duminică mă duc la slujba religioasă. Însă totul o să se schimbe de îndată ce voi fi ieşit din închisoare.”

Besson, când termină de privit toate desenele şi de citit toate textele, luă un pix şi rezolvă cuvintele încrucişate. Studie un moment definiţiile şi umplu careurile albe cu litere. Pentru Orizontal III: semnal de apropiere — Perechi din tutu — Drumul e trasat pentru cine-i urmează, el scrise: aici — UU — Poliţişti X: sunt de apropiere — Un schimb de influenţe — Ochelari — Osmoză.

— XIII: Roussel a pus să danseze tot timpul festinului său — La Fontaine a făcut una pentru nimfele din Vaux -? — Elegie. — Sau vertical: 1: şters complet — Obişnuit cu noi condiţii de viaţă — Radiat — Aclimatizat. — 4: ca un vierme — Nu mai are decât pielea pe oase — Gol -? — Şopârle din America tropicală — Iguane. — 13: punct de apă pentru arabi — ici la capete — oază — ii. — 9: banii constituie unul din cele sigure — ţi se pun uneori în roate — Plasament — Beţe.

Trecu aşa o bună jumătate de oră. Apoi Besson se ridică şi merse către fereastra din dreapta. Era o fereastră destul de mare, mai înaltă decât largă, cu opt carouri de sticlă despărţite de şipci din lemn maro. Cel de-al patrulea carou începând de jos era crăpat pe toată lungimea, şi al şaselea tremura uşor. Besson privi spectacolul caselor şi al şoselei prin cel de-al treilea carou. Sub ploaia fină, siluetele micşorate mergeau în toate sensurile, bătrâni, copii, bărbaţi, femei. Maşinile alunecau greoi spre intersecţie, se opreau, apoi plecau schimbând viteza. Din când în când se auzea câte un claxon, un fel de huuuuut mai mult scurt, care nu făcea ecou. Era un spectacol familiar, aproape liniştit. Şi totuşi, era oarecum neliniştitor. Erai

într-o siguranţă provizorie mai sus de acest imobil. Valul de agitaţie te înconjura încetul cu încetul, aşa fără să-ţi dai seama. Vârtejurile zgomotoase uzau fără încetare zidurile casei, dezlipeau bucăţile de ghips, pietricele, plăci de zugrăveală cu humă. Bărbaţii care hoinăreau pe trotuare nu erau inofensivi. În capetele lor aplecate ascundeau gânduri ucigaşe; era de-ajuns o nimica toată, o revoluţie de exemplu, o simplă mişcare de mulţime dezlănţuită. Ar trece ca nişte furnici vorace, s-ar masa sub ferestre, strigând, ameninţând cu pumnii. Ar urla: „La moarte! La moarte!" Ar veni cu toţii pe scări, ar scoate uşile din ţâţâni şi ar lovi, ar lovi fără milă cu lovituri zdravene de lame de ras, până când capetele se desprind şi cad cu o rană roşie pe unde se scurge viaţa.

Nu trebuia să te gândeşti la asta. Nu mai trebuia să vezi din lucruri decât speranţa lor şi să te joci cu ele tot timpul, ca şi cu arşicele. Besson, cu un soi de încăpăţânare, începu să numere maşinile care treceau. Luă o foaie de hârtie şi un pix; după câteva minute ajunse la următorul rezultat:

Citroen 14
Renault 51
Dauphine 29
4 C V 12
R4, R 8 10
Peugeot (403, 404) 25
Panhard 5
Simca 6
Fiat 9
Alfa-Romeo 1
Volkswagen 1
Ford 1
Porsche 1
Dodge Dart 1
Volvo 1
Mărci necunoscute 3

Pietonii înaintau mereu de-a lungul trotuarelor, mergând unii în spatele altora. François Besson îi privea cu atenţie de sus din cabina sa, cu fruntea lipită de geam. Văzu femei tinere, îmbrăcate în impermeabile cu roşu şi negru, unele cu capul descoperit, altele purtând pălării sau basmale. Bărbaţi cam de patruzeci de ani, care înaintau fumând. Bătrâni, militari în uniformă, sau femei de o vârstă înaintată, însoţite de copii, sau de câini, şi care ezitau

îndelung pe marginea trotuarului înainte de a traversa. Văzu grupuri de fetiţe ducându-se sau venind de la şcoală purtând ghiozdanele pe şold, agitându-se întruna şi ţipând. Un bărbat în pardesiu gri închis care privea femeile trecând. Oameni grăbiţi, oameni care tândăleau. Ciungi poliomelitici, şchiopi. Cei ce mergeau cu pas apăsat, hotărâţi; cei ce aveau o înfăţişare molâie. Cei ce îşi toceau încălţămintea în interior. Îi văzu pe aceşti omuleţi întinzând coloanele lor de insecte, atât de chircite, de îngrămădiţi în ei înşişi, temători, ridicoli, anonimi, încât îţi făceau rău să-i priveşti. Ei care stăpâneau oraşul, care aveau meserii, care gândeau puţin, care mişunau tot timpul în termitiera lor complicată şi străpunsă de găuri. Viaţa era a lor. Puseseră stăpânire pe acest teritoriu şi-l locuiau în întregime. Niciunul dintre ei nu abandona. Niciunul dintre ei nu renunţa la silueta sa de fiinţă vie, niciunul nu se despuia cu uşurinţă de hainele sale şi de pielea sa, pentru a se topi încetişor pe solul de gudron. Nu se gândeau la asta. Erau puternici, incoruptibili, cu adevărat foarte puternici.

Besson simţi cu tristeţe că n-ar mai putea să-i vadă de aici înainte; deschise fereastra, respiră aerul rece, încărcat cu stropi de ploaie, mai privi puţin strada udă cu toate aceste maşini mov şi verzi, care nu se opreau să adauge cifre, cu toate aceste femei în impermeabile ţipătoare care tocau trotuarul cu frenezie. Apoi trase obloanele şi le închise cu grijă. Se întoarse în centrul camerei obscure, ezită, se duse până la uşă, apăsă pe butonul întrerupătorului electric, şi privi lampa care deveni dintr-o dată strălucitoare.

Sub becul electric se afla o masă. Besson stătu o clipă drept în faţa ei; apoi se aşeză pe scaun şi privi hârtiile în dezordine. Ziarul era pe un colţ; Besson îl împinse uşurel jos pe parchet. În faţa lui, aproape peste tot erau foi scrise, scrisori scoase din plicuri; totul era în abandon, însă trăia o mică viaţă confuză, care îi murmura la ureche confidenţele sale. Asta îţi făcea poftă să trimiţi mesaje în cele patru colţuri ale universului, cărţi poştale pe care ai fi scris, în locul rezervat corespondenţei, „prietenii”, „prietenii”. Asta îţi dădea poftă să scrii poveşti, ciudate poveşti neînsemnate, cu nume de locuri sau de persoane, cu dialoguri, ghilimele, semne de exclamaţie, semne de întrebare, puncte de suspensie. Îţi făcea poftă să mâzgăleşti mici desene, cruci, spirale, cerculeţe. Să te joci de-a războiul, să trasezi o linie ondulată în josul unei pagini şi să aşezi o serie de omuleţi înarmaţi… În fiecare tabără s-ar afla un steag şi un stegar. Apoi i-ai pune să tragă unii în alţii, desenând o lungă linie neagră care ar porni din vârful puştii şi care ar

cădea în arc de cerc în tabăra adversă. (…) După aceea s-ar număra morţii şi s-ar vedea cine câştigase.

Besson luă o foaie de hârtie şi începu să scrie. Încetişor, ezitând la început, trasă literele mici unele după altele; privi semnele răsucite înaintând singure, aproape singure, marcate cu albastru pe hârtie albă. Desena cu grijă majusculele, puse toate punctele pe i-uri şi toate barele la t-uri. După o clipă merse mai repede. Uită mişcarea tremurătoare a mâinii care alerga, nu mai privi buclele şi croşetele cuvintelor înscrise. Intră în scriere ca într-un peisaj, fără a căuta, fără a întârzia. Văzu cuvintele cum plouă în fraze întregi, trăgându-se repede spre dreapta, precum nişte animale minuscule. Auzi fâşâitul uşor al vârfului alunecos şi zgomotul regulat al mâinii sale care derapa. Era curios: această scribăreală meticuloasă care încetul cu încetul, rând după rând, umplea întreaga hârtie, o murdărea cu teoriile sale din încolăciri şi din bare. Acest lucru care mergea de la sine, fără să ştii cum, şi care înainta, înainta, descria, ştergea, marca scurgerea timpului. Era chiar tulburător, a vorbi singur puteai să te înşeli, puteai să spui lucruri pe care nu le ştiai. Era limbajul închis în el însuşi, un gen de alfabet Braille în care fiecare semn, fiecare adunare de puncte furase câte ceva din substanţa vieţii şi o păstra, sub formă de miniatură. În genul unui desen obscen, care vrea să ridiculizeze, care vrea să lupte împotriva eternităţii inefabile. Sau ca o formulă magică, un simbol complicat şi precis, care, pronunţat, poate da naştere la metamorfoze josnice, dezlănţui reacţii chimice, transforma copiii în broaşte-râioase, reflexele lumii în acvamarini, şi reflexele soarelui în rubine.

Besson scrise pe foaia de hârtie: „Cavalcadă Venenom Foaie Selor — Bergue — Wiggins Teape Papers.

Sunt pe cale de a scrie. Sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie. Sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie. Sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie.

Mă uit la ceas. Îmi place ceasul meu. N-aş vrea să-l pierd. N-aş vrea să mi-l fure. L-am stricat deja o dată: l-am avut la mână în timp ce făceam baie. A trebuit să-l dau la ceasornicar, care 1-a reparat. Are un frumos cadran alb din metal, cu mici striaţii în locul cifrelor. Sus, în vârf, la amiază, sau la miezul nopţii, sunt două liniuţe. Spre centru se află scris: JUNG HANS. Shoekproof. Antimagnetic. Waterproof. Made în Germany. Sunt două ace, unul mic proţăpit către bara lui 4. Şi unul mare care este îndreptat

în jos pe bara care-l reprezintă pe 6. Este ora pe care o arată ceasul meu: 4 h 1/2. Şi-apoi mai e un alt ac, foarte lung, şi foarte fin, care se învârteşte tremurând în jurul cadranului. E într-adevăr un ceas -frumos. Nu mi-ar place să-l sparg. Sunt mulţumit că-i al meu. Are o curea drăguţă din piele de porc şi o cataramă din metal strălucitor. Sticla e un pic zgâriată din ziua în care m-am izbit cu mâna de zidul şcolii. Dar nu face nimic. E totuşi un ceas frumos. Mi 1-a dat mama mea acum doi ani. De ziua mea. Când îmi apropii urechea de el îi aud inimioara care bate, clic! Clic! Clic! Clic! Fără să se oprească. E bine să ai un ceas al tău. Oriunde mă duc, pot fi întrebat cât e ora, iar eu pot privi la ceas şi să spun: „Ora două fără un sfert, ora şapte şi jumătate, douăsprezece fără trei, etc."

Ceva mai jos, Besson scrise: „Acest pix bălos."

Apoi dădu la o parte foaia de hârtie. Începu să scrie cu pixul cuvinte peste tot unde putea. Umplea, cu febrilitate, pagini, bucăţi de carton, suporturi de pahare, cutii de chibrituri, la întâmplare, cu cuvinte în genul: Mesager — Vander Beke — cruzime — Lang — Urhell. — Matton — Zailer — fizice — Dallas — Cui — Bidon — Termină gravând cu toată puterea, pe lemnul mesei, un cuvânt foarte lung: Angersonysbonagugehlbouduyrouehavleffavyi.

După aceea, încetă practic să mai mişte. Luă câteva fotografii de pe masă. Pe bucăţile de carton lucios, colorat în gri, se aflau siluete de fete uitându-se la aparatul de fotografiat, sau peisaje triste şi fără relief. Multe fotografii îl reprezentau pe Besson în timpul verii, cu ochelari negri, sau în timpul iernii în faţa unei grădini înzăpezite.

În fundul sertarului deschis, alături de o revistă pornografică ruptă, Besson găsi un soi de caieţel îmbătrânit, îngălbenit, umplut cu scrisul unui copil.

Pe copertă, cu creionul, se afla un desen reprezentând o locomotivă cu cinci coşuri, condusă de un bonom cu fes pe cap. Sub desen, titlul se etala cu litere majuscule:

NEGRUL ORADI.

Besson deschise caietul şi începu să citească; nu era uşor, deoarece cuvintele erau scrise acum douăzeci de ani cu creionul şi se şterseseră de vreme. Ortografia lăsa şi ea de dorit şi trebuia să citeşti de două, sau trei ori pentru a înţelege sensul frazelor. Însă era interesant, şi Besson, aplecat peste manuscrisul îngălbenit, începu să-l citească fără să se grăbească:

Capitolul 1.

Negrul Oradi plecă în mai 1940 ele ziua sa. Aşteptă şapte zile; vaporul se numea Conde. Rămase 31 de zile pe mare apoi văzu că plecase prea departe pe mare. Spuse căpitanului că voia să se întoarcă dar el nu vru; în sfârşit ajunse în America sau în azia 1947. Petrecu trei zile în azia: a doua zi plecă în Corsioa; căpitanul crezu mereu că se afla în Africa, însă Oradi spuse că nu era adevărat pentru că mai inti în Africa erau negrii ca şi el, şi mai exista şi o mare brusă nesfârşită. Atunc căpitanul începu să se bâlbâie în ceea ce spunea. Spunea: a…

Bre… d i… Oradi spuse că trebuia să vorbească, şi să articuleze bine… sau atunc să aştepte şi să gândească bine înainte de a vorbi şi să nu mănânce cuvintele.

Termină domnule căpitan şi opreşte din bâlbâială — îndrăzneşti sămi spui mie care sân căpitan!

— Dumneavoastră nai decât să spuneţi ceea ce pofteşti să spuneţi, fără aceasta eu nu voi înţelege nimic.

— Phu! Phu! Spuse căpitanul, dute în cabina dumneavoastră, dacă ai aşa ceva.

— Dar vedeţi eu ştiu foarte bine că e Corsica.

— Dumneavoastră! Dumneavoastră nu şti nimic; şi nu vei fi niciodată un savant.

— Cum! Sunt un paznic poliţist eu însumi.

— Ei bine! Paznicii poliţişti nu sunt savant.

Capitolul 2: scufundarea.

După trei zile, Oradi era în largul mării. Timp de patru zile văzu o masă enormă care mişca. Nu ştia ce era: nu vorbi nimănui de aceasta, căci îi era teamă co săi certe. Dar totuş asta îi frigea limba, întro zi spuse că văzuse o enormă masă care mişca. Cre că e o balenă domnule. Dar mai ales să nu vorbim nimănui, altfel o vor ucide. Deodată enorma masă se aruncă asupra vaporului. Vaporul alunecă pe apa cu toate forţa sale. Însă balena lovi puternic cu coada în spatele vaporului.

Vaporul începu să facă o piruetă cu partea din faţă, după acea se scufundă cu partea din spate. Toată apa intră înăuntru. Căpitanul şi Oradi era furioşi. Traseră harponul. După acea cum harponul era greu le lipsea antrenamentul însă din fericire că căpitanul îl reţinea, altfel ar fi căzut în mare şi lar fi devorat balena.

Deodată Oradi fu luat de un val şi căzu pe coada balenei. Balena crezu că era o muscă sau o pasăre, bătu apa cu coada şi scufundă vaporul complect.

Atunc căpitanul înnebuni de furie, căci vaporul era de marfă şi de animale: toţi barilii se răspândiră în mareantreagă. Fiecare animale se aşeza pe un baril[2], apoi făcea un salt micuţ şi intra în interiorul barilului. Cât despre căpitan! Despre căpitan! El se aşeză în enormul baril care servea la umplerea celorlalte. Dar ce contează, totul e să fie gol întrucât nu se află nimic înăuntru: iar Oradi înota ţinând după barilul căpitanului. Căpitanul striga mereu cu o voce severă [3](2): „haide! În ceva scobit!”

Capitolul 3: scadenţa.

Ajunseră în luna iulie 1947. Stătuseră şase zile pe mare apoi luară un alt vapor cu pânze de data asta: vaporul nu putea demara. Trăgea sirena şi nu putea pleca din port. În ecipaj se aflau:

1) secundul: Jean Bestieau 45 de ani.

2) novicele: Yves Randort 37 de ani.

3) comandantul: Jean Brideau 83 de ani.

4) dogarul Bastien-Grade 94 de ani.

5) bucătarul Jean luc Troneor 39 de ani.

6) medicul Francois Cablot 33 de ani.

Sunteţi prea bătrân domnule Grade; ar trebui să ieşiţi la pensie! O să vă dau acest mic semn: asta vă va arăta că veţi ieşi la pensie, domnule.

— Oh mulţumesc frumos domnule Brideau!

— Aşteptaţi domnule o clipă. Ah la naiba, acest sertar, ce greu se deschide! Uite un ac de siguranţă! Poftiţi domnule încercaţi să mii prindeţi dacă vreţi.

— Cum să fac e tare acul dumneavoastră de siguranţă!

Vreţi să iau un altul dacă am, dar nus sigur.

— Nu! Nu vreau!

— Astai, intră!

— Mulţumesc!

— Ei! Mus! Nu te du în cală! Dogarul e colo! Nu! Aici! Uitel! Nui cere nimic pentru că a ieşit la pensie! Dute şi caută un altulMusul luă scara o puse pe port şi văzu doi bărbaţi careşi spunea: vom fi dogarii unui vapor: musul îşi spuse: o săi iau! Veniţi în loc să discutaţi fără rost: urmaţimă, urcaţi scara şi duceţivă la comandant. Comandantul spuse: nui nevoie de doi: unul va fi omul de veghe şi celălalt dogar: ba nu!

— Ba da!

— Ba nu!

— Hai, dumneata vei fi dogar: şi! Eu! Dumneata vei fi om de veghe!

— De ce? Domnul Brideau plecă fără să răspundă!

Capitolul 4: piratul.

Celălalt îşi spuse: ah! Frumoasă idee, dacă mă făceam pirat. Mă voi duce săi omor pe conductorul vaporului şi voi manevra bara cârmei înspre o stâncă pentru a scufunda şi acest nou vapor. Coborî valvârtej. După acea cumpără o spadă şi scut princiar, urcă din nou, se îndreptă către comandant şi îi tăie gâtul. Oradi fu indignat. Îl întrebă: dece ucideţi acest bărbat! Tâcâti gura! Este un pirat domnul idiot şi nebun. Oradi văzu că vaporul începu să se umple de apă. Atunci fugi.

Banditul râdea. Oradi îi spuse căpitanului că apa intra în vapor şi căpitanul îl întreba dece cu mirare; dintrodată, căpitanul şi Oradi fură aruncaţi în uşa servantului: uşa se deschise şil văzură pe servant înotând în apă.

Vaporul se scufunda în adâncul apei foarte lent.

Căpitanul strigă: ajutor! Oradi, secund, bucătar, medic şi dogar! Negrii, căci era Africa de sud, urcară în pirogă şii eliberară. Banditul plecă spre plajă şi se ascunse într-o gaură. Căpitanul coborî din piroga sa şi se duse pa plajă ca să facă baie. Sil văzu pe bandit care rostogolea o stâncă peste el ca să nu fie văzut.

Căpitanul îl privi şil lăsă în pace… Îşi puse hainele alături de el; se scaldă foarte departe căci marea scăzuse; banditul profită şi le luă. Se dezbrăcă, puse hainele sale vărgate în locul celorlalte. Apoi se îmbrăcă cu acelea ale căpitanului.

Căpitanul reveni şi nul văzu nici pe Oradi nici hainele sale. Căscă ochii şi văzu în locul hainelor sale frumoase o zdreanţă vărgată cu roşu şi cu verde, zut îşi zise căpitanul, mia luat hainele! Din fericire putu săi zărească pe Oradi ţinând banditul şi strigând: ajutor! Ajutor!

— Atunci căpitanul alergă din răsputeri şil prinse pe pirat cerândui hainele: el răspunse iatăle!

— Şi ceai făcut cu conductorul!

— Lam omorât! O să mă urmaţi!

— La ce bun! O să vedeţi… Râdea tare! Râdea tare!

Se gândea mai ales căi vor ucide. O să vă bag ia închisoare! Lanchisoare ăsta!

Oradi ţinemil!

— Dece! Nu se zice nici odată dece! Hai, ţinel. Dacă nul ţii va pleca. O săi leg. Pune mâna acolo!

— Aici!

— Nu, nu acolo, pe bucla nodului: nu mişca. O! Mai făcut să slăbesc bucla şi nodul se desface. Acum eu urc în această şaretă cu banditul şi tu o vei împinge.

Oradi alergă căci îl urmărea banditul. Banditul aruncă o piatră spre el care se bloca în noroi; se împiedică şi făcu o tumbă şi răsturnă şareta şi Oradi îşi scrânti amândouă picioarele. Căpitanul îl prinse din urmă pe pirat: se întoarse şil văzu pe Oradi culcat pe sol. Îi spuse banditului o să vă duc în Africa de nord şi o să vă înec îl legă solid de un copac şi plecă la cei patru prieteni negri ca Oradi. El lea spus: tăiaţimi nişte bambuşi lungi şi faceţi două găuri. Treceţi prin ei fire de pai ca săi putem aşeza pe Oradi.

— Dar, spuseră deodată toţi negri… Paiul. Paiul. Va ceda!… Va ceda’ — Dar dacă veţi lua unul solid nu va ceda. Cei patru se puseră pe treabă. Luară patru cuie, le înfipseră în bambus şi înşirară firele de pai. Îl puseră pe Oradi deasupra, se ridicară şi spuseră în acelaşi timp: aniss! Aniss! Îl duseră până la o cabană de trecere: acolo îl depuseră într-un pat de fier şi de lemn.

Trebuie să stea în pat timp de şase zile.

Capitolul 5: salvarea şi scufundarea.

După trei zile întâlniră pe Clafte care era vaporul asemănător cu Gland-duc care era vaporul lor: cele două vapoare se întâlniră în apropierea Americii; Clafte făcu un salt şi căzu la loc aşa de tare de data aceasta încât valul trecu peste bord.

Dar nu se scufundase numai Gland-duc şi vaporaşele de salvare se legăna, ci şi Grelon care era un submarin german scufunda pirogile una câte una. Era cel puţin douăzeci. Ajunse la a 15-a. Submarinul rată lanceput lovitura şi plonja din nou la fundul apei pentru aşi relua forţe. Atunci Oradi profită pentru a sări în cea a comandantului. Rată săritura şi căzu în apă; din fericire sa putut agăţa de marginea pirogii. Căpitanul îl trase şil luă cu el: luă un cui şi prinse două cutii, pline cu aer.

Grelon lovi cu vârful din faţă. Oradi şi căpitanul trăgea la rame din răsputeri. El strigă comandantului: ho! Eh! Ho! Eh! O să ne scufunde Grelon! Repede! Îi dădu scara de frânghie şii spuse: urcă repede!

— Da, dar se trage scara aproape de noi: astai! Vă loveşte piroga!

— Atât rău, că se va scufunda, pencă nus în ea nici eu, nui nici Oradi.

— Dar nu vă gândiţi.

— Ce! Ce nu mă gândesc!

— Eu, cu…

Acum urcăm fără să ne ocupăm de dumneata!

— Comandantul plecă şi slăbi sulul de frânghie; — întoarceţivă repede! Sulul se derulează şi noi o să plonjăm în fundul apei. Comandantul nici măcar nu avu timp să revină la bord că sulul era deja derulat. Chemă musul şi mai mulţi alţi bărbaţi din ecipaj ca să ruleze sulul: era cel puţin optsprezece socotindul şi pe căpitan; altfel era şaptesprezece.

Căpitanul şi Oradi striga unul din aceste strigăte: glu, glu, cine spunea: glu…

Gle prăbuş… Se auzea roata scripetelui scârţâind şi glu. Glau senăruie…

Căpitanul spuse: ce zarvă, ce fac acolo!

— Da, striga toţi ceilalţi deodată. Oradi urcă din nou. Făcu un pun! Şi respiră până în adâncul plămânilor. Ehe, ehe, pluh!

Căpitanul şi Oradi urcară în Clafte. Domnule, n-am o cabină unde să stau!

— Ah nu! Din păcate! Vă dau un cort, e tot ce am! Cabina mea şi toate celelalte este ocupate.

— Masă şi scaun este!

— Din păcate nu! Sunt toate luate! Eh! Ceom face atunci? Veţi dormi pe o rogojină! Şi vă veţi aşeza pe nişte perne!

— Bine umplute! Desigur, cu capoc!

— Dar nu semprăştie!

— Dar sunt bine cusute!

— Haideţi, mai repede, să ridicăm pânza asta!

— La ce bun!

— Nu! Nu ştiţi!

— Nu!

Nu ştiu!

— E pentru cort!

— Şi pernele!

— Aşteptaţi un pic să le caut!

— Domnule!

— Ce!

— Îmi permiteţi să iau una din aceste perne — Da, luaţi vă câte vreţi domnule!

— Opt!

— Chiar mai multe.

— Eu, după capul meu, iau opt pentru ei.

— Hai, luaţile — Uitaţivă, este toate acolo… Să vedem, dacă aş scotoci în colţul ăla, e o pânză. Atâta rău că nus scorpioni. Cred că e un fotoliu, pun mâna, e rece; să nu căutăm că nui nimic interesant. Acolo! Oh! Totuşi: ridic, ah, cei maşina asta albă! Să tragem mai jos. Trag: ah! Frumosul răcitor, astai dă gata. Ai!

Iatăl la vedere: drept, pentru că enăuntru o pâne rotundă, vin şi un pahar. Pam!

Pum! Iatăl pe cele patru labe.

— Mă aşed, spuse căpitanul, trebuie să fie ceva bun înăuntru: deschid, ah! Ah! Vin, vin bun!

La amiază, Oradi se duse săi vadă pe bucătar: îi spuse: I am hungri.

— Ce!

Căpitanul alergă şi spuse bucătarului: nu înţelegi!

— Nu — Ei bine, atunci nai habar de engleză.

— Si, nu — Zice că ie foame.

— Hai plecaţi, spuse bucătarul, vă e foame, vă dau o pisică.

— De mâncare!

— Eh! Nu, ca prietenie!

— Oradi plecă fiind furios. Despărţirea.

Oradi spuse larevedere prietenilor săi şi urcă pe Triglant. Trase sirena şi porni:

Oradi luă o pirogă se lansă pe mare făcu un laţ şi se agăţă de vapor. Rămase 24 de zile pe mare. Şi spuse sosind în Africa de nord tot ceace făcuse.

Când îşi termină lectura, Besson lăsă să cadă caietul îngălbenit pe masă, printre hârtii şi capete de creion. Apoi privirea i se înfundă în întunericul blând care domnea în cameră şi visă la serii de aventuri nemaipomenite. Fără să mişte, aşa, aproape cu tandreţe, văzu toate obiectele ridieându-se şi mergând împreună, smulse în mod miraculos din letargia lor veche. Mobilierul se făcu parcă din cauciuc, sau din nalbă mare, şi aluneca lent pe parchet. Iarba crescu, verde, crudă. Zidurile se adunară fără zgomot şi hârtiile se acoperiră de semne. Pe ţesături se vedeau născându-se într-o clipă flori ciudate, etalându-şi petalele tremurătoare asemănătoare cu nişte pete. Un uşor curent de aer traversa camera, ridicând perdelele la orizontală. Totul plutea. Totul era absent. Liniştit acum, debarasat de orice teamă, îndepărtându-se de drumurile care duc la viaţă sau la moarte, Francois Besson se abandonă şi el corpului vântului, şi se lăsă dus. Simţi aripile

lucrurilor fluturându-l, ridicându-l. Acum pământul nu mai era vâscos. Nu mai avea nevoie să înghită animalele şi oamenii. Pântecele său vorace era plin. Încă vreo câteva ore, câţiva ani poate, şi te-ai putea desprinde de el fără durere, cu uşurinţă, aşa; sărind cu picioarele adunate. În acea zi, deci, după ce învinse gravitaţia, Besson privi îndelung zburând deasupra suprafeţei roşiatice a parchetului, care urca spre el, umflat, ameninţător ca o maree.

CAPITOLUL VI.

ÎNTÂLNIRE CU FEMEIA ROŞCATĂ.— BESSON îl FACE HOROSCOPUL. —SCURTĂ DISCUŢIE CU LUCAS, COPIL PATRU ANI Şl JUMĂTATE.— UN BĂRBAT RESPECTABIL.— CUM FRANÇOIS BESSON Şl FEMEIA ROŞCATĂ SE TREZIRĂ CULCAŢI PE PARCHETUL DIN LINOLEUM DIN BUCĂTĂRIE. —DIN NOU NOAPTE.

În ziua a şasea, François Besson întâlni femeia roşcată. Era o femeie destul de înaltă, cam în jur de 1 m 71, cu faţa palidă, cu cei doi ochi negri marcaţi printr-un soi de cearcăne. Trebuia să aibă între douăzeci şi cinci şi treizeci de ani, dacă o judecăm după absenţa ridurilor şi forma trupului său; dar se putea să aibă mai puţin, sau mai mult. Stătea în barul în care intrase Besson, ca să bea un pahar de bere, şi privea înainte fără să facă nimic. Când Besson se aşeză lângă ea, îl privi o dată scurt, apoi îşi întoarse privirea. Besson îşi aprinse o ţigară, şi începu să-i vorbească. Ea răspunse încetişor, calm ca şi cum ar fi stat într-un compartiment de tren. Besson îi oferi o ţigară, pe care ea o luă cu mâna stingă zdrăngănind două brăţări de argint. Fuma fără să se grăbească, scuturând din când în când scrumul peste marginea mesei, întrucât scrumiera-reclamă era plină de hârtii de ambalaj de zahăr. Era chiar şi un pai lung din material plastic roz, îndoit în trei şi murdărit la un capăt cu ruj de buze. În bar, oamenii intrau şi ieşeau întruna, vorbeau, râdeau, beau. Ospătarii din cafenea strigau comenzile de la un capăt la altul al sălii: „Una la halbă!”

„Două cafele şi o porţie de şuncă!”

Pe un scaun, în faţa lui Besson şi a femeii roşcate, se afla o bătrână învelită cu un şal de lână, care tricota! Besson era fericit că găsise în bar femeia aceasta căreia să-i vorbească. Se simţea puternic, la fel ca toţi aceşti oameni care-l înconjurau. Era eroul unei aventuri, nu mai era singur. Aveau să se-ntâmple, în sfârşit, lucruri pe care nu şi le putea imagina. Nu contează cum avea să se termine această istorioară; ea avea un viitor. Avea să se

întâmple ceva. Puteai încerca să prevezi, aşa, golindu-ţi paharul de bere, jucându-te cu rotocoalele de carton de sub pahare, privindu-i curios pe ceilalaţi: într-o oră, totul ar fi terminat. Femeia roşcată s-ar ridica, ' i-ar strânge mâna cu un surâs, şi i-ar spune: „Bine. Atunci, la revedere. Ne vedem zilele acestea.” Sau ar ieşi împreună din bar şi ei ar merge cu ea până la staţia de autobuz. Putea să încerce să-i afle numele, pe ghicite. Să zicem Catherine. Catherine Roussel, sau Irene Kendall. Sau Vera Inson. Vârsta: 28 de ani. Profesia: laborantă. Născută la Casablanca, Maroc. Numele mamei: Elionore.

„Cum vă numiţi?” spuse Besson.

„Marthe”, spuse femeia roşcată.

„Marthe şi mai cum?”

„Marthe Janin”

„Şi ce vârstă aveţi?”

„Douăzeci şi cinci”, spuse femeia.

Besson privi un bărbat şi o femeie care treceau prin faţa lor; apoi continuă: „Profesia?”

„Poftim?” spuse Marthe.

„Da, vreau să spun, lucraţi?”

„Ah! Nu, nu muncesc. De ce mă-ntrebaţi toate astea?”

„Aşa — Şi v-aţi născut unde?”

„Aici”, spuse femeia. „Îmi faceţi horoscopul?”

„Poate”, spuse Besson. Întrebarea cea mai dură rămânea de pus. Preferă să pregătească terenul.

„Locuiţi cu părinţii?”

„Nu”, spuse Marthe; ea adăugă repede: „stau cu fiul meu, atâta.”

Foarte repede, Besson parie pe un prenume: Patrick.

„Cum îl cheamă?”

„Pe cine, pe băiat?”

„Da.”

„Lucas.”

Besson strivi ţigareta în scrumiera plină. Se hotărî, în sfârşit: „Şi mama dumneavoastră?”

Ea îl privi surprinsă.

„Poftim?”

„Cum o cheamă?”

„Aveţi neapărată nevoie să ştiţi asta?” spuse ea, „Pentru horoscop este esenţial”, spuse Besson.

Ea surâse.

„Mama mea e moartă. Dar o chema ca şi pe mine. Marthe. Iată.”

Besson se odihni o clipă; privi în interiorul paharului cu bere, fără să spună nimic. Femeia îi atinse braţul.

„Ei? Aştept.”

„Ce anume?”

„Ei bine: acest horoscop. Aţi şi uitat?”

„A da”, spuse Besson; „o să vi-l spun. Sunteţi o femeie plăpândă. Suferiţi de reumatism şi de astm. Dar asta înseamnă că sunteţi şi sensibilă şi delicată. Vă e teamă să răniţi oamenii şi nu vă plac oamenii indiscreţi. Preferaţi vara în locul iernii, vă plac peisajele cu apă şi păduri. Sunteţi nervoasă. În copilărie trebuie că aţi căzut din vârful unei scări. Culoarea preferată este topaz ars. Visaţi adesea cai şi scrieţi în fiecare seară într-un jurnal intim. Fiţi atentă. Riscaţi să muriţi asasinată.”

„Foarte nostim”, spuse Marthe. „Aveţi imaginaţie. Dar aţi greşit într-un loc: culoarea mea preferată este verzuiul.”

„Toată lumea poate greşi”, spuse Besson.

Besson bău câteva înghiţituri de bere. Femeia stinse şi ea ţigareta în scrumiera încărcată. Nişte hârtii începură să ardă degajând un fum acru. Ea tuşi şi vărsă câteva picături de cafea în scrumieră, pentru a stinge începutul de incendiu.

„E rândul meu acum”, spuse ea; „cum vă numiţi?”
„Paul”, spuse Besson. „Paul Thisse.”
„Ce vârstă aveţi?”
„Douăzeci şi şapte de ani.”
„Lucraţi?”
„Nu în acest moment, nu. Sunt student.”
„Locuiţi singur?”
„Depinde”, spuse Besson; „în acest moment, stau la părinţii mei.”
„Cum se numesc?”
„Pe tata îl cheamă Georges, şi pe mama Gioia. E italiancă”.
„Aveţi fraţi sau surori?”
„Nu.”
Ea se gândi o clipă.
Uitaţi: sunteţi inteligent, şi cam timid. Sunteţi nervos. Sunteţi nehotărât şi nu vă place să-şi râdă cineva de dv. Aveţi o copilărie fericită, dar acum vă e teamă să nu fiţi un ratat. Vă e teamă şi de moarte. Aşteptaţi. Femeia vieţii dv. Se va numi Therese. Vă veţi căsători şi veţi avea mulţi copii. Însă înainte de asta, e o mare încercare, care vă va face să suferiţi. Veţi avea un accident. Veţi fi foarte bolnav. Din fericire, totul se va aranja. Aşa-i?”
„Foarte bine „„ spuse Besson. „Dar nu mi-aţi spus care e culoarea pe care o prefer.”
„Culoarea soarelui”, spuse femeia roşcată.
Continuară să vorbească, aşa, mai mult de o oră. Oamenii intrau şi ieşeau întruna din cafenea şi bătrâna cu şal de lână nu se oprise din tricotat. Din când în când, cineva punea câte o monedă în juke-box, şi un soi de muzică monotonă, ritmată brutal, se răspândea în sală.
Besson o întrebă multe lucruri pe femeia roşcată, despre ea, despre familia ei. Nu era căsătorită, iar băiatul ei avea patru ani şi jumătate. Fusese bolnavă acum câteva luni. Scria poezii. A dat examene de bibliotecară şi aştepta rezultatele. Când va avea bani destui, îşi va cumpăra, fără îndoială, o maşinuţă, un Fiat. Tatăl ei era negustor la Paris. Nu avea mulţi prieteni şi se ducea rar la cafenea. Besson vorbi şi el. Spuse că era să se căsătorească cu câteva luni în urmă, şi-apoi, la urma urmelor, nu ţinuse. Era pe terminate cu logodnica sa. Într-una din zile îi va scrie sau îi va telefona ca să-i spună ce gândea despre ea. Fusese profesor de istorie şi de geografie la o şcoală particulară, dar că de o bună bucată de vreme nu mai merge acolo. Nu ştia prea bine ce va face.

Tânăra femeie asculta totul cu atenţie, examinându-şi unghiile lăcuite de la mâna dreaptă. Besson văzu că purta un inel lat pe inelar, iar pe acest inel erau două iniţiale: J. S. Trebuie că erau numele tatălui ei; Jacques Salles. Sau Jean Servat. Numai dacă nu se numea Jerome Sanguinetti.

Fumară împreună o altă ţigaretă. Apoi tânăra femeie se ridică şi se duse spre toaletă Besson o privi înaintând pe parchetul barului, ţeapănă, cu şoldurile care se mişcau uşor sub rochia de jerseu bej. Când reveni, consumaţia era plătită de Besson. Ieşiră şi merseră împreună prin ploaia fină. După câţiva metri, tânăra femeie se întoarse spre Besson ca să-i spună la revedere. El spuse, cu jenă: „N-am mare lucru de făcut.

— Aş mai putea sta cu dv.?"

Ea ezită: „Numai că trebuie să-mi iau copilul de la grădiniţă."

„Nu face nimic", spuse Besson; „mă veţi prezenta fiului dv."

Îşi continuară drumul de-a lungul străzilor; unul alături de celălalt, trecură prin faţa mai multor magazine, printre grupuri de bărbaţi şi femei. Picăturile de ploaie cădeau din cerul negru pe feţele lor şi li se lipeau imediat de piele, fără să curgă. Le loveau părul, frunţile şi nasurile, iar uneori le intrau şi printre buze. Era calm şi rece, asta făcea parte din vânt, din aer, din mirosuri. Automobilele rulau repede pe şosea, stropindu-le picioarele. Besson avea, brusc, impresia că este un vapor, sau că se plimbă în lungul unei plaje. Dizolvarea prin apă se opera liniştit, cu îndârjire. Totul aluneca. Şi luminile erau umede, şi electricitatea ardea în becurile goale ca nişte nostimi bulgări moi. Alături de Besson, strânsă în impermeabilul ei albastru, femeia roşcată înainta cu picioarele şi şoldurile sale. Poşeta de piele se balansa în vârful mâinii; înainta ca şi cum ar fi avut un motor ascuns undeva la spate. Cu faţa îndreptată fix în direcţia trotuarului, cu ochii mobili, pe jumătate ascunşi de pleoape şi de gene, cu gura deschisă pentru a respira şi cu gâtul palpitând regulatMai jos, mişcarea era vizibilă: umerii urmau balansările braţelor, coloana vertebrală oscila şi torsul se apleca din când în când înainte, sau avea răsuciri brusce spre stânga, apoi spre dreapta. Totul era o mecanică puternică şi liniştită, în plină acţiune. De la naştere, corpul a învăţat gesturile şi ritmurile vieţii. Aceste braţe stângace, aceste picioare nebune, aceste şolduri goale, au fost pătrunse de o substanţă misterioasă şi vicleană, care acum le comanda. Dintr-un pachet de carne şi de oase se făcuse o femeie.

Besson mergea alături de ea, fără să spună nimic; dar era deja ca şi cum s-ar fi aflat în urma unui mare pachebot. Fără s-o ştie, ea îl remorca. Ea

despica mulţimea, trasa drumul de siguranţă pe mijlocul trotuarului. Dar poate în adâncul ei ştia acest lucru. Asta trebuia să fie marcată pe tot corpul ei, pe fiecare pătrat de pe pielea ei goală, pe fiecare noiţă de la fiecare unghie. Ea era limita între viaţă şi moarte, genul de figură de provă purtând limpede semnul distinctiv al rasei umane. Faţa nepăsătoare, aproape imobilă şi plasată ca o mască pe umerii care munceau, anunţa necunoscutului obscur şi ostil al oraşului că ea deschidea în faţa-i un drum uman. Fără ură, fără teamă, ci pur şi simplu cu simţul bunului său drept, ea îşi revendica locul în mijlocul celorlalţi şi ei înţelegeau foarte repede, cedau trecerea, întredeschideau o uşiţă în zidul lor pentru ca să se scurgă această picătură congeneră. La adăpost, alături de femeia roşcată, François Besson mergea fără teamă. Privirile puteau cădea acum asupra lui; nu l-ar mai pătrunde. Teritoriul oamenilor pe care-l traversa era şi domeniul său. Putea să se adăpostească şi să doarmă în case, putea să bea nonşalant în cafenele. Putea să ia o cameră la un hotel, putea să se izoleze în scuare şi să privească vitrinele magazinelor. Era într-adevăr bine să nu fii singur.

Când ajunseră în faţa porţii de la Grădiniţa de copii, Besson o lăsă pe femeia tânără să intre singură. Era în acea clipă atât de plin de prezenţa sa, încât putu să se ţină imobil pe marginea trotuarului şi să fumeze o ţigaretă privind oamenii trecând.

După câteva minute, femeia roşcată reveni ţinând un băieţaş roşcovan de mână. Copilul, când îl văzu pe Besson, se opri. Marthe îl împinse înainte şi spuse: E cam timid. Lucas spune bună-ziua domnului.” Besson se înclină cu gravitate şi strânse mâna copilului; era o mânuţă moliuţă şi rece (…).

După aceasta, grupul se întoarse înapoi, Marthe dădu mâna lui Lucas, şi Besson merse alături de ei. Traversară multe străzi, fără să se grăbească. Tânăra femeie vorbea când cu fiul, când cu Besson. La un moment dat băieţaşul roşcovan avu poftă de o îngheţată cu ciocolată şi Besson cumpără îngheţate pentru toată lumea. Continuară să meargă lingându-şi îngheţatele şi glumind puţin. Totul era inofensiv şi calm; asta ar fi putut dura zile întregi, săptămâni chiar. Era ca şi cum ai coborî pe o lungă plajă caldă spre mare, cu vântul rece, suflând în plină figură; sau cum te-ai plimba printr-un târg, fără să te gândeşti la nimic, privind standurile de tir şi manejurile, adulmecând mirosul răşinos al pralinelor şi al merelor fierbinţi în învelişurile lor de caramel. Puţin mai departe, întâlniră un grup de băieţaşi şi de fetiţe, şi Lucas se opri pentru a-i privi. Besson auzea ce spuneau copiii; se certau dacă există sau nu indieni în regiune. Mai apoi, femeia

roşcată avu chef să intre într-un magazin pentru a cumpăra un cordon. Ea îl încredinţa pe băieţaş lui Besson şi intră în dugheană spunând: Doar o clipă."

Besson intră o clipă mai târziu cu copilul şi privi tânăra femeie care încerca nişte cordoane din pânză elastică; lăsă mâna băieţaşului pentru a-şi aprinde o ţigaretă; când terminase, mâna copilului reveni în a sa, aşa, foarte firesc. Besson îl privi şi spuse: „Cum te cheamă?"

„Lucas", spuse băieţaşul, „Câţi ani ai?"

„Patru ani şi jumătate."

„Şi unde locuieşti?"

„Spune, unde locuieşti?"

„Nu ştiu."

„Cum, nu ştii unde e casa ta?"

„Pe-acolo…"

„Unde, pe-acolo?"

Însă copilul privi aiurea, şi acesta fu sfârşitul conversaţiei.

După ce tânăra femeie cumpărase cordonul, porniră din nou cu toţii în lungul trotuarului; dar de data aceasta, băieţaşul roşcovan ţinea mâna lui Besson.

Mai târziu, spre orele 9 sau 10, după cină, Lucas fu culcat în camera sa. Besson şi Marthe rămaseră să discute în bucătărie. Iată cam ce spuneau: „Vă seamănă", spuse Besson.

„Lucas? Da, la păr. Dar în rest, e leit taică-său."

„Nu întreabă niciodată unde e?"

„Cine? Taică-său?"

„Da."

„Nu, i-am spus că a murit. De aceea, nu întreabă niciodată de el."

„Cu ce se ocupă?"

„El? E avocat. E destul de cunoscut, aici, ca avocat." Strivi ţigareta pe care o ţinea între degetul mare şi arătătorul de la mâna stângă.

„Nu-l regret. Nici pentru Lucas."

„De ce?"

„Oh — Era un tip foarte seducător. Tot ceea ce trebuie pentru a place femeilor. Însă era un om de nimic. Totuşi n-am avut curajul să-l abandonez. Din fericire, el m-a părăsit."

„V-a — V-a părăsit când aţi avut copilul?"

Ea scutură din cap.

„Nu, nu. Asta s-a-ntâmplat acum un an. Ieşea cu toate femeile pe care le întâlnea. Pe mine m-a băgat într-o cameră cu — cu Lucas. Venea să mă vadă în fiecare seară. Dar în timpul zilei nu-l vedeam deloc. Şi totuşi îşi iubea mult fiul. Se juca cu el, îi aducea jucării. Dar asta nu-l împiedica să fie un — un frumos nemernic. Numai banii contau pentru el… Banii! Voia să câştige din ce în ce mai mulţi bani. Dealtfel, cheltuia totul. Eu nu-l admiram destul după placul lui. Nu-l flatam. Cred că asta nu putea suporta la mine?”

„De ce nu v-aţi căsătorit?”

Ea ridică din umeri.

„El nu voia?”

„Ba da, la început, voia tare mult. Dar asta nu-mi spunea nimic. Voia să mă ia de nevastă din cauza copilului. Nu voia complicaţii. Şi-apoi, l-ar fi vrut al lui. Înţelegi, fiul lui, ca să facă ce voia cu el. Şi mai apoi ne-am obişnuit să nu fim căsătoriţi. Asta n-ar fi schimbat nimic pentru mine.”

„În fond, era un tip gelos”, spuse Besson.

„Da, poate… Dar nu-l regret.”

„Sunteţi sigură?”

Ea nu răspunde. Besson se juca cu linguriţa pe faţa de masă din pânză cerată verde.

„Tot ceea ce a făcut, a făcut pentru fiul lui”, spuse Marthe; „pentru mine n-ar ridica degetul mic. Dar pentru fi-su.

— Dealtfel… E cam jenant de spus asta, dar acum el mă întreţine. În fiecare lună, de când ne-am despărţit, îmi trimite un mandat. Ca să-i cresc copilul. E nostim, nu?”

„E drăguţ, din partea lui… „

„Drăguţ „Ea rânji. „De ce credeţi că face asta? Îi e frică, înţelegeţi. Îi e frică de bârfă. E — E foarte respectabil. Îi e teamă de ceea ce s-ar putea spune. Estimează că are responsabilităţi faţă de fiul lui. S-a certat cu soţia sa — cu amanta sa. De acord! Insă continuă să-şi crească fiul. E un tată bun. Dealtfel, nu face asta din interes. E normal. Aşa e. E respectabil. Are responsabilităţi. E într-adevăr nostim. Mie mi-e egal, banii îmi slujesc.”

„Ar fi trebuit să refuzaţi.”

„Da, ştiu. Ar fi trebuit să-i trimit mandatele înapoi. E ceea ce am făcut prima dată. Dar n-am reuşit să găsesc de lucru. E greu să găseşti de lucru când ai realmente nevoie. Şi-apoi, luna următoare, a trimis din nou bani. La urma urmei, ce contează? Nu mă va cumpăra aşa.”

„Îl priviţi ca pe un om cu conştiinţa curată."

„Cu atât mai bine pentru el. Oricum, ar avea conştiinţa curată. Şi-apoi eu nu sunt o eroină."

Besson nu mai spuse nimic o bună bucată de vreme. Cu mâinile aşezate pe faţa de masă din pânză cerată, cu spatele curbat sprijinit de spătarul scaunului din tablă, privi farfuriile goale şi paharele încă pline de apă care ocupau partea stângă a mesei. Lumina electrică lovea în ele cu forţă şi strălucirea obiectelor intra prin ochii ei în adâncul sufletului, sau a trupului ei. Un fel de oboseală, de stupoare, urca încetul cu încetul, iar el se simţea plecând departe de locul acestei mese terminate, departe de această bucătărie cu pereţi luminoşi, de această masă, de aceste farfurii murdare care luceau cu asprime. Şi totuşi, femeia roşcată aşezată în faţa lui era atât de aproape încât credea că o ţine între mâini, că o strânge cu brutalitate ca pe un obiect.

Mai spuse: „Vorbiţi-mi despre tatăl dv. Povestiţi-mi cum e, ce face."

Ea surise.

„Ştiţi, e un om ca toţi ceilalţi."

„Cum îl cheamă?"

„Louis."

„Ce vârstă are?"

„Nu ştiu — Trebuie să aibă ceva mai mult de şaizeci de ani. Şaizeci şi doi, cred."

„Cu cine seamănă? Descrieţi-mi-l."

De data aceasta, ea râse de-a dreptul.

„Cu cine seamănă? Staţi o clipă… E înalt… Are părul cărunt. Are ochi palizi, dar asta din cauza bătrâneţii. De fiecare dată când îl văd sunt surprinsă de culoarea ochilor săi. Transparenţi, gri şi bleu, şi verde. Apoi are riduri, aici, sub fiecare obraz. Şi un rid vertical între cele două sprâncene. Are poate nasul cam tare, dar găsesc că e destul de frumos. Nu, e-adevărat, pentru vârsta lui n-arată rău… „

„E o fire blândă?"

„Sunt oameni care spun că nu. Sunt oameni care spun că e foarte coleric. Însă cu mine a fost întotdeauna foarte drăguţ. Mă lăsa să fac tot ceea ce voiam."

„Atunci, de ce nu staţi cu el?"

„Oh, nu ştiu. Înainte nu puteam din cauza — din cauza lui. Iar acum m-am obişnuit să trăiesc aici. Dar mă voi duce într-o zi din nou la el. Nu ştiu."

Ea îl privi curios.

„Şi dv.? Vorbiţi-mi de tatăl dv… „

„E un bărbat foarte rezonabil”, spuse simplu Besson. „Ar fi mai curând un tip sever, dar îl iubesc mult. Are maniile lui, ca orice om -”.

„Şi mama dv.?”

Besson ezită.

„Maică-mea? E maică-mea. Am spus totul, cred.”

„N-o iubiţi?”

„O iubesc la nebunie, o detest, o dispreţuiesc, cred în ea. E — E mama mea, asta-i.”

„Locuiţi cu părinţii, şi — „

„Da, aşa-i. Dar e provizoriu. De îndată ce voi fi găsit un nou post, voi închiria o cameră în oraş. Numai dacă nu-mi oferiţi dv. Masă şi casă.”

Ea îl privi serios.

„De ce nu?” spuse ea.

Ea desenă pe faţa de masă cu o unghie, maşinal; Besson văzu că trasa linii paralele şi că umplea intervalele cu x-uru „Asta i-ar servi poate de lecţie”, adăuga ea.

„Nu v-ar mai trimite mandat”, spuse Besson.

„Nu-i sigur. Ar fi foarte mândru de situaţie. Ar spune: Vedeţi. Ce femeie! Dar fiul meu, rămâne fiul meu. Să facă ea ce vrea, asta nu schimbă cu nimic lucrurile.”

„În orice caz, nu puteţi să nu vă gândiţi la el.”

Ea îl privi iar cu ochi serioşi, dar de data aceasta era ceva aproape tragic.

„E adevărat. Să vorbim despre altceva.”

Continuară să vorbească şi să tacă, în faţa mesei acoperite cu pânză cerată verde. La un moment dat, ea se ridică pentru a merge la toaletă şi Besson ascultă zgomotul solemn al scurgerii apei. Apoi ea reveni şi mai aduse două ceşti de cafea. Besson o privi mişcându-se în apropierea lui. Părul ei arămiu era despletit; avea cearcăne mari sub ochi şi pe pupile strălucea o licărire stranie, ceva ca o frigare. Mâinile fine, pe care inelul marcat JS arunca străluciri galbene, erau nervoase. Un halou de lumină puternică şi tremurătoare, venit de nu se ştie unde, poate din bara de neon care bâzâia în centrul tavanului, căzuse asupra ei. El îi impregnase cea mai mică parcelă din corp, îi electrizase părul şi degetele, forma feţei, mişcările degetelor. Lumina întărită ieşea fără încetare din puful de lână al rochiei bej ca dintr-o piele. Totul în ea era sec. Nici cald, nici rece: electric. Cu greu,

într-un vis, fără îndoială, Besson ascultă vocea care vorbea. Vocea se schimbase, acum, devenise răguşită, feroce. Fără să se scoale de pe scaun, apucă mâna pe care strălucea inelul galben şi o trase spre el. Restul corpului veni încetişor, ca o trăsură pe care o tragi; rămase o clipă imobil, în echilibru, apoi brusc alunecară împreună în aceeaşi căzătură moale, spre parchetul de linoleum în care lumina brutală se reflecta precum cerul într-o băltoacă, înainte de a plonja în genul de prăpastie, Besson auzi vocea care şoptea, foarte aproape de urechea sa, şi în acelaşi timp atât de departe: „Nu trebuie… Nu… Nu trebuie… „

„Nu mă cheamă Paul Thisse”, spuse Besson; „mă cheamă François… Besson… „

Însă era deja prea târziu. Ea nu auzi. Besson intră în acţiune, singur în mijlocul giganticei rozase de hieroglife în expansiune, care toate voiau să spună acelaşi lucru.

În acest timp, noaptea se putuse instala peste oraş. Întunericul acoperise cocoaşele caselor şi crăpăturile străzilor, învăluite în tăcere, ruinele stăteau drepte spre cer, unde norii alergau fără să-i poţi vedea. Marea devenise impenetrabilă, dură ca o imensă sferă de oţel şlefuit, şi pământul nu mai putea să alunece lent, în lungul malurilor. Felinarele ardeau neîntrerupt în centrul unui halou de musculiţe şi de fluturi. Foarte departe, deasupra acoperişurilor, raza unui far găurea din când în când perdeaua de întuneric şi de ploaie. Noaptea era deplină, neagră, bogată în mirosuri de fum şi de licăriri sufocate. Nimic nu-i putea distruge barierele. Ceva trecea, din când în când, o maşină mergând cu viteză mică pe străzi, sau un liliac care vibra în căutarea unui banc de insecte. Dar asta nu dura. Greaua masă oarbă, ca o scurgere de dulceaţă sau de melasă, se închidea la loc în aceste puncte scurte şi le ştergea îndată. Erai prins în această trapă. Nu era nimic de făcut pentru a încerca să scapi. Prăpastia vertiginoasă şi glacială înconjura această jumătate a pământului, o ţinea prizonieră a imobilităţii sale imense. Nici obiecte, nici lumini, nici căldură strălucitoare. Nimic decât uscăciunea şi reversul deşertului, duritatea cristalină, transparenţa opacă, golul, golul, diamantul.

Ce conta dacă erau, ici şi colo, câteva pete de mucegai, câteva bule mici, umede şi calde? N-ar dura. Ar fi repede absorbite prin gura gigantică ce sugea, care bea tot timpul. Minusculele scântei se năşteau în noapte, pluteau repede în spaţiu, aşa de repede încât ar fi putut să nu fie decât nişte iluzii. Ceea ce conta, ceea ce era adevărat era această noapte veşnică, această

tăcere, acest insondabil nesfârşit care înghiţea totul. Întunericul. Întunericul. Oceanul de întuneric fără dimensiune, în care valurile invizibile se duc şi vin de la un mal la altul al eternităţii, oceanul cu hule mărunte, marele cearşaf obscur ale cărui încreţituri acoperă necontenit lucrurile mişcătoare, pune stăpânire pe tot. Flux dezgustător, respiraţie a gigantului care nu va fi cunoscut niciodată. Totul era consumat pentru el, într-o zecime de secundă, atât era de avid de hrană vie. Apa, focul, stâncile, stelele polide şi stelele roşii, sorii pe cale de a bombarda, exploziile lente şi scurgerile de lavă, le devora pe toate fără să se sature, vreodată. Timpul, dimensiune a uzurii, era făcut din aceste alimente: secunde, secunde cristale de sare pe cale de a se topi încetişor unele într-altele. Ani de miere, secole de grăsime dizolvate magic în valuri de acid. Nu rămânea nimic. Nimic nu mai avea linişte aici. Mesele se repetau fără încetare şi digestia nu era niciodată terminată. Şi în tot acest întuneric nu există măsură. Continentele erau nişte pulberi, galaxiile alte pulberi. Josul şi susul erau confundate, absolut asemănătoare, şi cercurile şi unghiurile, şi dreptele paralele şi spiralele, şi culorile, şi distanţele, şi greutăţile, privindu-le atent, nu mai erau decât puncte egale. Ceea ce fusese atât de dur, solurile din beton sau din marmură, se deschidea sub presiunea corpurilor şi le lăsa să curgă în sânul său, ca nişte nisipuri mişcătoare. Totul era restituit identic, aranjat, şi lumea ar fi putut la fel de bine să nu fie decât o pagină scrisă.

Întunericul nopţii, întunericul căzut din adâncul cerului gol, coborâse pe pământ şi stăpânea adevărata domnie a materiei, adică somn, absenţă rece, stăpân al morţii. Sub imperiul său, zilele şi lunile se distruseseră, se măriseră în umbră, şi nu mai era nimic, pentru a acoperi minusculele acţiuni ale vieţii, decât o eternitate profundă, a cărei vibraţie monotonă se lărgea în toate sensurile, îşi întindea extatic petalele somptuoase de lumină ucisă, de culori distruse, şi lăsând în sfârşit să se vadă faţa întunericului.

Noaptea se lipise cam în întregime peste oraş. Pe străzi, aerul rece sufla din când în când şi aluneca de-a lungul obloanelor închise. Găuri de lumină albă şi roşie, în josul imobilelor, spuneau:

CAFE CINEMA BAR PIZZA MOTEL.

Porumbeii dormeau în cotloanele cornişelor, cu capul înfundat sub aripa stingă. Se mai afla, în centrul oraşului, un râu cu albia lată plin de pietre şi de mărăcini. Noaptea se scursese în canal şi acum el nu mai era decât o crăpătură neagră care dădea impresia comunicării cu centrul pământului. Zgomotul apelor urca cu ceaţa; era un zgomot de tristeţe şi de teamă. Un

pod traversa râul, foarte aproape de mare, cu trei arcuri imobile. Maşinile înaintau pe şoseaua umedă, trăgând în urma lor două stele roşii pline de raze încâlcite. În depărtare, către nord, munţii se amestecaseră cu marea gaură a cerului. Şi pe câmpie, sau de-a lungul bulevardelor, mulţi arbori dormeau în picioare.

Nu erau singurii care dormeau. Bărbaţii şi femeile dormeau la fel, în interiorul cazematelor lor, culcaţi în paturile lor plate. Erau nenumăraţi, neîndoios mai multe milioane, întinşi şi reci, cu ochii daţi peste cap, cu respiraţia uşoară. Jacques Vargoz, de exemplu. Sau Sophie Murnau. Noelle Handiquet. Hoit Ben Amor. Fără să ştie respirau încetişor infinitul coborât până la ei. Gustau calmul veşniciei şi trupul lor aluneca periculos pe manta tihnei. A doua zi, poate, când ziua febrilă s-ar deştepta din nou, unii dintre ei ar rămânea prizonierii nopţii şi nu s-ar mai trezi. Copiii înfăşaţi în culcuşurile lor începeau să viseze monştri. Smuls brusc din somnul său, fără motiv, unul dintre ei, cu ochii deschişi încercând în zadar să îndepărteze vălurile negre, avea să înceapă să urle singur pentru a fora punctul său roşu de viaţă în centrul vidului, pentru a crea, pentru a se ridica împotriva plăcii pustii, pentru a scrijeli cu foarfeca pe marele zid inert cuvintele care l-ar elibera: SUNT VIU SlNT VIU SlNT VIU.

CAPITOLUL VII.

FRANÇOIS BESSON PRIVEŞTE SOARELE CARE SE RIDICĂ.— PIAŢA DE LEGUME— BESSON PRIVEŞTE ALBIA RÂULUI.— SCURTĂ DISCUŢIE CU BĂRBATUL CU CHIŞTOC.— BESSON ÎŞI FACE BAGAJUL.— AVENTURILE LUI TEXAS JACK: EPISODUL AL 26-LEA: LUPTA CU INDIANUL CROTALE.

În ziua a şaptea, ploaia încetă de-a binelea. Besson nu dormise; dis-de-dimineaţă, înainte ca lumina să apară părăsise camera în care dormea tânăra femeie roşcată şi băieţaşul, într-o cafenea de camionagii, băuse o cafea fierbinte ca să reziste la frig. În fundul barului, în apropierea uşii de la W. C., se afla an bătrân cu faţa brăzdată de riduri, care era beat. La tejghea, un grup de trei sau patru persoane, plus o femeie cu înfăţişare de cerşetoare, vorbeau, strigau, râdeau în hohote, cântau. Deodată un bărbat solid, destul de în vârstă, se certă cu un tip tânăr cu barbă. După insulte, bătrânul începu să-l lovească din răsputeri în cap pe bărbos, care dădea înapoi apărându-se cu braţele. Apoi se produse o îmbulzeală, şi tânărul profită de aceasta pentru a ieşi din bar. Besson rămase câteva minute, în timp ce calmul revenea în sală. În sfârşit, ieşi şi se duse să se aşeze pe o bancă, cu faţa la mare.

Acolo văzu soarele ridicându-se lent în spatele munţilor de nori. Fu mai întâi, timp de mai mult de o oră, fuga întunericului. Marele plan vertical înceta progresiv să mai fie o gaură şi nişte lucruri începură să-l umple, unul după altul, cu suite de apariţii imperceptibile. Orizontul se desenă la est, cu linia de coastă şi cu suprafaţa mării. Crestele albe ale valurilor, departe în larg, începură să strălucească regulat. Apoi apa deveni mai murdară, vărgată şi dură, în timp ce lumina dilua întunericul. Punctele galbene ale felinarelor, şi punctele roşii ale farurilor, scânteiau mai puţin brutal. Pete adânci, groase, teribile se micşorau încetul cu încetul, adunate în ele însele, secând ca nişte mlaştini. Deasupra mării, norii se ridicară brusc, ieşind palizi din noapte, asemănători unor turme de elefanţi sau de bivoli. Minut după minut, reliefurile lor se defineau, se adâneeau. Sfere pufoase atârnau fără să mişte în mijlocul boltei cereşti, şi în rupturile lor se observau porţiuni de aer transparent, între roz şi gri, unde nu se afla nimic. Încet, aşa, încet, noaptea se răsturna către vest, retrăgându-se fără să dea impresia, de pe obiectele încă prizoniere ale balelor sale cleioase. Ceea ce era negru devenea sumbru, apoi gri, apoi lăptos, apoi albăstrui, iar această paloare ea însăşi se retrăgea, aluneca dincolo de alb, ca şi cum, dezvelit de membrana care îl făcea invizibil, pământul încă nu se colorase şi plutea între aceste două violenţe, indecis, exanguu, aproape inexistent. La celălalt capăt al orizontului, deasupra oraşului şi a munţilor, exista un fel de prăpastie obscură, ca o pâlnie, şi întunericul se tasa acolo cu lentoare.

După câtva timp, pe peisajul complet degajat care aştepta foarte livid, apăru adevărata lumină.

Ea urcă precum un fum roz, cu gesturi maiestuoase de avânt; se întinse deasupra norilor, pluti în formă de pară. Pe pământ, şi pe mare, totul începu să strălucească în mii de mici cristale sidefii. Cimentul trotuarului, balustrada; galeţii de pe plajă, scobiturile valurilor, geamurile caselor şi ramurilor înalte ale copacilor se aprinseră dintr-o dată şi luciră liniştit, fiecare cu crusta sa de zahăr roz.

Limitele cerului se retraseră din ce în ce mai mult, şi totul păru că se măreşte, devine profund, întins, imens desfăşurat. Ca un deşert. Rozul trenă cam peste tot, timp de un sfert de oră. Apoi celelalte culori surveniră, unele după altele, pe bucăţile de fier, pe stânci, în mijlocul norilor, la baza tufelor de iarbă. Brun lăcuit, acaju, galben pai, albastru saschiu, mov, negru, gri închis, verde Veronese. Pe nesimţite, aşa cu trecerea minutelor, punctele tărcate începură să se nască, să strălucească. Rozul încă mai domina, dar

dacă îi priveai cu atenţie, vedeai şi celelalte tente agitându-se zbătându-se, rostogolindu-se de-a valma. Câtva timp încă, pământul, cerul şi marea fură o gigantică cofetărie. Atunci soarele trecu linia orizontului şi peisajul deveni o măcelărie.

Discul soarelui urca în spatele unui nor roşietic, în centrul unei aureole ţipătoare; Besson nu-l văzu, dar bănui forma rotundă a astrului şi simţi primele raze de lumină directă punându-i-se pe ochi. Lumina se răspândea cu forţă pe toată suprafaţa teritoriului, făcând să iasă din ascunzătorile lor ultimele obiecte: capete de chibrituri căzute pe trotuar, zgârâieturi ale vopselei de pe balustrada de fier, cute ale veşmintelor, părul de pe falange, încrengături ale arbuştilor, nervuri ale frunzelor moarte. În zadar se ascunsese după perdele de ceaţă, soarele era totuşi acolo, mare, teribil, înotând singur în centrul ariei sale iradiante. Întunericul plecase. În ciuda vântului care sufla din când în când, un soi de căldură se infiltra peste tot, se întindea pe sol, intra în corpul lucrurilor.

Besson privea, cu ochii larg deschişi, locul unde domnea soarele, şi era ca un abis, ca un vârtej silenţios săpat în cer. Totul, absolut totul se precipita acolo; spiritul însuşi, caravanele de cugetări erau înghiţite invincibil de acest centru uimitor. Nu puteai lupta; erai sclav, aşa, dintr-o dată, fără să fi putut să-ţi dai seama. Şi coborai îndelung, fără să înţelegi nimic, neputincios, prins pe platoul de ascensor al pământului, scufundându-te nu se ştia unde, în timp ce în spatele ecranului său de nori stacojii, sfera incoloră urca regeşte spre zenit.

Încetul cu încetul, pe măsură ce soarele se detaşa de bariera orizontului, marile pete roşii se resorbeau, făcând loc simplei lumini a zilei. Nuanţele de bleu se fixau, de oranj şi de galben deveneau mai sobre şi scânteile de reflexe dispăreau, stinse unele după altele; la sfârşit, culorile nu mai mişcară aproape deloc; în afară de scurta apariţie, din când în când, a unor plăci violete şi purpurii care trăgeau spre mare, sau ruperea unui nor ce lăsa să se filtreze prin rana sa un mare cornet de lumină galbenă, a cărui bază stătea pe un lanţ de munţi, săltând din nou în spuma curcubeelor şi a striurilor oblice ale ploii.

În spatele lui Besson oamenii treceau deja pe stradă în număr mare. Oraşul se deştepta. Paşi de om treceau zgomotos, apoi se îndepărtau. Motoarele maşinilor torceau delicat şi pescăruşii zburau ţipând.

Felinarele se stinseră brusc; dar asta nu schimba nimic în spectacol. Stelele albastre se şterseră în aer, una după alta, până ce oraşul întreg fu

opac, acolo, bine instalat în zi.

Atunci Besson îşi aprinse o ţigaretă şi porni pe străzi. Urcă din nou spre centru, fără să se grăbească. În colţul unui magazin era o maşină automată. Besson vârî o monedă, apăsă pe un buton şi bău dintr-un mic păhărel de carton câteva înghiţituri de cafea fierbinte.

Mai departe, se afla un mare loc acoperit, unde se ţinea piaţa. Besson intră pe o alee şi începu să urmărească mişcarea generală a mulţimii. De fiecare parte pe tejghele, legumele şi fructele erau în lăzile lor, iar femeile grăsane, cu un fular înnodat pe părul unsuros, strigau ca să vândă. Animaţia era extremă, în ciuda orei matinale. Oamenii se agitau, se grăbeau, se interpelau neîncetat; chemările precupeţelor ţâşneau din toate colţurile şi se auzea zgomotul banilor care zornăiau în cutiile de tablă. Braţele goale, muşchiuloase, grase plonjau în lăzi şi răscoleau fasolea verde, cartofii, andivele, roşiile, ardeii iuţi. Portocalele aşteptau în micile şerveţele din hârtie boţită, iar merele se rostogoleau unele peste altele, purtând uneori pe coaja lor verde urâte răni putrede. Peste tot domnea un miros fad şi bogat de mraniţă, de frunze, de miezuri şi de sucuri. Toate mirosurile, venite din fructe sau din legume, se amestecau la un metru cincizeci de sol şi trenau la nesfârşit. Besson înainta ca un automat în această mişcare şi în acest vacarm. De mai multe ori, femei grase, în spatele grămezilor de marfă, îl chemau cu voci gâtuite în genul cotcodăcitului de găini.

„Cartoful frumos, cartoful frumos… Uitaţi, uitaţi, uitaţi… „

„Fasole, domnule, fasole fragedă… „

„Mere frumoase, mere frumoase… Proaspete… Două sute kilul… Proaspete, proaspete…!” „… Oooooh, uitaţi, uitaţi, uitaţi…”

Pe alei, călcând în picioare frunzele de salată şi bucăţile de hârtie de ziar, mulţimea înainta, se dădea înapoi, se învârtea în toate sensurile. Bărbaţi în vârstă cu plase de sfoară examinau legumele, sau socoteau banii slinoşi din portmoneu. Femei care trăgeau copii de mână, sau se aplecau pentru a-şi pune cumpărăturile în sacoşe. O femeie însărcinată, îmbrăcată cu o rochie înflorată, se legăna pe lângă tarabe cu părul ondulat şi uns, pe care vântul îl aducea mereu pe faţă. Puţin mai departe, aşezaţi pe coşuri goale, bărbaţi cu berete pe cap fumau şi vorbeau. Din când în când, într-un colţ al aleii, vedeai un soi de câine lăţos lingându-şi labele. Şi mulţi bătrâni în zdrenţe, cu şira spinării curbată adunau de pe jos legumele putrede, ce căzuseră din lăzi, şi le înfundau cu aviditate în desagii lor. Un omuleţ foarte bătrân şi foarte demn, cam timid, mergea cu paşi mărunţi pe lângă tarabe şi, din când

în când, cu un gest viu şi stângaci, lua un cartof sau un praz, pe care le ascundea imediat în sacul său. Când văzu că Besson îl observă, răsuci nervos capul şi începu să fixeze tavanul pieţei cu un fel de fanatism temător şi coleric. Rămase aşa câteva secunde, fără să mişte, apoi îşi reluă mersul pe alee, cu un aer indiferent.

Besson traversă piaţa acoperită în toată lungimea ei. Când ieşi în stradă, în ciuda curenţilor de aer şi a circulaţiei maşinilor, mirosul pătrunzător de trufandele şi de fructe îl urmări mult timp.

Mai târziu, mult mai târziu, când întreg oraşul fu deşteptat, Besson se duse până la casa părinţilor săi. În drum, întâlni un tip pe care-l cunoscuse mai de mult, când lucra în acea şcoală particulară. Vorbiră o clipă pe marginea trotuarului. Besson ar fi rămas multă vreme aşa, căci era o ocupaţie bună; însă celălalt nu părea să aibă chef să-şi piardă timpul şi, după ce schimbară câteva banalităţi, se despărţiră.

Puţin mai departe, traversând o piaţă, Besson zări râul. Era un râu destul de larg, care curgea în linie dreaptă prin centrul oraşului, trecând pe sub o serie de poduri şi de esplanade. În timp ce se apropia de chei, Besson auzi zgomotul surd şi monoton crescând, amplificându-se, răsunând mai profund. Era ca o ceaţă sonoră, făcută din frecările apei pe albia de galeţi, care se întindea împrejur. Un zgomot viu, plin de vuiete şi de susure, care se amesteca cu vacarmul străzilor şi se deversa neîncetat către mare. Atras de zgomot, Besson merse până la balustradă şi privi râul.

Văzu întinderea de apă curgând într-un singur bloc, încastrată între zidurile malurilor; la stânga, la dreapta, exista un soi de rambleu pietros, unde creşteau ierburi şi arbuşti. Apa venea aşa, înainte de la izvoare, ducând cu ea ramurile şi bucăţile de noroi smulse din flancul munţilor. În centrul văii, cursul era profund, colorat în albastru închis, străbătut de dungi longitudinale; curgea rapid şi mugind uşor, şi părea că nu exista decât el, decât acest culoar de apă, fără maluri, gonind în jos, întins, greoi, încordat. Aproape fără vârtejuri. Numai acest drum care defila, foarte plat, şi pe care pilonii podurilor îl despicau în două, producând o mică jerbă de spumă.

De o parte şi de alta a curentului central, apa râului era murdară, verzuie, şi fierbea pe crestele pietrelor şi pe trunchiurile de arbori eşuate.

Apoi era ţărmul, redus la o mică bandă de galeţi la dreapta fluviului, formând pe stânga o largă câmpie ondulată. Casele se înălţau mai departe, deasupra cheiurilor, cu ziduri pline de igrasie şi de mucegai şi cu balcoane unde atârnau capete de sfoară. La temelia caselor se vedeau inelele negre

ale canalelor prelingându-se picătură cu picătură în albia râului; între grămezile de gunoi, unde dădeau târcoale câinii şi şobolanii, plăci de apă stătută reflectau cerul.

Besson observa cu mare atenţie; privi lunga trecere a apei prin oraş şi valea săpată secol după secol în mijlocul munţilor duri. Văzu toate culorile plutind pe suprafaţa râului, micile adieri ale vântului, tufele de iarbă desprinzându-se rapid sau lent. Îngrămădirile de galeţi, plajele de pietriş pline de spumă gălbuie, gropile de obuz săpate de creşterea apelor, umplute de ploaie. Ascultă cântecul greoi şi colosal, vocea puternică şi gravă a apelor uzând cavitatea văii; auzi, de asemenea, şuieratul regulat al vârtejurilor, genul de pşşşş provenind din sutele de cascade săltând unele peste altele. El călătorea pe acest soi de deşert, rece, cu reflexe nenumărate, ca şi cum balustrada pe care era sprijinit ar fi puntea unei nave. Observă fiecare cotlon, ascunzişurile negre şi umede, chiuvetele în care putrezeau resturile, munţii de pietre şlefuite pe care le acoperea praful. Simţi, de asemenea, mirosul trist al fumului de la focurile stinse şi adulmecă mirosul slab, funebru, târâtor, de parcă ieşit dintr-un cadavru de şopârlă, din scurgerile de canal. Vântul coborî cu apa, din înaltul munţilor, şi mergea să se piardă pe mare. Aici totul era fugă, totul părăsea, izvora, apoi curgea neîncetat în jos, se împreuna, gâlgâia, freca cu un bizar zgomot de galop fără sfârşit.

Trebuia să te opreşti şi acolo, fără îndoială, să-ţi construieşti cabana ta din scânduri putrede şi, aşezat pe o ladă veche, să aştepţi îndelung să fii abandonat singur în faţa apei curgătoare, în acest deşert din centrul oraşului, înconjurat de oameni invizibili aplecaţi de pe poduri, trebuia să-ţi petreci timpul privind râul, iubindu-l, simţindu-l în cea mai mică mişcare a sa, ca pe un animal viu.

Mai sus, aproape de ieşirea din oraş, se aflau, pe albia râului, o macara, două sau trei tractoare, buldozere şi o maşină ele fabricat ciment. Besson zări chiar şi câteva siluete de bărbaţi, care se agitau pe malul apei. Se întoarse spre un gură-cască, sprijinit în coate pe balustradă nu departe de el, şi întrebă: „Ce se-ntâmplă acolo?”

Bărbatul scoase din gură un chiştoc ud şi zise: „E podul. Fac un pod.”

„A da?” spuse Besson. „Mulţumesc.”

Bărbatul îşi puse chiştocul din nou în gură.

Nu mai era mult până la amiază; Besson mergea în continuare spre casa părinţilor săi. Când sună la uşă, tatăl lui ieşi să-i deschidă. Besson trebui să

se explice şi să mintă puţin; spuse că avea să-şi petreaoă câteva zile la nişte prieteni şi că venea să-şi ia cele necesare. Umplu o sacoşă de plajă din pânză albastră cu maşina electrică de ras, peria de dinţi, un impermeabil şi o cămaşă curată, şi două sau trei obiecte fără importanţă. După aceea, fără să aştepte întoarcerea mamei lui, care făcea cumpărături în cartier, spuse la revedere tatălui său şi coborî în stradă. Apoi se îndreptă către casa femeii roşcate.

În drum, cumpără un ziar ilustrat pentru băieţaş. Ajunse la vremea prânzului. Tânăra femeie nu prea puse întrebări şi, odată masa terminată, Besson putu să se lungească pe pat şi să-şi facă siesta. Îşi petrecu restul zilei povestindu-i băieţaşului istorioara din ziar. Era povestea unui cow-boy pe nume Texas Jack, atât de îndemmatic cu revolverul încât putea să bată cuie într-o scândură de la zece paşi. Duşmanul său era un anume Hobbes, avea mai multe ferme şi formase o armată de bandiţi, pentru a-i veni de hac lui Texas Jack. Închiriase şi serviciile unui metiş indian, care se numea Crotale, şi a cărui specialitate era de a arunca mici pumnale muiate în venin de şarpe. Crotale intră noaptea în casa în care dormea Texas Jack, însă, greşind odaia, era să ucidă un alt cow-boy. Texas Jack avea să-l surprindă atunci când se pregătea să arunce pumnalele. Crotale îşi lăsase pumnalele pe o masă, cu lama întoarsă spre el. Texas Jack trase, iar glontele lovind mânerul unui pumnal, îl proiectă în pieptul lui Crotale, care muri imediat. Apoi se duse o luptă cu banda lui Hobbes, şi până la urmă banditul fu făcut prizonier şi dat pe mâna unui şerif.

Pentru săptămâna următoare, ziarul ilustrat anunţa un nou episod al aventurilor lui Texas Jack: „Râpa aurului care ucide”.

CAPITOLUL VIII.

FURTUNA.— VÂNTUL — FRANÇOIS BESSON ŞI MARTHE DISCUTĂ.— CEEA CE AR FI PUTUT FI NAŞTEREA IUBIRII.— PLIMBARE PE VREME DE CICLON.— MAREA.— METODĂ PENTRU A FI NEMURITOR.— DESENUL UNUI FULGER.

În ziua a opta, furtuna se abătu asupra oraşului. Venit din est, şi călătorind pe mare toată noaptea, vântul atinse casele şi malul în zorii zilei. Se prelingea furios prin toate aceste culoare de piatră şi de ciment, izbind în faţadele imobilelor, încovoind copacii, sfărâmându-se pe sol în vârtejuri de praf, înverşunând valurile de-a lungul digurilor. Zidurile invizibile de aer se deplasau brutal, cu un lung strigăt sinistru umplea căminele. Norii se lăţiră pe cer, se fărâmiţară, formară lungi cozi alburii întinse de la un orizont la

altul. Porţile începură să geamă uşor şi pe obloanele închise, pe panourile geamurilor, se produse o presiune de parcă un animal gigant aspira, împingea, izbea cu tentaculele sale feroce. De-a lungul zidurilor vechi plăcile de ghips se desprindeau şi cădeau pe străzi, plutind foarte repede la capătul unei dâre de praf. Bucăţi de hârtie, frunze de platan, fâşii de ţesătură zburară până la etajele de sus ale caselor, apoi recăzură, apoi îşi reîncepură ascensiunea, ca apucate de nebunie. De pe acoperişuri sau din balcoane se desprindeau obiecte. La intersecţii se formau brusc trombe verticale, bizare pâlnii de aer furios, a căror bază calmă săpa cratere în mijlocul particulelor moarte. În centrul acestor prăpăstii răsturnate, un punct de neant intens se deplasa cu precizie, presând pe suprafaţa solului un ochi unic care privea în sus. Zgomote de pocnituri, detunături, bubuituri subterane răsunară în oraş o dată cu şuieratul monoton. Când furtuna fu bine aşezată peste oraş, aerul începu asalturile sale împotriva caselor. În mod regulat, de mai multe ori pe minut, avalanşa se precipita spre ziduri şi ferestre, încercând să desfunde, să pătrundă. Nu dura mult, dar de fiecare dată când venea, imediat după o secundă de linişte deplină, părea că tot ceea ce era în picioare tremura şi crăpa. Zidurile cele mai groase, blocurile din beton şi metal, acoperişurile, colonadele, totul vibra deodată sub iureşul violenţei. Găurile deschise, ţevile de gaz lichid îşi desfăceau gurile. Coridoarele de străzi, canalele, crăpăturile se lărgeau repede, în timp ce se spărgeau rostogolindu-se torente şi torente din această chestie bestială, venită de atâta de departe pentru a le învinge. Pe cer, din când în când, între două scurte vijelii, câte un stol de porumbei aluneca şi se înfunda în labirintul străzilor, fugind de duşmanul invizibil, în căutarea disperată a unei ascunzători, sub o streaşină, pe marginea unui balcon, lângă un copac stufos, unde atacurile violente n-ar putea pătrunde. Şi oamenii încercau să fugă: alergau pe trotuare cu veşmintele lipite de trupuri, cu părul vâlvoi, cu ochii roşii din cauza prafului. Se adăposteau o clipă în ungherele porţilor, aşteptau să treacă rafala, apoi plecau din nou clătinându-se pe picioare, luptând stângaci împotriva grosimilor atmosferei, încet, deasupra lor, un avion cu reacţie îşi croia drum prin vânt; şi rochiile femeilor se ridicau ca nişte aripi, descoperindu-le fugitiv coapsele palide.

Besson ascultă, în cameră, timp de o oră şi mai bine furtuna care venea rostogolindu-se. Văzu cerul deschizându-se, închizându-se, deschizându-se iar, lăsând să treacă razele soarelui.

Auzi loviturile de berbec ale vântului în ziduri, gemetele, pocniturile. Afară, lumina însăşi nu era mai sigură: oscila din când în când, şi uneori devenea atât de sumbră, atât de scăzută, încât aveai impresia că flacăra zilei se stinsese până la urmă. Însă ea revenea mai frumoasă, dintr-un singur jet, inundând zidurile şi trotuarele de cuverturi albe, pe care se desenau cu intensitate umbrele.

În cameră te simţeai bine; erai la adăpost, închis ca într-o cabină de vapor. Aici aerul era calm, nimic nu mişca, nimic nu trezea vreo emoţie. Muştele dormeau cu capul în jos, lipite de becul lămpii, sau agăţate de perdelele de tul.

Besson se întinse pe pat. În bucătărie, tânăra femeie roşcată, îmbrăcată cu un şorţ verde, călca lenjerie. Şi ea asculta din când în când zgomotul pe care-l făcea vântul izbind în geamuri.

Apoi aprinse radioul cu tranzistori şi muzica invadase apartamentul. Era o muzică de orgă de cinema, care plutea deasupra podelei zumzăind, monotonă, vulgară, ridicându-se uneori la capătul unei suite de triluri penibile, apoi coborând din nou, îneurcându-se, repetându-se; o sporovăială tristă, un soi de bâiguială ce te acoperea din cap până în picioare, te lega fedeleş, paraliza mişcările gândirilor şi cuvintelor şi te aducea să te răstoarne într-o gaură neagră fără adâncime.

Besson ascultă muzica până la sfârşit; după aceea, o voce de femeie vorbea cu volubilitate, însă din cauza depărtării de aparat Besson nu putea înţelege ce spunea. Când vocea încetă, se făcură patru sau cinci secunde de linişte, punctate de pârâituri. După aceea din nou muzică, dar ritmată de data aceasta, şi o femeie cântând în interiorul acestei muzici. Cântecul se etala lent, înăbuşit, când cu izbucniri dure, când tremurând moale pe un cuvânt. Besson încercă să surprindă frânturi de fraze; dar ajungeau până la el doar cuvinte, doar silabe trunchiate. În genul: „… Mie… „ „… Eu… F l o r i… or… Lor.” „… Spunea. —” „… Ştia… „ „… Mie… Sau lume… „ „… até… „ „… aloa — oa — oar… „

Cântecul se termina pe un sunet bizar, un soi de şuierat grav care vibra îndelung, în acelaşi timp cu muzica, şi se opri dintr-o dată, tranşat. Încă o pauză de trei sau patru secunde de linişte fâsâita, apoi aceeaşi voce dinainte începu din nou să vorbească foarte repede, povestind o istorioară de neînţeles într-o limbă necunoscută. Spunea cam aşa ceva: „Vântul, ploaia, intemperiile anotimpului, le puteţi îmblânzi, doamnelor, puteţi face din acestea cei mai buni prieteni ai dv., prietenii cei mai siguri ai frumuseţii dv.,

dacă ştiţi să le subjugaţi, elementele în furie vă vor da în schimb vivacitatea tenului, strălucirea privirii, bucuria de a trăi, pe când dacă le trataţi superficial, dimpotrivă, veţi regreta amarnic, căci vă vor usca faţa, vă vor brutaliza pielea fragilă, vor face să apară riduri precoce, pe scurt vă vor trata drept duşman, vor fi fără milă, stăpâniţi rigorile frigului, vântului şi ploii, doamnelor, învăţaţi să vă păstraţi frumuseţea aşa cum vă ocrotiţi sănătatea şi fericirea şi pentru aceasta, folosiţi în fiecare dimineaţă crema hidratantă Pollen, Pollen fabricată în exclusivitate de Boyer-Vidal, care vă va menţine faţa în limita normală de umiditate pentru întreaga zi, Pollen, crema hidratantă pentru toate timpurile, şi… Vânt bun, doamnelor!”

Besson rămase aşa mult timp, ascultând vocea care ieşea din cutiuţa de material plastic alb şi galben. Dacă te-ai încrede în ora indicată de ceasul său, trebuia să fie ora 3 şi jumătate, însă pendula de pe frigider, în bucătărie, arăta mai curând 4.

Puţin mai târziu femeia roşcată intră în cameră şi discutară ceva. Spunea: „E ciudat. Aproape că m-am obişnuit să — să te văd.”

„Cum, să mă vezi?” spuse Besson.

„Da, aici. Vreau să spun, aproape faci parte din decor, acum.”

Besson vru să glumească, dar avu o strângere de inimă.

„E grav… „spuse el.

Ea scotoci în buzunarul şorţului şi luă o ţigaretă dintr-un pachet nou.

„Ai chibrituri?” întrebă ea.

Besson îi întinse cutia. Când luă cutia, prinse în acelaşi timp şi mâna lui Besson, apoi îi dădu drumul. Avea părul ciufulit, de un roşu aprins care se reflecta pe tot restul feţei. Chiar şi ochii îi păreau roşii, mărginiţi de un mărunt şir de gene care luceau slab. Fuma ţigareta privindu-l pe Besson.

„Nu-i semeni deloc”, spuse ea; „el vorbea şi se agita tot timpul. În timp ce tu — N-am văzut niciodată un tip aşa de inactiv.”

„Şi eu mă agit”, spuse Besson.

„Tu! Tu stai toată ziua lungit pe pat.”

„Nu-i adevărat. Ies mult. Mă plimb mult.”

„Nu munceşti. N-ai chef să — „

„Ba da, mi s-a-ntâmplat. Când eram profesor. În fiecare zi mă duceam la şcoală şi repetam acelaşi lucru în faţa unei clase pline de idioţi.”

„Te huiduiau?”

„Nici vorbă. La început îi ţineam în pedepse. Apoi, i-am lăsat să facă ce voiau. Citeau reviste ilustrate. Unii chiar şi fumau, în fundul clasei, bând

Coca-Cola. Dar nu făceau gălăgie.

Le-am spus într-o zi, faceţi ce vreţi, dar nu vreau zgomot, înţelegi, aveam o carte de citit. Şi le-am spus, dacă aud un zgomot, vă pedepsesc. Asta-i tot. Îmi citeam cursul în carte şi, când auzeam soneria, mă ridicam şi plecam."

„Nu erai un bun profesor."

„Ba da. Cursurile mele erau bune. Le pregăteam cu grijă. Dar pe ei nu-i interesa."

„Toţi erau aşa?"

„Nu, bineînţeles. Erau vreo doi s-au trei altfel. La început îmi puneau întrebări după orele de clasă. Însă eu îi trimiteam la plimbare şi ei s-au delăsat. Până la urmă au făcut precum ceilalţi."

„Şi ce s-a -"

„Era unul care mă interesa. Se numea David. Mi-a arătat poemele sale odată. Era un tip destul de bolnăvicios şi avea multe riduri pentru vârsta lui. Nu era precum ceilalţi. Scria poeme bizare, în care povestea istoria facerii Domnului… Mai era un tip care se numea Elleüs, parcă. Era în genul mitic, dar nu era rău. Nu ştiu ce s-a-ntâmplat cu el după aceea."

„Şi ceilalţi? Trişau?"

„Trei sferturi, da. Dar nu mă ocupam de ei. Asta-i privea. Din fericire, la sfârşit, directorul şcolii a mirosit treaba. A intrat într-o zi pe neaşteptate în clasă. Erau tipi care fumau şi alţii care îşi citeau revistele ilustrate. A pedepsit pe toată lumea, iar eu am fost dat afară. Asta-i."

„Aş fi vrut să văd asta", spuse femeia râzând.

Afară, vântul sporea în violenţă. Gemea în stradă, răsucea totul. În centrul camerei, pe pat, Besson şi Martha erau ca în interiorul unui vagon care mergea cu mare viteză, tras de o locomotivă invizibilă.

Tânăra femeie roşcată spuse: „E curios. Ştii, mi s-a întâmplat aproape aceeaşi treabă. Lucram la poştă. Putusem să am un loc la telefoane. Numai după-amiaza. În acest timp îl duceam pe Lucas la grădiniţa de copii. Ei bine, făceam orice. Te asigur, orice. Şi nimeni nu şi-a dat seama de nimic. A trebuit ca eu să spun că vreau să plec, altfel şi azi aş fi acolo. Dar asta m-a deprimat mult. Mi-am zis că eram o ratată, că eram incapabilă să fac ceva în viaţă, et cetera."

Îşi frecă creasta nasului cu arătătorul.

Ştiţi, poate că la urma urmei, asta nu-i atât de important", spuse ea.

„Poate, da", spuse Besson.

Ea ezită o clipă, apoi, privind capătul ţigaretei de unde cădea scrum, adăugă: „Important e să, fii fericit…”

Cum Besson nu spunea nimic, ea îl întrebă: „Tu. Tu eşti fericit?”

El încercă să răspundă cu seriozitate.

„Depinde. Sunt daţi când sunt fericit, alte dăţi nu. Dar asta n-are importanţă.”

„Ba da — ba da, e important. Când eşti fericit?”

Ea îl privea în ochi.

„Nu ştiu… „spuse Besson; „depinde. Un tip pe eare-l cunosc pretindea că pentru a fi fericit era suficient să ai un sistem.”

„Un sistem?”

„Da, pricepi, credinţa sau… — Orice, numai să fie un sistem.”

„A fi fericit e poate mai simplu deeât asta, nu?”

„Sau mai complicat… E poate pur şi simphi a şti ceea ce efectiv faci. Pricepi, eşti în automobil, şi tu ştii că eşti în automobil.”

Ea rămase un moment fără să spună nimic, ca şi cum ar fi prins asta în ea, sau ca şi cum n-ar fi înţeles.

„Nu-i uşor”, spuse ea; „nu-i uşor să ştii ce faci?”

„Nu, dar se-ntâmplă”, spuse Besson.

Apoi, ea îl privi cu cei doi ochi mari, adânci şi umezi, care voiau să intre în sufletul lui, şi Besson simţi ruşinea urcând în el. Ea spuse, cu vocea mai joasă: „Eu ştiu când sunt fericită. Dar n-ajung să ştiu de ce. Dar nu sunt niciodată fericită când sunt singură. Vezi. De exemplu, în acest moment. Dar n-ajung să înţeleg de ce.” Ea adăugă nervos: „E poate din cauza — din cauza ta… „

„Te-nşeli”, spuse Besson.

„Poate”, spuse Martha.

Dar era prea târziu; faţa ei albă veni spre el. Pe măsură ce se apropia, străpuns tragic de cei doi ochi sumbri mărginiţi de gene, simţi ca un gol care înaintează, un gol vertiginos care n-ar putea niciodată să se umple. Încercă să uite ochii, însă capul cu părul zburlit coborî până la pieptul său, şi trebui să pună mâinile după acest cap, pe ceafă. Simţi pielea călduţă care ascundea vertebrele, şi un pic mai jos, ridicătura unei aluniţe. De fiecare parte o bustului, mâinile apucaseră ţesătura cămăşii şi strângeau foarte puternic, încercând să zgârâie. Şi zgomotul’ regulat al suflului mortal umplu urechile, forţându-l şi pe el să respire, să fie viu, să cunoască lucrurile.

Apoi capul se rostogoli pe spate, arătând la lumina zilei gura fremătândă producând respiraţia, nasul cu creasta fină, obrajii palizi şi roz, micile riduri, crăpături, coşuri, tuleie, porii pielii ca mii de ferestre mici, pe unde ieşea şi intra atmosfera. Ochii mari deschişi, cuverturi de ceaţă brună, plutiră la întâlnirea unuia cu altul şi se uniră brusc în mijlocul frunţii, formând pe marea imprecisă o zonă umedă, plină de violenţă, de umilinţă şi de speranţă. Acolo se înfundă cu mânie, fără să mai asculte frânturile de cuvinte care veneau să-l cheme pe nume, şi plonja în întregime în apă tulbure, în apă de discordie şi de nenorocire.

Puţin mai târziu, Francois Besson era în stradă, singur în mijlocul ciclonului. Luptând contra vântului, străbătu oraşul, stradă după stradă, coborând până la malul mării. Trotuarele erau aproape goale şi oamenii pe care-i întâlnea păreau nişte siluete. Grăbiţi, încotoşmănaţi, cu hainele fluturând în toate sensurile, îi vedeai traversând cu greu intersecţiile, sau strecurânduse pe lângă ziduri, cu respiraţia tăiată. Ghips sfărâmat, bucăţi de lemn, fâşii de tablă erau împrăştiate pe jos, indicând drumul pe care-l urma tornada. Besson înainta pe acest drum, aplecat înainte, apoi pe spate, cu părul vâlvoi, cu impermeabilul lipit de picioare, cu vântul care se învârtea în jurul capului său. Dar nu-l mai interesa nimic; vitrinele magazinelor şi oglinzile deveniseră, nu mai opace, ci mai luminoase, aşa de luminoase încât ai fi zis că în ele era realitatea. Nu mai trebuia să te opreşti pentru a contempla imaginile hidoase sau frumoase, de teamă de a nu încremeni pe loc, sau poate să nu fii transformat în statuie de sare.

Trebuia să mai fii atent la ceva: în aer, obiectele cădeau ca ploaia din toate părţile; pericolul era pretutindeni. Puteau să-ţi cadă în cap ţigle, coşuri, sau chiar obloane smulse din ţâţâni. Besson începu să meargă pe lângă ziduri, cu mâinile înfundate în buzunarele impermeabilului său, cu capul vârât în guler. Pe şosea, maşinile circulau încet, unele cu farurile aprinse, altele cu ştergătoarele în funcţiune. Uşile cafenelelor erau închise şi prelatele magazinelor erau sfâşiate. Ziare întregi zburau pe străzi şi panourile de sens unic se zgâlţâiau, se dislocau. Gunoaiele se rostogoleau către rigole, traversau fâşiile de noroi şi o luau într-o direcţie necunoscută.

Fusese nevoie de foarte puţin pentru a semăna panica în oraş. Aerul începuse să se deplaseze brusc, foarte liniştit. Doar un pic de aer în mişcare. Însă aerul era dur. Era mai impalpabil. Bătea în case cu viteza unei locomotive, aspira, se sfărâma de suprafeţele gudronate, legăna periculos zgârâie-norii şi făcea să trosnească geamurile.

Besson își croia cu greu drum spre malul mării. Furtuna venea de acolo şi putea deja să audă ca un murmur răuvoitor, un amestec de zgomot şi de abur care urca în spatele liniei caselor şi se răspândea în cer pe deasupra acoperişurilor întinzând cuvertura sa invizibilă. Besson traversă un scuar, unde arborii se aplecau trosnind, apoi se ridicau dintr-o dată într-un vacarm de fâşâit de frunze. Trecu printr-o intersecţie în care se învârtea un nor de praf nebun. Puţin mai departe, intră pe strada ce ducea direct la mare, şi vântul îl lovi în plină figură ca suflul unei salve de tun. Besson se opri, aiurit; simţi un soi de mână fantomă care-i împingea capul înapoi, încercând să-i vâre degetele în nări şi în gură. Ca să-şi reia suflul, Besson trebui să se întoarcă cu spatele la vânt câteva secunde; după aceea, plecă din nou în coridorul strimt la capătul căruia se zărea, ca un miraj, norul roz şi negru de pe cerul saturat de stropi de ploaie. Mergea împleticindu-se, trecând mereu de pe un trotuar pe altul, protejându-şi ochii cu mâna dreaptă; făcu cei o sută de metri care îl despărţeau de mal fără să ridice ochii, privindu-şi doar picioarele ce se împiedicau pe sol. În sfârşit, ajunse la capătul străzii şi dădu peste spectacolul mării.

Dintr-o dată, în timp ce vântul i se lipea de corp şi-l forţa să reculeze, văzu întreaga întindere de kilometri de peisaj descreţit şi auzi urletul continuu al furtunii. Valurile, venite din ceaţa orizontului, înaintau unele după altele, rostogolindu-se, spărgându-se, scobindu-se, purtând creste albe pe care vântul le cosea în trecere, aşa până la meterezul pământului. Acolo se ridicau pentru ultima dată foarte sus, suspendate o clipă ca îngheţate, şi le vedeai imensa cavitate de culoarea metalului, unde scânteiau paiete; apoi se culcau rapid, cu un pocnet de capac; spargerea lor în rostogolire începea foarte departe la capătul golfului, şi se apropia, se apropia, zguduind înfundat la trecere soclul pământului, până să atingă punctul de pe litoral unde se găsea Besson; atunci spuma şi zgomotul de tingire urcau drept spre cer ca un gheizer, formau o coloană cenuşie şi colbăită pe care aerul o spărgea brutal, o arunca spre linia caselor, o întindea rapid în crengi volatile, apoi în ramuri, în rămurele, în iarbă, în fire de păr deopotrivă strălucitoare şi terne, în fire de mătase şi argint, care se topeau în eterul mişcător şi lăsau să cadă pe sol, zburând, mari picături murdare repede evaporate.

După fiecare sfărâmare, Besson primi unda de stropi pe păr, pe piele, pe haine. Particulele umede îi intrară în gură în timp ce respira, şi gustă sarea, şi simţi mirosul puternic al iodului. Rămase un moment aşa, zgâlţâit de

vânt, făcând un pas înainte, un pas înapoi, pentru a lupta contra zdruncinăturilor. Deasupra oraşului care părea mort, norii negrii alunecau repede, groşi, încărcaţi cu electricitate, lăsând să treacă prin ei, din când în când, largi raze de lumină alburie ce făceau să oscileze umbrele şi culorile pe faţadele violente, ca şi cum ar fi fost un incendiu la cealaltă extremitate a orizontului.

Malul era complet pustiu; pe drum nu trecea nicio maşină, din cauza valurilor care se împrăştiau pe şosea. Obloanele caselor erau baricadate.

Uneori ţâşnea un val mai înalt decât celelalte şi marea umflată părea că vrea să reintre în posesia vechilor ei teritorii. Galeţii de pe plaje, ridicaţi de valuri, săltau pe trotuare şi loveau temelia zidurilor. Unul dintre ei, de mărimea oului, se rostogoli până în faţa lui Besson, care se aplecă pentru a-î aduna. Vru să-l trimită spre munţii lichizi, dar vântul îl apucă în mijlocul curbei sale şi-l făcu să sară înapoi. Besson fu cuprins de un, soi de teamă. Se gândi că ar trebui poate să fugă, să se îndepărteze de mal şi să-şi caute refugiu în vârful unui pisc. Dar vru să ştie mai mult. Merse cu greutate pe malul mării, călcând în băltoace de apă sărată, primind în faţă stropi din valuri, răsucindu-şi picioarele pe pietre. La capătul malului era un dig mărginit de stânci. Besson se îndreptă spre el.

Pentru a intra pe dig, trebui să treacă peste o baricadă pe care era scris: trecerea oprită; în caz contrar se plăteşte amendă. Digul înainta departe în mare, iar la extremitatea sa se vedea un far şi un stâlp semnalizator, de care era agăţat un steag roşu. Gâfâind din cauza vântului care-l sufoca, udat de stropii din valuri, Besson începu să meargă de-a lungul digului ţinându-se de balustrada din fier. Aici marea era împărţită în două: la dreapta, valurile urcate unele peste altele explodau la temelia zidurilor; la stânga era intrarea portului, şi apa era neagră, agitată de lungi vârtejuri ce se întindeau ca nişte cuverturi de ulei.

Pericolul venea din toate părţile; pretutindeni gurile avide se căscau în mare, gurile oribile şi fascinante care mugeau către voi. Marea se umfla imediat şi gura urca rapid către înaltul digului. Ea rămânea acolo, la numai câţiva centimetri distanţă, deschizând şi închizându-şi gingiile ştirbe, arătând sub voalul bălos al spumei gaura neagră a gâtului. Întoarsă către carnea vie, gură rugătoare cu lungi amigdale, esofag palpitant, pântece expus vederii, insistenţă, asemănătoare cu un mare ochi umed de animal carnasier, ea încerca în zadar să urce mai sus. Valurile n-o puteau ridica mai mult. Atunci recădea cu furie, şi avea să se spargă de flancurile digului, într-

un vacarm de trăsnete care vibra mult timp în adâncul fiecărei pietre. Balustrada de fier tremura sub mâna lui Besson şi frisonul intra prin braţ în tot corpul, tulburând şi diluând, făcând să explodeze adâncurile de nămol, deschizând şi închizând repede clapetele angoasei. Apoi norul benefic, respiraţia furiei elementelor ţinute în frâu urca drept în cer. Besson îşi curba spatele şi primea secunde în şir ploaia rece care-i îmbiba pielea şi hainele. După aceea, profita de răgaz şi înainta în curent pe dig.

Când ajunse la jumătatea drumului spre far, găsi un fel de adăpost care fusese construit pentru a te feri de vânt. Se opri acolo pentru a se odihni, şi aprinse o ţigaretă. Însă pachetul fusese udat, iar tutunul ardea greu; Besson trebui să folosească cel puţin cincisprezece chibrituri pentru a termina ţigareta.

În adăpost, stătea cu spatele la mare. Ascultă zgomotele furtunii, aşa, privind oraşul aşezat cu faţa la mare. În depărtare, în faţa portului, vechile case deteriorate erau nesigure; ele se ridicau contra vântului, fără să mişte, oferind rafalelor faţadele lor verticale. Norii roz şi gri, smulşi din valuri, treceau prin faţa zidurilor lor şi părea că le împing înapoi, însă ele nu se dădeau înapoi. Se mulţumeau să rămână pe loc, închise, proptite, foarte sumbre şi foarte alburii, şi ai fi spus că sunt un lanţ de roci rostogolite de secole din înaltul munţilor. Pe vale, furtuna călătorea; arborii erau culcaţi la pământ şi ramurile trosneau uneori cu un zgomot sec. Câmpurile de ierburi erau muncite în toate sensurile, iar pe colinele rotunde, parcă o mână de gigant se ducea şi venea cu o mişcare de mângâiere. Mai departe, în adâncul orizontului, în partea opusă locului de unde venea vântul, munţii îşi ridicau barajul lor violaceu contra norilor. Uneori o licărire albastră strălucea în apropiere de un pisc, dar nu se auzea nicio rostogolire de trăsnet. Totul era obscur, de cărbune, furibund şi alunecarea vântului stinsese toate zgomotele.

Când terminase de privit faţa oraşului roz, sferele colinelor şi zidurile de munţi, Besson îşi abandonă adăpostul şi reîncepu să meargă în lungul digului. Drumul devenea din ce în ce mai dificil pe măsură ce înainta spre centrul mării. Culmea culmilor, balustrada se oprea înainte de a fi ajuns la far. Besson trebui să înainteze în patru labe pe coama digului. La un moment dat apa se împreună; marea scăzu, se retrase până când se putu vedea baza stâncilor, acolo unde sunt lipite scoicile. Timp de o secundă sau două, nu mai există decât acest mare puţ sinistru, care fierbea la baza digului. Apoi gaura deveni un fulger şi tromba de apă urcă tremurând. Când

se rostogoli pe creasta zidului, Besson se agăţă de sol şi îşi reţinu respiraţia. Masa lichidă se prăvăli asupra lui şuierând, năvălind până în bazinul portului. De îndată ce apa se retrase, Besson se ridică şi începu să alerge în direcţia farului. În sfârşit, ajunse la el şi se adăposti după turnul înalt din piatră.

Rămase acolo câteva minute, poate o oră, în centrul ciclonului. Nu simţi frigul, nici hainele şiroind de apa de mare. În jurul lui, la stânga, la dreapta, în faţă, în spate, şi chiar sub picioare, spectacolul se dezlănţui. Gurile valurilor porniră în jeturi cu lungi detonări persistente. Norii de vapori urcară în cer şi lumina zilei se transforma în curcubeu. Pământul păru că despică apa cu lungi capuri negre, ca nişte etrave de submarine. Şocurile de aer se deşirară, alunecară, cu ciudate strigăte de pescăruşi sau de copii. La orizont, marea se amestecase cu cerul, în spume, în nori, în vârtejuri umede şi luminoase. Chiar şi soarele apăru din când în când, brusc dezvelit printr-o rană în centrul boitei opace, şi petele galbene se aşezară pe suprafaţa valurilor. Alteori, un soi de umbre nedesluşite se năşteau sub hulă, ca şi cum un foarte mare animal înota pe fundul de mâl. Apărură albastrurile incandescente, aspre, scurgerile de lavă acvatică.

Mişcarea maselor de apă era constantă, neobosită. Grelele triunghiuri se deplasau sub pielea transparentă şi cenuşie care urca, cobora, urca din nou. Se vedeau întinderile de băşici, ridurile alungite, textură curgătoare de fibre şi de ghemotoace care circulau pe loc. Atmosfera în mişcare apăsa cu mare forţă pe suprafaţa verde-albăstrie; fora goluri, trasa văi ondulante, lanţuri de munţi şi de vulcani, solfatare ce împroşcau cu furie. Era ca un dans, pornit din adâncurile întunecoase unde pluteau algele şi peştii, care deplasa pelteaua verzuie şi o legăna lent, aspru, de la un capăt la altul. Amestecată cu vuietele ţipătoare ale vântului, muzica marca ritmul amplei gesticulaţii a mării: mai întâi inspiraţia adâncă, când apa se aduna, golind chiuvetele stâncilor, căzând în cascade, gâlgâind, curgând pe ea însăşi; apoi survenea contra-valul care ataca zidul din larg, încercând să-l disloce, formând în goana sa panicată un ciucure zgomotos în care două forţe lichide se izbeau una de alta; după aceasta, o scurtă linişte, în timp ce marea se imobiliza şi îşi lua elan; apoi survenea mugetul calm al forţei şi se auzea apa năustindu-se gâfâind; un fel de tşşşşşş care se amplifica, rodea, se propulsa în jurul valului curbat; în sfârşit, zgomotul expiraţiei se repercuta, se transforma rapid şi devenea o bubuitură de trăsnet rostogolit, grav, aproape imperceptibil, într-atât erau de largi undele. Un şşşbrooooom imens, un

zgomot răsunător, devenit materie, devenit cer maiestuos, meterez de piatră şi de fum care urca lent spre cer şi plutea în mijlocul vântului, încetinind totul în jurul lui, frânând balanţa timpului, făcând din lume spaţiul unei clipe, o locuinţă de giganţi.

Besson, în picioare, în spatele farului, cu ochii fixaţi pe mare, simţi că era cuprins de ritmul vecin cu eternitatea. Spiritul său dispăru în întregime în mijlocul dansului valurilor, şi asta fu ca şi cum vântul intrase în el, suflând prin corpul său cu ferestre deschise. Fiecare izbitură dusă de valuri se năştea în acelaşi timp în străfundurile lui, îl întăreau, îl făceau să sufere cu ură. Violenţa tonelor de apă grea îl poseda complet şi fiecare izbitură exploda undeva în pieptul său, îl metamorfoza în bombă. Respiră când percepu în întregime ritmul mării şi al vântului, când nu mai fu decât una cu el, aşezat deopotrivă contra asalturilor elementelor şi vibrând de bucuria lor, ca o stâncă, ca un bătrân piton negru şi bălos acoperit de varec şi paraziţi. Lent, sigur, respira cu ei. Plămânii i se umpleau de acelaşi aer ca şi valul, sprijinându-se pe orizontul umflat, acumulând imensa povară de violenţă şi de voinţă. Pieptul său conţinea totul, se dilata magnific, aproape până la a se rupe şi el, Besson, era mai înalt şi mai lat decât un munte. Apoi pieptul se oprea din aspirare şi forţele elementelor se ţineau o clipă în echilibru. Atunci, la semnalul misterios venit de pe toată întinderea maritimă, la semnalul necunoscut pe care nici măcar nu-l auzea, într-atât de puternic şi de regulat era ritmul, vanele se deschideau şi tromba se năpustea asupra obstacolului, asupra oraşului, asupra armatelor cu frunte de bou, şi bătaia de gong se împrăştia în cele patru colţuri ale orizontului, soare al zgomotolui ale cărui raze navigau din susul în josul pământului, şi terifiau totul, şi culcau la sol obiectele uşoare.

Asemenea unui punct de intensitate oarbă, centrul vacarmului făcea să se nască o zonă de tăcere şi de calm, în care, pentru câteva secunde, totul era ucis, nimicit. Dar blestemul nu era încheiat. Şi ciclul respiraţiei reîncepea ca înainte, fără oboseală, fără grabă. Besson simţi că era pe cale să intre oarecum în eternitate. Era simplu să nu mori: era de-ajuns să respiri aşa, după ritmul mării, lent, prelung, cu putere. Să lupţi astfel cu valurile contra zidului pământului, contra oamenilor care trăiesc repede, care se cară, care fac să le bată inimioarele lor de chiţcan-de-pădure cu o cadenţă nebună.

În curând corpul va urma ritmul respiraţiei. Pielea va deveni rece, de culoarea apei, şi sângele va curge lent în vene, un sânge sărat, striat de băşici şi de dungi, un sânge care se va duce şi va veni în membre după

calmele întinderi ale fluxului şi refluxului. Judecăţile nu vor mai mişca în creier. Ele vor pluti pe loc, vor fi mereu aceleaşi, asemănătoare cu anemonele de mare, digerând veşnic particulele ambiante. Vor fi reflexe neobosite, fără cuvinte, fără dorinţi, reflexe care vor voi să spună toate acelaşi lucru, fără să fie posibil de ştiut exact ce anume. Poate, „lumina şi întunericul", sau „Cântă cântă", sau chiar „Dumnezeu".

Ochii nu vor mai vedea nimic, urechile nu vor mai auzi, pielea nu va mai simţi frigul şi soarele, nici stomacul foamea. Tot ce va exista e interiorul, interiorul unde se va zbate marea, unde va bate vântul, unde vor trece cohortele de nori. Interiorul pe cale de a respira, aşa, sârguincios cu sarcina sa. Totul va respira; inima, intestinele, sexul, creierul, gâtul, chiar şi celulele pielii şi umflăturile oaselor. Asemănător cu un foarte mare plămân, corpul se va umfla, va expira, neîncetat, odată cu peisajul. Asta era secretul vieţii veşnice. Să respiri.

Să nu te opreşti niciodată. Să respiri cu restul lumii. Să respiri în mare, să respiri în inima stâncilor, în nimburile norilor, în mijlocul vidului negru unde înaintează galaxiile. Să respiri după ritmul adevărului.

Minutele trecură şi până la urmă vântul căzu pe pământ. Cerul era, acum, complet acoperit cu nori groşi. Obscuritatea se stabili pe silueta oraşului, pe străzile pe care mergea Besson.

Liniştea revenise şi mulţimea se îmbulzea din nou pe trotuare, în magazinele luminate vedeai mărfurile expuse, ţesăturile, mobila, prăjiturile. Besson se opri un moment pentru a contempla o vitrină unde două păsări din pluş, una verde, alta roşie, urcau şi coborau pocnind din ciocuri şi bătând (frenetic din aripi. În spatele păsărilor era o tânără femeie aşezată într-un fotoliu, şi care fuma privind cu ochi absenţi cu gene fardate.

Puţin mai departe, atunci când trecea prin faţa unei grădini publice, Besson auzi frunzişul de arbori care începea să se agite. O adiere de aer îndoi ramurile şi primele picături de ploaie începură să cadă, sfărâmându-se una după alta. Deasupra oraşului, norii negri crăpară dintr-o dată şi apa lovi solul cu un zgomot de plesnitură. Besson fugi să se adăpostească sub un pridvor şi privi avalanşa care cobora înclinat, formând raze dese, răsucite, ca şi cum cerul ar fi fost străpuns de găuri regulate.

În curând rigolele se umplură şi curseră de-a lungul trotuarului, ducând în valuri pachetele de frunze moarte şi bucăţile de hârtie. Apa picura din streşini, se rostogolea în centrul ţevilor. Întreg oraşul era în pantă şi apa şiroia pe plăcile de ciment şi de gudron, uneori din ţiglă, parcă atrase de o

gaură mare aşezată undeva jos. Lichidul, ieşea din orice, mai puţin, pentru că, pare-se, căzuse din cer, cât pentru că se găsea acolo, închis în materie, şi un ordin magic îi spusese să picure brusc. Ţâşnea din frunzele copacilor, din tencuieli, din gropile trotuarului, din plăcile canalelor şi chiar din pielea oamenilor. Ca sudoarea, ca sudoarea debordând din fiecare por dilatat de febră şi curgând fără să se oprească, alunecând, sărind în fântână sau picurând încet strop cu strop, luptând cu toată forţa sa suplă şi moale împotriva durelor elemente ale pietrei şi impenetrabilităţii aerului.

Peste vârful arborilor din grădină Besson văzu cerul negru imobil. Acoperişurile caselor, în jurul scuarului, se detaşau foarte palide, şi antenele de televizor străluceau ca şi cum ar fi fost date cu vopsea argintie.

Zgomotele existau mereu; dar ele nu mai erau simple. Căderea apei le aureolase, şi ele străluceau în mijlocul susurelor, chiar înainte de a fi înecate şi de a se stinge. Besson respiră mirosul pământului udat prin carapacele de bitum. Simţi, de asemenea, curentul de aer rece care venea de la altitudine, încărcat cu ozon. Încercă să audă dincolo de zidurile caselor, zgomotul fluviului de culoarea laptelui, care urca încetul cu încetul, ducând în albia sa blocurile de turbă. Gustă chiar apa ploii, deschizând gura.

Dar iată ce se mai întâmplă: exact în acea clipă, în spaţiul dintre norii de cerneală, fără ca să se fi putut vedea cum se produceau lucrurile, se petrecu o triplă fisură albă desenată. Ea ocupa o întreagă jumătate de cer, de la zenit la orizont. Perfect de limpede, trasată parcă cu creta, imobilă, apărută brusc pe voalul negru al norilor şi asemănătoare cu o venă, ea licărea fără strălucire, umflată de un suc de candoare albă ca zăpada, încât înceta aproape să fie lumină. Ea rămase acolo, cu furca cu trei coarne îndreptate spre pământ, spărgând cerul, înfiptă, ca o rădăcină, şi nimic nu mai conta decât ea; orizontul, firmamentul, suprafaţa oraşului, mările şi râurile se goliră dintr-o dată, se deşirară în mii de bucăţi, se acoperiră de întuneric. Şi nu mai rămase decât prezenţa imensă şi mută a electricităţii, semnul divin şi fulgurant al albeţii, frumuseţii, liniştii; marele desen imobil care nimicise tot restul şi în care ani şi secole de efort şi de agitaţie aveau să se scalde, să se impregneze de violenţă, să se pătrundă de fericire. Incandescenţa şi frigul amestecate într-o singură fisură, într-o singură dâră de fulger care fotografiase lumea.

Când această secundă care avea aerul de infinit fu terminată, veni tunetul. Rulă, ezită, apoi se sfărâmă de Besson şi făcu pământul să tremure. Ploaia începu atunci să curgă mai liber, inundând strada cu mareea ei

binefăcătoare, de parcă o poartă uriaşă ar fi fost deschisă undeva ca să intre răcoarea în foc sau căldura în frig.

CAPITOLUL IX.

FRANÇOIS BESSON FUGE.— INDIENII OMOARĂ OARE LUPII? — CĂPCĂUNUL.— OAMENII PRIVESC CUM MOARE DULĂUL MARE ŞI GALBEN. —TURBAREA.— FRANÇOIS BESSON ÎŞI ARDE HÂRTIILE.— ÎN CANIOANELE ORAŞULUI.— O MASĂ RATATĂ.— SFERA DE APĂ FĂRĂ APĂ.

În ziua a noua, François Besson se hotărî să plece din casă de la Marthe. Din mai multe motive:

1) Tânăra femeie începuse să-i placă.

2) Era obosit.

3) Avea chef să vadă ce se petrecea în altă parte.

4) Patul era prost.

5) Tânăra femeie avea respiraţia zgomotoasă şi uneori mirosea a transpiraţie.

6) Timpul trecea şi trebuia acţionat repede.

Dimineaţa, profită de faptul că Marthe coborâse la cumpărături şi îşi făcu bagajul. Băieţaşul, în halat de casă, se juca cu automobilele pe parchetul bucătăriei. La un moment dat, el se ridică şi se duse spre Besson, care îşi aranja maşina de ras în sacoşa de plajă. Îi spuse: „Unde te duci?”

„Afară”, spuse Besson.

„Ce să faci?”

„Nimic”, spuse Besson.

„De ce, nimic?”

Apoi se duse să caute o maşinuţă şi o puse să se învârtească în jurul picioarelor lui Besson, făcând „bruuuum, brum” ca să imite uruitul unui motor.

Besson termină de aranjat lucrurile în sacoşa de plajă. Băieţaşul se apropie din nou şi îl privi cu ochii săi negri, ficşi.

„Unde zici că te duci, ai?” îl întrebă din nou.

„Afară”, spuse Besson.

„Te duci să te plimbi?”

„Da”, spuse Besson; îşi puse ceasul la mână şi se duse să se pieptene.

Când se întoarse ca să-şi ia sacoşa, băieţaşul roşcovan tocmai se juca de-a tamponatul maşinilor.

„Ce faci?” îl întrebă Besson.

„Asta e Peugeot”, explică băieţaşul; „şi asta Citroen. Asta merge foarte repede, dar domnul din Peugeot n-a văzut. Asta s-a-ntâmplat şi o să vezi ce-o să se întâmple.”

Maşinuţa bleu acceleră puternic pe parchetul bucătăriei; păstrând toate proporţiile, trebuia să aibă cel puţin trei sute la oră. Apăru cealaltă maşină venind din dreapta. Vopsită în roşu aprins, ocoli piciorul mesei şi tăie calea celeilalte. Nu avură timp să frâneze; şocul fu teribil, şi cele două vehicule zburară pe suprafaţa parchetului din material plastic, sărind şi rulând una într-alta înainte de a se imobiliza cu roţile în sus. Dacă ar fi fost călători la bord, ar fi murit toţi pe loc. După aceea, maşina pompierilor sosi după colţ, de la celălalt capăt al bucătăriei. Zigzagând pe drumul imaginar, cu sirena urlând, se îndreptă cu mare viteză către locul accidentului. Se opri lângă fiecare maşină, pentru a stinge începutul ele incendiu. Apoi, luând răniţii şi morţii, plecă în direcţia din care venise, claxonând întruna. Când dispăruse după colţ, două maşini de depanare se îndreptară spre locul sinistrului. Ajunse acolo, agăţară cele două maşini turtite de paraşocurile lor şi le remorcară prin bucătărie.

Besson mai avea câteva minute până să plece. Se aşeză şi îşi aprinse o ţigaretă. Puse pe copil să sufle în flacăra chibritului.

„Cum te cheamă?” spuse Besson.

Băieţaşul roşcovan nu-i răspunse.

„Spune, cum te cheamă?” repetă Besson.

„Lucas”, spuse băieţaşul.

„Lucas şi mai cum?”

„Lucas… „

„Si locuieşti aici?”

„D a… „

„Câţi ani ai?”

„…”

„Nu ştii câţi ani ai? Ştii cel puţin să numeri? Hm? Ştii să numeri?”

Copilul se legănă pe picioarele sale scurte. Avea un cap greu, cu fruntea înaltă, cu părul roşu şi cu ochii strălucitori. Gura era întredeschisă şi se vedeau doi incisivi care se sprijineau pe buza inferioară. Era îmbrăcat cu un halat de casă bleu, cu pantaloni în carouri şi cu papuci înfloraţi. Besson se aplecă spre el.

„Spune! Încerci să numeri cu mine. Unu, doi, trei…”

„Patru.”

„Cinci, şase… „
„Opt… Unsprezece… Paisprezece… „
„Nu! Şase, şapte, opt, nouă… Hai, continuă.”
„Uf. ’. Zece… „
„Bravo, asta-i… „
„Ei… Paisprezece… „
„Nu, nu paisprezece, ai spus adineaori.”
„Şase… „
„Nu, nu şase… Unsprezece, doisprezece, treisprezece… „
„Paisprezece… „
„Şi-apoi?”
„Nu ştiu”, spuse băieţelul roşcovan. Şi începu să se joace din nou cu o maşină. Besson îl privi cum se târăşte pe parchetul de linoleum. O clipă avu dorinţa de a-l lua cu el şi de a-l duce unde merge şi el. L-ar putea învăţa poate ceva, nu ştia exact ce, însă l-ar putea învăţa într-o zi ceva într-adevăr util. Bunăoară să înoate foarte repede. Dar se gândi că poliţia n-ar întârzia să-l ia înapoi şi l-ar acuza de furt de copil.
„De ce nu te urci în maşinuţele tale?” întrebă Besson.
Copilul ridică uşor capul şi se gândi o clipă.
„Da’ sunt prea mici”, spuse el; „uite.”
Îşi puse jucăria în dreptul capului.
„Ai vrea să ai un automobil mai mare?”
„Un camion”, spuse copilul; „un camion mare.”
„Şi unde te-ai duce cu el?”
„La şcoală. Şi-apoi să mă plimb în grădină cu mama.”
Besson scutură scrumul de la ţigaretă pe jos.
„Când vei fi mare”, spuse el.
„Da, când voi avea opt ani”, spuse băieţelul. „Dar de ce — de ce n-am opt ani?”
„Pentru că ai patru ani şi jumătate”, spuse Besson.
„Noaptea când dorm văd multe lucruri”, spuse băieţelul; „lupi, păduri în care sunt mulţi lupi. Şi indieni.”
„Indienii omoară oare lupii?”
„Nu, nu pot, nu sunt aşa de mari. Insă eu, când voi fi mare, ei bine, voi lua o bâtă şi voi ucide toţi lupii. Le voi face — le voi face o gaură în ochi cu bâta mea. Şi e unul care vrea să mă mănânce, însă eu i-am zis, lupule, nu mă mânca. Pentru că, pentru că te voi ucide. Şi el era furios, şi mă apuca de

gât. Atunci am luat un cuţit şi i-am deschis pântecele, şi i-am deschis pântecele în două.”

„Şi-apoi?”

„Atunci lupul m-a încuiat într-o cameră întunecoasă.”

„Iţi era frică de întuneric?”

„Oh da, îmi era frică, şi am sărit pe fereastră când se lumina.”

„Şi vârcolacul l-ai văzut?”

„Vârcolacul îl văd câteodată noaptea. Are o bâtă mare şi merge prin pădure cu toate vulpile. Insă eu fug şi nu mă poate prinde.”

„De ce nu te poate prinde?”

„Pentru că am găsit un căpcăun care m-a urcat într-un copac. Şi vârcolacul nu ştie să se urce în copaci, pentru că mă apăra căpcăunul.”

„Şi căpcăunul nu voia să te mănânce?”

„Nu, e un căpcăun drăguţ. Nu mânca niciodată copilaşi. E un căpcăun — domn.”

„Şi cum arăta?”

„Înalt, avea picioarele negre, mâinile şi capul albe.”

„Si nasul?”

„Alb.”

„Şi părul?”

„Albastru… Nu, bleumarin.

„Bleumarin?”

„Da.”

„Şi ochii?”

„Galbeni.”

„Păi era dăguţ acest căpcăun?”

„Da era drăguţ. Şi am alergat mult, mult timp.”

„Şi vârcolacul ce-a făcut?”

„Vârcolacul a vrut să mă înşface, atunci am luat un pietroi şi i-am spart capul.”

„Şi dacă te-ar fi mâncat?”

„Atunci i-aş fi deschis pântecele şi aş fi ieşit.”

„Dar de ce puiul pe care l-ai mâncat nu ţi-a deschis pântecele?”

„Pentru că era mort.”

„Şi tu nu eşti mort?”

„Sigur că nu.”

„Şi dacă te-ar mânca vârcolacul, ai muri?”

„Da, dar acum sunt prea mic, nu pot muri, în afară de asta, aş creşte mare imediat.”

„Şi atunci de ce nu eşti un pui?”

„Ei bine, dacă aş fi un pui, m-aş duce repede să mă culc în pădure.”

Besson îşi strivi ţigareta într-o scrumieră.

„Şi la şcoală e un băieţel pe care-l cheamă Michel, care are un câine pe care-l cheamă Paddy.”

„Ei şi?”

„Şi câinele băieţelului, de fiecare dată când se întunecă ai zice că-i un lup.”

„Şi ce vei face când vei fi mare?”

„Ei bine eu, când am fost mare am fost la armată şi am fost ucis de două ori.”

„Apoi ai reînviat?”, ; Apoi am plecat foarte repede cu avionul, şi avionul mergea pe drumul pe care nu-l vezi pe cer. Foarte sus. Foarte sus. Şi am fost pe punctul de a cădea. După aceea, am înotat în mare până la o insulă.”

„Cum se numea insula aceea?”

„Habar n-am. N-avea nume, asta-i tot.”

„N-avea nume?”

„Şi-apoi am mâncat multă ciocolată, mi-a fost rău la stomac şi am vomitat.”

„Ştii să scrii?”

„Oh da, ştiu să scriu, ştiu şi să citesc.”

„Ce ştii să citeşti?”

„Ştiu să citesc ziarul.”

„Şi ce e în ziar?”

„Sunt poveştile cu animale, poveştile cu urşi, poveştile cu girafe, poveştile cu gazele, poveştile cu dromaderi, poveştile cu elefanţi,.”

„Si cu ornitorinci?”

„Da… „

„Cu cazuarii cu coif?”

„Da. Cu tigri, cu lei, cu pantere.”

„Şi cu microbi?”

„Da, şi cu lei, cu girafe… „

„Şi cu diplodoci, cu megaterii, cu labirintozauri.”

„Da, şi cu tigri, şi cu lei. „

Besson se mai uită un pic la copil, aşa, în ochi. Se impregna de conturul feţei moi, a craniului ţuguiat, a pupilelor negre în care nu exista nicio profunzime, ci numai reflexele lucrurilor exterioare. Observă poziţiile şi mişcările care nu aparţineau acestui corp, şi care totuşi făceau deja unanimitatea misterioasă a unei persoane. Apoi se hotărî să plece. Îşi luă sacoşa de plajă, îmbrăcă impermeabilul şi spuse băieţelului roşcovan: „Bine. Ies. Tu să fii cuminte şi să te joci cu maşinuţele tale. Când se va întoarce mama, îi vei spune că am plecat şi că nu ştiu când voi reveni. Ai înţeles?”

„Da”, spuse băieţelul.

Besson deschise uşa şi coborî scările.

Afară era aproape frumos. Cerul era încă ceţos, dar pământul se uscase şi un soi de vânt rece sufla din când în când pe străzi. Besson înainta ducând sacoşa de plajă, evitând arterele unde era multă lume. Fără să-şi prea dea seama, se îndreptă către râu.

Acolo, cheiul era plin de cocioabe dărăpănate, în care trăiau telalii. Besson se opri lângă un vânzător de îngheţată să mănânce un senvici şi să bea un pahar de limonada. Alături de el, un militar muşca din nişte rondele de cârnaţi puşi între două felii de pâine. Când terminase senviciul şi limonada, Besson plăti şi se duse să stea cu coatele pe balustradă. Jos, râul curgea rapid, cu torente de apă noroioasă, degajând un miros de fermentaţie. Puţin mai sus, pe albia fluviului, muncitorii trudeau pe şantier în spatele unui meterez de pietre. Maşinile şi buldozerele erau nemişcate şi, în apropierea schelelor, un brasero fumega.

Besson urcă pe chei până la înălţimea şantierului. Apoi se opri şi privi intens la ceea ce se petrecea. Îmbrăcaţi în haine vechi şi murdare, aproape o duzină de muncitori mergeau pe movilele de galeţi cărând găleţi şi lopeţi. Unii săpau gropi în grămezi de nisip, alţii fumau privindu-i. Toată treaba asta era incoerentă şi fără îndoială inutilă; şi totuşi, Besson simţi născându-se în el dorinţa de a face ca ei, de a munci, aplecat pe o lopată, fără să înţeleagă, fără să pună întrebări, să participe la opera misterioasă ce s-ar termina într-o zi în interiorul unui pod din fier şi din ciment. Câteva clipe mai târziu un cerşetor traversa lent zona lucrărilor, trăgând după el un sac îndesat cu hârtii vechi. Nimeni nu fu atent la el, iar el se înfundă în mijlocul mărăcinilor, mergând pe lângă fluviul umflat; dispăru în spatele unei palisade, poate intrase în interiorul unui canal. Acolo, chiar în centrul oraşului atât de dur şi atât de populat, era un ciudat univers pustiu, un soi de

savană în miniatură unde, odată cu noaptea, bântuiau şobolanii şi câinii vagabonzi.

Era şi cam înfricoşător. Asta voia să spună solitudine, mizerie, bătrâneţe, sau ceva în genul acesta. Cu faţa la această dâră de frig şi de gunoaie, unde curgea fluviul noroios, oraşul apăsa greu, cu toată violenţa zidurilor străpunse de ferestre. Sprijinit pe balustradă, Besson înţelese că era exact pe punctul de afruntare, pe frontieră. Trebui să facă un efort pentru a se degaja şi a se întoarce către centrul oraşului.

Puţin după aceea, traversând la o intersecţie, zări o îmbulzeală de lume. Se apropia ca să se uite, dar la început nu distinse nimic anormal. Oamenii se opriseră cam pe tot trotuarul, întinzând capul, cu ochii ficşi în aceeaşi direcţie. Doar ajungând acolo Besson realiză ceea ce se petrecea. Întins într-o rigolă, pe marginea trotuarului, un dulău galben trăgea să moară. Culcat pe spate, cu capul în scobitura rigolei, cu labele ridicate spre cer, câinele respira cu gura deschisă, atât de puternic încât se auzea hârâitul dureros al gâfâitului său. În faţa lui, doar la câţiva metri, bărbaţi şi femei stăteau în picioare privind nemişcaţi. Unora le era cam ruşine, şi nu se opriseră decât mult mai departre, trăgând cu ochiul peste umeri, sau ascunşi după maşinile staţionate. Alţii treceau în maşini şi încetineau ajungând la locul unde agoniza câinele. Besson văzu toată treaba asta repede, în timp ce traversa tremurând prin locul unde se întindea moartea.

Văzu forma prăbuşită, deja aproape confundată cu culoarea bitumului, ale cărei labe ţepene vibrau imperceptibil. Văzu capul lung, plonjat în noroiul rigolei, care încerca să respire aerul dens. Pe blana spălăcită nu se aflau urme de sânge, ci ceva mai rău: pielea era flască, informă, asemănătoare cu un sac pe jumătate golit. Şi în picioare, în faţa lui, oamenii priveau nemişcaţi, tăcuţi. În timp ce înainta spre marginea trotuarului, Besson văzu venind spre el forma lipită de sol, răsturnată, sufocată. Pătaţi cu noroi, ochii sticloşi priveau către spaţiul gol, iar coada adunată trena pe şosea. Apoi din gura căscată, unde aerul nu mai putea să intre, ieşi imediat, în liniştea intersecţiei, un strigăt răguşit şi blând, amestecat cu bale şi cu praf. Geamătul nu dură mult. Corpul continuă să gâfâie în întregime în travaliul agoniei, şi Besson se îndepărtă rapid fără să se întoarcă. Nu era cu adevărat emoţionat şi, totuşi, mergând prin zgomotele şi agitaţia străzilor, îşi aminti mult timp exact forma ciudat imobilă a dulăului galben care se sufoca, singur în intersecţie, şi faţa oamenilor care îl priveau. Resimţi chiar, câteva secunde, ca o amintire tragică de boală şi de moarte; stăpânirea

necunoscutului, a disimulatului, a inevitabilului. O remuşcare, o nelinişte mai curând, născută din originile ascunse ale vieţii sale, şi care urca în el şi care se răspândea urmând reţeaua venelor, parcurgând drumul nervilor şi al muşchilor, o durere obscură, un spasm, ce ardea, distila, făcea din fiecare din celulele sale un ochi atent şi răutăcios. Era în genul unei distrugeri, cu asprime, ură, conştiinţă, şi teribil deznodământ care nu poate fi evitat: ciuma, lepra nervoasă, Ainhum, Goundou, Kala-Azar, sau turbarea: „Turbarea se instalează în mod normal repede şi bolnavul prezintă imediat tulburări psihice. Devine anxios, melancolic şi stăpânit de presentimente stranii. Somnul este imposibil. Apoi se propagă amorţiri locale, iritaţii şi o senzaţie de mâncărime în jurul rănii, care apare umflată şi moale. Uneori, primul simptom de care se plânge bolnavul este o senzaţie ciudată în gât, corelată cu o impresie de contracţie în gâtlej.

„Simptomele mentale pot fi doar isterice, şi sunt multe cazuri în care boala începe în urma unui şoc psihic. Frica, groaza pot fi considerate în anumite cazuri ca adevărata manifestare a acestei boli. Însă creşterea temperaturii este în general semnul iniţial cel mai frecvent. Aceste simptome pot dura mai multe zile înainte ca boala să se declare cu adevărat, dar în general ele nu durează mai mult de douăzeci şi patru până la patruzeci şi opt de ore. Hidrofobia, simptomul principal, domină în majoritatea cazurilor, şi ea se datorează spasmelor extrem de dureroase din organele de înghiţire şi de respiraţie, de fiecare dată când bolnavul încearcă să mănânce sau să bea.

„Suferinţa dată de aceste spasme este de aşa natură, încât depăşeşte în intensitate, după toate probabilităţile, celelalte forme de suferinţă umană. De aceea mirosul sau vederea, şi chiar zgomotul, unui lichid e de-ajuns pentru a provoca o criză. Când e făcut un efort pentru îngurgitarea unei mici cantităţi de lichid, acesta este imediat dat afară, cu un spasm violent al gâtului şi laringelui. Starea de hipersensibilitate a celulelor nervoase la stimulenţi exteriori este caracteristică. Curenţii de aer pot provoca convulsii; reflexele pielii şi ale tendoanelor sunt exagerate, şi spasmele respiratorii ale muşchilor toracici n-ar putea fi diminuate prin traheotomie. Hrana solidă poate fi luată mai uşor decât fluidele.

„De îndată ce boala este declarată, ea progresează rapid. În multe cazuri, vor fi perioade de calm, care ar putea da impresia vindecării, sau să pună la îndoială diagnosticul. Spiritul bolnavului este în mod normal excepţional de lucid, şi acesta răspunde coerent la întrebările care îi sunt puse; apoi vocea

devine de neauzit şi cuvintele de neînţeles. Anumite faze de excitaţie pot atinge demenţa. Bolnavul distruge şi sparge tot ce întâlneşte în cale, deşi sunt rare tendinţele de a se lega de o persoană umană. Excitaţia sexuală, însoţită de priapism, este un simptom comun. Vocea devine răguşită; sunetele stranii produse în timpul spasmelor majore sunt la originea ideii populare care spune că „turbatul latră ca un câine”.

„Spasmele şi convulsiile devin din ce în ce mai dese, până când bolnavul ajunge într-o stare de paralizie care-l duce la moarte. Muşchii care au fost surmenaţi până la limita răbdării se destind şi faţa, după ce exprimase paroxismul suferinţei şi fricii, devine inexpresivă. Există, de obicei, o secreţie excesivă de salivă, pe care bolnavul este incapabil s-o controleze. Până la urmă respiraţia devine neregulată şi slabă, apoi se opreşte, înaintea morţii, temperatura urcă. Se descoperă în mod normal zahăr şi acetonă în urină. Din cauza stării paralitice, pupilele bolnavului sunt dilatate.”

După aceasta, François Besson se întoarse încă o dată în casa părinţilor săi. Când sună la uşă, ei abia se aşezaseră la masă. Discutară puţin în faţa mâncărurilor aburinde şi Besson spuse că mai avea nişte lucruri de luat din camera sa.

Camera fusese aranjată cu grijă după plecarea lui. Patul era acoperit cu o cuvertură cu mici desene roşii şi verzi, parchetul fusese măturat şi lăcuit, scrumierele golite şi spălate.

Besson puse sertarul de la masă pe jos şi începu să ardă hârtiile una câte una. Le apuca de un colţ, plasa un chibrit dedesubt, şi le lăsa să cadă într-o scrumieră mare din sticlă. Arse totul, aşa, o bună parte din după-amiază. Poemele, scrisorile de dragoste şi de despărţire, prospectele, cursurile de geografie şi de latină, problemele de algebră, desenele cu femei goale, fotografiile, certificatele de vaccinare, toate mâzgăliturile şi toate confesiunile care se acumulaseră acolo de ani de zile. Nu toate hârtiiie ardeau în acelaşi fel. Erau unele care luau foc dintr-o dată, degajând o undă de căldură rapidă. Altele care pârâiau mult sub flacăra chibritului şi se consumau lent, cu mult fum. Focul urca de-a lungul pătratelor albe, topea scrisul, răsucea siluetele trasate cu pixul, întindea pete mişcătoare şi roşii, care se evaporau încetul cu încetul într-un nor înţepător şi negru. Paginile smulse din revistele pornografice erau grase, groase, şi flăcările se stingeau în mod regulat, lăsând chiar în mijlocul corpului suplu de femeie o muşcătură inegală, mărginită de franjuri de spumă carbonizată. Ca să susţină focul, trebuia să arunce foarte repede la bază o mână de scrisori par

avion, parfumate şi uşoare. Foile de hârtie pelur deveneau negre într-o secundă, dar pe pagina fosilă, gata să se rupă, se vedeau încă micile serpentine ale scriiturii, gravate în cenuşă. Focul devora totul fără discernământ, fără regret; el răsucea membranele fine, lichefia suprafeţele lucioase, volatiliza celuloidul; şi deasupra minusculului jar urca în aer coloana încălzită, unde judecăţile şi actele nu mai erau decât efemere particule cenuşii pe cale de a zbura.

De fiecare dată când scrumiera era plină, Besson o golea pe parchet. Apoi reîncepea să o umple de foc, cu răbdare, hârtie după hârtie. Ca să economisească chibritele, pândea momentul în care jarul avea să se stingă şi punea sub flacăra jucăuşă o nouă pradă.

În curând atmosfera fu saturată de un miros care zgârâia pe gât. Bucăţele fine urcau spre tavan şi recădeau tremurmd, aşezându-se pe păr, pe mâini, pe haine. Dar Besson nu deschise fereastra. Aplecat peste scrumiera aşezată chiar pe parchet, apuca cu febrilitate teancurile de hârtii şi alimenta flacăra roşie şi galbenă. Peretele de sticlă era acum acoperit, acolo unde ardea focul, cu un fel de lipici portocaliu iar pe marginile scrumierei jucau limbi albastre terminate în trâmbe de funingine.

Sudoarea începu să curgă pe faţa şi pe mâinile lui Besson; flacăra urca, recădea, urca, recădea, iar aerul fierbinte îl lovea în ochi. Fumul înţepa, îşi depunea scoriile în gât. Din când în când, o flacără mică îi ardea degetele. Dar parcă nu simţea nimic. Continua să hrănească incendiul, să transforme în praf şi în duhoare toate hârtiiie din camera sa. Nimic nu merita să fie păstrat. Nimic nu merita să fie citit. Totul avea locul său în bâţâitul furios, în zgomotul de rachetă, scânteile, vârtejurile roşietice, valurile verzui, căldura, lumina fanatismul limbilor avide ce dansau pe parchet; Besson nici măcar nu se mai ostenea acum să golească scrumiera; hârtiiie se rostogoleau pe jos, aprinzându-se, şi dădeau focul lor altora de alături. Besson se lansa în pachete întregi şi jarul crescu, înălţând coroana sa de foc. Fumul se îngroşă, deveni clei negru, urcă într-un singur trunchi care se întindea în apropierea tavanului. Fără să mai vadă nimic în ceaţa sumbră decât forma jarului, Besson aruncă ziarele şi cărţile în interiorul cercului de flăcări. Romanele, dicţionarele, povestirile de călătorie şi tratatele de filosofie dispărură în gura vie care le măcina imediat.

Când părinţii lui Besson, atraşi de pârâitul caracteristic al incendiului, se năpustiră în cameră, focul începuse deja să escaladeze patul şi tapetul de pe pereţi. Scoaseră strigăte de groază, făcură paşi precipitaţi, care zguduiră

parchetul. Atunci Besson îşi luă sacoşa de plajă şi, fără să se întoarcă, plecă. Trebui să se odihnească mult timp, aşezat pe o bancă într-o grădină publică, înainte de a putea să iasă din căldura uluitoare a jăratecului şi să fumeze o ţigaretă.

Seara, Francois Besson circula de-a lungul canioanelor oraşului. Văzu bărbaţii şi femeile mergând doi câte doi pe trotuare şi copiii alergând în bande, jucându-se de-a războiul. Toţi erau ocupaţi, toţi aveau o locuinţă caldă şi primitoare în care urmau să se înfunde pe timpul nopţii. În alveolele imobilelor, femeile cu pieptul mare preparau mâncarea, şi bucătăriile luminate miroseau a supă, a praz şi cartofi, a clătite şi a friptură. Oamenii se încrucişau, surâdeau, salutau uneori. Vorbeau tare. Dar nimic nu era pentru Besson: el înainta în linişte şi ochii înfundaţi în orbite se aşezau pe el cu insistenţă, sau îl priveau pe ascuns.

Cârpaci şi muncitori erau în picioare în baruri, bând bere şi privind la televizorul care răgea într-un colţ. În depărtare, se auzea dangătul subţire al clopotelor. Vitrinele se aprindeau unele după altele şi firmele de neon începeau să clipească fără încetare, repetând mereu acelaşi lucru. Deasupra unei agenţii de voiaj, curgeau cuvinte pe o bandă făcută din becuri electrice.

Besson citi:

PRESSE — STOP — UN AVION CADE LA TEL AVIV- 18 MORŢI.

Sub marginea unui jgheab de streaşină, nişte porumbei erau cocoţaţi pe literele de neon ale unei reclame şi îşi încălzeau labele legănându-se. Puţin mai departe, un bătrân sprijinit de zid cânta „Prietenul meu Pierrot” la fluier câmpenesc, cu o căciulă pusă în faţa picioarelor sale. În spatele unui panou de sticlă erau expuse fotografii de copilaşi şi de fetiţe în genunchi; gurile surâdeau, ochii erau strălucitori ca şi cum ar fi fost daţi cu ceară. Oamenii îşi lăsaseră semnele pretutindeni. Îşi înscriseseră numele şi adresele lor pe uşile caselor, pe ferestre, pe trotuar, pe cer şi pe copaci, pe spatele câinilor, pe plăcile de fier ruginit. Nicăieri nu puteai să le scapi. Aceşti munţi verticali străpunşi de dreptunghiuri erau populaţi cu ochi care pândeau, cu guri care vorbeau sau mâncau, cu păr pieptănat, cu piei spălate, cu unghii tăiate, cu cărnuri îmbrăcate în lână sau nailon. Niciun peisaj nu semănase cu acesta; nu existaseră niciodată, pe un spaţiu aşa de redus, atâtea cavităţi impenetrabile, atâtea defileuri sau morene. Niciun munte nu era aşa de înalt, nicio vale atât de abruptă ca aceste imobile şi ca aceste străzi. O forţă teribilă modelase acest relief; o violenţă hidoasă şi incomparabilă înălţase aceste monumente, drenase solul, netezise muşuroaiele, sfărâmase pietrele,

dirijase, săpase, manipulase elementele şi spaţiul, şi făcuse să curgă încet, după voinţa sa, micile rigole docile. Casele aveau temeliile înfundate în adâncul rocii şi ţineau pământul cucerit cu ură, cu ferocitate.

Besson merse umil pe străzile care nu-i aparţineau. Se clădea la o parte pentru a lăsa să treacă trupurile învingătorilor, femeile cu umeri rotunzi, copiii cu părul scurt, bărbaţii revenind de la treabă. Aşteptă înainte de a traversa străzile, pe care automobilele le terminaseră de rulat cu pneurile lor din cauciuc. Îşi aplecă uşor capul şi se cocoşă sub atacurile mişcării furioase, a zgomotului, a luminilor. Felinarele clipeau în vârful pilonilor de oţel, pe străzi, în centrul mării; vârfuri roşii şi galbene ţintuite, apoi şterse, alungate de cele care urmau. Erai ca închis sub un capac gigantic, un capac de plumb, lăsat pe pământ, şi care apăsa cu toată greutatea lui de piele, pe timpane, pe diafragmă şi pe ceafă. Aerul rece devenise un fel de apă şi oamenii se agitau între pereţii lor. În curând oboseala îl obligă pe Besson să se oprească. Noaptea căzuse complet, şi era ora cinci. Cu banii care-i rămâneau, Besson se hotărî să meargă să mănânce într-un self-service.

Besson încercă să mănânce aşezat în faţa unei mese negre, pe care trenau pete de sos, în faţa unei bătrâne grase şi urâte, care-l privea eu ochişorii ei duri. Îşi pusese pe tavă: o farfurie de roşii tăiate bucăţi, peste care era presărat pătrunjel. Un ou cu maioneză. O farfurie conţinând o bucată de pui fript (copsn) şi cartofi prăjiţi. Un pahar cu apă. Un iaurt. Trei pacheţele de zahăr praf. Un coltuc de pâine uscată. Un cuţit, o furculiţă, o lingură de supă, o lingură de cafea. Un şerveţel din harţe fină, pe care era scris, „Poftă bună!” sau cam aşa ceva. O bucată de hârtie pe care se putea citi:

LE ROYAL SELF — SERVICE.

Besson încercă să înghită roşiile şi să taie puiul. Însă hrana era ostilă, aluneca din farfurie, refuza să fie mestecată şi înghiţită. Apa curgea din pahar pe bărbie, ca şi cum un glumeţ ar fi făcut o gaură în recipient. Oul derapa în maioneză şi puiul se mişca. Totul era respingător, cadavru rău prăjit, rădăcini moarte, gust de pământ, şi poate chiar deja de excremente. Besson încercă să mestece. Înghiţi firimituri de carne uscată şi pătrate de albuş de ou mirosind a sulf. Se băloşi, luptă, îşi murdări veşmintele şi mâinile, îi căzu cuţitul pe jos, apoi lingura. A mânca era deci imposibil. Şi pe deasupra, ochiul ironic al bătrânei contempla spectacolul acestui eşec. Besson abandonă alimentele solide şi se opri la iaurt. Dar nici cu ăsta nu mergea mai bine; ajungea să ducă linguriţa la gură, însă lichidul cleios devenea viu; căuta să fugă, strecurându-se sub limbă, forţând peretele

omuşoruiui, urcând prin fosele nazale. Aplecat peste borcanul cu iaurt, în simulacrul nutriţiei, Besson se simţi devenind mic de tot. În faţa lui, privirea dură a bătrânei, şi feţele întunecate ale oamenilor, din sala restaurantului, îi trimiteau înapoi imaginea sa ca tot atâtea oglinzi. Nemişcat, moleşit, ghemuit, fantomă, sau făt încă acoperit de substanţe vâscoase, nu mai aparţinea speciei umane.

Era deci aşa: grupul îl respingea spontan ca pe un avorton; după ce-i furaseră actele, judecăţile cele mai intime, aveau să-l despoaie de corpul său şi să-l trimită în neant. Asta voiau să spună aceste feţe răutăcioase, în jurul lui, aceste mâini butucănoase pricepute să dezmembreze puii fripţi, aceste guri cu dinţi ascuţiţi care ştiau să mestece, care ştiau să saliveze, să transforme în terci, aceste corpuri cu ascunzişuri insondabile care aveau voinţa de a transfera totul în sânge roşu-aprins, a cărui împroşcare regulată se răspândea ca milioane de mici ace mb piele.

Ceea ce trebuia făcut, era să combată cu toate forţele sale; mai întâi să părăsească locui scânteietor al acestei morgi şi să se afunde în întregime în profunzimea rece a nopţii, pentru a găsi acolo ajutor. Să meargă pe bulevardele pustii sub norul de ploaie, în lumina cenuşie a felinarelor; să bea apă de la o fântână publică şi să privească cu ardoare cerul invizibil; apoi, după ce va fi fumat o ţigaretă, să se întindă pe o bancă, pe cea mai întunecoasă dintr-un scuar, şi să aştepte. Apoi, să doarmă. Să stingă dintr-o dată toate luminile care ardeau în camera imaginară, la nevoie să spargă becul încins care atârnă ca o picătură de foc la capătul firului său împletit. Şi să plonjeze tremurând de speranţă în sânul de mult cunoscut al singurătăţii.

Lungit pe banca sa, cu capul pe lemnul dur, cu ochii larg deschişi, Besson privi spaţiul obscur care era deasupra lui. Ramurile unui laur îşi întindeau arhitectura complicată, imobile în aerul fără căldură. Totul era sumbru, sumbru. Zgomotele veneau din străzile vecine încărcate cu un fel de sufocare, ce le învelea ca o umbră. Nu existau insecte, nici păianjeni, şi lumea ar fi putut la fel de bine să fie încremenită într-un mausoleu de marmură. Marea prezenţă a întunericului era boltită deasupra pământului, asemănătoare cu un dom fără ferestre. Apăsa cu toată greutatea ei pe minusculele obiecte ale oamenilor, ridicate contra ei, însă ea nu le sfărâma. Părea că le înţelege şi le iubeşte, aşa, cu imensul ei acoperiş plutitor mai opac decât marea. Şi ea avea un ritm. Nu un ritm de respiraţie, niciun ritm sanguin, ci un balans greu care se ducea şi venea în linişte, pătruns de

absenţă, vibrând de gol, un cântec etern şi maiestuos care nu putea veni decât din infinit. În ea erau stelele şi planetele, sorii, nebuloasele; ascunşi în roba ei, aştrii erau legănaţi după măsura ei. Delicată, eterată, şi totuşi violentă, cupola neagră le conţinea pe toate, aluneca grav pe ea însăşi, şi se învârtea, se învârtea… Sfera de apă fără apă, cu mişcare suplă şi alunecoasă, care înainta, şi, strălucitoare din cauza (miilor de peşti cu pântecele argintat, se reculegea puţin câte puţin în ea însăşi, era rugăciunea, gândirea, viaţa. Umbră căzând pe umbră, voal de întunecime mereu deschis şi mereu deschizându-se, umbrelă ale cărei morţi nu erau decât naşteri de noi desfăşurări, de noi ramuri, nor obscur şi neted sprijinit pe univers şi neîncetând să adăpostească, neîncetând să mai extragă în trâmba sa de gheaţă substanţele fericirii şi nenorocirii, identică, nudă, atentă, atrăgând unul câte unul bărbaţii în odihna pântecului său, negresa maternă.

CAPITOLUL X.

FRANÇOIS BESSON CUNOAŞTE FOAMEA, SETEA ŞI SINGURĂTATEA.MIROSUL PÂINII.— FEMEIA ÎN GENUNCHI DIN BISERICĂ.— SPOVEDIREA.— ORGILE.— CUM ÎNVAŢĂ BESSON MESERIA DE CERŞETOR.— PRIVIREA TERIBILĂ A BĂTRÂNEI CARE AR FI VRUT SĂ MOARĂ.

În ziua a zecea, François Besson cunoscu foamea, setea şi singurătatea. În oraşul aiurit de vacarmuri şi de mişcări, fu împins, trimis ca o minge, aproape exterminat. Era să fie strivit de patru ori de maşini şi zidurile caselor se aplecară către el, gata să se năruie într-un munte de pulbere albă şi de gânduri negre. Se instala pe vine prin cotloane scorojite, pentru a se adăposti. Însă picioarele bărbaţilor mergeau neîncetat pe trotuar, făcându-l să bată în retragere. Ele erau pretutindeni: asemănătoare unor coloane, sau unor pistoane, ele tocau solul în cadenţă, făceau eforturi disperate, îşi trasau drumurile pline de ameninţare şi de obstrucţie. Încălţările răsunau pe pământul dur şi plat, iar zgomotul sacadat al acestor şocuri, mai întâi lovitura surdă a tocului încercând să sfarme, apoi turtirea scârţâită a piciorului care răzuia, ţâşnea din capătul, străzilor, creştea, creştea, devenea defilare de soldaţi înarmaţi, cucerire de teritorii, mulţime de cuceritori. Zgomotul; ajungea la Besson, îl scotea din ascunzătoare, mergea pe pântecele lui, apoi se îndepărta şi se pier#ea în linişte, şi era şi mai ameninţător. Tropăituri, nu existau decât tropăituri, de la stânga la dreapta, de la dreapta la stânga, aşa, neîncetat.

Maşinile rulau şi ele ca nişte fiare mari care se plimbă de colo, colo. Totul era locuit de oameni, şi nefericit era acela, care se afla în drumul lor. Indiferenţa monstruoasă cuprinsese lumea cu vălul ei; un soi de răceală care pătrunsese obiectele, care se vârâse în copaci, în roţile automibelelor, în desenele de pe trotuare, care se zugrăvise pe zugrăveală, amestecată cu ciment, topită în armăturile ochelarilor, nituită în grinzile de oţel.

Pe marile pătrate ale afişelor ondulate de lipici şi de ploaie, femei cu pielea stacojie îşi dezveleau dinţii cruzi. Surâdeau cu gurile lor albe de canibali, iar ochii negri, în care genele desenau mustăţi, păreau nişte păianjeni mari cu labe păroase. În picioare, lângă un frigider, o femeie goală ieşea din umbră, şi formele suple ale trupului ei aveau obscenitatea stranie a deghizărilor muierilor de o altă speţă.

Câteva manechine din ceară erau încremenite, în fundul unei vitrini opalescente, în poziţia lor umană; Besson privi aceste corpuri, paralizate, aceste picioare încrucişate, dezgolite până la coapse, aceste mâini cu degte ’lungi şi în formă de fus, aceşti sâni care umflă corsajele, aceste capete fără păr sub perucile de nailon galben, cafeniu-roşeat, pana-corbului, roz. Avu deodată poftă să trăiască cu aceste femei false, ca şi cum ar fi fost singurele adevărate. Avu poftă să se culce pe pietrele albe ale acestor plaje artificiale, în fundul vitrinelor, şi să se alungească sub soarele arzător al proiectorului. Acolo şi-ar fi putut construi căsuţa, în mijlocul plantelor grase, imobile în ghivecele lor, şi să se abandoneze mângâierilor unor culori vii, în universul prefabricat foarte blând, foarte calm, unde liniştea domneşte ca o cuvertură din material plastic verde Veronese, în cubul închis duhnind a insecticid de molii şi a parfum care trăsneşte. Ar fi ales o femeie, poate: cea cu ochii verzi şi cu părul lung blond care fuma o ţigaretă stinsă, aşezată puţin într-o parte pe un scaun din metal, ţesătura neagră a rochiei sale drapate descoperind scobituri de carne goală, galben-brună şi roz. Sau cea care era culcată pe burtă în centrul peluzei din hârtie şi caise îşi expunea pielea brună, de culoarea cafelei cu lapte, la lumina proiectorului. Sau chiar această femeie cu părul roşu, încreimenită în mers, şi care privea afară cu ochii săi de un albastru-negru înconjuraţi de gene groase, surâzând drăguţ. Le-ar fi iubit pe toate. Ar fi mângâiat îndelung aceste corpuri mari reci şi elegante, ar fi făcut să le alunece rochiile de pe umerii rotunzi, fiind atent să nu le smulgă perucile, să nu le cadă vreo mână, sau vreun picior. Iată ce-ar fi făcut.

Afară, sub cerul plumburiu, nu putea să se odihnească. Picioarele continuau să înainteze pe trotuar şi corpurile omeneşti aruncau ciudate străluciri, violente reflexe metalice. Fiecare avea armura sa. Mâinile luceau balansându-se la capătul braţelor; ochii aveau scleroticele albe ca zăpada, dinţii, străluceau, nasurile sclipeau, părul era gras, iar cordoanele trimiteau mici suliţe de lumină. Era ca şi cum soarele ar fi coborât pe pământ, sau ca şi cum s-ar fi topit dintr-o dată în spatele perdelei pufoase de noroi, amestecând o ploaie de cositor şi de aur cu picăturile de apă. Aerul rece era aşezat ca o placă de sticlă.

Către amiază, Besson resimţi pentru prima dată atacurile foamei; nu mâncase nimic din ajun şi cheltuise ultimul mărunţiş cumpărând un pachet de ţigarete şi o cutie de chibrituri.

În jurul lui, prin ferestrele închise ale locuinţelor, răsufla mirosul de bucătărie. Oamenii mâncau. În apartamente, în restaurante se aşezaseră în faţa unei farfurii pline şi înghiţeau bucăţi de carne cu miros plăcut, cartofi, salate, pireu de spanac. Alimentele alunecau uşor pe esofaguri, cu mici băşici strălucitoare de salivă. Sângele dădea târeoale în jurul stomacului, iar maxilarele se agitau regulat.

După explozia frământată de la douăsprezece fix, străzile se goliseră încetul cu încetul. Viaţa se concentrase în bucătăriile pline de sunete de cratiţe şi de furculiţe. Un soi de toropeală plutea acum, cam ca un somn în plină zi. Animalele şi ele dispăruseră. Scotoceau prin pubele, prin curţi, sau se învârteau în cerc în jurul meselor, cu gura deschisă şi cu ochii strălucitori.

În urma lor lăsaseră acest pustiu cenuşiu, în care adia vântul. Străzile păreau nesfârşite, iar trotuarele erau goale. Mareea invizibilă se retrase foarte departe, descoperind suprafeţele plane ale mâlului. Totul era repliat pe sine, întreţinând în ascunzătoarea sa bufetul consumabil. În picioare, în pământul negru al grădinilor, copacii mâncau şi ei. Sugeau din adâncul humusului substanţele moi ale vieţii şi le digerau. Fosfatul se dizolva îndelung între ădăcini şi sângele de culoarea laptelui, cu gust de zahăr, se scurgea până în cele mai înalte ramuri.

Besson se simţi cuprins de toropeală; încercă să lupte, o clipă. Nemişcat, la colţul unei intersecţii, încercă să-şi închipuie că fusese la un festin somptuos. Întinse o masă albă, pe care tronau fazani în aspic şi pui cu tarhon. Pe această carne rece, puse vinuri aurite, sosuri groase care se întindeau strălucind ca nişte pene de păun. Apoi dispreţui această masă. Dar

nu era suficient. În jurul lui, trotuarele şi străzile erau tot pustii. Pe când oamenii vor ieşi Literele apăreau parcă trasate cu desenate cu mâna MÂNCARE parcă desenate cu noroi. După aceea, când oameni vor ieşi de la masă şi când pisicile vor adormi lângă pubelele lor,. După aceea, semnul malefic se va şterge. Dar pentru moment era acolo. Era ora la care nu trebuia să fii afară; cei care se aventurau pe străzi întâlneau cuvântul magic şi asupra lor plana atunci, ca un vultur, umbra înaripată a imensului abandon.

Besson înainta pe o stradă pe care şoseaua fusese desfundată. Pe şantierul pustiu, lopeţile şi târnăcoapele erau puse grămadă, iar o maşină galbenă, mirosind a ulei şi a foc, se răcea în aer.

Maşinile erau garate unele în spatele altora lângă trotuare; pernele din imitaţie de piele ale scaunelor purtau încă urma pliantă a celor care fuseseră aşezaţi. Era ca noaptea, şi chiar fantomele erau absente.

Mirosul de pâine caldă şi de brioşă îl opri pe Besson în faţa unei brutării; mirosul intră în el, în timp ce respira, şi ridică în corpul lui o adevărată maree de salivă şi de sucuri. Apoi, închis în stomac, mirosul deveni o suprafaţă; mişcă, se răspândi, înţepeni, făcu cruce; Besson se apropie de geam şi privi înăuntrul brutăriei. Pâinea era acolo, într-o cuşcă, oferind privirilor coaja de culoarea mierii. Caldă, burtoasă, pudrată cu făină, acoperită cu cicatrice şi cu băşici, lăsa să urce încet în aer roba ei de parfum puternic. În interiorul cojii, miezul era proaspăt şi elastic, moale, călduţ, plin de mii de băşicuţe. Strălucea ca un fruct, aurită, atât de plină de galben încât părea că toată lumina focului şi toată căldura cuptorului erau vii în ea. Se oferea poftei nemăsurate, camufla încreţiturile mătăsoase ale miezului, deopotrivă dur şi fondant, crocant şi lichid, împrăştia în cele patru colţuri ale lumii undele bunătăţii. Virgină, obiect sculptat în aluat, atrăgea încet spre ea şi domina. Besson se simţi curgând, în mod imperceptibil, către interiorul pâinii, ca şi cum drumurile mirosului fuseseră inversate, aducându-şi prada în bârlogul lor. Besson se înfundă cu capul înainte, în centrul capsulei calde, înotând, înghiţind zdravăn hrana care nu i se refuza. Simţi densitatea mirosului foamei, gustul făinii şi al drojdiei invadându-i membrele ca o piatră care se sparge. Parfumul umpluse acum cerul întreg; străzile oraşului, acoperişurile caselor, norii, gudronul trotuarelor, caroseriile maşinilor, totul devenise pâine, franzeluţă grasă şi umflată, munte proaspăt care pluteşte în spumă, miez, coajă, coajă pe care o despici făcând semnul crucii pe masa aranjată cu coşuri grele de fructe şi care lasă

să intre în ea binecuvântarea uşoară coborâtă din înaltul cerului, care se deschise drăgăstoasă şi palidă şi cedează spiritului sfânt venit să sălăşluiască în ea.

Besson rămase mult timp în contemplaţie în faţa pâinii; apoi nu mai simţi foamea, nici setea. În jurul lui, puţin câte puţin, semnele se ştergeau. Oamenii reîncepeau să iasă din case şi maşinile demarau brutal. Porumbeii aterizau pe trotuare şi începeau să se învârtească în cerc, proferând mici strigăte rulate.

Ceva mai târziu, când ziua scădea deja, Besson ajunge într-o mare piaţă înconjurată de case roşii. În centrul pieţii, exista o parcare, şi aproape peste tot, platani fără frunze. Besson traversă şoseaua şi se îndreptă spre biserică. Era o construcţie înaltă, destul de urâtă, cu un portic în stil gotic susţinut de coloane de marmură, pe care era gravat:

MARJA SINE LABE CONCEPTA ORA PRO NOBIS.

O clopotniţă se înălţa în partea din spate, având în vârf o pendulă. În jurul cadranului alb erau înscrise cifre romane. Limba cea mică era îndreptată către IV şi cea mare era pe punctul de a depăşi VI. Besson aşteptă o clipă, cu ochii fixaţi de turn. Când limba cea lungă depăşi pe VI, se auzi o bătaie surdă, care porni din turn şi pluti ca o ceaţă pe deasupra acoperişurilor caselor. Două păsări îşi luară zborul şi începură să zigzagheze una în spatele celeilalte. Besson ascultă bătaia de gong răsunând prelung în piaţă; filamentele notei de bronz intrară în capul său ca o amintire.

Apoi îşi luă ochii de la cadranul care era suspendat în vârful clopotniţei ca un soi de lună; urcă treptele scării, împinse batantul unei uşi vechi din lemn mare; intră în biserică.

Se regăsi dintr-o dată în aerul profund. În umbra imensei săli goale în care tavanul boltit se scobea ca o grotă, liniştea domnea cu aerul gri. Un soi de nori transparenţi circulau lent între ziduri, se strecurau, alunecau pe băncile lăcuite, se întindeau peste razele vitraliilor. Besson simţi mirosul teribil de tămâie şi crezu, o clipă, în ceva care mişca în el, că foamea îi revenise. Dar nu era foamea. Asta n-avea nume, suferinţă necunoscută care sărea în sus între zidurile reci, care bătea clopotele, prelung, cu rezonanţă până în adâncul pământului, aceasta n-avea nimic care să se poată cunoaşte sau spune. Era teama de dalele sonore pe care înaintează paşii, era spargerea tavanului răsturnat şi apăsând cu tonele sale de piatră, era forţa întunericului, greului spaima devenită locuinţă. Besson înainta, tremurând, pe aleea centrală. De fiecare parte rândurile de bănci pustii fugeau spre

penumbră. Stâlpii erau în picioare, giganţi, şi, ca trunchiurile de arbori, se pierdeau în frunzişul alb şi perlat al luminii, în apropierea plafonului. La capătul aleii, cu faţa la Besson, şi înaintând spre el pe măsură ce el înainta spre ea, piramida altarului scânteia în licărirea lumânărilor.

Besson făcu încă vreo câţiva paşi în mijlocul bisericii; apoi se aşeză pe o bancă şi ascultă liniştea. Zgomotele străzii nu ajungeau în interiorul zidurilor de piatră. Şi totuşi nu era cu adevărat o linişte; era prea plină, prea densă. Mişcând printre particulele plutitoare ale tămâiei, strecurându-se în umbră ca un hoţ, vibraţia surdă murmura. O rumoare continuă, comparabilă cu urletul unei căderi de apă, care răsuna pe sol. Era ca şi cum ar fi fost, cu câteva secunde înainte să intre Besson în biserică, un vuiet terifiant şi grandios; acum rămânea amintirea undelor nebune, ultimele zguduituri în rostogolire, închiderea atmosferei după seism. Liniştea urma după vacarm, era încă fremătândă, bombănea cu voce joasă, bodogănea încă în cotloanele negre blesteme, înjurături înfundate, fraze obscene.

Besson privi puţin în jurul lui; pentru prima dată de când intrase, zări formele umane care erau cu el în biserică. Bătrâne aşezate lingă stâlpi, din cauza radiatoarelor, mormăiau rugăciuni de neînţeles. Unele aveau fulare mari şi negre puse pe capete, ascunzându-le complet feţele şi părul, şi îngenunchiaseră pe scăunele de rugăciune. Nu se mişcau. Stând în rochiile negre, în mantourile uzate, corpurile erau îndoite şi capetele erau aplecate către sol. În aleile laterale, una sau două bătrâne, cu gesturi meticuloase, aprindeau lumânări în faţa icoanelor.

Nu departe de Besson, pe acelaşi rând, dar pe jumătate acoperită de penumbră, era aşezată o femeie; Besson o privi cu atenţie; văzu că era o femeie cam de şaizeci de ani, cu părul cărunt aproape alb, adunat într-un fular violet. Purta o rochie tot violet, dar un violet mai închis decât de obicei. Aplecată, cu spatele sprijinit de spătarul băncii, cu picioarele deformate de varice proţăpite pe sol, cu mâinile împreunate în poală, privea înainte fără să-şi mişte buzele. Besson îi zări faţa foarte palidă, cu nasul mare, cu riduri adânci, unde ochii murdăriseră obrajii ca şi cum rimelul ar fi curs cu lacrimile. Cearcănele brune coborau foarte jos, urmau conturul pomeţilor, şi pleoapele trebuiau să aibă o ciudată tentă violacee, ca şi cum ochii ar fi fost loviţi cu pumnul. Ea rămânea acolo, perfect imobilă, uşor transparentă în pâclă, şi se vedeau doar petele palide de pe faţă, de pe gât, de pe mâini. Nu mişca deloc, decât pentru a înlătura o meşă de păr care-i căzuse pe frunte. Simplu, fără să se ocupe de nimic altceva, privea cu ochii murdari, drept în faţa ei, de parcă ar fi avut o oglindă. Besson încercă să afle, urmărind orientarea privirii, la ce se uita femeia. Ochii ei erau puţin ridicaţi, fără îndoială, şi dacă trasai o linie dreaptă ajungeai în vârful altarului, pe un soi de decoraţie aurită care avea forma unei frunze de

palmier. Deasupra şi dedesubt, nu exista nimic. Crucifixurile şi picturile pioase erau departe, în afara unghiului privirii. Tabernaculul era la dreapta şi, fără îndoială, nu-l vedea. Atunci? De ce privea aşa, ca şi cum ar fi fost un munte de aur, această bucată de decoraţiune cam în formă de dublă frunză de palmier? Ce se găsea pe această bucată de ghips?

După mult timp, femeia se ridică. Luă o poşetă de pe bancă şi ieşi din rând, cu faţa sa blândă şi tristă care nu exprima nimic. Trecând, ochii ei îi întâlniră pe cei ai lui Besson, iar el îi simţi inima bătându-i mai repede. Apoi ochii îi alunecară aiurea, purtând cu ei aureola lor brună, neatingând nimic din lume, asemănători cu două picături negre de apă în mijlocul feţei albe.

Atunci Besson se întoarse către gaura luminoasă, care strălucea în fundul bisericii, şi lăsă să urce frica. Respiră aerul cu miros de şofran, ascultă bâzâitul liniştii. Acum era în interiorul vaporului. În jurul lui, întinderile oceanului se sprijineau pe carcasa de piatră şi o făceau să geamă încetişor. Mişcarea ruliului legăna coloanele de marmură, făcea să urce şi să coboare tavanul cu chesoane. Lustrele se deplasau de la dreapta la stânga, ciocnind picăturile de cristal, iar micile flăcări ale lumânărilor pâlpâiau. La uruitul surd al uriaşei nave în mers se alăturară bătăile de inimă ale lui Besson, lovind în mijlocul pieptului şi de fiecare parte a capului. Sub băncile din lemn neted parchetul se întindea imens; gol, gri, reflectând uşor lumina palidă a zilei şi a lămpilor, îngheţase suprafaţa lacului său. Dalele zăceau unele alături de altele, atât de dure şi atât de calme încât aveai poftă să te urci foarte sus în edificiu şi să te arunci în gol, să te sfarmi cu braţele în cruce pe această platitudine şi să dispari într-o baltă de sânge, de carne şi de oase făcute terci.

Sau erai pizonier în burta unei balene şi pluteai viu în interiorul unui viu. Cavităţile, tubulurile, elansările de ziduri aburite, ondulaţiile se multiplicau văzând cu ochii. Ciorchine de glande erau agăţate de laturi, ghirlande roze şi verzi care se înecau în fiere şi întuneric. Aveai să fii digerat în curând. Licoarea arzătoare ar apărea, ţâşnind din găuri minuscule chiar din mijlocul pereţilor. Şi dansul frenetic va începe, aruncând dintr-un capăt în altul al sacului pustiu crampele şi spasmele sale. La capătul acestui culoar în mişcare se afla locul absorbţiei definitive: scufundat în aur, în clinchetele de cristal, supt dintr-o dată de această ventuză fermecată, ai dispărea în gol.

Biserica era la fel: clădirea avea o furie de a te înghiţi. Imposibil să fugi, imposibil să urli şi să te baţi. Piatra rece apăsa cu milioanele sale de ani,

aurul veşnic râdea cu nebunie. Erai musca prinsă în capcana unei flori abominabile, care îşi închide lent petalele cu gheare curbe iar parfumul ieşit din gurile ascunse se răspândea ca o otravă. Marmura, ambra, rubinele, tămâia, porfirul îşi desfăceau lasourile.

Universul era înghiţit. Străzile, maşinile, cafenelele, cerul şi soarele, copacii, porumbeii, nimic din toate astea nu subzista. Lumea devenise brusc o peşteră, o catedrală subterană cu mari stalactite, un adăpost de beton consolidat contra războiului. Trebuia acţionat repede. Besson îngenunchie pe marginea din lemn şi plecă uşor capul. Încercă să spună o rugăciune, dar cuvintele nu mai veneau. Atunci, în timp ce tavanul, pardoseala şi pereţii se prăbuşeau cu furie, închise ochii ()…

Pericolul o dată trecut, el se ridică. Era cuprins de o oboseală profundă, ca şi cum ar fi călătorit toată noaptea într-un tren. Se sculă de pe bancă şi merse pe aleea laterală. Femeile îmbrăcate în negru erau în continuare acolo, mişcându-şi buzele în tăcere. În apropierea unei statui pictate, care-l reprezenta pe Ioan Botezătorul la botez, o formă cenuşie era în genunchi, cu capul în mâini. Puţin mai departe, în faţa unui candelabru în care străluceau vreo şase lumânări, un grup de trei sau patru femei erau aşezate şi aşteptau. Besson se instală lângă ele şi îşi aşteptă rândul. Privi lumânările care ardeau pe platoul candelabrului; ceara cursese cam peste tot, formând excrescenţe bizare. În vârful fiecărui tub ridicat, agăţat de feştilă ca un fanion, se afla o mică limbă de lumină galbenă, ce ardea cu pasiune, cu îneăpăţânare, mai efemeră şi mai tragică decât o viaţă de fluture.

Alte femei sosiră şi se aşezară alături de Besson, înlocuindu-le pe acelea care plecaseră. La un moment dat, una dintre ele se întoarse către el şi-i şopti.

„E rândul dumneavoastră.”

Besson ezită. Apoi se ridică şi merse către cuşca neagră. Dădu la o parte perdeaua de velur violet şi se aşeză în genunchi. După câteva secunde, se auzi un zgomot de clapetă, şi grilajul se lumină slab. O voce îi murmură la ureche: „Rugaţi-vă.”

Besson ascultă mormăiala prelungă care răsuna ca un şuierat în cabină. După aceea, vocea spuse: „Spuneţi amin.”

„Amin”, spuse Besson.

„Când te-ai spovedit ultima dată, fiule?”

Besson se gândi o clipă.

„Sunt — Sunt vreo şaisprezece ani, cred. Cincisprezece sau şaisprezece ani.”

Se făcu un moment de linişte.

„De ce nu te-ai spovedit de atâta amar de vreme?”

„Nu ştiu — nu mai am credinţă.”

„Ce păcate ai săvârşit, fiule?”

Besson ezită din nou.

„Aproape pe toate”, spuse el.

Vrei să le enumeri? Ceru calm vocea.

„Durează mult”, spuse Besson.

„Nu contează”, spuse vocea; „nu suntem grăbiţi. Care sunt păcatele tale?”

„Am minţit”, spuse Besson. „Am minţit cu regularitate… Am furat. Am blestemat. Am avut gânduri urâte. Şi am, am comis acte degradante…

— Am — am fost egoist, zgârcit, invidios. Mi-a făcut plăcere să produc rău în jurul meu M-am îndoit de existenţa lui Dumnezeu, de bunătatea lui. Am fost indiferent. Am înjurat. Am profitat de pe urma altora.

Am fost leneş, am căutat confortul. Am refuzat să-i ajut pe alţii, să-i salvez pe cei care puteau să aibă nevoie de mine… Mi-am bătut joc de cei sărmani. Am fost destrăbălat. Am fost orgolios, m-am înfuriat adesea. Mi-am lovit mama. Mi-am urât tatăl. Am avut gânduri de ucidere şi am făcut planuri criminale. Am fost vanitos, m-am complăcut cu viciul. Am refuzat sfaturile… M-am rugat la diavol. Am fost necistit, nu mi-am ţinut promisiunile. Am cheltuit bunul altuia. Am dorit răul, am dorit războiul. Am fost libertin. Nu mi-am respectat părinţii, şi pe cei apropiaţi. Am ucis animale.”

„Asta-i tot?” spuse vocea.

„Nu, nu” spuse Besson; „am fost şi grosolan. M-am lăsat dus la disperare. Am refuzat dragostea. Am fost laş şi am spus vorbe insultătoare la adresa Bisericii. Am gândit — m-am gândit la sinucidere. I-am dispreţuit pe ceilalţi şi nu mi-am iubit niciodată aproapele. Am fost crud. Am fost răutăcios.”

„Asta-i tot, fiule?” spuse din nou vocea.

Besson se mai gândi o clipă.

„Nu, am mai comis multe alte păcate”, spuse el.

„Şi-anume?”

„Am fost nerăbdător, arţăgos, infidel. Am fost lacom. Am râs de nenorocirea altuia. N-am fost deloc caritabil, am avut acte şi gânduri nesănătoase, nu mi-am respectat nici trupul meu, nici cel al femeii. Am comis josnicii, am murdărit ceea ce era pur.”

„Altceva?”

„Am blestemat adesea, am spus că Dumnezeu murise.”

„Asta-i tot?”

„Am — Am trişat în muncă. Am trişat la examene. Am fost nedrept. Am refuzat să muncesc. Mi-a făcut plăcere să rănesc sentimentele altuia. Am respectat banii şi frumuseţea.

Am respectat forţa. Am calomniat. Am ofensat. Mi-a plăcut păcatul.”

Liniştea se instala în cabină pentru câteva secunde. Besson auzi zgomotul regulat al unei respiraţii; privi umbra şi simţi trecând mirosul de cimişir. Se aplecă din nou spre grilaj şi şopti: „Am vrut să ştiu prea mult. Am crezut.

— Am uitat adevărul. Am uitat.”

„Uitarea nu-i un păcat”, spuse vocea.

„Am uitat din lene. Pentru că asta mă aranja.”

„Asta-i tot, fiule!” murmură vocea.

„Am insultat-o pe Fecioară, am spus că Isus era un om ca toţi ceilalţi.”

Besson mai tăcu o clipă. Îşi scormonea mintea.

„N-am respectat îndatoririle religioase. Şi am făcut-o cu bună ştiinţă, pentru a insulta. Nu m-am rugat. N-am crezut în viaţa eternă.”

„Altceva?”

„Nu mai ştiu. Dar mai sunt multe”, şopti Besson „. „Am fost, şi indiferent. Şi toate aceste păcate nu le-am comis o singură dată, ci de sute de ori, de mii de ori, de fiecare dată când era posibil. Când venea tentaţia, în loc s-o îndepărtez, eu mă precipitam în greşeală şi îmi băteam joc de conştiinţa mea. Am încetat să cred — Am spus — Am uitat totul, chiar şi păcatul. Am fost cinic, indiferent. Nu m-am mai gândit decât la plăcere, la nimic altceva decât la plăcerea trupului meu.”

„Ai fost fericit?” întrebă vocea.

Cu ruşine, aproape imperceptibil, Besson răspunse: „Nu… „

Se-auzi o tuse de partea cealaltă a grilei. Şi Besson înţelese imediat că această voce era bătrână. Purta greutatea timpului în blândeţea, în fermitatea ei. Trebuia s-o înţeleagă, trebuia să chibzuiască împreună cu ea. Ea era deja intrată în moarte, fără îndoială, şi murmurele sale erau încărcate de umbră şi de declin. Ea aparţinea unui bărbat cu corp plăpând, cu umerii

aplecaţi, cu ochii limpezi şi gri, obosiţi de vreme. Besson avu dorinţa să-l vadă pe acest bărbat măcar o secundă. Lipindu-şi ochiul drept de găurile grilei, încercă să-i zărească faţa. Nu distinse în întuneric decât o siluetă neclară înecată în pâclă, pe care străluceau dur ochelarii cu rame din aur.

Vocea ajunse până la el tremurând uşor, ca şi cum vântul ar fi suflat asupra ei.

„Regreţi că ai comis aceste greşeli? Spuse ea.

„Nu ştiu”, spuse Besson.

„Acum, regreţi că ai comis aceste greşeli?” repetă calm vocea.

„Uneori, da”, spuse Besson. „Unele greşeli.”

„Pe care?”

„Or — Orgoliul. Şi minciuna, blestemele.”

„Repetă după mine: Dumnezeule Veşnic, Tu eşti infinit de bun, infinit de iubitor.”

Besson murmură ezitând: „Dumnezeule veşnic — Tu eşti — Infinit de bun — Infinit de iubitor.”

„Doresc să-ţi găseşti liniştea”, spuse vocea.

Besson fu emoţionat de simplitatea acestor cuvinte. Spuse: „Sunteţi bun.”

Însă vocea începu să şoptească cu un soi de furie: „Nu, nu, nu sunt bun. Să nu spui niciodată asta. Numai Dumnezeu e bun. Numai Dumnezeu poate judeca. Eu, eu nu sunt aici ca să te judec, nici să te înţeleg, ci pentru a te ajuta. Doar pentru a te ajuta.”

Se opri o clipă, apoi, mai calmă, îi murmură: „Îţi vei găsi liniştea fiule.”

„Ce trebuie să fac?” spuse Besson.

„Întoarce-te spre Dumnezeu”, spuse vocea, „caută să îl vezi. Iubeşte operele Sale. Frumuseţea Sa este pretutindeni şi trebuie s-o admirăm. Ea îţi va da odihna.”

Iar se opri din vorbit.

„Creaturile lui Dumnezeu vorbesc singure. Ele îţi arată că viaţa este un principiu etern. Moartea nu este decât o schimbare a aparenţelor.”

„Şi animalele?” spuse Besson.

„Dumnezeu i-a ales pe oameni”, spuse lent vocea. „Nu oamenii l-au ales pe Dumnezeu.”

„De ce n-am oare credinţă?

„Ai credinţă”, şopti vocea; „dar nu ştii.”

Besson se reculese; însă vocea veni iar să rupă această linişte.

„Trebuie să te umileşti, fiule”, spuse ea. „Umileşte-te la trup şi în spirit. Renunţă la ce e frivol. Omoară-ţi orgoliul.”

Cuvintele veneau în grupe, sacadate de respiraţia puţin şuierătoare. Besson le primi în el ca nişte darde minuscule, în căutarea ganglionilor.

„Nu ştii că inteligenţa nu-ţi ajută la nimic? Judeci lucrurile şi fiinţele, crezi că le-ai înţeles, şi n-ai nimic pentru că nu le iubeşti. Învaţă să te subapreciezi. Îndoieşte-te de tine însuţi. Ca astăzi, pentru că ai venit. Să ştii că nu eşti singur. Ceilalţi oameni îţi împărtăşesc suferinţele, iar Dumnezeu ţi le cunoaşte. O să-ţi schimbi viaţa. O să „renunţi la tine însuţi şi o să te prosterni în faţa lui Dumnezeu. E greu, clar liniştea cu acest preţ se obţine.”

„E greu”, repetă Besson.

„Umileşte-te. Umileşte-te şi căieşte-te.”

„Dar dacă nu cred?”

„Ce ştii despre credinţă?” spuse vocea. „Nu fii trufaş, Dumnezeu poate te-a ales.”

„De ce — De ce nu se arată?”

„Se arată. Dar nu ştii să ÎL vezi.”

„Dar ştie -”

„Eşti liber în voinţa Sa. Viaţa îţi aparţine. Dar eşti liber în voinţa lui Dumnezeu.”

„Atunci e o iluzie?”

„Nu. Nu e o iluzie. E un adevăr. În afara ta, există acest plan pe care nimeni nu-l va putea vreodată înţelege, dar unde îţi ai partea ta. Eşti în interiorul cercului, dar acolo eşti liber. Dacă îi accepţi voinţa, dacă I te supui, atunci vei fi liber. Înlătură orgoliul din tine, căci este temniţa răului. Redevino mic. Învaţă din nou că nu eşti decât o creatură.”

Se făcu linişte pentru ultima dată, auzindu-se scârţâitul lemnului de la cabină; Besson auzi respiraţia şuierând puţin, trecând fără îndoială printr-o nară înfundată. Şi după aceea vocea reluă, dar pe un ton mai solemn.

„O să-ţi dau iertare. Cât timp o să mă rog, să repeţi de mai multe ori: Doamne, regret nespus că Te-am supărat, pentru că Tu eşti extrem de bun, extrem de iubitor, şi pentru că îţi displace păcatul.”

Vocea începu să murmure în spatele grilajului, şi Besson, singur în faţa peretelui din lemn, repeta şoptind: „Doamne, regret nespus că te-am supărat pentru că eşti nespus de bun, nespus de iubitor, şi pentru că îţi displace păcatul. Doamne, regret nespus că te-am supărat, pentru că eşti extrem de bun, extrem de iubitor şi pentru că îţi displace păcatul… „

„Mergi în pace”, spuse vocea.

Când Beson traversă biserica spre ieşire, se înălţă brusc o muzică de orgă şi începu să răsune alunecând pe pereţii de marmură. Besson se opri o clipă pentru a asculta vocea cristalină care cânta sus, îşi vărsa curgerea rapidă în adâncul sufletului, umplea ochii şi gâtul cu apă limpede, din care fiecare picătură rămânea imobilă, încremenită, asemănătoare cu un diamant minuscul. Apoi vocea coborî din nou, deveni cântec de femeie, violoncel, cuvinte mişcătoare care nu spuneau nimic şi se încrucişau fără întrerupere. În sfârşit, inexorabilă, muzica se sfărâma într-o prăpastie săpată undeva sub pământ şi vuietul trăsnetului se rostogolea atât de jos, atât de grav, atât de nemaipomenit de cavernos şi de lent încât părea că zgomotul ar fi fost gata să se metamorfozeze în linişte. Cuprins: de suferinţa acordului cu limitele urechii umane, aplecat asupra solului de puterea orgilor dezlănţuite, Besson îngână pentru ultima dată cuvintele magice ale ruşinii şi ale uitării (.).

Apoi împinse uşa capitonată cu piele şi ieşi în stradă.

Drept penitentă, François Besson se hotărî să cerşească. Merse un timp prin oraş, la întâmplare, pentru a alege un colţ propice. Reperă mai multe locuri, dar niciunul nu-i plăcea cu adevărat; era prea uscat, sau prea ud din cauza ploii; era prea multă lumină sau prea puţină; colo, trotuarul era în pantă şi nu s-ar fi aşezat bine; aci, era o staţie de autobuz; dincolo, era prea aproape de secţia de poliţie; sau era deja cineva care se instalase, un bătrân cu o pălărie lângă el, şi care îşi arăta ochiul scos.

Până la urmă, Besson găsi un colţ care îi plăcea. Era pe o stradă foarte animată, cu trotuare largi, mărginite de magazine elegante şi de cafenele luxoase. Din loc în loc, pe marginea şoselei, ieşind dintr-o grilă în formă de soare, se înălţau castani desfrunziţi. Maşinile circulau, sau staţionau. Totul lucea, strălucea, şi sclipirile neoanelor şi felinarelor se reflectau pe macadam, cu străluciri clare, curate, ca spălate.

Besson se aşeză pe jos şi îşi sprijini spatele de zid. Puse sacoşa de plajă alături de el. Apoi privi mulţimea trecând. Noaptea se lăsă repede. Oamenii deveniră obscuri, apoi brusc luminaţi de luminile albe ieşite din cinematografe şi baruri. Femeile mergeau mişcându-şi şoldurile, târându-şi tocurile înalte. Ochii erau grei şi goi pe feţele albe; se opreau o clipă în faţa lui Besson, şi se desprindeau cu indiferenţă. Trepidaţia nesfârşită a paşilor făcea să vibreze solul şi era ameninţător şi stupid ca un exod de şobolani. Besson îşi îndoi complet picioarele şi încercă să uite. Dar era imposibil: ajungea până la el ca un curent electric care îl acoperea în întregime şi îl

făcea să frisoneze. Ar fi trebuit să se topească în zidul tencuit, să reculeze în mijlocul molozului şi ghipsului, să se aplatizeze, să se facă membrană, pată uşoară pe zugrăveala stacojie.

Mulţimea înota, cu pântecele umflat, peşte imbecil pe cale de a respira.

Feţe.

Feţe.

Feţe.

Moleşeală şi cruzime, pleoape grele acoperind privirile, guri mari cu dinţi stricaţi, păr gras lipit de sudoarea nesuferită, duhori de seu, duhori de picioare umede, negreală sub unghii, feţe, feţe degenerate, ucigătoare şi umflate, poate ieşite din infern, acolo, pentru ca să ţi se lipească de lucarnă. Cenuşii, palizi, bătând pasul, bărbaţi, femei, graşi, copii,. Slăbănogi, tineri, bătrâni, cheli, bărboşi, miopi, şchiopi, asexuaţi, oh melci, oh meduze, oh clovni trişti şi barbari! Înaintează! Vin în valuri! Vin spunând vorbe urâte până la geamul meu! Şi obrajii lor şovăie tremurând. Iviţi din întuneric, tasaţi, adunaţi, ghemuiţi, apoi deodată, ai, sar, se întind asemănători cu mari zdrenţe negre şi alunecă zburând pentru a-mi lua domeniul; teroare a Tong-ilor, sirene care urlă, ca un blând şi negru coşmar de după moarte, rândurile de oameni îngheţaţi au venit să se aşeze lângă geamul meu. Se uită chiorâş, mă murdăresc fără încetare, mă murdăresc, livizi cu privirile şi cu râsetele lor dure, care curg şi sângerează în corpul meu gol de pui pregătit.

Atunci Besson se aplecă puţin înainte şi, cu mâna întinsă către siluetele ambulante, începu să mormăie cu o voce monotonă: „Domnule, doamnă… Nemâncat ele două zile… Domnule… doamnă… Vă rog… Nemâncat de două zile…

Spre marea lui surpriză, mai multe forme se desprinseră din mulţime şi puseră o monedă în căuşul mâinii. Păstră banii în mână şi mulţumi de fiecare dată; dar formele fugeau fără să spună nimic şi se pierdeau în depărtare.

În curând a avut locul său, acolo, pe bucata ele trotuar: un fel de cerc invizibil al cărui centru era el, şi unde domnea vidul. Grupurile de bărbaţi sau de bătrâne ajungeau până Ia el şi făceau o cotitură. Ochii îl priveau curios, rapid, înainte de a se întoarce şi de a deveni nepăsători. Încetul cu încetul, minut după minut, Besson îşi învăţă noua meserie. Era simplu, dar trebuia să o faci cu tact. Trebuia să te ghemuieşti la temelia zidului, să-ţi aduni picioarele şi partea de jos a spatelui de parcă ai fi un morman de rufe murdare. Când se apropia un grup de trecători trebuia să fii atent să nu-i

sperii, şi să rămâi complet imobil, ca să nu semeni cu un beţiv, sau cu un bolnav. Să urmăreşti paşii în trecere şi să-ţi apleci capul spre sol. Când oamenii erau pe punctul de a trece prin faţa ta, trebuia să ridici capul şi să-i priveşti cu ochii un pic tulburi, în care să nu se poată citi nici ură, nici dorinţă. Şi apoi, cu un gest hotărât, să întinzi mâna spre mâinile lor, să bâigui încetişor fraza, pronunţând cel mai clar posibil: „nemâncat”. Să urmezi direcţia mersului lor cu mâna, ca şi cum ai vrea doar să te ajute să te scoli. Mai ales nu trebuia să-i insulţi pe cei care trecuseră fără să dea nimic, ci să laşi să cadă braţul încet, cu un gest de descurajare. Adesea oamenii erau cuprinşi de remuşcări şi se întorceau ca să dea de pomană. Trebuia să-i şi alegi pe cei cărora le cereai: femeile erau foarte preferabile, mai ales când se duceau la cinema sau la restaurant, oferind braţul unui bărbat. Copiii însoţiţi de părinţi erau şi ei, în general, clienţi buni. Trebuia să fii atent să nu-i sperii, şi să eviţi să-i priveşti. Veneau ezitând, împinşi de mamele lor, şi depuneau brutal moneda în mâna lui Besson, înainte de a pleca în goană; apoi se întorceau îndepărtându-se şi priveau cu ochii lor pătrunzători, mândri, temători. Besson trebuia, de asemenea, să supravegheze mereau strada, ca să fie gata de plecare dacă ar sosi un poliţist.

Câţiva oameni se opriră, în câteva rânduri pentru a-l examina; mai întâi se opri un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu părul scurt, îmbrăcat cu un pardesiu din gabardină bleumarin. Trecu de două ori prin faţa lui Besson, apoi se imobiliză în faţa trotuarului şi se prefăcu că priveşte maşinile. Dar ochii lui erau întorşi către Besson, şi străluceau ciudat.

După aceea veni o foarte bătrână femeie, care abia urca strada, şchiopătând pe un baston. Sosi cu lentoare, cu faţa buhăită întinsă înainte în efortul mersului. Besson auzi răsuflarea scurtă, amestecată cu gemete; văzu cele două picioare care se târau pe solul negru, asemănătoare cu nişte stâlpi de granit, străbătute de vene sugrumate şi pline de bandaje ce strângeau rănile. Bastonul râcâia trotuarul, la dreapta picioarelor, cu vârful acoperit de un tampon din cauciuc. Ea înainta, aşa, rotindu-şi umerii şi şoldurile, grea, masivă, fiecare pas apăsând pe pământ şi lăsând aici marca unei suferinţe, ridicând atent povara care se legăna în jurul ei, suflând, opintind, tuşind, cu privirea aspră, clipind din pleoape, cu gura deschisă, cu meşele murdare ale părului ei cărunt căzând în cadenţă de fiecare parte a frunţii.

Când bătrâna ajunse în dreptul lui Besson, ea se opri şi, întorcând foarte lent capul, aruncă spre el o privire teribilă şi începu să mormăie cuvinte de neînţeles: „Be… He… Mana… Be.”

Şi aceasta fu ca şi cum, pe pământ, nimeni n-ar mai putea muri vreodată. Fu în genul unui blestem nesfârşit, lansat în rumoarea corpului oprit, un strigăt de milă şi de insultă care străpungea liniştea străzii şi chema moartea, în sfârşit odihna; statuia tăiată în grăsime rămase în picioare în faţa lui Besson, şi pe chipul întunecat, cu gura deschisă, pleoapele băteau fără încetare. Ea chema, astfel, implora fără să mişte şi fără să vorbească, însă cu pieptul umflat, cu picioarele deformate, cu mâinile bătrâne, cu părul rar, cu spatele cocoşat, pe care era încrustată murdăria. Căuta în jurul ei, ca un rinocer bolnav, spectacolul propriei sale căderi. Voia să vadă dardele, voia să vadă duşmanul mai puternic, ce o aştepta, acela ce ar răsturna-o dintr-o singură lovitură la pământ şi ar face-o să se sufoce, în mod plăcut să se sufoce. Dar nu exista nimic. Armele ascuţite rămâneau ascunse sub haine şi aerul continua să-i intre în plămâni fără întrerupere. De aceea îl privea pe Besson cu privirea ei teribilă, doar de aceea: ca să ceară să fie omorâtă. Dar moartea există cu adevărat? Nu e o legendă, o legendă abominabilă care se crease pentru ea, ca să-i dea speranţă, ca să i se ia răul, cu răbdare, şi să i se accepte durerile? Fără îndoială că ar fi putut fi lovită cu darda, ar fi căzut pe jos, sângerând greoi. I s-ar fi putut tăia membrele şi capul, acolo, în rigolă; dar viaţa ar fi rămas totuşi în ea, şi niciodată liniştea eternă nu s-ar fi aşternut peste trupul ei.

Besson nu fu capabil să suporte mai mult timp blestemul bătrânei care ar fi vrut să moară. Se ridică, înşfacă săcoasa de plajă şi plecă pe stradă fără să se întoarcă.

Mai târziu, se duse să mănânce la Cantina pentru săraci, într-o sală goală, luminată de licărirea alburie a unei bare de neon, oropsiţii mâncau în picioare în faţa unei tejghele aseptizate. Pe perete era afişat meniul:

Ciorbă.

Rasol de vacă cu morcovi.

Pâine şi brânză.

Fruct.

Besson mâncă rapid, între un bătrân îmbrăcat într-un costum jerpelit şi un cerşetor bărbos care avea o tumoare sub ceafă. Nimeni nu vorbea. Aplecaţi pe farfuriile lor, bărbaţii şi femeile îşi mişcau maxilarele ştirbe. Lumina foarte albă lucea pe suprafeţele de zinc şi de plastic destul de curate şi scotea în evidenţă urâţenia şi murdăria zdrenţelor omeneşti. Un ciudat miros de tocană şi de apă minerală Javel plutea în aerul rece, în liniştea sălii goale pline de ruşine.

Când terminase de mâncat, Besson ieşi din cantină şi merse în noapte fumând o ţigaretă. Era ultimul pachet; acum ar fi trebuit să vâneze chiştoacele căzute pe trotuar, sau să fumeze hârtie de ziar care arde cu duhoare acră şi dulceagă.

Coborî pe o scară la albia râului şi căută un moment, în apropierea stâlpilor podului, un cotlon în care ar putea dormi fără să prea simtă vântul rece care avea să sufle toată noaptea.

CAPITOLUL XI.

FLUVIUL CUREGE ÎN ALBIA SA PRIN MIJLOCUL ORAŞULUI.— FRANÇOIS BESSON ÎN INFERN.— POVESTEA LUI SILJELCOVIVA.— ATACUL ARMATEI DE DUŞMANI ÎN NOAPTE.— FRANÇOIS BESSON OMOARĂ UN NECUNOSCUT.— TRECERE PRIN TUNELUL ÎNTUNECOS, SUB ESPLANADA ORAŞULUI

În ziua a unsprezecea, François Besson se instala într-o ascunzătoare, pe valea râului, şi privi muncitorii care construiau podul. Pilonii erau deja ridicaţi în mijlocul apei şi se prelungeau printr-un fel de structuri de metal, pe care le lovea un bărbat cu ciocanul. Sub cerul cenuşiu-verde, cu ploaia care cădea, când cu găleata, când cernută, ca o ceaţă, şantierul părea o gaură mare de obuz scobită în mijlocul fluviului. Un pic mai încolo, nu departe de al doilea pod unde se adăpostise Besson, înainta o maşină trepidantă deplasând zidurile de galeţi, pentru a lupta contra revărsărilor apei. Zgomotele erau multiple şi se propagau uşor în atmosfera rece, cu mirosurile de canal mucegăit şi de grămezi de frunze putrede; urlet al râului, scrâşnet al pietrelor, detunătură a ciocanelor, vuiet ascuţit al motoarelor, care se opinteau, şi voci ale bărbaţilor care se insultau.

În jurul râului împărţit în două de către baraje se vedea masa neagră a oraşului, cu toate acoperişurile lucitoare. Pe chei se adunaseră câţiva curioşi de-a lungul balustradei şi priveau la ce se petrecea în căldare.

Mai departe, în josul râului, se afla un al treilea pod, care trecea pe sub tot oraşul; fluviul rapid intra prin trei găuri negre, iar în altele două nu era nimic.

Şi culorile erau numeroase; dar ele erau atât de jos, ca să zic aşa, plecate la suprafaţa pământului, încât era mai bine să nu le priveşti. Ele erau murdare şi triste, şi curgeau lent unele pe altele, cu mişcări de pete. Amestecate cu zgomotele şi cu mirosurile, mergeau pe noroi, se târau încet pe apă, pluteau răspândite în aer pentru a intra mai bine în tine şi a te stăpâni. Galbenuri hidoase. Galbenuri de urină sau de piei moarte, rozeuri,

alburi lăptoase, griuri şi verzuiuri îşi trasau drumurile şi canalele. Pietrele erau dure, sparte uneori în două şi sfărâmându-se în pământ. Plafonul podului era acoperit cu muşchi şi, aproape peste tot, cutii de conserve fără etichetă se transformau în rugină. Ploaia pătrunsese totul, se infiltrase în miezul obiectelor, le făcusese poroase, le făcusese uşor friabile. De la sol se ridica în linişte o brumă uşoară, şi totuşi greoaie, ce părea să continue la câţiva metri altitudine panta fluviului. Din toate părţile se auzea gâlgâitul cascadelor şi zidurile erau străpunse de orificii care supurau continuu. Erai ca prins pe fundul unui lavabou, în mijlocul fisurilor albastre încrustate în email cu trecerea apei murdare, densă de Javel. Piele spălată de mii de ori, asprită de trecerea lichidelor, piele nouă deşi bătrână, alunecoasă din cauza grăsimilor şi săpunurilor, spectacol etern al marii leşii care nu încetase niciodată să facă băşici.

Acum locuia acolo, în lungul canal pe unde curgeau excrementele vieţii. În lacrimi, în sudoare, sau în urină, apa ieşea la nesfârşit din corpul pământului şi se ducea în direcţia uriaşei gropi septice a mării. Era necesar. Aceasta aparţinea ciclului adevărului, cu restul, mişcările clocotitoare ale materiilor organice luptând contra sării, norii urcând drept în cer şi lăsând să se risipească în coridoarele vântului membranele roz şi gri, şi apoi căderea miliardelor de mici picături independente care intrau din nou în pământ şi saturau, umplându-le până la refuz, tot atâtea guri minuscule care le aşteptau. Şi acesta era un ritm. Precum ziua şi noaptea, însă mai lung şi mai teribil. Şi totodată mai amestecat, căci în această sferă permeabilă, apa nu înceta deloc să intre şi să iasă. Noroiul transpira, canalele se deversau, rigolele se împreunau, munţii alunecau pe ei înşişi, se mistuiau, şi aici, în mijlocul marii crevase în formă de triunghi, fluviul curgea neîntrerupt, fără grabă, mormăind zi după zi cu vocea lui nazală şi regulată de avion pe cer, deversând în bazinul propriului lui izvor apa care nu putea să se termine, apa perpetuă, apa învârtind încet roata sa magică şi fără culoare, trup de femeie încolăcit ce nu va termina niciodată să nască.

Ar fi fost nevoie, pentru a fi liber, de secole şi secole de secetă. Ca deşertul să înlocuiască încetul cu încetul prezenţa lichidelor pe pământ. Oaze distruse, păduri arse brusc sub ploaia de napalm, munţi întăriţi de gerul puternic şi rămânând singuri, verticali, lucind în noapte asemenea lamelor de pumnal.

Atunci ar fi existat această pace uimitoare, această solitudine şi acest calm lungite ca un cadavru pietrificat în aerul cald şi rece. Nisipul şi-ar fi

rostogolit bobiţele pe pantele stâncilor şi n-ar mai fi rămas, ca vegetaţie, decât ţepii ascuţiţi de cactuşi şi aloe.

Besson fumă un chiştoc, pe care-l găsise lângă temelia zidului. Ascuns după mărăcinii plini de hârtii mototolite, privi grupul de muncitori aflaţi la lucru. Erau toţi bărbaţi tineri, majoritatea arabi, îmbrăcaţi în zdrenţe. Se duceau şi veneau pe galeţi cărând găleţi şi lopeţi, ca şi cum aveau să facă forme din nisip. Sub pălării sau sub caschete, feţele lor erau întunecoase, bărboase şi prăfuite. Aveau riduri foarte marcate de fiecare parte a gurii, iar ochii le erau înfundaţi în orbite. Mai într-o parte, stând în picioare, un bărbat gras şi roşcovan în haină din piele îi comanda brutal.

Besson ezită o clipă. Apoi apucă sacoşa de plajă şi se îndreptă spre şantier. Când intră în zona de lucru, muncitorii îl priviră pieziş. Bărbatul gras şi roşcovan se întoarse spre el: „Ce doriţi?”

„E ceva de lucru şi pentru mine?” întrebă Besson.

Şeful de şantier îl măsură din cap până-n picioare.

„Da, dacă ştii să ţii o lopată în mână”, spuse el.

„Pot să încep chiar acum?”

Bărbatul gras şi roşcovan se apropie şi scoase un carneţel din buzunar.

„Moment”, spuse el. „Ai carte de muncă?”

„Nu”, spuse Besson.

„Ce eşti? Iugoslav? Neamţ?”

„Nu.”

„Atunci, italian?”

„Nu, sunt francez, spuse Besson.

Bărbatul scoase din gură un chiştoc şi-l sfărâmă sub picior.

„Bine. Atunci e-n regulă. Cum te cheamă?”

„Besson”, spuse Besson.

Bărbatul marcă numele cu creionul pe carneţel. Apoi se uită la ceasul său de aur şi trecu şi ora în carneţel. După care, arătă cu degetul o grămadă de nisip şi de pietre.

„Du-te şi ia o lopată de lângă maşini şi ajută la trierea nisipului. Ai început la zece şi jumătate. Hai, la treabă.”

Besson începu să scobească nisipul din albia râului. Băga cu regularitate lopata în grămada care se opunea, apoi o arunca deasupra unui soi de sită mecanică. Printr-un orificiu strimt, maşina dădea afară nisipul, iar printr-un orificiu larg, pietrele şi grohotişul. Fără să vorbească, fără măcar să se privească, cu şira spinării îndoită spre pământ, bărbaţii se duceau spre

pilonii podului, împingând roabe, răcâiau galeţii, amestecau cimentul, scormoneau în grămezile de nisip cu lopeţile lor care scrâşneau, se căţărau pe schele, înşurubau buloane în barele de fier. Vocea puternică a şefului de şantier arunca fără încetare ordine, cu strigăte răguşite: „Hai! Hai!”

„Ei, tu de colo! Dormi?”

„Hai! Mai repede! Mai repede!

Era punctul de agitaţie minuscul în mijlocul fluviului, asemenea unui nod de furnici pe o bucată de carne; aici, voinţa era distrusă, şi speranţa, şi chiar disperarea. Totul era foarte clar, translucid, totul avea măsură şi sfârşit. Timpul era un cadran de cronometru, iar spaţiul un aparat de topograf.

În centrul oraşului, cu rumorile suple şi cu mişcările vagi, acolo, în acel câmp pustiu, viaţa era cumplită. Erai înfundat în răutate. Suprafaţa ridicăturilor de galeţi rodea, julea mâinile, răsucea gleznele, făcând să răsune după cap loviturile sale de ciocan bătând cuiele unul după altul. Pământul trebuia scobit, aşa, cu înverşunare, cu ură. Făcând să ţâşnească scântei sub metalul târnăcoapelor şi lopeţilor, lovindu-le de rocile din pământ. Călcând în picioarele ramurile putrede, ierburile veştejite, deşeurile amestecate. Cu ochii pironiţi pe pământul care este bătut, învingând greutatea inerţiei, îndreptând dintr-o dată şalele. Făcând să zboare în depărtare praful, făcându-l să urce foarte sus în aer şi risipindu-l în vânt, în timp ce gura tremurândă a maşinii înghite kilograme de materie şi le subjugă rapid, între fălcile cu gingii dure. Pământul şi oamenii nu mai erau decât unul şi acelaşi lucru, un noroi care atârna greu pe braţe, dezlipindu-se sub armele uneltelor cu un zgomot de supt. Pe el se formau desenele ignobile şi degradările. Noroiul umed se întindea ca un lac de nisip gri răuvoitor. Provoca.

Rânjea. Sau plângea, în cutele pielii sale bătrâne şi dezonorate. Deţinea ideile, era acoperit de vorbe sau de semne, pătruns de sentimente. Bărbaţii, femeile, copiii, chiar şi animalele, câinii şi păduchii lor, pisicile, păsările, caii duşi la abator, leii prizonieri în cuşti, şoarecii cu scăfâilia strivită de arcul cursei, muştele prinse pe benzi lipicioase, ţânţarii striviţi cu un papuc vechi, păianjenii, cărăbuşii, creveţii opăriţi, peştii muţi cu ochii holbaţi murind cu gura deschisă, furnicile roşii înecate în chiuvete, elanii şi bizonii decimaţi, broaştele ţestoase, păsările dodo şi kiwi, erau toţi şi toate acolo în nisip şi în pietriş, reînviaseră pe faţa pământului. Nu terminaseră de ucis, de mutilat aceste fantome abia vizibile; erau scoase din lume cu lovituri de

lopată şi de târnăcop, aşa, cu un singur gest al braţelor şi al şalelor, şi erau trimise spre gura de oţel care le prefăcea în praf.

Asta trebuia învins: cruzimea suprafeţelor orizontale. Aplecat asupra lui însuşi, Besson scormonea în grămada de nisip ca şi cum ar vrea să creeze un munte nou. Ar fi vrut să poată răsturna planul pământului şi să-l transforme într-un zid de netrecut. Lopata se ducea şi venea aproape singură, iar sub haine sudoarea se amestecase cu praful. Zgomotul găurii în formare umplea urechile şi brusc avu impresia că avea să atingă centrul globului. Prin caverna săpată cu înverşunare, iată că lava apare şi se umflă, şi ţâşneşte în aer în formă de ciupercă roşie. Blânda ploaie de foc cade peste oraş şi peste dealurile dimprejur fără încetare şi apasă ca o sticlă. Cu ea a revenit marea linişte, care n-ar fi trebuit să părăsească niciodată lumea; ucisă categoric, viaţa a încetat să deformeze, în sfârşit, înalta frumuseţe a materiei. Într-un punct al fluviului, a fost de-ajuns un muncitor cu o lopată veche şi deformată de lovituri ca să facă să ţâşnească valul eliberat din focul de artificii al adevărului.

Francois Bessn lucră ziua întreagă. Echipa era compusă în felul următor;

Şef de şantier: Candela.

Maşinişti: Miraulac, Zediaf, Douski.

Ciocane pneumatice: Panelli, Andrea, Wurth, Van Woow.

Sudor: Karl Schultz.

Muncitori manuali: Abdoul Karim, Mamadou Bădia, Siljelcoviva, Ocijek, Sedov, Miroslav, Kocejve, Oberii, Macham, Haddar, Guenes, Besson, Mohamed Amar, Omar Khelifa, Sa’id Labri.

Buldozer: Dietrich (absent), Lanfranchi.

Oboseala veni lent, de parcă urcată din pământ în braţe; greutatea prafului se mărea din oră în oră şi pentru oamenii care trudeau la grămezile lor de pietre nu mai încăpea nicio îndoială că nu ei vor fi învingători. La douăsprezece şi jumătate, fără să scoată o vorbă, lăsară uneltele şi se instalară la adăpostul stâlpilor podului pentru a mânca. Besson primi o bucată de pâine şi un capăt de cârnat care mirosea a usturoi. Bău din aceeaşi sticlă cu ei una sau două înghiţituri de vin roşu. Apoi îşi şterse gura cu dosul palmei şi fumă o ţigaretă, pe care i-o dădu iugoslavul Siljelcoviva. Spuse câteva glume, râse cu ceilalţi de şeful de şantier, care se dusese să mănânce la un bar pe chei. Vântul începu să sufle şi unul dintre bărbaţi se ridică să aprindă brasero-ul. Vărsă puţină benzină pe cărbune şi scapără un chibrit.

Ceilalţi se aşezară în cerc în jurul focului şi continuară să fumeze, încălzindu-şi mâinile.

Un câine negru, probabil râios, începu să se îvârtească în jurul grupului, în căutare de hrană. Sedov, Machan şi neamţul Schultz adunară pietre şi le aruncară după el. Animalul făcu câteva salturi într-o parte, însă refuză să plece şi rămase proţăpit pe cele patru labe, fără să fie atins de pietre, privind bărbaţii şi brasero-ul cu ochii săi galbeni.

Alături de Besson, Siljelcoviva începu să spună povestea vieţii sale: hotărâse să-şi părăsească ţara la optsprezece ani şi traversase marea Adriatică într-o barcă cu vâsle, împreună cu un prieten. Plecaseră din Korcula şi rămaseră trei zile şi trei nopţi pe mare până să ajungă la coasta Italiei. După aceea, munciseră cam vreo cinci ani aproape peste tot. Însă banii erau greu de câştigat şi se hotărâseră să fure din maşini. Şi-apoi într-o seară, când furau dintr-o vilă în apropierea Romei, venise poliţia. Siljelcoviva pândea în grădină şi reuşise să fugă. Însă prietenul său fusese prins. Siljelcoviva trebui să urce spre nord şi trecuse frontiera prin munţi. Nu prea mai ştia ce se întâmplase cu prietenul său. Se numea Michael şi era ceva mai în vârstă decât el. Însă se gândea că şi acesta îl căuta. Dacă ar avea ocazia, ar pleca cu un vapor în America, ş i…

Şeful de şantier, întorcându-se, îi puse să reia lucrul. După-amiaza trecu precum dimineaţa, aşa de încet încât Besson avea impresia că este acolo de ani de zile. Ziua scădea încetul cu încetul şi fluviul continua să curgă.

Lucrul se opri către ora şase. Bărbaţii lăsară uneltele şi se duseră să se spele pe mâini în apa râului. Unii se pieptănară în faţa unor oglinjoare de buzunar, fumând, discutând. Apoi defilară prin faţa şefului de şantier, care dădu fiecăruia câteva bancnote şi două sau trei monezi. Cerul era închis, iar luminile oraşului sclipeau în jurul cheiurilor, prin ceaţa fină. În curând, muncitorii se îndepărtară formând grupuri de doi sau trei şi urcară treptele scării care ducea spre oraş.

În acel moment calmul se aşternu peste şantier, se auzi din nou gâlgâitul liniştit al apei, sau vuietul valurilor curgând spre mare. Aerul deveni rece, întunericul crescu în adâncul gropilor.

Miasme de noapte, miasme nesfârşite de vegetaţie moartă şi de pământ putred începură să plutească.

Mult timp după aceea, când noaptea fu foarte neagră pe albia fluviului, Besson se duse să se aşeze la piciorul podului în construcţie. Se instală pe o grămadă de galeţi şi îşi sprijini spatele de coloana de piatră rece. Apoi privi

drept în faţa lui, încercând să vadă ce se petrece în întuneric. Umiditatea cobora în straturi din fundul văii, însă nu avea formă, şi treaba se făcea în linişte. Pretutindeni, sub oraşul care plutea ca un zepelin luminat, bulboanele de cerneală erau pregătite. Apa se auzea curgând, dar nu o zăreai. Masa sa în mişcare înainta singură încordându-şi arcul, un soi de scară rulantă între rampele cheiurilor, în cel mai dens întuneric. Pietrele, arbuştii, maşinile şantierului, scândurile vechi şi barele din nisip, nimic nu era vizibil. Lucrurile erau cuprinse de întuneric, se despuiau continuu. Besson vru să le vadă imaginându-şi-le, însă ele nu rămâneau mereu aceleaşi. Figurile fantomatice se umflau, se legănau încet, se agitau cu moliciune prin mai multe straturi de apă tulbure. Batiste palide zburau în vânt, apoi dispăreau nu se ştie unde. Se înălţau siluete contorsionate, totodată atât de apropiate încât părea că le puteai apuca cu mâna, şi atât de îndepărtate încât aveai vertij din cauza lor.

Oboseala vibra în braţele şi în picioarele lui Besson. Se chirci lângă zidul din piatră şi închise ochii. Stătu mult timp fără să mişte, respirând regulat. Dormi poate.

Deodată fu trezit din toropeala sa de un zgomot de paşi. Percepu cu claritate trosnetul greu, care se propaga prin mărăciniş. Paşii înaintau lent, mişcând pietre mici, strivind crenguţe uscate, îndoind ramuri umede, făcând nisipul să geamă. Se opreau câteva secunde, lăsând să pornească din nou urletul surd al căderilor de apă; apoi, ezitând, reîncepeau, scrâşnind cu vârful picioarelor pe solul care trosnea ca paiele.

Neliniştit, Besson se ridică şi scormoni întunericul cu privirea, în jurul lui, la stânga, la dreapta, înainte, înapoi, nu se vedea nimic. Era imposibil de aflat de unde veneau paşii.

Uneori păreau foarte aproape, şi Besson distingea perfect zgomotul unei respiraţii. Alteori ajungeau înfundaţi din cauza distanţei, şi era greu de spus dacă erau paşi sau zgomote ale viului. Besson îşi ţinu respiraţia pentru a asculta. Însă nu mai discernu nimic; liniştea şi vuietul erau atât de dense, încât parcă era peste toate un lung fluierat de locomotivă, care sfredelea noaptea.

În curând, totuşi, zgomotele se multiplicară: insecte vlăguite se târau pe sol, îndepărtând cu mandibulele bobiţele de nisip. Explozii minuscule răsunau din toate părţile, ca şi cum ar exploda seminţe. Pietrele se năruiră brusc, formând avalanşe inexplicabile. Uneori, foarte aproape de urechea lui Besson, apărea ronţăitul meticulos al unui rozător, sau torsul mătăsos al

unui păianjen. Liliecii erau acolo, plutind foarte aproape în aer ca o foaie de hârtie care arde. Animale înaripate, cu corpul negru şi strălucitor, ţâşneau la câţiva metri de pământ, bâzâind. Viermii tresăltau sub pământ, şerpii se lungeau în iarbă. În faţă, paraziţi de toate felurile veneau ca o armată pregătită de atac: puricii, căpuşele, păduchii, ploşniţele, sărind dintr-o piatră într-alta, oarbe însă ghidate de mirosul sângelui, cu dinţii afară, cu picioarele păroase căutând carnea, cu capete microscopice unde se deschideau deja ventuzele şi trompele. Şi, asemenea unui fluture de noapte gigant purtând pe spatele său desenul unui cap de mort, vampirul circula trasând cercuri ample, bătând din aripile pleşuve într-o dezordine mută plină de ameninţare şi de oroare.

Besson se încorda cu ochii deschişi, gata să se apere. Labele îl atingeau deja uşor şi simţea trecându-i pe faţă membranele mai uşoare decât o adiere de evantai. Insectele începeau să i se urce pe picioare, căutând printre firele de păr locul festinului. Unele se aşezau pe frunte, pe obraji, şi chiar în interiorul hainelor, frisonându-l. Ouăle erau clocite în sângele său şi lichidul stricat i se răspândea în piele, făcând să apară băşicuţele. Trebuia să se bată. Besson îşi dădu cu mâna pe faţă, pe păr; îşi frecă picioarele de pantaloni, se scarpină sub braţe, pe pântece, la ceafă. Însă era inutil: cu cât se scărpina, cu atât erau mai numeroase animalele invizibile. Acum, toate zgomotele prinseseră corp. Cădeau peste el vibrând, îl acopereau din cap până-n picioare cu fâşâitul elitrelor, cu clefăiala, cu respiraţia lor răguşită înţepau. Gâdilau. Făceau incizii. Lingeau, îşi vârau dardele în pielea moale şi albă, caldă, şi sugeau sângele proaspăt, pe care-l oferă doar victimele nopţii.

Zgomotul paşilor deveni, acum, mai ameninţător; se învârtiră în jurul pilonului de care era rezemat Besson, aşezat cu greutate pe pământul moale. Besson auzi distinct picioarele care râcâiau galeţii, unul după altul, în întuneric, şi rămurelele moi care trosneau ca nişte oase. Animalul ghicise prezenţa unui om aşezat în apropierea podului şi dădea târcoale discret, punând stăpânire încetul cu încetul pe pradă. Besson încercă să-şi imagineze silueta neagră care se mişca la câţiva metri, cu spatele curbat, cu ochii fosforescenţi aţintiţi asupra lui. Era un lup, poate, sau o fiară cu urechile ridicate şi cu nările palpitând. Gura trebuia să îi saliveze, gâtlejul trebuia să-i vibreze de mârâituri înfundate care îi veneau fără voia lui odată cu pofta nemăsurată. Cruzimea stăpânea această siluetă suplă şi buzele inferioare lăsate în jos dezveleau fără îndoială rândurile de dinţi aliniaţi, duri şi tăioşi ca nişte cuţite. Paşii înaintau, se învârteau în cerc, neobosit,

până la ameţeală. Ura îşi închise cercul în jurul lui Besson şi cineva hotărâse că el trebuia să moară. Cu inima bătând, transpirând pe de-a-ntregul în aerul îngheţat, Besson urmări mersul zgomotos. Din nou, pentru câteva secunde trosnetele se întrerupseră. Ameninţarea deveni mai teribilă, şi Besson se aşteptă să i se pună cămaşa de forţă de culoare închisă blindată cu ghiare şi colţi. Însă nu sosi nimic. După aceea pericolul se risipi în întuneric, dând înapoi ani şi ani de viaţă, topind obstacolul său de durere şi de crimă într-un nor mare îndepărtat. Besson crezu pe jumătate că era salvat.

Se înşela. Deodată, zgomotul paşilor se auzi din nou pe pietre şi Besson înţelese că era un bărbat care înainta. Greoaie şi stângace, o siluetă care nu se vedea, se legăna pe. Cele două picioare de-a lungul râului. Scrâşnetul paşilor pe pietre era înzecit de bolta podului. Asemenea unui gigant, îmbrăcat în zdrenţe de culoarea funinginei, bărbatul înainta la întâmplare peste ridicături şi prin gropi. Se împiedica de cutii ele conserve, distrugea lăzile vechi şi roase de carii, îşi răsucea gleznele pe crengi putrede, făcea să trosnească covoarele de frunze uscate, aluneca pe mâl şi pe nisip, se împotmolea în bălţile de noroi, aşa, metru după metru, în direcţia piciorului de pod lângă care era aşezat Besson. Venea ca un tanc, fără să vadă, cu faţa palidă, cu gura deschisă respirând greu. I se auzeau deja şuieratul respiraţiei, fâşâitul veşmintelor; i se simţea deja mirosul tare umplând atmosfera, mirosul său puternic de bărbat cu picioarele murdare, cu buzunarele pline de chiştoace stinse, duhoarea de tescovină şi de sudoare. Înainta, înainta, alunecând în întuneric ca o pată, cu părul vâlvoi. Ochii îi seânteiau ca o lucire de zăpadă pe faţa înnegrită de fum, iar rictusul dinţilor strălucea oblic. Venea cu mâinile întinse, fără pumnal, fără carabină, fără nimic care să poată străpunge plămânii sau să rămână înfipt în gât. Venea, nici din faţă, nici din spate, ci din toate părţile deodată, cu bizarul său mers de victimă care vrea să se răzbune. Se fofila încetişor, pe dibuite, printre straturile de vânt domol, şi înlătura din calea lui haloul de frică. Nu putea fi uitat. Nevinovat, debarasat de crimele sale, oferind suliţelor unui necunoscut grăsimea pântecului şi cartilagiile feţei, îşi târa picioarele pe solul denivelat. N-avea putere, iar silueta sa invizibilă n-avea nume. Şi totuşi venea, înainta drept spre Besson, fără milă, aproape cu indiferenţă. El mai încerca în noaptea aceasta în care nu există nimic, pe această parte de lume abandonată. Încerca. Voia îşi strivea drumul sonor pentru a-şi împlini destinul josnic, nu fusese atât de pedepsit. Biciul îl umilise în zadar, iar faţa

sa anonimă fusese scuipată, i se puse lanţ de osândit la gât. Pentru nimic. El nu voia să înţeleagă. Mai trebuia să-şi pună picioarele unul în faţa altuia, iar aceste picioare să-l tragă lent către pedeapsă. Păcatele şi viciile nu erau suficiente. Deşertul gri şi rece al zilei nu-l învăţase destul. Picioarele umflate de apă, pulpele pline de varice n-avuseseră porţia lor de durere. Smuls din adâncul prăpastiei negre a podului, şi urmând această coardă rece întinsă către ţintă, venea ca un tramvai cu luminile stinse rulând pe liniile sale. Besson ascultă trosniturile care deveneau din ce în ce mai lungi, ca şi cum bărbatul ar fi mers cu nişte tălpi de un metru. Pământul şi pietrele gemeau din loc în loc, scoţând la fiecare două secunde strigătul lor de alarmă care se învârtea în cap: crrrr… crrrr… crrrr… crrrr… Şi cerul, şi suprafaţa fluviului, şi podurile, şi oraşul iluminat suspendat uşor în văzduh deveniseră această siluetă imensă de bărbat, ale cărui veşminte negre se întinseră precum aripile unui albatros:

Besson strigă de două ori: Cine-i acolo?”

„Cine-i acolo?”

Însă vocea îi era răguşită şi nici măcar nu producea ecou. Atunci se ridică în picioare, cu spatele la piciorul podului, ca să înfrunte duşmanul. Aşteptă minute întregi, dar ar fi putut la fel de bine să fie ore. Pândea apariţia monstrului cu inima bătând repede, cu ochii arzători, plini de infuzori luminoşi, cu picioarele şi cu mâinile de mămăligă. S-ar putea să apară mai întâi capul, plutind palid şi prins între două pături de ceaţă. Sau mâinile, cu douăzeci de degete întinse şi terminate cu unghii cenuşii. Numără paşii cu voce joasă: doi, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt, nouă, zece… unsprezece… doisprezece… Treisprezece… paisprezece… cincisprezece, şaisprezece… şaptesprezece… optsprezece… nouăsprezece, douăzeci, douăzeci şi unu… douăzeci şi doi… Douăzeci şi trei… douăzeci şi patru, douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase, douăzeci şi şapte… Douăzeci şi opt, douăzeci şi nouă… treizeci, treizeci şi unu… treizeci şi doi, treizeci şi trei… treizeci şi patru… Deodată avu impresia că o mină rece îl apucă de grumaz. Inima i se opri şi un frison prelung îi străbătu corpul. Vru să se elibereze cu mâna lui, însă nu întâlni decât vidul. Întoarse capul şi privi: nimic. Întinse braţul cât putu: nimic. Atunci teama se întări şi se transformă în furie. Fără să mai asculte zgomotele de paşi, începu să bâiguie cuvinte în gâtlej, în genul: „Te voi înhăţa… Eşti acolo. H e i… Ştiu, ştiu că eşti… Dar te voi înhăţa… te voi înhăţa!”

Cu muşchii încordaţi, se pregăti să sară. Căută pe jos un pietroi ascuţit şi-l ţinu strâns în mână. Zgomotele erau acolo, se apropiau. Încă trei metri… încă doi metri… Deodată, ca un gâlgâit de apă care urcă către robinete, o voce i se lipi de ureche şi începu să murmure. O voce, o respiraţie, un teribil freamăt de viaţă care nu spunea nimic, dar care i se strecura în interiorul capului în căutarea unei ascunzători. Bâiguiala de cuvinte neînsemnate ajungea odată cu corpul, dând senzaţia că intri în camera vidului. Ivit din noapte pentru a-l devora, bărbatul apăru în faţa lui Besson ca o mare masă în zdrenţe care se împleticea.

Besson se năpusti şi lovi cu furie, scoţând un strigăt scurt. Mâna în care ţinea piatra ascuţită izbi un lucru moale, puţin elastic, apoi lovi mai departe. Silueta neagră se prăvăli lent pe galeţi, cu un fâşâit de stofe şi cu un geamăt foarte blând. (.)

În liniştea care s-a instalat din nou, Besson îşi luă sacoşa de plajă şi merse în lungul fluviului. Acum nu mai avea poftă de somn. Se opri o clipă pentru a privi licăririle din ferestre, deasupra cheiului, şi punctele albastre ale felinarelor. Apoi se înfundă în interiorul unui lung tunel care trecea pe sub oraş. Ascultă zgomotul de paşi ai oamenilor răsunând sub boltă şi uruitul pneurilor de la maşini înaintând în toate sensurile. Ascultă, de asemenea, zgomotul propriilor săi paşi izbindu-se de ziduri, respiră duhoarea din inima întunericului. Se lansă înainte în interiorul cilindrului închis, unde lumina zilei nu pătrundea niciodată, cu tot corpul său expus şi dureros, ca o parcelă a raţiunii şi înţelepciunii în mijlocul asprului ocean al nebuniei.

La un moment dat, dădu într-o galerie secundară, unde locuiau patru sau cinci vagabonzi. Aprinseseră un foc cu lăzi vechi şi dormeau, sau beau, fără să spună nimic. Besson îi pândi scurt, ascuns după un stâlp. Apoi făcu un ocol şi îşi continuă drumul de-a lungul marelui canal, unde fluviul îşi vărsa vacarmul său de tunete. După zece minute ajunse în cealaltă parte a oraşului, în faţa mării.

CAPITOLUL XII.

CLOSETELE PUBLICE.— FRANÇOIS BESSON CĂLĂTOREŞTE — SĂ MERGI ŞI SA PRIVEŞTI ÎN JURUL TĂU.— PĂMÂNTUL VĂZUT DINTR — UN BALON DIRIJABIL — SUFLUL ETERNITĂŢII.— O PASĂRE SE ÎNVÂRTEŞTE SINGURA PE CER.— DIALOGUL DINTRE DOI COPII PE PLAJĂ: ÎN CARE ESTE VORBA DESPRE TERMOFOARE ŞI DESPRE SFEŞNICE CU TOARTĂ.— INTRE

TRECUT ŞI VIITOR.— CUM ORBEŞTE FRANÇOIS BESSON UITÂNDU-SE LA SOARE.

În a douăsprezecea zi, François Besson începu să meargă să se spele şi să se bărbierească în closetele publice. Era o sală mare care puţea, cu pereţi, parchet şi un tavan foarte curate, acoperite cu mici pătrate din faianţă albă. La stânga, în apropierea intrării, se afla o bătrână aşezată pe un taburet, citind un ziar, şi o masă pe care se afla o farfurioară cu câteva monezi de mică valoare. În sală, pe primul perete se aflau chiuvetele aliniate în faţa oglinzilor, pe al doilea perete nimic, pe al treilea perete vespasienele, pe al patrulea cele şase closete dintre care cinci indicau „liber” şi unul „ocupat”. Bărbaţii veneau şi plecau fără să spună nimic. Îşi spălau mâinile deasupra chiuvetelor, se pieptănau în faţa oglinzilor, se ştergeau cu prosoape mototolite. Sau urinau cu faţa la perete, lipiţi de cavităţile din faianţă albă ale căror margini îi protejau pe jumătate. Nu se priveau, în afară de doi sau trei care trăgeau câte o ocheadă. Unii îşi suflau zgomotos nasul, stând în picioare în faţa oglinzilor; apoi plecau cu paşi mari şi, trecând prin faţa mesei unde era aşezată bătrâna, aruncau o monedă care cădea zornăind în interiorul farfuriei.

Besson se bărbieri fără să se grăbească. Mai întâi înfipse maşina electrică în perete şi uruitul motorului se făcu auzit. Apoi îşi dădu cu maşina de ras pe obraji, foarte încet, ascultând sfârâitul perilor tăiaţi de lamele rotative. Barba era mai dură pe alocuri şi trebuia să insiste de patru sau cinci ori, strâmbându-se fără să vrea când era smuls vreun fir sau când era tăiat vreun coş. Îşi văzu în oglindă faţa slăbită, cu ochii negri care străluceau luminaţi direct de lampă. Lumina zilei nu intra uşor în interiorul sălii, iar pe zidurile albe electricitatea lucea ca nişte picături de apă. Besson ţinea în mâna dreaptă obiectul puţin rotunjit, care uruia regulat; îi plăcea mult maşina electrică de ras; n-ar fi vrut s-o piardă, sau s-o strice. În interiorul carcasei din material plastic, mecanismul se învârtea în loc cu toată viteza, iar palele elicelor minuscule tăiau perii unul după altul, până la piele, degajând infima lor pernă de curent de aer călduţ. Maşina electrică era foarte sigură şi foarte liniştită; ea se mulţumea să vibreze uşor în mână şi pe obraji, cu zgomotul său care ar fi putut dura ani de zile. Ţinând-o, era ca şi cum ai călători într-un avion, tras neobosit în aer de către cele patru motoare monotone, aşezat într-o carlingă din fier şi privind cum defilează fără dificultate cadrilajele pământului.

La un moment dat, un zgomot de apă trasă se înălţă în sală. Servindu-se de oglinda de deasupra chiuvetei, Besson pândi uşa care urma să se deschidă; bărbatul care ieşi era mare şi puternic, puţin chel în vârful capului; şi se opri ca să-şi încheie pardesiul; avea o faţă rozulie, un nas coroiat, iar ochii înfundaţi în orbite străluceau, plini de vigoare şi de bonomie. Apoi apucă o mapă şi plecă rapid, fluierând uşor. Un zornăit de monezi căzând în farfuriuţă salută ieşirea lui.

După ce se răsese, Besson îşi aranja maşina într-o husă roşie şi puse husa în sacoşa de plajă. Apoi se spălă pe mâini, îşi stropi faţa cu apă rece şi îşi pieptănă părul. Bău şi două sau trei guri de apă care mirosea a dezinfectant.

Vru să iasă din closetul public fără să plătească, dar când ajunse în dreptul mesei, bătrâna ridică uşor capul şi-l privi peste ziar, iar Besson trebui să pună o monedă în farfurioară.

Afară, străzile oraşului erau foarte animate. Cerul era complet albastru. Besson numără banii pe care i-i dăduse şeful de şantier şi se îndreptă către autogara ca să facă un mic voiaj. Hotărî să părăsească acest oraş infernal, în care casele nu conteneau să se odihnească pe solul de gudron; mai mult, exista riscul de a întâlni persoanele pe care le cunoscuse, pe părinţii săi, pe Marthe cu copilul roşcovan, pe Josette, pe Bayard, pe Siljelcoviva, sau chiar poliţişti care l-ar acuza de omor. Când ajunse la gară, găsi o duzină de autocare, trase la marginea trotuarului, sau în manevră să se gareze. Oamenii aşteptau, în picioare unii în spatele altora, în faţa stâlpilor de care erau agăţate pancarte ruginite. Aproape peste tot erau nişte semne bizare, cifre, ca de exemplu:

9 A PESSICART LAS PLANAS

108 FABRON 10 12

6 ISOLĂ ROQUESTERON.

AEROPORT SAVONA — GENOA B 444

Unii îşi croiau drum prin mulţimea care aştepta. Bătrâne aşezate pe bănci ţineau coşurile pe genunchi, iar copiii alergau în toate sensurile strigând cu voci piţigăiate. Din când în când, un autocar îşi deschidea uşile iar mulţimea se bulucea în pântecul lui. Motorul demara sub capota ancrasată şi clănţănea la ralanti, transmiţând caroseriei şi geamurilor toate zguduirile sale. Coşuri de alimente erau urcate în portbagaje şi bărbaţi în uniforme albastre, cu un soi de caschetă pătată trasă pe ceafă, fumau pe marginea trotuarului sau se interpelau vociferând. Un arab vindea covoare. Un omuleţ

cu mustaţă neagră ducea pe cap un platou plin cu cofeturi şi circula în mijlocul mulţimii fredonând:

Eu le fac, eu le vând iar nevasta-mi toacă banii…

Chioşcurile de ziare îşi etalau hârţoagele bălţate, claxoanele mugeau, fumul de benzină urca în aer şi semnalizatoarele clipeau. Aici era locul plecării, locul de unde oamenii părăseau Oraşul. Drumurile către diferite puncte din lume erau reunite în această piaţă prăfuită, kilometri şi kilometri de asfalt dogoritor sau nămolos, care mergeau singuri prin câmpia pustie. Plecase spre oraşe străine, spre teritoriile necunoscute unde creşte jungla de măslini şi de viţă de vie. Traversau deşerturile pictate în roşu şi în verde, pampasurile, oazele ceţoase, trecătorile încastrate în poalele munţilor. Mergeau spre foame şi spre sete, către mister, către teamă. Se împopoţonaseră, strânseră chingile la geamantane, pregătiseră hrana rece în saci, fără să uite sticla cu vin. Besson merse la întâmplare printre grupuri. Fu pătruns de mirosul plecării, simţi urcând încet în el neliniştea şi un soi de speranţă. Alese în sfârşit un autocar şi se aşeză la coada rândului de călători care aşteptau. Timp de câteva minute nu se întâmplă nimic, apoi uşile culisară gemând şi lumea începu să urce în interiorul autocarului. Era o maşină foarte frumoasă, albă aproape nouă, cu geamuri uşor colorate şi cu bare din oţel nichelat ce strălucea în soare. Motorul mergea deja şi vibra ritmic, şocând tot ceea ce putea fi şocat. Besson intră printre ultimii; înainta, cu capul aplecat, căutându-şi un loc. Găsi un scaun liber în spate şi se aşeză fără să privească. Apoi îşi potrivi sacoşa de plajă între picioare şi aşteptă. Alături de el, lipită de geam, o tânără vorbea prin gesturi logodnicului ei care rămăsese pe trotuar. Lipită de geam încât desena cu respiraţia semicercuri de aburi, se uita la bărbatul care abia ajungea până la înălţimea ferestrei şi făcea cu mâna. Se ridică o dată sau de două ori şi strigă printr-o deschizătură: „Scrie-mi! Des! Încercă să-şi scoată braţul afară pentru a atinge mâna bărbatului, dar nu reuşi decât să-şi juleaseă mâna. Atunci se aşeză la loc şi-i arătă zgârâietura prin geam, dând din mâna stângă. De partea cealaltă, bărbatul îşi aprinse o ţigară, ca să aibă o preocupare. Era un tip slăbuţ, cu părul tăiat foarte scurt şi îmbrăcat într-un costum albastru şi nou.

Autocarul demară după câteva secunde. Se strecură încet prin gară, claxonând pentru ca mulţimea să se dea la o parte. Călătorii erau încastraţi în fotoliile lor şi se ţineau de mânerele metalice. Hurducăielile legănau trupurile, trepidaţiile motorului făceau să tremure maxilarele şi grăsimea de

pe braţe. Autocarul traversa oraşul în valul de circulaţie. În partea din faţă a autobuzului, aşezat pe un scaun mai înalt decât celelalte, şoferul se muncea cu volanul, apăsa cu picioarele pe pedale, agita maneta de schimbat vitezele şi se auzea cârâitul înfundat al mecanismelor care i se supuneau; exploziile erau sudate unele de altele şi din când în când intervenea un zgomot misterios de aer comprimat care scăpa, în genul unui strănut. La intersecţii, semafoarele treceau pe galben, apoi pe roşu. Autocarul se imobiliza frânând şi toate capetele se înclinau în faţă. Apoi semafoarele redeveneau verzi, şi toate capetele se dădeau pe spate. Hurducăielile şi vibraţiile îi făceau pe oameni cam ridiculi; pe scaune, trupurile erau fleşcăite, victime manipulate brusc de zvâcniturile roţilor. Un bărbat traversa imprudent strada, prin faţa capotei autocarului, şi toată lumea se clătina acuzând această trecere. În autobuz se legaseră deja conversaţii; femei încotoşmănate în mantourile de lână vorbeau despre ploaie sau despre timp frumos, sau despre rănile pe care le aveau la picioare. Bărbaţii priveau casele sau maşinile. Un militar încercă să discute cu o fată urâtă, care însă rămânea mută.

Încetul cu încetul, autocarul ieşi din oraş. Se angaja pe un drum foarte drept, care mergea pe malul mării şi pe care vântul sufla puternic. Iarba începu să apară între case şi copacii se înmulţiră. Soarele strălucea deasupra orizontului, iar drumul era greu. Besson privi prin geam peisajul care defila foarte repede în primul plan, şi lent, aproape imobil sau poate chiar animat de o mişcare inversă, în planul îndepărtat. Erau terenuri virane, între garduri din lemn, în mijlocul cărora se aflau patru sau cinci carcase de maşini. Se vedeau dâmburi şi movile, aliniamente de vile joase păzite de javre. Clădirile noi, zugrăvite în alb, aveau pe faţade rânduri de balcoane goale. Rulote de ţigani nomazi, acoperişuri împânzite cu antene de televizor, stâlpi telegrafici, frânghii pe care era atârnată lenjerie de femeie. Vedeai grădini de zarzavaturi, tufe de trandafiri sau de rododendroni, hangare, biciclete lăsate pradă ruginii, camioane staţionând, cimitire, pompe de benzină colorate în albastru şi în galben. Pe un zid mare de cărămidă era scris cu vopsea albă:

U. S. GO HOME.

Apoi mai treceai pe lângă o băcănie. Pe lângă o cafenea din care ieşeau câţiva bărbaţi. Şi-apoi din nou vile cu obloanele închise, sau deschise, şi copii care se jucau de-a jandarmii şi de-a hoţii. O biserică cu clopotniţa ţuguiată, cu pendula stricată care indica miezul nopţii. Un şantier naval. Un atelier de reparaţii. O clădire în construcţie pe marginea şoselei, în centrul

unei curioase reţele de bare şi de scânduri. Poliţişti coborâţi de pe motocicletă şi dând amenzi. O femeie cu guşă care privea. Un câmp de aviaţie. Un coafor şi un restaurant plin cu luminiţe, care îşi avea numele scris cu litere mări şi roşii: FURCULIŢA. Un grup de cinci palmieri. Şi din nou terenuri virane, câmpuri în paragină, mormane de pământ şi de moloz în care strălucea silexul ca sticla pisată. Şi totul mişca fără încetare, cobora orizontal de-a lungul geamului de la autocar, încâlcindu-se, fugind spre spate şi multiplicând liniile şi unghiurile. În depărtare, în spatele planurilor mişcătoare ale caselor şi ale trunchiurilor de copaci, se vedeau colinele ce pluteau, albastre, umflateDe cealaltă parte a drumului, suprafaţa mării se învârtea în loc ca un disc. Şi-acolo, undeva înainte, ţinta călătoriei se preciza vag. Munţii se înălţau, capurile erau întinse în apă şi un norişor chircit stătea nemişcat.

François Besson privea peisajul cu o anumită curiozitate, îl vedea înaintând rapid, prin toate geamurile autocarului, imprimând, pe suprafeţele lucioase de pe spetezele scaunelor, ciudate reflexe răsturnate. Carlinga înainta drept în faţa ei, fără prea multe izbituri, despicând aerul transparent. Toţi erau prinşi în calmul mişcării, mergeau fără să se agite. Era ca o mică bucată de pământ care, aluneca pe pământ, care nu voia să cucerească nimic, ci pur şi simplu plutea pe asfaltul plan cu cele patru roţi ale sale cu pneuri zgomotoase. Rulam. Eram traşi în vid, urcam pante, coboram în văi, zburam în lungul liniilor drepte.

Autocarul se oprea, uneori, de-a lungul drumului, în general lângă un şir de case; unii oameni se ridicau şi coborau, iar alţii aveau să se aşeze în locul lor. Lumea se uita la noii veniţi, îşi bătea joc de ei cu voce joasă, apoi îi uita. Controlorul ajunse în dreptul lui Besson: „Următorul”, spuse bărbatul.

„Până la capăt”, spuse Besson întinzând o bancnotă.

Bărbatul numără în palmă câteva monezi, i le dădu lui Besson şi învârti maneta maşinii sale. Ieşi o bucată de hârtie însoţită de un clinchet, iar controlorul o puse în mâna lui Besson.

„Până la Mimoze”, spuse tânăra de pe scaunul de alături.

Şi avu loc aceeaşi operaţie.

Pe bucata de hârtie gălbuie, Besson citi:

108576329 linia: A.

F 00 325 mulţumesc.

Besson puse tichetul în buzunarul impermeabilului şi se uită la controlorul care circula pe aleea centrală a autocarului. Era un bărbat de

vreo patruzeci de ani, cu faţa plină de riduri, cu umerii rotunzi. Din când în când se apleca să se uite pe geamuri, apoi fluiera, iar şoferul oprea autocarul. Când fluiera din nou, autocarul pornea din loc, trăgând din greu.

Besson se gândi că nu era o meserie rea aceea de şofer sau de conductor pe autobuz. Te plimbi în interiorul tubului de metal şi învârteşti mica manetă care decupează bucăţi de hârtie. După ce ai adunat banii, te aşezi lângă şofer şi priveşti vag banda gri a şoselei, care defilează fără încetare. Sau să conduci autocarul, aşezat într-un soi de cabină din sticlă uşor colorată: învârteşti volanul ca să urmezi contururile peisajului. Te opreşti la staţii, porneşti din nou. Schimbi viteza: a-I-a, a-2-a, a-3-a, a-4-a, a-3-a, a-4-a. Frânezi cu brutalitate, ca să-i sperii pe pasageri. Şi-apoi poţi să mormăi tot timpul înjurături la adresa celor care te depăşesc, sau a celor care traversează drumul. Spui: „Ei, pe-acolo n u? Uită-te la mine! Şi semnalizatorul unde-i! Şi tu, vrei un pumn la moacă! Imbecilule, treci! Sifiliticule!' Etc. Şi claxonezi, faci să mugească claxonul, care dă bătăi de inimă. Şi-apoi poţi privi femeile frumoase, pe toată lungimea drumului, să le fluieri trecând. Pe cele care urcă la opriri ridicându-şi fustele, pe cele care erau să cadă din cauza frânării, pe cele care stau în picioare lângă poartă şi-ţi vorbesc râzând. Seara, te duci şi bei ceva, apoi te duci să te culci foarte obosit şi visezi toată noaptea şoseaua care defilează. Cunoşti drumul pe de rost, poţi conduce fără să te oboseşti, iar zilele trec repede. Îţi faci mica ta hartă din această bucăţică de lume. Le-ai învăţat pe toate: locurile unde trebuie să fii atent, locurile unde e aglomeraţie, locurile unde nu e nimeni. Le cunoşti pe toate, fântânile, stâlpii indicatori, colţurile caselor, intersecţiile, podurile şi trecerile de nivel. Ai punctele tale de reper. Ştii bine unde te duci. Câteva zeci de kilometri foarte bogaţi şi foarte populaţi, unde se întâmplă mereu ceva, unde se petrece mereu acelaşi lucru.

Autocarul continua să înainteze prin câmpie. Pe şosea erau multe maşini. Fugeau în soare, strălucitoare ca nişte cărăbuşi, degajând o mică trâmbă de fum alb. Erau maşini de toate formele şi de toate culorile. Unele lungi, cu aripi arcuite, vopsite în culori pastel. Altele minuscule, foarte rotunde, cu lunete pe geamul din spate, asemănătoare cu nişte hublouri, şi ale căror motoare se înroşeau opintindu-se. Camioane, camionete. Noi, vechi, frumoase, nichelate pe dinafară, toate numai vopsele lăcuite în care alunecau reflexele; urâte, cu farurile sparte, cu capotele distruse, pline de pete de miniu. În interiorul carapacelor de oţel, oamenii erau invizibili. De-abia îi zăreai, parcă erau nişte fantome palide înfundate în pernele

scaunelor, ascunşi după geamurile murdare. Erau tot soiul de automobile. Volkswagenurile sufocante, aproape blindate. Chevroleturile înalte pe roţi. Panhardurile turtite. Citroenurile care păreau nişte cârtiţe. Jaguarele în formă de papuci. Austinurile înghesuite. Renaulturile contractate. Alfa-Romeourile femeilor, Mercedes-Benzurile bărbaţilor. Simca, jucării de Prisunic. Skoda, NSU, BMW, Lancia. Fordurile de fierărie Cadiilacurile de Pompe Funebre. Toate, toate la fel, ducând cu zgomotul lor încărcăturile de picioare, de mâini şi de capete; rulând ca nişte vagoane micile lor popoare de femei cu baticuri, de bărbaţi cu ochelari fumurii, de copii, de bunici, de câini somnolenţi. Viaţa lucind pe metalul lor şi răspândind mirosul său de cauciuc. Într-o zi îşi vor termina cursa într-un mare cimitir de fiare vechi, la intrarea într-un oraş, iar rugina le va suda încet, anotimp după anotimp, caroseriile imobile.

Acum, drumul era foarte drept. Mergea pe lângă mare alături de calea ferată şi nu se mai vedeau prea multe case. Câmpiile se întindeau spre coline, ca şi grădinile plantate cu arbori fructiferi, pământurile pietroase, ruinele, cactuşii. Soarele era sus pe mare, iar marea era albastră, strălucitoare, străbătută de mici valuri vlăguite.

Besson se gândi că ar fi mai bine să coboare din autocar. Sună, aşteptă oprirea, şi se trezi pe şosea. Când autocarul demară fără el, îl privi trecând; însă geamurile erau opace, şi nu recunoscu pe nimeni. Apoi merse pe marginea drumului, în aceeaşi direcţie.

Făcu aşa mai mulţi kilometri. Solul era moale, acoperit cu un soi de iarbă tunsă, care trosnea sub tălpi. Apa dispăruse complet, iar pământul începea deja să se crape sub efectul căldurii. Cam peste tot, insectele ţâşneau din boschete, lăcustele ţârâiau. Câmpia era pustie. Pe întinderea gloduroasă a peisajului şoseaua era o brazdă de zgomot şi de mişcare. Casele păreau abandonate, culcate între pantele câmpurilor, înconjurate cu boscheţi de pini parasol. Aici n-aveai nimic de făcut, decât să mergi şi să priveşti în jurul tău.

Soarele bătea tare şi Besson fu nevoit să-şi scoată impermeabilul. Îl duse un timp pe braţ, dar asta îl deranja, şi preferă să-l abandoneze într-un loc pe marginea drumului. Puţin mai departe îşi lăsă şi sacoşa de plajă, ascunzând-o oarecum după un tufiş, ca s-o regăsească mai târziu dacă ar mai avea cumva nevoie de ea.

Când se satură de mers, se opri şi se aşeză pe o bornă pentru a privi maşinile trecând. Le vedea venind de departe, plutind pe loc în mijlocul

unor bălţi iluzorii. Apoi goneau prin faţa lui Besson, unele dintre ele claxonând. Şi se întorceau spre capătul orizontului, sclipind înainte de a dispărea.

Mai încolo, Besson trecu prin faţa unei pompe de benzină. Pe un soi de turn din ciment se afla un panou mare pe care era scris:

AZUR.

Mai jos de turn, edificiul se întindea alb, frumos ca o biserică. Peste tot atârnau pancarte în vânt, cu desene roşii şi albastre în formă de stea. Erau câteva muşcate în ghivece şi un câine lup dormea, cu capul între labe, la intrarea în garaj. Sub o verandă din beton tronau patru pompe de benzină. Pătrate, colorate în albastru şi roşu, prevăzute în partea de sus cu o lucarnă unde se înscriau cifrele, cu furtunul de cauciuc încolăcit, ele erau acolo inutile. Nu exista nimeni: bărbat, femeie, copil. Pe solul spălat cu multă apă, mirosul de benzină şi de ulei se înălţa uşor, iar soarele lovea suprafeţele albe ale stelei sale albe.

Besson traversă staţia-service în toată lungimea ei. Când trecu pe lingă garaj, câinele lup ridică urechile, fără să deschidă ochii Şi mârâi. Besson se îndepărtă şi se întoarse pe şoseaCâţiva metri mai departe, în apropierea unui pârâiaş care semăna cu un canal înfundat, Besson găsi un drum de pământ bătut. O apucă pe el. Merse aşa de-a lungul câmpiei, poticnindu-se pe potecă, escaladând pantele, agăţându-şi hainele de spinii mărăcinilor, speriind şopârlele. Drumul ducea nu se ştie unde, încastrat între mărăcini, strecurându-se, răsucindu-se, şerpuind, revenind chiar uneori înapoi. Întorcea spatele la mare. În faţă, colinele aspre îşi întindeau spinările. Se vedeau câteva case, împrăştiate printre copaci, cu câmpuri de vie, măslini, terase. Dâre de fum urcau în cer, iar sub bucăţile de ziduri demolate viermuiau gângănii. În spate, soarele continua să urce spre zenit, extrem de luminos. Umbrele şi părţile luminate erau foarte distincte, tăiate cu lama ca să zic aşa, iar peste tot erau spini. Ierburile acopereau pământul ca o blană, lăsând căldura să facă mucegai sub ele. Mirosurile erau înţepătoare, puternice, lipite de sol ca o a doua atmosferă, încetul cu încetul, mergând de-a lungul drumului, pe pietrele preistorice, Besson descoperi acest lucru surprinzător: nu existau oameni pe pământ. Peisajul era imens, viu, aplicat cu toată greutatea sa pe structura solului. Era o mască, o ciudată membrană de celuloid care se topise pe relief şi care nu mai putea fi dezlipită. Acum se vedea clar. Era privită ca de la înălţimea unui balon dirijabil, etalând în cele patru puncte cardinale kilometrii săi de solitudine şi de bestialitate. Oraşele,

clădirile pătrate, străzile, gările, maşinile, autostrăzile, aeroporturile şi stadioanele, totul dispăruse brusc; totul se amestecase cu pielea moale cu culorile brune, cu striuurile roşietice, cu mici bobite imobile. Şi oamenii dispăruseră cu ele, înghiţiţi în nisip, redeveniseră praf, nu inexistenţi ci pur şi simplu particule microscopice asemănătoare cu celelalte particule. Copacii, ciupercile, muşchii şi lichenii, şi apoi lăcustele, miriapodele, şi-apoi şi crocodilii, boii, caii, chiar şi elefanţii; toţi dizolvaţi, toţi diluaţi în mâl şi aluviuni, înscrişi pe sol, placaţi de mâna tiranică şi spectrală, mici păianjeni în pânzele lor gri, înfundaţi ca ridicoli paraziţi ce erau, în pielea lor roză cu peri duri şi bând cu minusculele lor guri ruşinoase două sau trei picături din aceste milioane de litri de sânge!

Besson se aşeză pe un pietroi de pe marginea drumului. Nu mai privi atâta în jurul lui. Gângăniile începură să danseze pe loc în lumina soarelui; bâzâitul aripilor lor se putea auzi distinct şi li se vedeau strălucind spinările albăstrii. Aerul era încă rece, mai ales când sufla vântul, însă pe alocuri soarele lovea cu un soi de arsuri. Besson se gândi să i-ar fi plăcut să fumeze o ţigaretă în acest loc în care se afla. Ar fi fumat fără să se grăbească, lungindu-şi picioarele pe pietriş, şi din când în când ar fi scuturat câte un pic de scrum pe sol. Apoi, după ce ar fi terminat ţigareta, ar fi strivit-o pe pământ, foarte aproape de pietroiul pe care era aşezat. Şi ar fi rămas astfel un semn al trecerii lui, o minusculă pată neagră abia vizibilă, având deasupra chiştocul desfăcut din care curgeau firele de tutun galben.

Fiecare loc din peisaj merita să te opreşti. Fiecare mic colţişor de mărăcini şi de mâl merita osteneala de a-ţi construi o cabană, ca să-ţi poţi petrece acolo o zi şi o noapte. Aici puteau face mari călătorii interminabile, cu etape la fiecare cincizeci de metri, mergând de la o piatră la altă piatră, de la un copac la un puţ, de la o ruină la un tufiş de cimbrişor. Puteai pleca la nimereală peste coline, trăind din produsul vânătorii, culegând fructe din încrengăturile de mur, din arbatuşi, adunând măslinele negre căzute pe jos. Era un continent imens, brăzdat de fluvii lungi de câţiva centimetri, cu deşerturile toride, cu munţi abrupţi, cu păduri de ierburi tăioase unde înaintează legănându-se monştri rapizi înzestraţi cu labe, antene şi mandibule. Într-adevăr, pământul era fără limită. Nu se terminase niciodată de explorat, de defrişat, de cucerit. Fiecare părticică din aceste teritorii era păzită de animale vigilente gata de război. Ele îi autorizaseră pe oameni să traseze pe ici, pe colo cărări şi şosele. Ele le cedaseră parcele de sol, ca să-şi construiască acolo şi oraşe. Dar tot restul le aparţinea şi nimeni nu trebuia

să încerce să le mai ia ceva. Căci altfel îşi vor ridica armatele lor sălbatice şi cu milioanele, cu miliardele vor începe războiul. Noaptea, ziua, vor veni în valuri invincibile, vor împresura casele, vor ronţăi, vor zbura pe cer, acoperind totul de la un orizont la altul, stingând cu corpurile lor minuscule lumina soarelui. Se va putea folosi orice, focul, insecticidele, bombele: fără rezultat. Ele vor fi învingătoarele. Vor ieşi de pretutindeni, mergând peste cadavre, înăbuşind incendiile, plutind pe vârtejurile de apă şi devorând, ronţăind, curăţind până la os. Nu trebuiau provocate. Nu trebuia trezită ura lor.

Besson se culcă pe spate în iarbă şi privi cerul. Simţi vârfurile dure ale plantelor trecând prin veşminte şi înţepându-i pielea. Mai existau şi pietre, în formă de piramide, care ieşeau din pământ din loc în loc şi-l apăsau pe corp. Lungit pe sol, auzea totul distinct; ciudatele zgomote ale vieţii se propagau vibrând, nenumărate, şi totuşi fiecare demarând cu precizie, înălţându-se pe pământ ca o rămurea. Zumzetele insectelor, detonările plantelor la soare, grohotişurile din pietre şi din nisip, fărâmiţările, fisurările. Erau cu milioanele şi niciodată n-ar fi putut fi numărate, chiar dacă ascultai atent cu urechea. Existenţa se ţinea acolo, la nivelul solului; o ceaţă, un soi de nor lăptos şi cald care mişca fără încetare.

Besson fu, în curând, alungit pe suprafaţa de ierburi ca un gigant legat fedeleş în somn de către o armată de piticuţi. Poporul pipernicit îi legase părul cu fire de păianjen de nişte ţăruşi înfipţi în sol. Hainele fuseseră cusute de pământ, iar picioarele şi mâinile îi erau acoperite cu o plasă de liane cu ochiuri invizibile. Aşa era: îl transformaseră în iarbă, îl făcuseră prin surprindere prizonier al miriştei şi al tufişurilor. Deasupra lui, cerul palid era insondabil, atât de vast încât părea că nu există. Lumina furnica foarte departe în spaţiu, înotând la dreapta soarelui.

Încetul cu încetul, Besson înţelese că era expus pe un platou, placat pe domul gol al pământului, în vederea unui sacrificiu de neînţeles. Ameninţarea cu moartea putea surveni din adâncul cerului palid. Nu exista nimic care să protejeze, nimic care să poată servi de acoperiş. Oamenii, cu carnea lor fragilă, cu oasele pe care o nimica toată le poate rupe, erau expuşi la pericole neaşteptate. Stelele, plantele moarte, aeroliţii puteau în orice clipă trece bariera mov şi să se prăbuşească pe pământ, forând cratere de şase sute de kilometri lăţime. Între spaţiul lustruit, ameţitor, unde sorii explodează brusc, şi între el, Besson, nu se afla decât această perdea de tul, acest biet voal fosforescent, această membrană mică, uşor despicată, care nu

poate nici măcar să ascundă. Un fior rece păru că vine din nori ca o cometă şi intră în corpul lui Besson prin buric. În plină zi, cu soarele, cu zgomotele pe jumătate liniştitoare şi mirosurile de polen, suflul eternităţii se răspândi în măruntaiele bărbatului întins pe pământ.

Mai târziu, o pasăre albă începu să se învârtească în spaţiu; Besson o privi, aproape fără să-şi mişte ochii, cum trase cercuri strâmte în aerul deschis. Nu bătea, ca să zic aşa, din aripi, însă se mulţumea să planeze prelung, perfect întinsă, basculând pe vânt, învârtindu-se în cerc, neîncetat, iar mişcarea ei părea imobilă, într-atât era de înaltă pe cer. Ea aluneca în jurul unei axe invizibile, exact deasupra capului lui Besson; revenea într-una pe urma ei, refăcea ruta, înclinându-se, redresându-se, pivotând în calm şi în linişte. Uneori, din cauza unui gol de aer, sau simţind că-şi pierde echilibrul, începea să bată din aripile sale mari şi moi timp de câteva secunde; apoi intra din nou în cursă şi continua să plutească şi să se învârtească, de parcă ar fi parcurs un fel de seară transparentă, care nu va coborî niciodată. Besson privi pasărea cu pasiune şi se gândea că acest zbor n-ar trebui să se oprească niciodată. De acolo, de unde era culcat, pe pătratul de pământ şi de ierburi, el nu putea să distingă corpul animalului: nu se vedeau nici cap, nici labe, nici desene cafenii împestriţând penele. Era un pescăruş, un erete, un şoim, un răpitor. Sau un vultur, poate, un vultur coborât din munţii vecini şi care căuta cu ochii săi cruzi victima, pe care urma să cadă ca o piatră. Era imposibil de ştiut. Pasărea îşi făcea cercurile unul după altul, cu încăpăţânare, cu violenţă. Dar din ea nu se vedea nimic decât forma în cruce a celor două aripi ieşite din corp, întinse pe pământul care se învârtea lent sub ele. Un semn, un semn viu plonjat în prăpastia albă a cerului, înaintând rigidă de măreţie şi de ură. Pasărea era singura imagine a acţiunii în această întindere goală, ea poseda tot restul. Oricât de departe ai fi privit la stânga, sau la dreapta nu exista nimic altceva decât ea. Asemenea morţii, probabil, deschizând şi închizând caliciul alburiu, sau repliată şi pregătită de luptă contra oamenilor, rămânea suspendată în densitatea atmosferei. Corpul ei uşor jubila, freamătul curenţilor aerieni apărea pe penajul ei alb şi lumina o traversa dintr-o parte într-alta, o făcea diafană, strop de sticlă şi de abur, ale cărui contururi se destrămau. Zbura. Nu mai termina de zburat. Aparţinea substanţei gazelor şi era sigur că nu mai putea reveni pe pământ.

Trebuia să continue să se învârtească în vid, trasând una după alta figurile sale circulare, până să se epuizeze şi să dispară, uşor evaporată. Ea nu mai

respira. Nu mai trăia, fără îndoială, sau intrase în viaţa continuă. Planând. Scânteind în azur. Deschisă, complet deschisă. Proiectând pe pământ umbra în formă de cruce, care aluneca teribilă cu cei trei metri de anvergură. Singură. Confundată. Devenită respiraţie, devenită zbor, şi nemaiputând să se disloce. Ameţită de cercurile ei perfecte, după ce uitase foamea, teama, după ce părăsise pentru secole crevasele lumii. Pierdută. Mută. Abandonată infinităţii desenului orizontal. Fiind dusăFiind dusă.

Când Besson nu mai văzu pasărea, se ridică şi coborî pe potecă. La poalele colinelor, marea era sub un strat de ceaţă. Soarele atinse aproape zenitul, iar vântul încetase să sufle. Căldura se amesteca din ce în ce mai mult cu aerul rece, uscând lent stâncile, făcând să se nască praf prin cotloane. Pe şosea, maşinile alergau în mare viteză cu zgomote sfâşietoare.

Besson merse din nou pe povârnişuri, până când ajunse la un grup de case. Acolo maşinile mergeau mai încet, din cauza unui stop, Besson zări piaţa cam retrasă, unde nişte bătrâni erau aşezaţi pe bănci. În centrul pieţei, un jet de apă stropea o peluză verde, iar nişte porumbei se învârteau pe sol. Câini, pisici cu răni pe spate. Câteva vrăbii ocupau, de asemenea, trotuarele. Casele erau urâte, distruse, iar obloanele erau închise. Şi aici se putea, la o adică, trăi; puteai să te căsătoreşti şi să ai copii, pe care să-i cheme Andre sau Mirelle. De două ori pe săptămână primăria se transforma în cinema şi vedeai pe ziduri afişele: „Omul din câmpie”, „Rechinul înhaţă Scotland Yard-ul”. Tutungiul se numea Giugi, medicul Bonnard, iar femeia de moravuri uşoare era supranumită Marie de Cavalous. Din când în când exista câte un furt, sau o crimă. Iar prostul satului era fiul natural al adjunctului de primar. Toată treaba asta n-avea mare importanţă.

Besson merse printre oamenii care-l priveau. Se opri într-un bar şi ceru la tejghea un pahar cu limonadă. Contemplă fix suprafeţele din material plastic galben şi nichelul filtrului de cafea. În fundul sălii, un juke-box începu să meargă şi o voce răguşită de femeie, pe fundal de cor şi ritm, recita un cântec care vibra surd:

E chiar cea mai.
E chiar cea mai.
E chiar cea mai.
E chiar cea mai frumoasă.
Cea pe care o cheamă.
Cea pe care o cheamă.
Cea pe care o cheamă frumoasa.

Frumoasa Isabelle…

Besson bău paharul de limonada şi plăti. După aceea, se sprijini o clipă cu coatele de tejghea şi examina strada. Muştele sorbeau din picături pe mese. În fundul barului cineva strănută de două ori, apoi îşi şterse nasul.

Besson ieşi din satul unde nu văzuse aproape pe nimeni.

După un kilometru de mers, traversă o trecere de nivel şi o luă pe drumul care ducea la ţărm. Aproape peste tot erau chioşcuri închise, unde se vindeau, în timpul verii, îngheţată şi arahide. Şi câteva pancarte care indicau lucruri, ca de pildă: „camping”, „Marea”, „altitudine zero”, „La Fiesta Beach”, etc. Besson se opri un moment pentru a privi plaja şi capurile care o mărgineau din fiecare parte a orizontului. Masa de galeţi era pustie, foarte umflată în faţa întinderii mării. Destul de departe, în stânga, se vedeau siluetele unor pescari adunaţi în jurul unui debarcader din ciment, iar la dreapta, tot departe, un depozit de gunoaie. Besson se îndreptă într-acolo, înainta poticnindu-se pe galeţii calzi, respirând mirosul înţepat care se degaja din mare. Totul devenise alb, gri şi roz. Marea era albastră, de un albastru ce deranja retinele. Pe alocuri, erau plăci de mazut care luceau în soare, iar foarte aproape de apă se vedeau petele sticloase ale meduzelor rămase pe uscat.

Când ajunse în apropierea depozitului de gunoi, Besson se aşeză pe galeţi, ca să se odihnească. Căldura era puternică şi trebui să-şi scoată vesta şi cămaşa. Se rezemă pe spate, în coate şi contemplă valurile care se rostogoleau egale. Timpul nu trecea repede, iar pe mâna lui Besson, în interiorul hubloului de la ceas, secundarul înainta în mici sacade, la nesfârşit. Până la urmă se sătură; desfăcu ceasul de la mână, îl aşeză pe o piatră plată şi cu un galet ascuţit îl făcu ţăndări. Apoi examina resturile arcului şi cioburile de sticlă care se împrăştiaseră pe plajă.

Norii nu mai existau; fuseseră băuţi de către azurul cerului, în afara unei dâre albe lăsate de un avion cu reacţie care zbura la douăsprezece mii de metri; dar şi ea se risipi. Pasărea plecase, iar bărbaţii dispăruseră. Nu mai rămăsese decât soarele, absolut la verticală, lovind pământul şi marea ca printr-o lupă. Besson se lungi pe galeţi, pentru a se expune deşertului arzător.

Ultima dată când auzi sunete umane fu atunci când doi copii trecură foarte aproape de el, vorbind tare. Băieţelul se numea Robert, iar fetiţa Blanche. Veneau încet, oprindu-se din doi în doi metri şi interpelându-se.

Besson ascultă ce spuneau, fără să se ridice să-i vadă: „Blanche! Blanche! Vino să vezi”, spuse Robert.
„Ai găsit un termofor?” spuse Blanche.
„Nu, vino să vezi.”, E un sfeşnic cu toartă”, spuse Blanche.
„E frumos, da?”
„Da, nu-i rău. Deci unul în plus. Câte ai acum?”
„Trei”, spuse Robert.
„Eu, eu am două sfeşnice şi aproape zece termofoare”, spuse Blanche-
„Da, dar unul nu e bun”, spuse Robert; „n-are bandă.”
„Ba da, există una, nu se vede bine, dar există o bandă.”
„Eu în orice caz am un sfeşnic pe care e scris ceva”, spuse Robert.
„Ce e scris? Dă să văd.”
„Stai — E scris Farge, Farga, sau cam aşa ceva.”
„Ia să văd”, spuse Blanche.
„Forge”, spuse Blanche după un moment. „E scris Forge.”
„Nu, nu, e un A acolo, nu un O. E Farge.”
„Mi-l dai mie, spune?”
„Eu l-am găsit, acolo, în grămada de murdării.”
„Dacă mi-l dai, îţi dau jumătate din termofoarele mele.”
„Nu mă interesează. Termofoarele sunt pe toate drumurile.”
„Dar ăsta cu trei benzi?”
„Dacă vrei sfeşnicul meu, înseamnă că are valoare mai mare.”
„Bine, atunci păstrează-ţi sfeşnicul. În orice caz eu am două.”
„Da, dar nu e nimic scris pe el.”
„Mi-e totuna. În orice caz, nu-mi spune nimic Farge. Na, uită-te acolo. Încă un termofor.”
„E ceea ce-ţi spuneam, termofoarele sunt peste tot.”
„Da, dar nu tu le găseşti.”
„Termofoarele sunt nişte pietre.”
„Şi sfeşnicele la fel, tot nişte pietre.”
„Nu, nu-i adevărat. Sfeşnicele sunt din ciment.”
„Păi, e acelaşi lucru, nu?”
„Eu prefer sfeşnicele. Cel puţin servesc la ceva.
— Vino să căutăm mai departe… „
Vocile scăzuseră şi se pierduseră. Liniştea se aşternu din nou cu căldura şi cu lumina, iar Besson începu să transpire uşor.

De mult timp trebuia să sosească acest moment. Besson îl aşteptase de ani de zile, de secole poate. Perdeaua ploii şi a norilor se destrămase dintr-o dată, în ziua aceea, dând la iveală nuditatea cerului şi rondela fulgurantă a soarelui. Frumuseţea, durerea peisajului întărit, răvăşit de suliţe şi de topoare, încetaseră să mai fie suportabile. Lumina devenise o vâltoare dogoritoare şi transparentă, în care trebuia să plonjezi cu capul înainte. Oraşul, şoselele, aerodroamele zgomotoase, spaţiile desenate ale câmpiei, muntele abrupt, animalele la pândă sau adormite, copiii, femeile, totul duseseră acolo. Era clipa şi locul alese de către zei pentru a se împlini sacrificiul ispăşitor. Totul fusese trasat pentru a ajunge în acest punct unic, pe această plajă de pietre gri, în această zi, la această oră. Nu putea să scape. Nu putea să revină înapoi: timpul se blocase pe acest eveniment, fără posibilitatea de a avansa sau a da înapoi. Era acolo, acum. Trebuia să se întâmple asta. Viaţa lui Besson era îndreptată spre aceasta ca o mişcare a cărei acţiune se remontează singură până la modul iniţial şi final; el ştia treaba asta; ca să se întoarcă, încercă o clipă să renască amintirile. Fotografiile mototolite reapărură, înfăţişând imaginea unui copil sprijinit de o balustradă din fier, într-un sat al cărui nume dispăruse. Sau silueta stând jos a unei mame, cu părul împletit în cozi adunate, şi care ţinea în căuşul palmei drepte o păpuşică boccie şi cheală. Pe ecranul sângerând al pleoapelor sale închise văzu, de asemenea, urcându-se figuri absurde de lucruri imaginare; lupi cu urechile ascuţite, cai dând din copite, monştri cu ochelari de oţel. Fu închis în dulapul cu păianjeni iar faianţa strălucitoare a unei farfurii decorate cu flori îl aspiră în toropeala serii, în timp ce se înalţă accentele adormite ale vocilor care vorbesc ca să nu spună nimic. Regăsi camera închisă a viselor vechi, camera ermetică şi teribilă unde pereţii sunt totodată atât de apropiaţi şi atât de depărtaţi.

Apoi prăpastia marină în care plonjezi alunecând de-a lungul unui zid mai înalt decât o casă cu douăzeci de etaje, în jos, către grotele caracatiţelor şi adâncurile tapisate cu alge groase, ce dau încet din braţe. Gaura neagră se mări, deveni pânteee de vulcan, peşteră, centru de catedrală de jăratec unde se învârteşte în loc corpul umflat cu membrele rămase cioturi.

Minutele au trecut. Orele au trecut. Zilele, anii au trecut. Totul a intrat unul într-altul, strângându-se, topindu-se, devenind maşinărie. Şi-acum, nu mai rămâne decât imensa nenorocire de a fi supravieţuit. Nimic, niciun desen, niciun cuvânt scris pe hârtia solidă n-au reuşit să scape. Ca un cuţit, ca un cuţit cu lama ascuţită sunt zilele. Hărţile şi dicţionarele sunt

îngrozitoare, căci niciodată nu sunt complete; întotdeauna rămâne ceva care fuge, care scapă. Micul animal palpitând a fugit prin ierburi şi nu rămâne nimic din el, nici măcar un miros; şi totuşi, totul a fost închis într-o sferă fără ieşire, cu ziduri netede, reverberându-se cu furie.

Întins cu toată lungimea pe pietrele care irită, Besson văzu, de asemenea, venind spre el furtuna viitorului. Cu aceasta puteai uita ce avea să se întâmple: vor fi minute. Vor fi ore, zile, ani. Bătrâneţea va veni, într-o zi, aducând liniştea ruşinoasă. Faţa va fi fleşcăită, muşchii nu vor mai avea forţă. Dar toate astea nu contează. Moartea va veni ca şi restul, căzând din tavan sau din cer pe nepregătite. Pe stradă, în mijlocul unui cerc de gură-cască. În patul împuţit, pe perna îmbibată cu bale. În maşina zdrobită. În mijlocul unei scări, iar corpul stupid se rostogoleşte, izbit din treaptă în treaptă, făcând să răsune craniul ca o tigvă, 40 de ani, 55 de ani, 68 de ani, 77 de ani, 79 de ani, 81 de ani, 84 de ani, 92 de ani. 100 de ani, 101, 102, 103, 104, 105, 106. Care dintre aceste cifre va fi cea bună? Care va fi ziua? 22 august 1999, sau 4 mai 1983? Sau 13 decembrie 2002? Sau chiar 1 aprilie 2014? Care va fi ziua? Şi care va fi ora? Amiază? Ora două după-amiază, ora nouă şi treizeci seara? Sau mai curând dimineaţa, după o noapte epuizantă plină de coşmaruri? Ce va ceda mai întâi? Inima? Rinichii? Ficatul? Plămânii, sau coloana vertebrală? Dar toată treaba asta nu are importanţă. Căci există şi anii care vor veni, denşi şi asemănători cu boii la adăpătoare, şi secolele, şi lungile serii de secole cu largi striuri de marmură. Dincolo, departe de acest loc şi de acest moment, timpul o să continue să-şi întindă ramurile de arbore care creşte. Limbajele i se vor deforma, artele se vor stinge. Ideile vor aluneca încetişor ca nişte şlepuri, şi nimic nu se va întâmpla niciodată. Nu va exista sfârşit, tot aşa cum n-a existat început, ci pur şi simplu noaptea se va instala peste fapte, şi le va acoperi uşor de umbră. Suprafaţa insesizabilă a discului se va învârti în jurul propriei axe, repede la exterior, imobilă în centru. Şi veşnicia este aici; nu ascunsă, ci omniprezentă. Nu acoperind totul, ci în interior, în centrul centrului timpului.

Atunci, când Besson cunoscu această mare frumuseţe. Când înţelese că totul era inutil şi că trebuia ca această clipă să sucombe. Când înţelese că este înfrânt şi îşi simţi destinul proclamat. Când fu violent contra lui însuşi, deschise ochii şi fixă soarele. Fulgerul orbitor îi intră în pupile, explodând; durerea fu dintr-o dată insuportabilă şi lacrimile începură să curgă. Besson întoarse o clipă capul şi căută să vadă ceva care ar putea isă-l reţină pe

lume; cu aviditate, pe galeţii plajei, încercă să găsească rapid orice, o viespe, o furnică rătăcită, o musculiţă. Dar nu exista nimic, nimic altceva decât pământul şi pietrele, în mijloc cu o mare gaură albăstruie ce se deplasa în faţa privirii sale. Apoi mâna întâlni un mic galet în formă de melc, şi-l apucă. Besson se culcă din nou pe plajă şi, strângând micul galet, redeschise ochii la soare şi nu-i mai închise.

Lumina intră în cap, ca şi cum era pentru prima dată; arse, inundă cu lava ei, spălă totul până în fundul creierului. Zgomotul foarte alb şi monoton invada trupul încetul cu încetul şi-l detaşă de pământ. Solul se retrase, săpă mormântul său de nepătruns, iar zidurile de aer se dădură de o parte. Acum era clipa. Cu toată voinţa concentrată, Besson luptă împotriva soarelui cu ochii deschişi. Luptă contra focului, contra apei şi contra pământului, aşa, fără să mişte. Contra oamenilor şi contra animalelor. Contra pietrelor şi contra aerului, contra vidului larg deschis unde mişună plantele. Se ridică împotriva lor, a tuturor, în durere şi în ură, şi le oferi scuturile tandre ale celor doi ochi ai săi, unde lacrimile curgeau neîncetat. Dădu lumii cele două globuri cu irisuri delicate şi pupilele adânci. Oferea soarelui barbar taina retinelor umbroase, pentru ca în arşiţă să nu poată pieri niciodată amintirea răzbunării. Apoi lăsă să-i izbucnească uşurel plânsul, strigătul său trist şi răguşit de gibon care urlă fără motiv în faţa nopţii care cade.

CAPITOLUL XIII.

SOCIETATEA.— ÎNTR-UN TREN.— UN BĂIEŢAŞ FUMEAZĂ PRIMA SA ŢIGARETA.— AUTOCARUL DE TURIŞTI.— MAMA.— SFÂRŞITUL ISTORIOAREI SPUSE DE ANNA.— ZGOMOTUL UNEI SINUCIDERI.

A treisprezecea zi, a paisprezeceea zi, a cincisprezecea zi, şi zilele ce urmară, nu mai există ziuă, ci o singură noapte fără strălucire care dura tot timpul. În oraşul acum debarasat, în interiorul caselor încălzite de radiatoare electrice, oamenii trăiau aşa cum trăiseră dintotdeauna. De exemplu această femeie, Angele Basman, patruzeci şi doi de ani, care prăjeşte cartofi pai într-un ceaun cu ulei încins. Îmbrăcată cu un şorţ cu flori roşii şi ocru, stătea în picioare în faţa aragazului, iar micile picături fierbinţi săreau pe braţele ei golaşe sfârâind.

Sau acest pisoi tărcat, numit Michou, care dormea la soare în grădina unei vile. Purecii mişunau în blana sa deasă, căutând cel mai bun loc pentru a pişcă. Sau chiar această fată slăbuţă, cu faţa palidă, cu părul negru tăiat scurt, şi care înfăşură într-o foaie de ziar bojocul sângerând pe care-l

folosise pentru a păta cearşafurile din pat, ascunzând astfel mamei sale că era însărcinată.

Pe un perete de sticlă transparent, mergând parcă pe un cer cenuşiu şi albastru se vedea o musculiţă. Înainta lent, milimetru după milimetru, mişcându-şi perechile de picioare mai fine decât puful, iar corpul său era colorat în verde.

Ziarele povesteau cu regularitate istoriile lor, anunţând cu litere mari cataclismele şi revoluţiile, cu litere mai mici crimele pasionale, cu caractere înghesuite accidentele de automobil, furturile cu rulota şi isprăvile triştilor inşi de nimic.

În colţurile obscure cerşetorii cerşeau. Pe marginea ferestrelor femeile bătrâne fărâmiţau pâine pentru porumbei, iar în restaurante, cuplurile mâncau varză murată. Aproape peste tot era un miros de usturoi, pete de unsoare arsă, rugină, gâlgâit de chiuvetă înfundată. Un bărbat, scobindu-se în nas, aştepta la intersecţie în maşină schimbarea culorii roşii la semaforului. Beţivii îşi goleau sticlele cu vin, iar femeile obeze lingeau îngheţate cu ciocolată.

Unii citeau romane în penumbra camerelor lor închise; citeau povestioare în genul:

Pielea ei fierbinte şi catifelată îmi umplu din nou gura şi ne rostogolirăm pe nisipul liniştit, cu muşchii încordaţi de plăcere.

Când mâna mea, mângâind-o, întâlni din întâmplare pe spatele ei agrafa costumului de baie, ea vru, o clipă să se zbată, însă stofa alunecoasă oferea ca o floare care se deschide căldura tremurătoare, voluptatea teribilă a nudităţii. Simţeam cu greu la pieptul meu dulceaţa tandră şi dezvelită a sânilor săi goi, rotunjimea şoldurilor, pântecul încă copilăresc, picioarele sale lungi şi subţiri încrucişate cu ale mele, cu greu gustai impresia rară a unui corp pe care apa de mare îşi lăsase răcoarea în stropi şi pe care soarele îl îmblânzise ore în şir! Căci dintr-o dată ea alunecă din strânsoarea mea, suplă şi fugace, şi se dădu înapoi cu un aer de provocare, pe jumătate goală în lumină şi în vânt; în depărtare se auzea strigătul surd al şalupei. Alergă, cu o impudoare fermecătoare, fără să ţină seamă de costumul descheiat. Soarele în sfârşit ajuns la nivelul orizontului se însângeră brusc şi inundă cu moartea sa magnifică marea şi plaja… Ea reveni spre mine cu părul despletit, cu o lucire roşietică pe sânii ţuguiaţi, pe pântecele rotund!

„Ora cinci şi jumătate!” spuse ea cu furâe.

Alţii fac tablouri bălţate, în care domină rozuliul şi roşul-închis. Alţii cântă la flaut după-amieze întregi, sau ascultă discuri de jazz. Organizarea domneşte în societatea insectelor, în oraş în momentul de faţă, totul e plat, pătrat, la rigoare rotund. Pe uşile toaletelor, în baruri, cuţitele au gravat cuvinte obscene şi au desenat figuri pornografice; însă aceste desene şi aceste cuvinte sunt demne, aproape virtuoase. Pe două pancarte identice, scris cu vopsea roşie, se poate citi:

BĂRBAŢI FEMEI în lungul coastei, mergând cu viteză mică din oraş în oraş, trenul alunecă pe şine. Sunt vreo douăzeci de vagoane negre şi o locomotivă care aruncă fumul în vânt. Înaintează pe şine, urlând monoton un soi de wooooooooo foarte grav, care zguduie pământul în admcime. Se înfundă în tunele, iese din nou, se curbează puţin, frânează, fluieră, urcă pantele, coboară văile, acţionează semnalele de alarmă şi soneriile de treceri la nivel. Roţile sar regulat la joncţiunea şinelor, declanşând zdrăngănitul de dus-întors şi bat ritmul. Bielele funcţionează, aburul ţâşneşte. Uneori trece peste un macaz şi zgomotul roţilor se încalecă, tuşeşte, strănută, scuipă. Oamenii stau în compartimentele cu scaune din pâslă jerpelită; fumează, discută, mănâncă, beau sau se privesc, în timp ce pământul fuge de sub ei. Conversaţiile lor sunt mereu aceleaşi: „La ce oră ajungem?”

„Nu ştiu… Dacă n-avem întârziere, trebuie să ajungem la orele opt… „

„Întotdeauna întârzie… „

„Aţi văzut cât am stat ultima dată?”

„Deraiase un tren pe linie.”, Nu-i un motiv… „

„Doar am plătit.”

„Eu, doamnă, să vă spun. Fiul meu, când s-a-ntors din armată, ştiţi la ce oră a sosit acasă? La miezul nopţii, doamnă! La miezul nopţii!”

„Ca şi cumnată-mea. Se-ntorcea din Italia… „

„Şi micuţul, când a avut oreion… „

„Ce vreţi, asta-i! Ce vreţi… „

Sprijinit de un zid, pe o stradă liniştită, un băieţaş îşi fumează prima ţigaretă. A scos-o dintr-un patehet nou-nouţ, cu dungi roşii şi albe, pe care era scris WINSTON, apoi şi-a pus-o în gură. A aprins tutunul cu chibritul, iar acum respiră mirosul înţepător, puţin dulceag, care îl face să saliveze.

Pe marginea unei piscine, unde tronează mirosul de clorură, se plimbă două tinere femei în bikini. Cea din dreapta este o brunetă voinică, poartă un costum de baie în caroaşe verzi şi albe. Cea din stânga e mai micuţă, este îmbrăcată cu un bikini alb, unde sunt încrustate două cochilii de sidef.

Amândouă au ochelari de soare cu sticle foarte rotunde şi lumina albă cade pe ele ca ieşită dmtr-un proiector electric.

Civilizaţia este instalată pretutindeni; semnele sunt pregătite: interdicţiile de staţionare, sensurile interzise, interdicţiile de afişaj, proprietăţile particulare.

Pe câmpie, o stâncă în formă de jambon stă nemişcată. Şi platanii cresc imperceptibil, fără să vadă nimic, fără să înţeleagă nimic, fără să simtă nimic, împingând pur şi simplu bulgării de pământ şi ridicându-şi degetele de lemn spre plafonul luminii. Aşa era.

Un autocar plin cu turişti circulă multă vreme pe străzile oraşului. Apoi traversează colinele şi, de fiecare dată când se opreşte, toată lumea îşi întoarce capul în acelaşi timp la stânga, sau la dreapta, pentru că o voce spune în mai multe limbi: „Vedeţi la dreapta dv. Ruinele apeductului construit de către romani. Deschizătura obiectivului: 1,5.

, You can see on your right hand side the ruins of the aquaduc built by the Romanş. Lens opening: 1,5.

„Rechts Konnen sie die Ruinen der von den Romern gebauten Wasserleitung sehen. Offnung des Objektifs: 1,5.

, U ziet nu op uw recht de ruinen van de romeinse waterleiding. Opening van de lens: 1,5.

„U kan regts die ruiene van die Waterleiding sien, wat deur die Romeins gebou was. Opening van die lens: 1,5.”

Bărbaţii munceau în continuare pe şantier, în albia râului. Încă o lună sau două şi podul va fi terminat. Pe strada pe care o cumpărase, orbul vindea ziare şi asculta muzică la tranzistor.

Obsedatul dădea târcoale nopţile prin boscheţii de pe colină şi în fiecare seară, la aceeaşi oră, femeia cu faţa atât de albă, de ai fi spus că e de ghips, trecea pragul bisericii şi privea drept în faţa ei, deasupra tabernacolului închis.

În maşina ei nouă, Josette se învârtea pe străzile oraşului în căutarea unui loc pentru staţionare. Vedeai, de asemenea, mergând adesea pe trotuare o tânără femeie roşcată, însoţită de un băieţaş roşcovan. Însă ele nu erau singurele: existau multe alte femei în oraş; blonde, brune, şatene deschis, uşor colorate şi decolorate, grizonate şi negre. Mergeau separate, fiecare spre treaba ei, strânse în rochii verzi sau albastre, uneori în pantaloni în carouri. Purtând ciorapi, sutiene, chiloţi, combinezoane de nailon. Durându-

le dinţii. Suferind de migrenă, sau de colibacili. Constipate. Răcite. Neliniştite, sau vesele. Îndrăgostite. Reale, foarte reale.

În apartament, în mijlocul casei dărăpănate, un bărbat fuma în sufragerie, citindu-şi ziarul. Şi o femeie cârpea ciorapi. Pe faţa ei umflată, marcată de oboseală, luminile şi umbrele se succedau uşor, alunecând ca nişte curenţi de aer. Ea era acolo, maternă, masivă, cu pântecele gol, apoi acoperit, tronând peste lume fără să ştie, triumfătoare şi umilă. Nu exista nimic în ea; şi totuşi ea era imuabilă, asemănătoare cu o statuie din piatră, bloc cioplit, şlefuit, uzat, şi în ea veneau apa şi focul, în ea, în cutele Viscerelor erau deja grăunţele găunoase ale trecutului şi viitorului. Copacul, copacul verde care creşte trosnind, ieşea continuu din pântecele ei. Dar ea nu ştia asta.

Că era pentru ea, sau contra ei, totul fusese făcut. Sângele, oasele, unghiile şi părul, totul îi aparţinea. Puteai s-o murdăreşti, s-o arunci pe jos, s-o ucizi: ea va câştiga totuşi. V-ar privi ochii ei umezi şi grei, şi ar continua să vă facă să naşteţi, fără ură, fără răgaz. Chiar pierzând. Chiar pierzând, ar avea încă pe faţa ei chipul victoriei, şi în trupul ei forţa cuceritorilor.

Noaptea, cei trei bărbaţi beţi se băteau pentru ea în faţa unui bar: loveau stângaci cu pumnii, apoi se rostogoleau pe sol şi unul dintre ei îşi pierdea pantoful. Ceilalţi se opreau din încăierare şi, în genunchi, pe trotuar, reîncălţau meticulos piciorul gol. Tot pentru ea sadicul din Fontainebleau făcea victime, pentru ea derapau maşinile pe autostradă şi se prăbuşeau în lanţuri.

De secole şi secole, femeile născuseră în durere şi în bucurie; Celine o adusese pe lume pe Marguerite; Marguerite o adusese pe lume pe Jeanne; Jeanne o adusese pe lume pe Eleonore;

Eleonore o adusese pe lume pe Therese; Therese o adusese pe lume pe Eugenie; Eugenie o adusese pe lume pe Cecile; Cecile o adusese pe lume pe Alice; Alice o adusese pe lume pe Catherine; Catherine o adusese pe lume pe Laure; Laure o adusese pe lume pe Simone; Simone o adusese pe lume pe Pauline; Pauline o adusese pe lume pe Julie; Julie o adusese pe lume pe Yvette; Yvette o adusese pe lume pe Monique; Monique o adusese pe lume pe Gabrielle; Gabrielle o adusese pe lume pe Claudia; Claudia o adusese pe lume pe Gioia.

În camera pustie, vocea se înălţă în întuneric şi părăsi magnetofonul. Ea spunea: pentru zidurile galbene unde joacă declicurile luminii, pentru patul cu cuverturi roşii, pentru ferestrele fără perdele, pentru scrumierele goale, pentru fluturii de noapte dormind sub covoare, pentru fiecare lucru la locul

lui, inclusiv genul de grămadă de rufe care circula pe bâjbâite prin cameră fără ochi. Ea spunea:

O să vorbesc pe cealaltă parte a benzii. Vreau să ştii — în sfârşit, poate n-are prea multă importanţă, e-adevărat. Însă voiam să-ţi spun că te-am minţit spunându-ţi ceea ce ţi-am spus, prima dată, acum zece zile. E-adevărat. Te-am minţit tot timpul. Dar nu ştiam că te mint, şi de aceea — de aceea îţi vorbeam aşa.

După aceea, mi-am dat seama, nu ascultând, pentru că n-am curajul să ascult din nou ceea ce ţi-am spus despre mine, despre Paul, et cetera, pentru că n-aş fi avut curajul să-ţi trimit banda după aceea, ci pur şi simplu amintindu-mi. Înţelegi, povestindu-ţi toată tărăşenia, făceam istorioare, făceam fabule, minţeam. Evident, tot ceea ce-ţi spuneam era adevărat. Însă era fals să ţi-o spun. Era o tâmpenie.

— Eu credeam că poţi vorbi simplu oamenilor, să le spui ce gândeşti, ce crezi că gândeşti. De-asta te minţeam. Îţi vorbeam, îţi vorbeam aşa, ţinând microfonul şi privind rolele magnetofonului învârtindu-se, dar era vorbărie. Era un alibi, iată, ca să-mi ascund adevărul, şi pentru ca să-l ascund celorlalţi. Exact ca atunci când scriam o nuvelă la maşină, exact ca pentru istorioara cu melcul Albert, cu bătrâna obsedată de troleibuzul ei. Acum ştiu, ştiu că era pentru a ascunde, pentru a minţi, cu desăvârşire, pentru — E grozav, ştii, să nu vorbeşti. E grozav să nu minţi. Asta mi-ar fi plăcut să ştiu să fac. Nu ştiu dacă voi ajunge vreodată. O să încerc să merg până la capăt, dar nu va fi uşor. În orice caz, când vei fi terminat de ascultat, îţi cer să faci un lucru pentru mine: şterge ce-am spus. Nu păstra nimic. Nimic.

Înlocuieşte totul cu linişte. Înţelegi? Acum, vezi, tot timpul am chef să revin la anecdote, la exemple, să fac mituri, să trag adevărul de partea mea. Pricepe, n-am decât un lucru să-ţi spun. Nu — Nu ştiu cum să ţi-l spun, pentru că e într-adevăr foarte simplu, şi că nu e uşor să spui lucruri simple fără — fără să te bâlbâi, fără să faci o poveste, fără să pui înflorituri. Ceea ce mă va ajuta este faptul că o să mor.

E-adevărat. Acum e o chestiune de secunde. Nu mai am prea mult timp în faţa mea. Am înghiţit întreg tubul de pastile roz de la mama mea. Mai am încă paharul în mână, a trebuit să beau aproape un litru de apă ca să le pot înghiţi. Deja mi-e greaţă, ştii, iar capul începe să se învârtească. Acum trebuie să mă grăbesc. Vreau să-ţi spun tot ceea ce nu ţi-am spus data trecută. Şi nu ştiu de unde să încep. În câteva minute totul va fi terminat. Voi fi moartă. Sper să nu-mi facă rău. În orice caz, acum, ştiu că nu mai e

glumă. Sunt în adevăr, complet în adevăr. Şi nu mai risc să, să fac istorioare pentru nimic. Ştiu că e laş, ceea ce fac, dar uită-te, nu mai puteam suporta singurătatea. E îngrozitor, ştii, să fii singur. Şi să ştii, de asemenea, că nu te înşeli. Limbajul m-a înşelat amarnic, dar s-a terminat, o să se sfârşească în câteva minute. Aceste cuvinte, toată tărăşenia asta, aceste redondanţe continue, aceste chestii învăţate şi pe care le scoţi la iveală, crezând că fac parte din tine. Nu mai ştii ce-i al tău, înţelegi, al tău! În zadar faci ce vrei, să glumeşti, sau să nu-ţi pese de nimic, eşti tot timpul păcălit. Există întotdeauna cineva care să-ţi facă treaba asta. Sunt atâţia oameni pe pământ, pretutindeni! E lume peste tot!

Lucruri care-ţi fac rău, cuvinte care te fac să speri ca apoi să te turteşti mai zdravăn, şi-apoi sentimente: e curată nebunie câte sentimente există! Dragostea, ca în romanele — foto, şi prietenia, ura, gelozia, ranchiuna, mila, iertarea, credinţa, orgoliul: şi aşa la nesfârşit. Şi-apoi fiecare cu sentimentul lui, asta se cultivă cu grijă, asta trebuie mituită, asta trebuie ascultată, asta are crize, asta urmează. E necesar, nu suntem nişte animale, nu! E într-adevăr foarte ridicol. În fond, nu sunt supărată că sfârşesc. E-adevărat că existau lucruri care-mi plăceau mult. E păcat.

Dar restul! Nu merita osteneala de a mă fi născut, crescut, luptat contra bolilor, de a merge la şcoală. Toate astea, pentru a vedea frumoasele sentimente care vin unul după altul. Când eşti tânăr, dragostea. Atunci ai probleme, nu-i aşa? Lupţi ca să-ţi afirmi dragostea… Vrei să te căsătoreşti, părinţii nu vor. Faci crize. Gelozia la fel. Totul e foarte complicat, foarte complicat. Civilizaţia a perfecţionat şi ea problemele, nu! În sfârşit, totul merge bine, te căsătoreşti. Bine. Copiii: problema educaţiei. Fiul meu face incontinenţă nocturnă, doctore, ce trebuie să fac? Sau fiică mea (trei ani şi jumătate) este capricioasă, nu acceptă s-o dirijezi. Nu vreau să-i rănesc psihicul şi să-i creez un traumatism. Ce trebuie făcut? Da, există câte o problemă pentru fiecare vârstă. E demonul de amiază, menopauza, rolul soacrei.

Şi-apoi bătrâneţea. Bătrânii sunt înţelepţi. E cunoscut. Au capetele cărunte, au amintiri, nu pot fi vicioşi. E nostim, e într-adevăr nostim.

Vezi, lumea se agită prea mult pentru mine. Facem prea multe lucruri deodată, asta nu pot eu suporta. Am încercat să mă retrag şi să privesc. Dar nu e posibil.

Vin să te caute. Degeaba te ascunzi unde vrei, există întotdeauna prieteni, părinţi, oameni care se interesează de tine. Te trag de mânecă. Discută. Au

multe idei, sunt plini de bune intenţii. Ei surâd mult, pe stradă, în cafenea, în fotografiile din ziare.

Sunt unii care ajung să mă — să mă emoţioneze de-a dreptul. Sunt aşa de gentili, ajung în starea asta, aşa — fără să se gândească la nimic. Atunci, treaba asta mă mişcă, îmi face rău şi am într-adevăr nevoie de întreaga mea voinţă pentru a rezista şi pentru a nu fi prinsă în capcană: E ceea ce s-a întâmplat cu Paul. Aşa mam înşelat. Dealtfel asta aş vrea să-ţi spun.

Cu atât mai mult cu cât nu mă simt foarte bine acum. Mă doare inima.

— Cred că o să vomit. E stupid că nu poţi muri mai uşor. Mi-ar place să mă duc de pe lume fără efort, aşa, încetişor. Aş fi făcut poate mai bine să-mi fi tras un glonţ în ureche, dar n-aveam revolver. Risc chiar să — să nu mor, cu aceste pastile. Ar fi trebuit să mă adoarmă deja, dar până acum nu mi-e somn deloc, ci dimpotrivă.

Mi-e — mi-e tare rău de la inimă. Ştii, maică-mea, maică-mea a încercat să se sinucidă o dată în tinereţe. S-a aruncat în apă, însă cineva a pescuit-o. Nu ştia de ce voia să facă treaba asta, dar nu era în orice caz din cauza vreunui necaz în dragoste. Se pare că avea un panariţiu la degetul mare şi că antibioticele o deprimaseră. Sunt oameni care spun că intervine o clipă de nebunie, când faci aşa ceva. Şi totuşi, te asigur, François, eu nu sunt nebună. Nu poţi să-ţi dai seama cât de conştientă sunt de ceea ce fac. Îţi jur, văd totul foarte limpede, negru şi alb, şi în cele mai mici detalii. E ca şi cum trupul meu se săturase de trăit, ca şi cum ar fi obosit, foarte obosit. Şi că trebuia să dorm. Trăim într-un deşert, asta-i tot. Nimic nu mă poate reţine, absolut nimic. E ciudat ca totul să fie aşa pustiu, François. E greu imaginabil. Şi suntem aici, în sfera noastră, strigând pentru surzi. Iar strigătul, revine asupra ta ca un glonte, ca — E greu de spus, François, dar ar trebui să existe un Dumnezeu… Când ajungi în această situaţie, cum vrei să vii din nou înapoi? Nu poţi schimba pustiul în — Ar fi o iluzie, şi-apoi nu te poţi minţi mult timp. Nu mai există plăcere în nimic. Am, am făcut bine luând aceste pilule, în fond, pentru că în orice caz tot aici ajungeam. Aş fi sfârşit poate lăsându-mă să mor de foame. Nu mai cred în asta, nici corpul meu nu mai crede în aşa ceva, sunt sigură. Atunci nu ştiu dacă se lasă seara, sau dacă este efectul pastilelor, însă aş spune că totul se întunecă. Şi mi-e puţin frig la picioare, la mâini. Senzaţia de vomă a trecut acum însă am crampe la stomac. Mă doare, a-i! Ce-ţi spuneam? Da, e — În sfârşit, aşa-i, o să pot să mă odihnesc, acum… După ce nu-mi va mai fi rău. În fond, mi-ar fi trebuit o infirmitate. Asta m-ar fi făcut să acroşez. Un picior damblagit de

poliomelită, sau un picior chircit, sau o cocoaşă pe spate. Ceva care face rău, care se vede de departe. Pe vremuri, am cunoscut o fată care avea un picior mai scurt decât celălalt. Trecea în fiecare zi pe sub fereastra mea… Şchiopăta… Dar exista ceva de, de fier pe figura ei, pricepi? Mi-ar fi plăcut să fiu ca ea. Aş fi avut forţa, poate, curajul… îmi dau seama acum de lucrul acesta când mi-e rău… Ahai, asta-i -; Asta-mi trebuia. Oarbă! Iată ce-aş fi vrut să fiu. Îţi vând pontul, acum, că-i prea târziu: Asta poate m-ar fi salvat. În slăbiciunea. Cu un baston alb.

Fără să văd nimic, fără să văd nimic… Oamenii s-ar fi dat la o parte, pentru a mă lăsa să trec. N-aş mai fi avut nimic de zis şi de făcut. Doar să lupt. Aş fi avut…

Ochelari mari negri din material plastic şi aş fi învăţat să simt lucrurile cu degetele.

Culorile calde, culorile reci. Aş fi ascultat… Aş fi simţit întunericul… N-aş mai fi văzut nimic pe lume… Oarbă! Da, lansată ca un pachet de mişcări…

Pipăitul.

Cu arma… Cu arma victimelor… Dar acuma-i prea târziu Am, luat aceste pastile roz…

Ştii, era cât pe ce să adorm. Am simţit… Că mă cuprindea… M-am scuturat. E aproape noapte acum. Mă simt bine, într-adevăr bine… însă mai aveam atâtea lucruri să-ţi spun… Ah, da — Voiam să-ţi spun mai ales… Ca să ştii cum se petrece, o să păstrez paharul în mână… Atât cât voi putea… În felul acesta, când se va întâmpla, când voi adormi, paharul va cădea… Va cădea pe jos, iar tu îl vei auzi… Şi-atunci vei şti că s-a sfârşit… Na… Ah — ah — ai, încă o crampă.

Asta durează mai mult. Ai, Ah-hum, mi-e rău… în orice caz, sunt sigură că va fi cea mai minunată piesă pe care am putut s-o scriu. Chiar dacă riscă să nu se termine strălucitor… Asta îmi compensează toată fleacurile pe care le-am putut scrie… E nostim, dacă aceasta este moartea, nu merită osteneala să fac toate aceste filosofii… Ştii, odată, am crezut că o să mor… Aveam treisprezece ani…

Cam aşa ceva… Şi am avut — Am căzut jos… Simţeam că tot sângele plecase din cap… Era gol… Alunecam… Era teribil… Oamenii au venit în jurul meu.

Aşa — i… Fusese potopul… Ştii, Noe privea apele stătătoare… Nu înţelegea ce Pământul era aşa de viermuitor aşa viermuitor… Şi cerul… Şi

lumina este aşa diafană, mai ales — mai ales seara… O mai văd, prin fereastră… Transparentă.

Cred că într-o zi se va putea. Topi… acolo Va fi frumos… Cred că am vomitat am simţit c e v a…

Cred că nu sunt frumoasă… la revedere… A i…

Paharul alunecă… Atenţie…

Zgomotul sfărâmării răsună sec, o singură dată înaintea liniştii; apoi, deformat de către pulsaţiile electrice, rămase încremenit pe loc, întins pe parchet, lucind în întuneric din toate forţele micilor sale cioburi ascuţite ca nişte gheare, imobile, ţepoase ca nişte cristale de sare.

Acum, de cealaltă parte a barierei nopţii, se poate ca moartea să fie aproape; această moarte murdară şi ploioasă, care o să cuprindă totul cu vălul ei mic de cenuşă. Aceste ţinuturi au doar un nume? Aceste locuri sunt doar pe pământ? Pe întinderile drepte nu lipseşte niciun unghi, nicio zgârietură. Faţada spitalului, zidurile cazărmii, pereţii de la S. P. A.- D. A. S-au năruit. Şi în această menghină care se strânge, ca şi cum şi-ar uita condiţia, destinul, bărbaţii şi femeile termină de trăit. Mai departe, geometria negativă se accentuează; podurile albe zboară deasupra şoselelor, pieţele de gudron sunt pustii. În partea de jos a zidurilor, câteva semne scrijelite, aşa de mici încât trebuia să te apleci ca să le vezi, dovedesc că aici s-a trăit, că s-a iubit. Literele sunt fine, râcâite cu ceva care trebuie să semene cu vârful unei unghii, al unui briceag poate, sau cu muchia unei pietre ascuţite. Aerodroamele sunt întinse pe malul mării, foarte plate, şi ele aproape pustii. Şi pe toate aceste spaţii dezolate, în mijlocul izolării şi al somnului care planează, cu ploaia sau cu soarele, cu luminile farurilor şi reverberaţiile zilei, maşinile se duc şi vin, se încrucişează, trasează drumurile lor de insecte, scrâşnesc pe sol, zbârnâie şi-apoi curg în depărtare, cât vezi cu ochii, către alte domenii pe care le supraveghează un bărbat.

Totul se amestecă şi devine profund; somnul, toropeala au o urzeală fină, care produce realitatea sa.

Se poate ca prăpastia să fie aproape, acum: camerele cu pereţii zugrăviţi în galben păstrează mirosurile de ţigarete fumate. Singurătatea închide blocul său compact, indisolubil. Ea imobilizează braţele, strânge piepturile, îngreunează viscerele şi sexele. Personajele sunt statui din fontă, grosolane, surde şi mute, încremenite într-un gest care aminteşte de furie. E spargerea de valuri care continuă, cerul asemănător cu o foaie de tablă, unde fulgerele înaintează lent ca nişte fisuri. Aşezat în coşciugul său, François Besson nu

mai este nimic, îngrămădit într-un colţ, cu spatele la marginea patului, el nu mai există; nu mai poartă nume, nu mai are chip; este nestrămutat; nu e nici amintire, căci niciun obiect, nicio mobilă, nicio formă nu sunt altceva decât ele însele, nu sunt decât ceea ce sunt, plantate în cimentul adevărului; nimic nu e lichid, nimic nu merge în derivă, nu curge proaspăt ducând în curentul său senzaţiile de fericire şi de plăcere; plăcerea nesfârşită de a fi trăit îi este refuzată, din întâmplare, pentru că se află închis în faţa unei ferestre, în faţa cerului gol, pentru că timpul însuşi a intrat în camera sa şi i-a desenat toate detaliile, într-o caricatură care nu va putea să se mai şteargă.

Este o suferinţă, o suferinţă constantă şi progresivă, revelaţia din ce în ce mai precisă a vieţii şi a frumuseţii, pe care le-a pierdut. Sunt înrădăcinat pe o imensă întindere de munţi, în căldura verii, şi pietrele mă înconjoară din toate părţile Nu pot să mişc, nu pot să scap de nimic, totul mă găseşte expus şi fix ca un stâlp electric, pradă furtunilor bestiale. Această stâncă este moartă, aceste urmări de avalanşe sunt moarte, aceşti mărăcini uscaţi, aceste pârâiaşe încastrate moarte, însă ele nu-şi destindeau strânsoarea, iar eu n-am decât să număr minutele, să număr pietrişul, în timp ce norii se mişcă deasupra mea. Un torent a trasat un drum vertical în faleza înaltă, muştele se lipesc de pleoape făcând zgomot; rare insecte roşii zboară foarte greu, ca şi cum ar cântări mult. Chiar acolo, cu spaţiul deschis ce pare să incite la mişcare, nu pot să fac nimic. Am rămas prizonierul oamenilor de acolo, iar landa redevine încetul cu încetul acest pământ de beton şi de grinzi, această platitudine căreia îi aparţin. Eşafodajele. Luminile de poziţie şi luminile de circulaţie. Suprafaţa trotuarelor la ora două dimineaţa. Scrâşnetul crescând al măturătorilor de noapte, care înaintează de la o zi la alta, trăgând după ei furtunurile de stropit. Asta-i. Sunt definitiv sclav, transformat în praf. Nu pot să plec. Pericolul e aproape la nivelul pământului, se simte vibrând surd, prin cavernele canalelor şi de-a lungul pivniţelor. E pericolul. Este infernul foarte aproape de noi, atât de aproape încât o răsuflătoare i-ar permite să intre. Este infernul acestei amintiri, de asemenea, a acestei amintiri albite, puţin cam ţeapănă de amidon, de către această memorie a timpului din ochii care se deschid. Viaţa de odinioară, calmul scris pe paginile cu pătrăţele din caietele de şcolar, delicateţea, egoismul, fericirea. Astăzi devenit ilizibil, acoperit pe petele roşcate. Se pare că am rămas fix, rigid ca o figură de provă prin straturile care coborau. Era o înălţare iluzorie, minciuna mişcării în imobilitate; şi într-o zi, după ce contemplase această defilare de himere, universul s-a schimbat; căci el, şi nu tu, s-a metamorfozat. El şi-a aliniat

stratificările de materie, fumurile bizare şi mortale; o uzură, o eroziune te-a transformat în schelet; dar ai rămas în acelaşi loc, n-ai mişcat niciodată. Eşti mereu acelaşi, acest bărbat, asemănător cu Besson, aşezat în camera sa, la al treilea etaj în dreapta, cu spatele la marginea patului, cu ochii fixaţi pe crăpăturile obloanelor închise, transpirând vara, înţepenind iarna. Da, eşti acest monstru, această paiaţă cu ochii proeminenţi, această figură cenuşie pătată de halouri de lumină, această gură închisă, acest dinte atins de carie şi care palpită la cald în gingia sa. Eşti desigur Besson + X, s-a adăugat la corpul tău o dimensiune pe care nu ţi-ai imaginat-o, greutatea unei mese de acaju, de exemplu, sau arsura provocată de un chibrit pe care l-ai ţinut prea mult în mână, sau mirosul unei esenţe, sau atingerea aspră şi prăfuită a unei foi de glaspapir.

Aşa cum n-ai putut să scapi din infernul decorului care te înconjoară, aşa cum n-ai putut să scapi de tortura acestor mii de feţe care te strângeau din toate părţile, tot aşa nu vei scăpa de revelaţia existenţei tale. Numele tău se va scrie pe uşi de lemn: BESSON. Ziua ta va fi înscrisă într-o agendă: 22 martie 1963. Viaţa ta, viaţa ta chircită, a unui corp îngălbenit, mucegăit, prăbuşindu-se spre căderea finală, totul va fi cunoscut, repetat. Asta va lua amploarea unui cataclism; vei fi devorat de viu de propria ta putere iar energia ta se va consuma pentru pieirea ta. Eşti BESSON. Trăieşti. Într-o zi vei fi o legătură de oseminte, un carnaj, substanţa gelatinoasă şi fadă a unui… Vierme de coşciug. Într-o zi te vei culca pe spate, ca pe o plajă de nisip, şi vei simţi că pământul nu te mai ţine, că se crapă lent sub greutatea corpului tău, că se scobeşte şi devine perna de aer împuţită a unui mormânt. Câteva grosimi de marmură neagră te mai despart de ziua aceea; însă fiecare secundă ce trece roade mai mult meterezul care te protejează. Acum, aşteptând întoarcerea orelor de soare şi de luciditate, cade ploaia, blinda ploaie plutitoare. Ea îmbibă totul. În stradă, la câţiva metri de intersecţie, alunecă fără să facă zgomot pe faţa mea. Îmi udă ochii, îmi îngreunează cămaşa. Din această linişte şi din această armonie se naşte o altă formă a infernului; blândeţea şi calmul sunt remuşcări care mă zdrobesc. Apa şiroieşte în excavaţii şi ştiu că această apă mă duce cu ea, parcelă după parcelă. Ea mă despoaie de tainele mele.

În spatele zidului de ceaţă şi de ruină, o ştiu, se ascunde paradisul. Dar acest paradis este acela pe care nu poţi decât să-l ai pierdut; nu e mijloc de a-l cuceri. Iată armonia şi frumuseţea. Totul era logic, determinat, rapid. Purtam fără să ştiu timpul acestui mister care lega toate lucrurile între ele.

Nu era o credinţă, nu era o pasiune; o bucurie delicată şi obscură, virtutea perfectă a unei umbre închise într-o cutie ermetică, coeziunea spiritelor, actelor, familia reunită care o să se aşeze la masă. Totul fu iremediabil distrus prin acuitatea unei perechi de ochi, prin durerea a două retine, prin funcţionarea exasperată a nervilor şi a celulelor.

Peisajele au încetat să fie albe, pentru a deveni uimitoare. Liniile au devenit lame, culorile lipici. Sunetele transformate în vacarmuri, cearşafurile mătăsoase înţepenite brusc, imense blocuri zgârâietoare pe care, de parcă terminând o cădere de la al 12-lea etaj al clădirilor, carnea se sfarmă şi împroaşcă.

Limbajul şi-a reluat baletul dement; cuvintele se suprapun, se prelungesc, se divizează. Ele brăzdează noaptea fără încetare, ca nişte rachete de artificii. Nemotivate, lipsite de sens, urmează unul după altul şi se repetă continuu, trasând mereu aceeaşi imagine. Spiritul acestui bărbat este identic cu o frază lungă, al cărei sfârşit crezi că-l găseşti în fiece clipă, dar care continuă interminabil, datorită cuvintelor de umplutură, prepoziţiilor, adverbelor şi care se scrie şi se descrie din ce în ce mai repede. O mână invizibilă o gravează pe zidul imaginar, cuvânt după cuvânt, verb după verb, ea se întinde, se desparte, se modifică, fiecare literă adăugind o nuanţă nouă la ansamblu, fiecare silabă stricând insensibil tonul, aşa cum deteriorezi culoarea unei camere deplasând încet obiectele care se găsesc în ea, ascunzând suprafeţe portocalii, făcând să scânteieze prin colţuri materiale roşii şi albastre, adunând în lungul plintelor lucrurile baroce pline de reflexe şi de negreli, iar această frază, devine colosală, până la punctul precis unde, în lipsa unei zecimi de secundă, spiritul nu mai are puterea de a-i sesiza sensul şi, după o explozie de mii de dezechilibruri, se scufundă în prăpastia neantului, se rostogoleşte în nebunie, noaptea, vârtejul brutal şi răsunător.

Totuşi e în viaţă acest Besson, Besson I, la originea întregii nenorociri; odinioară singur cu trecutul său, era prins de furnicar, dus şi răvăşit de valurile mulţimii. Seara, la ieşirea unei uzine, sau în faţa uşilor de cinematografe, bătea străzile, necunoscut, ignorat. Cu mâinile în buzunarele pantalonilor săi din bedford cord, cu haina roasă în coate; luminile obscure şi concentrate ale barelor de neon se derulau pe el, iar picăturile de ploaie, ieşite magnific din plafonul cerului negru scobit ca o gaură, îi loveau capul, mâinile, luneta de la ceasul de mână. Ele pătau extremitatea încălţămintelor sale de antilopă, zigzagau în faţa ochilor săi fără ca să le vadă. Era bine, da,

bine înfundat în centrul oraşului, era într-adevăr din acest secol, din acest an, din această zi şi din această oră, recuperabil în perpetuitate; un Lartigue, un Benoât, un Schultz, un Riviere. Maşinile silenţioase îl depăşeau în lungul trotuarului, un autobuz, cu toate luminile aprinse, aştepta imobilizat în apropierea unui stâlp de fier, tresăltând de ritmul său ternar, rak-a-dak, dak, dak, rak-a-dak, dak, dak, un bărbat îmbrăcat în zdrenţe negre se clătina pe lângă vitrine, nişte forme se acuplau liniştit în încadraturile porţilor, şi strigătele, strigătele răguşite, şi strigătele răguşite şi umane ţâşneau, poate ivindu-se din sol, ajutând mirosurile de benzină şi de gudron, şi strigătele se înălţau, şi mirosurile de sulf se întindeau, în putere, în beţie, în haos, vorbind de amestecuri şi de morţi, dar şi de resurecţie: „Atunci! Atunci!

Pardon…

Henri se duce.

Atenţie, ei, eu te-apuc în aşa fel încât îţi crap venele!

Ce ţi-am spus (tăietură mare pe obraz)

Tiraj… „

Bărbaţii poartă ochelari. Feţele lor sunt monstruoase, alungite de pofte neaşteptate, care le umflă buzele şi pometţii. Umbletul lor este o tortură, o mişcare bruscă, discordantă. În acest crepuscul le vezi ceata grupându-se după o structură necunoscută; la stânga, la stânga, mai la stânga, la stânga. La dreapta. La stânga. La dreapta, la dreapta. La dreapta. La dreapta la stingă la dreapta. Sunetele ţâşnese în atmosferă ca muştele. Apoi, prinse între maxilarele nemiloase, se imprimă pe suprafaţa fluidelor, amintiri incizate ale obiectelor pe care le-au părăsit. Pe acoperişurile caselor sunt desenate figurile mitologice şi confuze ce veghează asupra vieţii oamenilor; periculosul bestiar, punctele malefice ale spaţiului pe care le legi aproape fără să vrei, ventuze avide, gheare ascuţite, vertebre muşcate de tetanos, dinţi goliţi de necrobioze, guri zbârcite, pântece cu cute sângerânde, şi ochii, ochii; enormi, fosforescenţi, plini de imaginile sfărâmate ale spânzurătorilor, ochi cu muşchii încremeniţi, cu umori verzi-albăstrui, cu glande lacrimale descărcându-se neîncetat ca un val, ca o ploaie, ca o apă care şiroieşte pe acoperişurile plate ale imobilelor, apă care brăzdează aerul, apă lugubră şi fatală care o să dezintegreze probabil viaţa mică a oamenilor şi o să-i abandoneze într-una din zilele următoare, dimineaţa, dezbrăcaţi, azvârliţi în noroi, asemănători cu nişte cruci de fier, atestând pentru totdeauna fidelitatea faţă de jurământul de infern, stupoarea mârşavă, potopul terminat, ticăloşia şi suferinţa, suferinţa, frica.

Felinarele bâzâie încă în oraşul pe care îl cuprinde liniştea. Acum noaptea e aproape; şi pe acest pod de ciment, în plină suprafaţă plană, iată colo acel individ care se învârteşte, ezitând ca un titirez din fier lansat într-o scrumieră. Rotaţiile corpului se vor accelera la nesfârşit, furia este încremenită în reflexele de metal, vibrează pe axa lui, sfredeleşte sticla, se amestecă cu straturile de aer nehotărât. O adiere de vânt suflă la nivelul pământului, pulverizând firicelele de praf înainte ca ele să poată atinge solul. Acest cântec dur şi rece ca o lamă s-a înfipt în pământ. Cuvintele lui se aud slab, sunt strigăte, cuvintele sunt înfipte în vârtejul cenuşiu, sunt strigăte, cuvintele se fac şi se desfac, vârtej peste vârtej, în neputinţă şi în ură. Lucirile izbucnesc, uneori legate brusc, fulgerele negre, prăfuitele rămurele de arbori.

Nu mai cred în dumnezeu nu mai cred în dumnezeu nu mai cred în dumnezeu nu mai cred în dumnezeu.

Besson se târăşte încet sub mâna gigantă care îl îndoaie şi-l forţează să sărute pământul. Sfârleaza continuă să se învârtească, fixată pe placa de sticlă. În jurul lui, în jurul ei, mulţimea indispensabilă care poartă ochelari. Zgomotul paşilor se apropie, se îndepărtează, revine. Nu mai există portrete. Ce-i cu această cafenea enormă care a apărut pe dreapta? Nu mai există cărţi. Totalitatea razelor de lumină sunt acolo, de nedistins, unde totul trebuie să fie înţeles din prima lovitură, de la roşu ca sângele la albastru, la turcoaz, până la negru, până la alb, până la zăpada atât de frumoasă şi atât de teribilă. Un muncitor cu figură de negru bătea străzile, ducând pe umeri o grindă care se clătina. Geamurile sunt numărate acum: 854, sunt 854. Flăcări mici pâlpâie la capătul chibritelor. Atenţie, lumea se dezlănţuie, atenţie, o să mor. E trezirea. Sau sunt jucării pe care o mână ascunsă le-a aranjat când dormeam, cu faţa în jos, între cutele fade ale pernei. Între cicatricele muşcăturilor şi între cercurile galbene ale balelor. Besson se privi retrospectiv, fără să se mişte. El a rămas astăzi,

22 martie 1963 singur; faţa i s-a micşorat sistematic, obrajii s-au scofâlcit până la nivelul orbitelor. Părul său ud se odihneşte, iar peste el sunt întinse atmosfera şi ploaia. El a cedat; două evenimente: bariera voinţei sale nu mai există. A dorit dezlănţuirea şi-acum dezlănţuirea se-mplineşte fără el. Casele se înfundă pe şosea într-o zarvă grotescă. În zgomotul peşterilor de stâncă, unde masa mării, dusă de un elan de balansoar, intră o secundă, se gâtuie, devine trunchiată, este străbătută de riduri interioare, se face stâncă, apoi, peste altă secundă, ţâşneşte afară din prăpastie, dură şi sticloasă,

metamorfozată, aspirată de către curentul invers şi gonind spre adâncurile submarine în tije şi fungi de fire şi de băşici.

Ca şi cum ar fi apărut brusc o lună, un astru parazit închis în camera eterului, ca şi cum ar fi apărut o altă planetă foarte rotundă, un glob luminat şi palid, încărcat de puterile fierului, ale minereului, golul reverberând soarele gol, mişcarea mării s-a transmis lucrurilor de pe pământ. În această porţiune de oraş, 2 km 2, în jurul lui Besson, mareea urcă şi coboară neîncetat; o sudare de magnet dezechilibrează greutatea. Volumele se alungesc, obiectele au piei. Se construiesc metereze, apar stratificaţii. Un strat, apoi un alt strat. Oamenii sunt amestecaţi unii cu alţii, iar acest resac îi aspiră, apoi îi aruncă afară, apoi îi aspiră din nou; picioarele tropăie, mâinile despică aerul ceţos. Sunetele vocilor se întretaie, zboară foarte jos. Ele lasă în scobitura urechii o sferă caldă şi inutilă, o picătură lichidă care bate la câţiva milimetri de timpan. Cei 2 km 2 au intrat în capul din ce în ce mai greu, aflat în echilibru dureros în vârful gâtului, provocând trosnetele vertebrelor cervicale, pregătind fără îndoială distrugerea finală, micul nucleu de scântei al agoniei. E bucata de oraş ajunsă, nu direct, ci pe ocolite, ca venită dintr-o oglindă. Forând în creier puţul său fără fund, abisul absolut se agită, între această prăpastie care a devenit craniul lui şi prăpastia care se deschide sub picioarele sale nu există canal. Încetul cu încetul obiectele părăsesc pământul şi intră în corpul său, unul câte unul, cu strigăte de durere, cu întinderi mute de corzi vocale. Înghite ca un peşte cu branhiile dilatate. Înghite, devorează. Casele îl pătrund, îndelung, ca nişte bucăţi de pâine uscată. Căile ferate, în perechi, îşi îndreaptă liniile hidoase către gura sa, iar şoselele se înalţă. Apoi valurile de anumite culori. Portocaliu portocaliu. Violet. Gri. Verde verde verde. Gri. Roz. Roz. Negru. Roz. Smarald smarald. Negru negru negru negru negru negru negru. Gălbui. Locomotive, maşini care clocotesc, în care uleiul se prelinge picătură cu picătură. Blocuri din beton armat, încă sonore, puţuri de ascensoare în care urcă nacele ermetice. Gri, gri, gri. Negru roz verde albastru negru alb ALB. Parchetele camerelor acoperite cu un fin puf de praf. Ţigarete aprinse, altele stinse. Sunetul unei bătăi de clopot, înjurăturile unui beţiv, gargara unui televizor. Aceste imense acoperişuri înclinate, unde se aşază păsările ca să privească soarele cum dispare. Pilonul de la est căruia îi lipsesc nişte buloane. Electrocutare. Pericol de moarte, intrarea interzisă. Cabană mică unde ai intra liniştit, cu un mers de gazat, cu mâinile deja reci, deja cuprinse de o piele ciudat vopsită în negru, bâjbâind către centrul complicat, unde

mârâie miile de fire din fier albăstrui, bobinele roşii, după aceea, scrâşnetul foarte scurt, şi ameţeala, totul asemănător cu o uşă deschisă către aerul pur.

Apoi dezlănţuirea oamenilor îl smulg din postura verticală. E un vârtej care pare să nu se fi născut niciodată, şi care nu poate muri. Furnici negre duc încet pe fluviul lor cadavrul dislocat al unei mari lăcuste.

Nu o altă dată, căci nu fu decât o singură dată, o zi şi o noapte amestecate, imense şi indiferente; când ploaia cădea mereu din cer şi se rostogolea în cascade pe scările oraşului; când zgomotul şi teroarea erau duse la culme, adică, schimb reciproc de scrisori, permutaţii de gândiri, elemente care pot fi înlocuite. Mesajele nu mai atingeau pe nimeni. Din cuvinte de trecere stranii se deschidea un drum în tumult, din strigăte pe care nimeni n-ar fi putut să le revendice.

„CRISTOS”

„SALUT”

„OLLA”

„LE GA”

Se trimiteau scrisori în plicuri albe lipite. Pe colţul drept, timbrele înfăţişează micile lor tablouri reprezentând un cap de femeie, un cocoş, sau un peisaj desenat cu mici linii fine, în interiorul cadrelor lor dantelate. Miile de mesaje erau înscrise în toate sensurile, iar puterea lor continuă zăcea pe acolo, în câteva pubele, pe fundul câtorva sertare, abandonată, oferită urii. Pagini de biblie necunoscute povestind secretele şi inutilele istorioare ale oamenilor:

Dragă Jean, Mulţumesc pentru scrisoare. Am rezolvat cu asigurarea şi cu restul, deşi, din cauza acestei amenzi, am avut de plătit încă L 4.10.10. Şi, de asemenea, cel mai rău dintre toate, i-am împrumutat motocicleta lui John James, care a fost prins cu Anna pe şa. Ceea ce înseamnă că necazurile n-au luat sfârşit şi că această drăcovenie de motocicletă începe să mă coste scump.

Am plătit pe ea L 20. Sper că e ceea ce voiai. I-am dat banii lui Libby, iar tu urmează să-i primeşti mai devreme sau mai târziu.

În ceea ce priveşte ghitara, am dat-o lui France şi lui Eric, pentru ca s-o aducă la Paris. Cred că trebuie să ştii cine sunt ei. În orice caz au lăsat-o la nişte prieteni şi Libby a dat adresa acestor prieteni fratelui tău, aşa încât presupun că a recuperat-o acum.

Pe curând.

Cu prietenie.

NIK

„Tu eşti tânăr, vrei să studiezi, să te distrezi, să trăieşti… Dar:

— Ştii că în fiecare an se cheltuiesc 60 000 miliarde de franci vechi pentru moarte?

— Ştii că 100 milioane de bărbaţi şi 70% din savanţi sunt folosiţi în producţia de război?

— Ştii că 60 de tone de T. N. T pe cap de locuitor pot în fiecare clipă pârjoli lumea?

— Ştii că războiul nuclear, dacă ar izbucni, ar face în câteva minute 300 milioane ele morţi?

TREI SUTE MILIOANE DE MORŢI, IATĂ VIITORUL TĂU.

Dar nu e fatal. Poţi, trebuie să-l conjuri. Desigur, tu eşti împotriva războiului.

Dar nu e de-ajuns, trebuie s-o SPUI. Crezi că este inutil, că asta nu te priveşte…

NU, NU ESTE INUTIL, DA, ASTA TE PRIVEŞTE.

PENTRU CA AI DREPTUL SA TRĂIEŞTI.

Dacă ai fi singur, n-ai fi auzit, DAR TU NU EŞTI SINGUR.”

„Jessie James: Hopeless Blues”

Alte cuvinte, încă mai ascunse, mai teribile. Ce mână de bărbat, de adolescent a gravat oare aceste cuvinte cu briceagul pe lemnul mesei? Nu reprezintă nimic, desigur, şi de pe vremea acestei mâini şi a acestui briceag, în această Cafenea, sticlele, paharele, ceştile, celelalte mâini şi celelalte cuvinte n-au încetat să se reverse peste ele; lovituri date fără încetare, o oprire tăcută pe care evenimentele au vârât-o în natura sa, şi care paralizează orele, le fixează ca un peşte lung din fier. Şi totuşi ele poartă la nesfârşit acest mesaj de fericire şi de tortură, relatează pentru totdeauna, în timpul care nu trece, acest exod al poporului iubit de Dumnezeu, peste pământuri de război sau smârcuri de şansă fericită.

Drum.

Molotov.

Lolly-pop.

Crevete.

Elită.

Cheie.

Picior.

Sekou Toure.

Passion Flowers.
Bourbon.
Honey-bee.
Pe această ciornă atât de clară, încât pare că se vede de la o fereastră de la etajul trei; casele reverberează în depărtare masele lor cubice. O crustă de zugrăveală roz acoperă uşor aceste ziduri, descoperindu-se către acoperişuri ca nişte franjuri. Cerul poartă toate aceste semne în centrul său, toate aceste urme ale vieţii supraumane. Pe planşa sa cenuşie acestea sunt nodurile şi cercurile concentrice. Fisurile negre, licăririle de antracit ale caroseriilor de la maşini se agită acolo sus, cu o mişcare imperceptibilă ce nu oboseşte niciodată. Din cetatea oamenilor urcă spre cer toate aceste strigăte şi toate aceste gesturi, acest urlet monstruos care se adună între nori. Cunoaştere a secolului al XX-lea. Şi rapiditatea cuprinde obiectele nenumărate; ea se accentuează într-o halucinaţie aproape ştiinţifică. Plăcile de ardezie, aici, de exemplu, sau cărnurile copiilor şi femeilor, sau chiar vreun metal sumbru a cărui compoziţie este necunoscută. Duritatea şi independenţa lor nu sunt o aparenţă. Trebuie ca privirea să scotocească cât mai adânc în materie, dând la o parte, în durere, în febră şi palpitaţiile de inimă, milioane de molecule. Apoi încă mai adânc, în mijlocul norilor şi aburilor, privirea trebuie să-şi facă cifru şi să pătrundă. Moleculele se disociază, materia se dă de o parte. Până la punctul imprecis al stuporii matematice; până la acest punct x al angoasei şi al disperării, unde, toate corpurile fiind abolite, nu mai rămâne decât căminul vidului.
Peisajul a devenit imediat aşa de mare, şi în acelaşi timp aşa de strâmt; un con, un veritabil con, al cărui vârf nu există, şi a cărui bază revarsă neîncetat anvergura privirii. Coeziunea n-a dispărut total, nu, rămâne ceva din fiinţă, o lumină vagă şi confuză, imobilă ca o literă din alfabet, în tot acest neant care se iluminează de prezenţa sa. Şi totuşi o ordine a fost ruptă; o accelerare, cine ştie? Un atac electric a disociat atomii către regiunea exterioară, smulgând particule de energie care vor rătăci într-un curent periculos. Raze gama. Însă această disociere nu este nelimitată, atât de departe cât poate vedea privirea în formă de cifru, obiectul există încă, asemănător cu o nebuloasă, cu o existenţă teoretică dar sigură. Potenţialele de energie au locul lor, şi iată-le cum strălucesc singure plonjate în imensa noapte precum aştrii. Sunt cuvinte, sunt: semne, se înscriu printr-o formulă pe tabla neagră şi din ele ţâşneşte adevărul şi bogăţia. Fiecare piatră dură amestecată cu gudronul trotuarului, fiecare strălucire de email, fiecare

suprafaţă de mare, fiecare platan, fiecare întindere de piele vie este distrusă până la inimă şi totuşi trăieşte încă. Lumea este decompozabilă şi renăscândă la infinit; totul este în apoteoza cifrelor şi a literelor, Xi Zero-Anti Xi Zero. Şi-apoi, în contra-curent, venind din partea cea mai dură a acestei certitudini, urcă un soi de speranţă blestemată, un soi de speranţă precum ciclonul care năvăleşte. Voinţa acestor secole de energie. Mesele şi scaunele se realizează încetul cu încetul, lată-le născând, încet, de sub degetele oarbe. Iată-le cum se aranjează între cei patru pereţi ai unei camere. Corpusculii se aglomerează, picioarele din lemn cresc, culorile vibrează ca nişte sunete. Roşu, roşu. Negru, roşu. Ocru, roşu. Alb, alb, roşu. Roşu, negru, roşu. Coeziunea reîncepe, slăbiciunea sintezelor şi cuielor. Parchetul se repopulează cu elemente, cu dale violacee. Praful acoperă fantele, timpul se fardează. Osecundă. Praf. O secundă. Praf. O secundă. Praf. O secundă. Praf. Locuinţele sunt gata, unele după altele, solide şi durabile. Cărnurile tresaltă fără să le simţi, venele se încoardă sub valul ritmat. Iată o femeie. Iată un bărbat. Iată un copil. Un câine. O furnică înaripată. Iată încă o femeie. Un şvabnemţesc ţârâie sub talpa unui pantof, într-un colţ din bucătărie, în apropiere de metrul cub de miasme din două pubele pline. Spre plajă, agăţat chiar de zid, un arbore imposibil de descris se sufocă în haloul său fad. Ploaia şiroieşte pe ramurile întinse, un canal fisurat îl muşcă exact la nivelul rădăcinilor.

Iată, totul este gata; pentru călătoria spre purgatoriu. Pentru călătoria spre ţara lui alb şi negru. Tot oraşul sclipeşte de materie şi de solide. În douăzeci de secunde, poate mai repede, criza va putea reveni şi totul va reîncepe ca înainte. Lucrurile vor intra în ele însele, ca şerpii devoratori avizi de propriile lor corpuri. Viaţa se va desena singură, la hazardul unei foi oarecare de hârtie puţin aspră şi galbenă. Desenul se va mări, se va mări, extrem de plin de detalii. Asemănător cu un soi de lungă povestire, ale cărei cuvinte scrise cu mâna mănâncă spaţiul liber. Vârful pixului înaintează, înaintează foarte repede şi cu scris mărunt, răsucind un fir albastru a cărui linie este discontinuă, de la stânga la dreapta, o signatură mai jos, de la stânga la dreapta, o signatură mai jos, etc. După ce foaia este mâzgălită pe toată faţa, capul pixului mai caută încă. Găseşte spaţii albe, între rânduri, sau pe margini. Şi-atunci umple, umple. Cuvintele acoperă acum pagina în toate sensurile. Însă, neobosit, vârful pixului caută încă. El trece peste ceea ce este deja scris, umple, face o chică de păr apoi o claie de păr creţ, apoi un nor gros de funingine. Mai există cuvinte, încă, încă, adverbe interminabile;

barele t-urilor trasează un soi de linii drepte de la un capăt la altul al foii. Datorită faptului că s-au încălecat, literele au crăpat pelicula de hârtie. La 12 cm de partea de sus, o succesiune accidentală de 00000 lasă să cadă rondelele sale insuportabile. Însă cuvintele revin mereu, şi dintr-o dată, după miligrame de cerneală albastră şi după ore în şir, după ce terminase trei pixuri, ca şi cum ar fi basculat pe pagină un milion de păianjeni, noaptea întunecoasă, nu mai rămâne decât un spaţiu alb. O mică stea, în colţul stâng de jos, pe care o păstrează bucla netenrninată a unui 1; ieşit dintr-un cuvânt ilizibil acum, poate Iliada, sau plângere, sau liliput. Şi pe foaie, mâna strânge pixul care alunecă de sudoare şi închide bucla lui 1. În timp ce se săvârşeşte acest gest, în linişte şi în teamă, ceva obscur, calm, solemn, o noapte foarte profundă, curge pe hârtie. Ultima fereastră a imperfecţiunii pare să dispară, şi nu mai există, sub fruntea aplecată, în faţa ochilor aprinşi de oboseală, decât această imensă pagină scrisă, în care toate cuvintele şi toate literele s-au topit, opera completă a neantului, frumosul poem monocrom ilizibil.

Din înaltul ferestrei, în casa scărilor, cu capul prins între bare, pierdut în oglinzile unei săli de cinema, sau strivit, mai simplu, într-un borcan de dulceaţă făcut scrumieră. Tutunul ieşind din corp, crăpând pielea, lipit pe pereţii de sticlă. Capul de jăratec călcat în picioare, arzând încă, însă pe moarte, gazul carbonic. Cu mici explozii momentane ale unui fragment de lemn, şi acest miros greţos care se degajă din mâlul de scrum, care urcă prin palier, drept în direcţia plafonului, acest miros înţepător unde se instalează frigul. Besson s-a depus pe fiecare piesă a străzii, a oraşului, a caselor. Ca o muscă, satelit al unei lămpi imaginare, desenând la întâmplare suprafeţe plane şi suprafeţe zgrunţuroase aceste scrieri de excremente şi de microbi.

Locuinţele albe, scuarul care se vede, străzile imobile şi senine sunt locurile unde el îşi depune ouăle. Acest loc este domeniul său; aici vânează, doarme, trăieşte, şi poate se reproduce când vine anotimpul. În faţa lui, în jurul lui, maşinile se încrucişează, se avântă, gonesc. Urletul continuu al motoarelor este un cântec, întărit; mişcările bielelor, pistoanele, freamătul tablei, uruitul tăcut al ventilatorului, şi toate aceste detalii, etc., fulgii de sunete minuscule care construiesc fără încetare existenţa maşinii cu zdrăngănit, atât de frumoasă, atât de puternică, atât de regulată şi caldă. Văzut dintr-un stâlp telegrafic. Sau chiar, dacă vreţi, corpul puţin boltit, sprijinit pe şosea, solid pe membrele sale din piloni, cu spinarea bună de trecut pentru aceste lucruri frământate care sunt oamenii. Această bucurie

bruscă de care sunteţi cuprinşi, această dorinţă furioasă a metalelor transparente şi a esenţelor translucide, această senzaţie de rotunjime, această piele întinsă şi colorată pe care aţi prins-o, care vă poartă ca obiect, şi această fericire, această speranţă de nespus, da, acolo, între calandru şi garnitura de cauciuc a parbrizului, bucuria de a fi blindat, treizeci şi şase de cai putere, ţevi, şi, ascunsă în fundul chiulasei de oţel, această scânteie explozivă a cărei ardere se iradiază în săgeţi ca spiţele unei roţi. Opel Olympia. Ford V8. În camera rigidă, cei patru pereţi închid acest om-motor. Coborât din tavan în timpul nopţii, pe când toate zgomotele ploii intră prin fereastră, insecta zboară în jurul mesei. E o musculiţă, un milimetru pătrat de aripi şi de corp negru; un plan invizibil îi susţine zborul, ca un orizont care ar fi basculat plasa sa de plexiglas şi n-ar fi putut păstra decât semnul de prezenţă al acestui animal izolat. Cutele atmosferei se îngroaşă în interiorul acestei camere. Pachete de gaz se proiectează de la un colţ la altul, lovind patul, plintele, uşa şi cele două ferestre deschise. Mişcarea ondulatorie se accentuează, se precizează. Musculiţă, sfărâmată între doi pereţi de oxigen, zace acolo, pe masă, sufocată, labele fine tocmai fremătând o ultimă dată, o aripă pe jumătate smulsă, a cărei extremitate s-a lipit de substanţa grasă ţâşnită din abdomen, însă în cameră aerul este brusc schimbat în apă, şi mişcarea legănată traversează acest nou corp, incărcându-l cu laţuri şi cu rogojini. În acvariu obiectele plutesc şi fumegă, lăsând să scape uneori o jerbă de bule. Sunete străine, uruituri de cutremur propulsează vehiculele lor grele; sunt camioanele de la S. P. A. D. A., care urcă astfel pe zidurile camerei, încărcate cu tranzistoare, cu butoaie cu ulei de măsline, sau cu frigidere. Această materie oscilează din ce în ce mai mult, grav, din cauza unei mişcări regulate pe care nimic n-o tulbură. Câteva eforturi dau deoparte mai multe lucruri, în adâncul spiritului. Obstacole de carne, şolduri şi pântece de femei, sâni. Poate chiar o faţă, o faţă catifelată, o faţă de tânără zeiţă, cu trăsături admirabile, cu profil bizantin. Ochi profunzi şi trişti, formând cu linia nasului un unghi bizar ce face inima să mişte; această privire de statuie eternă, care se înalţă din capul înclinat şi se dă încet peste cap, arătând sclerotica nostalgiilor şi a nenorocirilor. Gura mică, închisă deasupra bărbiei şi corpul lung şi palid, aproape transparent, înfăşurat în pânza albastră. În apropierea ei, un bărbat lungit pe un divan întinde mâna şi porunceşte:

Orsino, Duke of Illyria.

Duke — „Give me some music.”

Dar acest ochi nu există, după cum, nici aceste mâini, această ghitară, acest peisaj pe unde trece o navă zgomotoasă. Oscilaţia înlătură încă tumori în adâncul creierului, voci proaspete şi liniştite, după-amiezi petrecute citind dicţionarul, aşezat în plasa moale de culoarea ardeziei, plin de fotolii din piele, de chec şi de clopote ce cheamă la liturghie. Rumorile se destramă, lăsând locul unui soi de linişte magică; lipsa de zgomot a clopotelor de sticlă, a cabinelor telefonice care nu mai primesc decât vibraţiile rădăcinilor lor, un fir de păr ca o fisură care pluteşte încă puţin timp, un pic de suferinţă, sunt; patru ziduri din piatră, un planşeu, un plafon. O uşă închisă, două ferestre deschise. Şi înglobează fără încetare, scobit, bine scobit, echilateral.

Pentru ultima dată în cursul acestei zile şi acestei nopţi imense, iată sinteza supremă, amorţirea simţurilor, stupoarea proiectată; ceea ce se numeşte ură.

Afară, lângă imobil, ascuns în umbra arcadelor, cu ochii devorând spaţiul trecerii, Besson stă în picioare. Cu mâinile înfundate în buzunare, cu umărul drept sprijinit de o coloană, lasă să se îngroaşe în el, undeva în jurul cefei, o înţepenire inexplicabilă. Soarele se ridică, sau se culcă, dar e la fel. Autobuzele se duc şi vin şi frânează de-a lungul trotuarului. Uneori în faţa ochilor deschişi se interpune peretele de metal verde scuturat de către sughiţurile motorului. Mirosuri de gaz bântuie prin preajmă, fără să ajungă să se răspândească în curentul de aer care urcă spre cer, care înaintează în spaţiu ca un avion vertical.

Femei ale căror tocuri ascuţite au străpuns macadamul cu mii de găurele.

Într-un coş atârnat de semnalul de oprire al autobuzelor, o mandarină pe jumătate mâncată îşi etalează aciditatea. Aceste amintiri de citrice care trec pe corneea ochiului, şi provoacă o lacrimă, o durere fugitivă ca pielea jupuită de asperitatea unui zid, o mică bucurie de nimic, arsura unei ţigarete fumegând pe marginea unei scrumiere; există totul, absolut totul, nu lipseşte nimic. Totul s-a regăsit reunit în această clipă; sub figura sa, şi reprezintă între cele două coloane un spectacol perfect, unde nimic nu va lipsi.

Tabloul este complet; dacă mai există câteva mişcări, la stânga, în jos, nu sunt decât dungi de culoare care alunecă pe şinele lor, mase de metal negru, sau gri, sau verde, siluete umane care se plimbă. Ai spune că un vânt subit a suflat peste tot, alungind ceaţa. Ai zice că puterea materiei, făcută din cuburi de energie electrică, a invadat lent aerul şi spaţiile. În al 24-lea plan, în spatele vespasienei, zăreşti copacii încremeniţi şi palisada din fier forjat

care domină portul. Topire, topire din toate părţile. Peisajul este în întregime gol, în penumbră. Felinarele tocmai s-au aprins, sau se vor stinge. Aceasta se vede la licărirea confuză a stelei albăstrii care străluceşte după cele 4 puncte cardinale: NORD, săgeată, VEST, săgeată, SUD, săgeată, EST, săgeată. Fiecare lucru este fulgerat. Planul şoselei, mai întâi, unde sunetele se gravează ca nişte dâre de frână. E o căldură brutală, venită Dumnezeu ştie de unde, de la un soare oarecare ieşit din ferestre? Sau un frig de pol, cu reflexe albastre de ghiaţă, vârtejuri de albeaţă palidă şi ceaţă şi vapori? Poate este rezultatul unui amestec, al unui soi de inserţie bizară a cuptorului în mijlocul frigului? Cele două genuri se răsucesc unul contra altuia, cu posturi de luptă, se pătrund, se deşiră, se nimicesc reciproc. Ca şi cum, o mână gigantă, o mână fără corp, nu o mână divină, nu, ci un pumn de muncitor, unde muşchii au înnodat articulaţiile, ca şi cum această mână de bărbat le apucase pe unul şi pe celălalt, îngheţ şi flacără, şi le unise în aceeaşi strângere. La periferie, în afara suprafeţei palmei, ţâşnese cele două corpuri, respingându-se în mijlocul jerbelor de aburi.

Trombele îşi recapătă atunci fiecare refugiul său, în centrul pământului, spre nucleul lichid al planetei. Dar mâna le fixează pe două corzi fără culoare, în genul albului palid, pe care o durere nemăsurată le-a încremenit în ciucuri de sticlă.

Fenomenele au devenit, acum, stări; în centrul acestei curţi mari, înconjurată de clădiri, a lovit vidul: bărbatul care alerga spre treptele bisericilor; bărbatul care cobora din autobuz, helicopterul care trecea pe deasupra cheiurilor; copilul care se juca de-a şchiopul sub arcade; sutele de muşte care trasau drumuri imperceptibile, acolo, lângă această femeie de 65 de ani. Cursa unei maşini americane, un Oldsmobile fără îndoială, a fost oprită în acest loc, prin simpla prezenţă a patru sau cinci reflexe împrăştiate pe capota bej. Acum nu mai trece nimic, nu mai mişcă nimic. Chiar agitaţia normală în cer, chiar ciorna cu milioane de puncte, negre, gri, albe, albastre, roşii, verzi, care mişunau odinioară fără încetare, sărind în sus sau căzând încet spre sol, toate acestea au tăcut.

Cerul e mereu la fel de mare, însă liniile punctate au murit; nu mai rămâne decât un raster de fotografie de ziar; mărită la extrem,. Această sită a acoperit totalitatea spectacolului. Punctele fixe se coagulează, devin mai negre, mai numeroase, e un porumbel. Se distanţează între ele, sunt imperceptibile, este reflexul soarelui pe obrazul drept al unei fete. Ochii intră în orbite, nasurile se accentuează, gurile sunt voluntare. Sub ploaia

nesfârşită şi feroce de aceste puncte, obiectele sunt calme şi morocănoase; încetul cu încetul, iată că-şi pierd culorile. Se despoaie foarte simplu, şi se pare că sub aceste membrane rarefiate apar unghiuri mai nete, mai moi, osaturi, creste ascuţite şi adevărate. Planul a devenit un schelet negru, redus la extrem; clădirea modernă s-a fărâmiţat şi iat-o că pluteşte în mijlocul azurului, asemănătoare cu un nor. Feţele oamenilor au lăsat loc unui animal ciudat, scobit, alb, tare alb, cu cioc de pasăre şi cu orbite goale. Pe o carte veche şi ciudată, mâncată de viermi, datată din 1683 şi intitulată: „Viziunile lui Dom Francisco de Quevedo Villegas, Cavaler al Ordinului Sf. Lacob”, au fost scrise aceste cuvinte: „Nu cunoaşteţi moartea, voi ceilalţi: voi înşivă sunteţi moartea voastră: ea are faţa fiecăruia dintre voi toţi atât timp cât există, sunteţi proprii voştri morţi.

Craniul vostru este moartea: & faţa voastră este moarte: ceea ce voi numiţi a muri, înseamnă a începe să mori: după cum şi ceea ce numiţi a trăi, înseamnă a muri de vii: & oasele, sunt ceea ce moartea lasă din voi ceilalţi, & ceea ce rămâne în mormânt. Dacă aţi înţelege bine aceasta, fiecare dintre voi ar avea în fiecare zi o oglindă a morţii în el însuşi; şi aţi vedea când & când că toate casele voastre sunt pline de morţi, că există tot atâţia morţi câte persoane, că n-o auziţi! Ci o însoţiţi perpetuu. Vă gândiţi că moartea înseamnă oase, & un trup: & că nu există deloc moarte pentru voi, decât atunci când vedeţi un schelet cu o coasă: vă înşelaţi amarnic, căci sunteţi oase, trup & schelet înainte să puteţi crede acest lucru.”

Şi mai departe, mult dincolo de locul unde totul s-a oprit, există oraşul întreg imobil, întins între mare şi munţi, întunecat ca o băltoacă mare. Această piele deformată prin lovituri cu mii de contururi, această cuvertură violetă, ale cărei fire se încrucişează cu minuţie, este suprafaţa oraşului, unde întunericul a curs fără zgomot; ca pentru a umple un tipar. Este fotografia morţii, şi pe ea, dedesubtul ei, crepusculul tragic înalţă un lung cântec silenţios, ce se derulează de-a lungul orizontului de bande purpurii, valuri de bande purpurii, hârtii stacojii şi roşu-închis, pansamente cu sânge, fâşii de drapele mitraliate, tone de fulgere şi de furii portocalii, bombe deschizând craterele lor roşu-aprins, tot acest zbor maiestuos unde se vor refugia ultimele efluvii ale pasiunii, ale torturii şi ale războiului. Iată. Acum, totul este extrem de imobil.

Pământul din ce în ce mai negru, pe măsură ce soarele se îndepărtează sau felinarele se sting, pământul, din ce în ce mai senin şi mai calm este alungit sub dungile late ale crepusculului. Pe marea pe care strălucirile sunt

arse, navele cu ancoră îşi amestecă trombele de fum negru cu violenţa roşului şi galbenului. Şi acolo culorile au devenit atât de lungi, încât ar putea la fel de bine să nu existe, încât ar putea să fie transformate în mirosuri, sau în muzică. Pe platitudinea obscură a unui miros de brioşă, unde grăsimea şi untul se amestecă, unde totul se ţese cu gălbui şi cu vanilie, în fad, în fad, imediat străbate parfumul acru, ascuţit ca un creion, dintr-o singură stafidă.

Ca acest bărbat, cu burta tăiată de fulgerul alb căzut pe copac; escorta coboară din nou prin ploaie gradenurile muntelui. Ea duce încet pe brancardă corpul tuciuriu soţiei sale, care înnebuneşte. Urcând în lumină ca pe o spadă întinsă, alunecând în strălucirea dureroasă, veselă, s-a pierdut în sânul masei care mişcă, şi acum, desfundă cu ea. Către înalt, către cel mai înalt vârf al pământului. Aruncat gol în pântecele vulcanului, dus spre câmpul de azur negru unde mai nimic nu contează. Devenit lumină. Purificat.

Sau, mai mult, mormăiturile surde, rumorile confuze ivite dincolo dintr-un soi de mare, ritmurile verzi-albăstrui şi maleabile, şi-apoi, la sute de metri, la kilometri, aşa de separat cum pare în întârziere faţă de ceilalţi, zgomotul sirenei de alarmă şi dezlănţuirile războiului; ca un pisoi care miaună, exact ca un pisoi care miaună, singur pe imensa şi trista întindere a acoperişurilor din zinc.

SFÂRŞIT

---

[1] Roman apărut şi în versiune românească: Procesul verbal, Bucureşti, Editura Univers, 1979, traducere de Viorel Grecu, prefaţă de Irina Mavrodin.

[2] butoi în care se pune ulei.

[3] cu o voce tăioasă

Table of Contents